REBREANU

opere

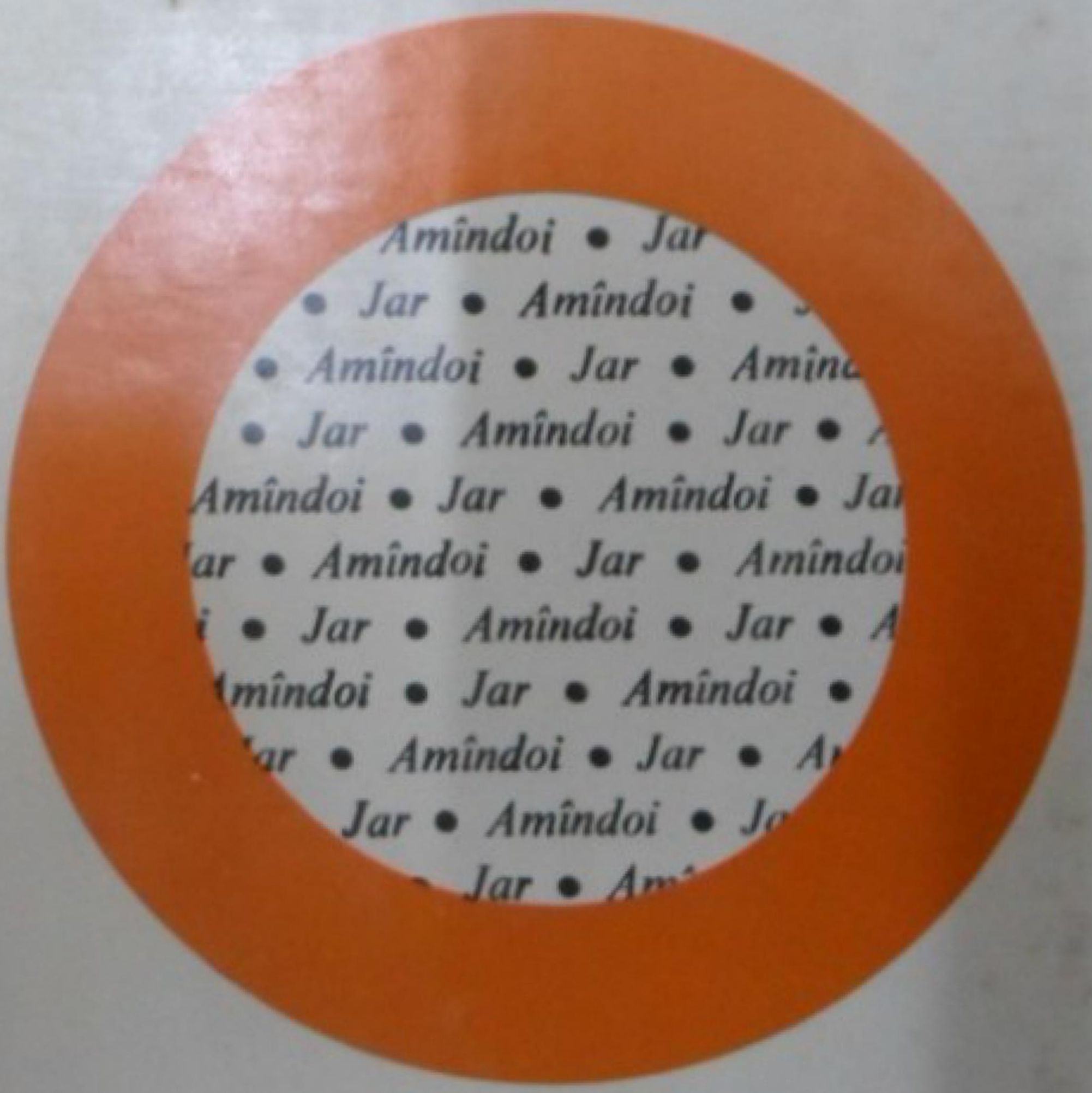

Editura Minerva

JAR

OCTOMBRE

I

Casa avea subsol și parter și o fîșie de curte asfaltată cu poartă de fier împletit spre stradă, și în fund cu grădiniță. Zugrăvită de curînd galben-cenușiu, culoare despre care Rosmarin aflase de la un arhitect prieten că e mai durabilă și rezistă bine la intemperii, se deosebea de celelalte clădiri din strada Transilvaniei prin fațada încărcată abondent cu ornamente de gips. Pe ferestrele subsolului, deopotrivă de late cu cele de la parter, dar numai pe jumătate de înalte și aproape atingînd nivelul trotoarului cu marginile de jos, trecătorii curioși ar fi putut observa ce se petrece înlăuntru dacă doamna Rosmarin n-ar fi avut grije să tapeteze geamurile interioare cu hîrtie imitînd sticla lăptoasă.

Dintre camerele subsolului, amîndouă la stradă, una era a bunicii, iar cealaltă sufrageria de toate zilele pe care Mircea și Liana o porecliseră în derîdere „living room", fiindcă de fapt familia mai mult aici își trăia traiul: aici mîncau, afară de cînd aveau mosafiri străini, aici se odihneau și tăifăsuiau și plănuiau toată ziua, în jurul bătrînei mese rotunde cu vreo duzină de scaune

ieftene vopsite roșu sînge. Bătrînul Rosmarin aici își făcea siesta după-amiezile, cel puțin o oră, pe divanul din colț, după ușă, care a fost patul lui Mircea înainte de a-și fi luat garsoniera în oraș și mai era și acum cînd se întîmpla, destul de rar, să mai doarmă acasă. Baremi d-na Rosmarin, gospodină renumită de harnică și de energică, numai aici se simte cu adevărat la largul ei, alături de bucătăria mare, luminoasă, unde este loc destul și pentru culcușul servitoarei Tinca. Iese din sufragerie în gangul larg cît holul de deasupra și iată în dreapta bucătăria cu ușa veșnic închisă, ca să nu se împrăștie în toată casa mirosul de mîncări, iar în față pivnița, împărțită în compartimente anume pentru lemne și legume. Camera bunicii comunică, firește, cu sufrageria, dar are ieșire și spre gang chiar în dreptul scării de beton ce urcă la parter cu trepte blînde și cu platformă de odihnă la cotitură. În peretele din fund al platformei e ușa de serviciu pe unde însă umblă obișnuit toți ai casei, intrarea principală, prin marchiza de sticlă albastră din curte, fiind întrebuințată numai cînd vine lume străină.

Petrecîndu-și viața mai mult în subsol, familia Rosmarin făcea economie de lumină și de căldură, ba mai cruța și mobila cea bună de sus. Singură Liana, și mai ales de vreo doi ani, de cînd a intrat în Universitate, s-a apucat să strice vechea rînduială retrăgîndu-se din ce în ce mai des în camera ei, să citească sau să mediteze. Camera Lianei, decretată de ea ca atare, era însuși salonul de la parter, cu mobila bătrînească atît de bine păstrată de părea nouă-nouță, cu pianina și gramofonul (aparatul de radio avea în hol un loc mai bun), cu divanul plin de perne, cu micul biurou feminin în colțul dintre două ferestre și turnanta cu cărți. Rosmarin a avut destule discuții cu fata, din cauza

asta, mai avea și acuma, dar în zadar. Cine să se înțeleagă cu tinerii din vremea de azi? Și încă Liana e fată bună și cuminte, nu ca altele de seama ei...

Parterul era împărțit ca și subsolul. Deasupra sufrageriei de toate zilele se afla salonul, alături de sufrageria cea bună cu masă lungă de stejar pentru douăsprezece persoane, scaune de piele cu speteaza înaltă, bufet și servantă moderne, joase și, pe pereți, cîteva naturi moarte, pînze originale, cumpărate de la Alcalay mai ieften decît reproducerile. Deasupra pivniței era dormitorul cu patul dublu de nuc, vechi, solid, cu dulapuri și scrinuri, cu ușa secretă la odaia de baie. Patul venea cu căpătîiul la zidul dinspre scară și cu picioarele spre ferestrele ce priveau în curte. Calcanul clădirei vecine, ridicată pe locul lor vîndut în ajunul războiului, împiedeca acuma soarele să le bată în geamuri dimineața, ca odinioară... Cît ținea jos gangul, aici se întindea holul (bătrînii îi ziceau tot antreu, cum apucă-seră de mult), avînd în fund camera de debara, separată numai printr-un perete fals, și în capătul celălalt, ieșind pînă în mijlocul curții, marchiza cu ușa de sticlă zgrunțuroasă și cîteva trepte spre stradă.

Era veche casa, poate de vreo cincizeci de ani, clădită de răposatul Nae Popescu pe terenul și din zestrea bunicii. Fusese fără subsol, numai cu pivniță și trei camere, cele două din față și alta unde se găsește azi scara de serviciu, o casă simplă, în formă de L. De-abia mai tîrziu, cînd au început să prindă cheag și mai cu seamă cînd unica fată, Didina, s-a făcut de măritat, s-a gîndit bătrînul că ar fi bine să transforme căsuța așa încît la nevoie să poată adăposti un ginere. Cum zidurile erau foarte solide, a chibzuit că ar fi mai economicos să transforme parte din pivniță în odăi

de subsol, să adaoge din nou doar o cameră și antreul și astfel să aibă tot ce trebuiește. A lucrat fără arhitect și l-a costat mai scump decît dacă ridica alt rînd de case, că loc aveau pe atunci destul. Pe urmă, peste alți cîțiva ani, după ce Didina a devenit d-na Rosmarin, a trebuit să mai facă o modificare, anume să astupe intrarea în subsol, exterioară, pe lîngă marchiză, pe o scăriță întunecoasă, pe unde curgea apa ca într-un rezervoriu cînd ploua tare, și să construiască scara cea mare din dos, legătura sigură între jos și sus, între înlăuntru și afară.

Cît a trăit bătrînul Popescu, om harnic, încăpățînat și autoritar, el se culca în dormitor împreună cu Frusina, iar Rosmarin cu Didina dormeau jos unde șade acum bunica cu Bebe, nepotul cel mai micuț. Războiul, cum a răscolit toate în toată lumea, a sfărîmat și a răsturnat toate rosturile casei. Nae s-a prăpădit în refugiu, la Iași. N-ar fi fost nevoie să plece din București, fiind trecut de șaizeci de ani, dar fusese cam fricos și-i intrase în cap că nemții au să-l spînzure în Piața Palatului fiindcă i-a înjurat în gura mare, înainte de-a intra noi în luptă, și chiar s-a certat urît pe chestia asta cu un bulgar care îndrăznise să-l contrazică. Rosmarin, ca funcționar al statului, a fost evacuat cu ordin, luîndu-și nevasta și pe cei doi copii, Liana numai de șase ani, iar Mircea abia mai răsărit de cum e azi Bebe. Astfel Frusina a rămas singură să-și păzească și casa, și bruma de avere ce se mai agonisise. În mijlocul tuturor nenorocirilor a avut cel puțin norocul de i s-a dat în cvartir un ofițer neamț de omenie prin a cărui protecție a putut salva tot, încît n-a lipsit nici un cui cînd s-au întors din pribegie, ba a mai făcut și cîteva îmbunătățiri, bunăoară asfaltarea curții aproape pe

gratis. Atunci s-a obișnuit Frusina să doarmă în subsol, lăsînd sus pe neamț în toate camerele. Pe urmă ea, văduvă, a rămas jos, iar sus s-au instalat soții Rosmarin.

2

Alexandru Rosmarin era acru și ursuz. În cei șaisprezece ani, cît au vieţuit împreună, și-a însușit numai apucăturile tiranice și izbucnirile de mînie ale socrului său, dar nimica din jovialitatea-i zgomotoasă care întreținuse în casă în general o atmosferă de voioșie. Totuși pe Rosmarin însuși răposatul l-a ales de ginere, dintre mai mulți pretendenți. Didina era numai fată de negustor, fără carte (tocmai bine silabisea în *Universul* lui Cazzavillan crimele și întîmplările din toată lumea), fără franțuzească și fără fasoane, dar singură la părinți, frumoasă picătură și cu o zestre bunicică; dacă n-ar fi fost decît casa, care fatal îi revenea, și încă însemna ceva, chiar pe vremea aceea. Rosmarin era, și atunci, funcționar la Finanțe, firește, mititel de tot. Popescu a pus ochii pe el părîndu-i-se mai așezat și fără pretenții exagerate ca ceilalți care cereau pe șleau să le numere atîtea mii de lei. Rosmarin n-a făcut caz de bani. Iubea cu adevărat pe Didina și mai mult suspina. Pe atunci era simpatic la înfățișare și atît de sfios că bătrînului îi era frică să nu-i facă de rîs neamul bărbătesc. Măritîndu-și odrasla cu un funcționar, negustorul se simțea mîndru și în plină ascensiune pe scara socială. Atunci, ca și totdeauna, funcționarul era idealul românului doritor de trai bun cu muncă puțină. Funcționarul înseamnă doar omul care în fiece lună primește sigur și anticipat o leafă, tune-fulgere-trăznească, fie criză, fie belșug, care lucrează mai nimic și totuși se

ridică mereu în grad dacă e deștept, care are avantagii în toate și pretutindeni, iar la bătrînețe rămîne și cu pensie pînă la moarte.

Mai tare s-a înrăit Rosmarin în ultimii ani de cînd trăia necontenit sub amenințarea ba să fie scos la pensie înainte de termen, ba să-l treacă în cadrul auxiliar, ba chiar să fie suprimat din serviciu pur și simplu pentru vreun motiv oarecare, și motive se găsesc destule dacă vor să găsească cei mari. Avea cincizeci și opt de ani din care treizeci și doi în serviciul statului. N-avea carte. Spunea totuși, la nevoie, fără alte precizări, că a făcut patru clase de liceu. În statul său personal de la minister nu se găsea nici un certificat de studii, numai declarația lui că actele i s-au prăpădit în timpul războiului. Cînd a început el cariera biurocratică nu se căutau slujbașii după numărul claselor absolvite, ci după obraz și după propteaua cu care se înfățișau. Pe el l-a recomandat și l-a numit un deputat de pe vremea aceea, Dumnezeu să-l odihnească în pace. Fiindcă avea scris frumos și a fost supus și harnic, l-au păstrat pînă s-a învechit, iar pe urmă nu l-a mai putut clinti nimeni din pricina vechimii și a drepturilor cîștigate. Dealtfel știind să se poarte cu superiorii, a dobîndit reputația de funcționar destoinic și a ajuns să fie socotit aproape indispensabil și în orice caz un stîlp al breslei. La avansări însă nu l-a ajutat norocul suficient. Au trecut peste dînsul și buni și răi, unii cu mai multă carte, alții cu protecții mari. El a luptat numai cu munca și plecăciunile. După război pe urmă au năvălit cei cu licențe și diplome peste diplome. Atunci s-a resemnat de tot, mai ales cînd a fost făcut totuși subdirector. Mărturisea tuturor că el n-are ambiții, că se dă bucuros la o parte ca să lase loc tinerilor, că e rîndul lor acuma să lupte și să se ridice. În sineși însă se credea profund nedreptățit.

Cu experienţa lui bogată, ar trebui să fie azi director general. Administraţia ţării nu se face cu diplome; practica te unge funcţionar adevărat. Lumea şi-a pierdut cumpătul, de aceea merge din rău în mai rău. Mereu ne organizăm şi ne reorganizăm de nici nu mai poţi şti ce va aduce ziua de mîine. Cînd credea să mai ia cel puţin o clasă, să-şi îmbunătăţească pensia, s-a pomenit retrogradat şef de serviciu păstrîndu-şi titlul şi salariul de subdirector. Uite, se plîngea, recunoştinţa statului pe care l-a slujit o viaţă de om, cu cinste.

Se gîndea la pensie, neavînd încotro, dar o dorea mai tîrziu şi cît mai mare. Gîndul îl înspăimînta fiindcă îl obliga să se întrebe ce va face cînd nu va mai merge în fiecare zi la biurou? Va sta toată ziua pe acasă să încurce pe Didina, sau va bate trotoarele pentru a-şi trece timpul? Uneori îşi zicea că are să activeze în politică. Îndată ce îşi va fi regulat drepturile la pensie, se va înscrie într-un partid (la liberali negreşit, căci naţionali-ţărăniştii s-au purtat mizerabil cu funcţionărimea), va vorbi la întruniri, va ajunge senator şi va pretinde vehement reorganizarea ţării pe baze sănătoase prin întărirea statutului funcţionarilor şi sporirea lefurilor. Despre planurile acestea şi altele similare nu cuteza însă să vorbească decît cel mult cu nevastă-sa care era deplin convinsă de superioritatea lui. Nici măcar faţă de copii nu se destăinuia, mai ales faţă de copii; obraznici cum sunt, ca toţi copiii de azi, ar fi în stare să-l ia peste picior şi să-i aducă aminte că niciodată n-a legat în lume nici trei fraze, necum un discurs.

A fost întotdeauna foarte econom şi casnic. Nu i-a prea plăcut să-i vie mosafiri şi nici el nu s-a îmbulzit la alţii cu vizitele. Păstra relaţii tocmai atîtea cît să nu zică oamenii că e sălbatec. Acuma, de cînd Liana e domnişoară mare, a trebuit să se mai schimbe lucrurile.

Fata nu poate fi ținută sub obroc. Trebuie să iasă, trebuie să primească. Azi-mîine poate să se mărite. Ea ține mai mult la Universitate, e studentă eminentă, numai bile albe, peste un an va avea și licența în buzunar. În vremurile acestea, cînd pînă și sergenților de stradă li se cer studii, nu strică să aibă și fata diplomă, măcar ca o rezervă pentru orice eventualitate. Deși cariera cea mai sigură pentru fete tot măritișul rămîne, dacă nemeresc un bărbat bun. Liana nu admite înțelepciunea asta, firește. Ea vrea o profesiune, banul ei din munca ei, să poată fi totdeauna independentă, chiar de s-ar mărita. N-ar suferi, zicea, să ajungă la cheremul nimănui. Femeia trebuie să fie egala bărbatului, nu sclava lui... Rosmarin zîmbea de cîte ori o auzea vorbind așa. Era convins că viața are să-i ajusteze teoriile. Căsnicia bazată pe independența soților e sortită să se destrame tot atît de repede cum s-a încheiat.

Bătrînii nu se amestecau în micile sindrofii ale Lianei. Veneau aproape săptămînal prietene de-ale ei, ici-colo și băieți, vorbeau, dansau după gramofon, se mulțumeau cu un ceai, prăjituri, dulceață, ce se găsea. Nu însemnau vreo cheltuială simțitoare, nici vreo altfel de încurcătură. De cele mai multe ori Rosmarin nici nu trecea pe sus, în salon, unde n-ar fi făcut decît să jeneze pe tineri prin prezența sa. Însăși Didina de-abia se arăta și numai ca să nu-și închipuie, mai cu seamă fetele, că părinții se dezinteresează de rosturile Lianei... Altceva erau sindrofiile mari cu invitați anume, bătrîni și tineri, ca aceea care se pregătea pentru mîine și din pricina căreia toată casa, de vreo săptămînă, trăia într-o continuă și plăcută agitație. Asemenea petreceri dădeau două, cel mult trei pe an și de reușita lor atîrna oarecum onoarea familiei.

O importanță cu totul deosebită avea sindrofia de întîi novembre. Era ziua Lianei, aleasă de ea acum trei ani, cînd a intrat în Universitate și în lume. Cea dintîi a fost și cea mai strălucită: au avut și lăutari, au servit și puțină șampanie și s-a prelungit pînă spre dimineață. Pe-atunci criza nu bîntuia încă atît de cumplit ca azi.

Pentru sindrofia de mîine Rosmarin părea mai înfrigurat ca toți. Iar circulau, de un răstimp, vești grave despre primeniri de funcționari și, fiindcă el se socotea mereu amenințat, voia să-și asigure oarecare propteli în minister, ca să fie cel puțin prevenit, de s-ar întîmpla vreo nenorocire. De aceea a poftit cîteva persoane simandicoase cu care să se sfătuiască și de la care să afle noutăți. Pe chestia invitaților însă se ciocnea cu Liana care privea petrecerea aceasta ca o proprietate a ei și căuta să reducă pe bătrîni. Chiar la dejun a fost o discuție destul de animată, încît Rosmarin s-a enervat rău că o fată inteligentă și cu pretenții nu e capabilă să judece mai serios viața. S-a culcat amărît, a dormit două ore și s-a deșteptat bosumflat și obosit. În cameră nu era decît Didina. Liana plecase cu Tinca să facă acum cumpărăturile căci mîine e duminică și băcăniile cele mari sunt închise. Bebe ieșise cu bunica la un cinematograf. Rosmarin se învîrti puțin prin casă, apoi își luă pardesiul căptușit, bombănind:

—Ia să mă mai mișc și eu nițel că somnul ăsta m-a amețit de tot...

—Du-te, dar să nu stai mult că-i răcoare, să nu răcești! zise Didina fără să ridice nasul din socotelile pieței cu care se lupta în fiecare după-amiazi.

Bătrînul mai zăbovi prin curte, examinînd cîte ceva, ieși în stradă, merse pînă aproape de Cișmigiu și apoi

se întoarse repede acasă. Se însera, se lăsase într-adevăr răcoare și mai ales umed, încît îi era frică să nu răcească, fiindcă răcea îndată și făcea cîte-un guturai care-l chinuia trei, patru zile, obligîndu-l să tragă țuică pe nas pînă se îmbăta de-a binelea.

Tinca sosise între timp încărcată. Pe Liana o lăsase pe Calea Victoriei să mai tîrguiască unele mărunțișuri. Masa era plină de pachete. Didina le desfăcea, pe rînd, le cerceta, le admira, le prețuia. Rosmarin își trase un scaun și începu să ciugulească ba din șuncă, ba din brînzeturi, pînă ce femeia îl dojeni:

—Astîmpără-te, Alexandre, că doar nu ești copil... Ori dacă ți-e foame să-ți aducă Tinca un tacîm, să mănînci ca oamenii!

—Ce foame? făcu bătrînul cu gura plină, continuînd după o pauză, ca să schimbe vorba: Dar Mircea n-are de gînd să mai dea pe acasă?... El vine mîine ori nu vine, baremi să știm?

Parcă întrebarea ar fi izbit-o în punctul cel mai dureros, d-na Rosmarin răspunse cu imputare:

—Mă mir că mai și întrebi cînd numai tu ești de vină că băiatul ăsta s-a stricat în așa hal. Tu ai fost moale și ai crezut că ești bun și acuma uite...

Rosmarin se simți ofensat, se înțepeni pe scaun și zise demn ca să-și mascheze supărarea:

—Tineretul de azi nu e ca pe vremea noastră, Didino, nu uita! Dacă n-ar fi el stricat din firea lui, s-ar simți și n-ar face ce face. Un vlăjgan de douăzeci și opt de ani împliniți trebuie să aibă rușine. Eu la vîrsta lui eram însurat și cu copil, nu cu garsoniere!

—Copilul trebuie învățat și cioplit și cînd e mic, și cînd e mare. Tinerii pot să greșească, d-aia-s tineri, dar părinții sunt datori să-i oprească de la rele și să-i îndrepte pe calea bună.

—Nu te-am pomenit pe tine niciodată să vorbești ca o femeie bătrînă și cuminte — făcu Rosmarin mai apăsat, totuși mereu calm fiindcă era și servitoarea de față. Pe de o parte îmi reproșezi că nu-l mustruluiesc, pe de altă parte imediat sai cu gura cînd îi zic ceva...

Discuțiile asupra acestui subiect, începute acum zece luni după ce Mircea și-a luat locuință în oraș, nu se mai sfîrșeau. Se simțeau profund umiliți că fiul lor, fără să fie căsătorit, nu stă în casa părintească. A fost școlar leneș și numai bătrînul știe cît s-a căciulit pînă l-a trecut dintr-o clasă în alta ca să nu-și piardă bursa și apoi pînă i-a obținut un loc de funcționar la Interne pe cînd era încă în Universitate. N-a dat nici un ban în casă, dimpotrivă l-au mai ajutat ei de multe ori deși știau că-și cheltuiește leafa cu femei și în petreceri. Drept recunoștință le-a făcut rușinea cu garsoniera de se minunează toată lumea cumsecade.

—Dacă băiatul nostru pentru care ne-am sacrificat atîta, nu poate fi cu noi nici într-o zi ca asta, atunci ce să mai zic și eu, dragă Alexandre? murmură d-na Rosmarin oftînd de amărăciune.

Bătrînul însă observă batjocoritor:

—Ce să te mai miri de Mircea dacă însăși mama ta tocmai acuma se găsește să meargă la cinematograf?

—Lasă, omule, nu fi așa de hain cu biata matîna că știi bine cît nu-i place dumneaei să hoinărească pe străzi, că-i bătrînă și bolnăvicioasă... Dar dacă nu scapă de Bebe? Ori mai bine să fi lăsat copilul să pățească cine știe ce pe la cinematografele astea de cartier?

3

—Să aștept, domnișoară?

—Dacă-ți face plăcere ...

—Mult?

—Pînă mîine dimineață, cred. Sunt acasă la mine, aici!

Văzînd mutra uluită a tînărului, Liana izbucni într-un rîs zgomotos. Totuși numai după ce intră în curte și închise poarta, continuă:

—Da, da, uită-te bine la numărul casei... Strada Transilvaniei, 33!... Și acuma îți mulțumesc că m-ai urmărit cu atîta perseverență și m-ai adus acasă. Cel puțin mi-ai ținut de urît, deși eu nu ți-am răspuns pînă aici. Bună seara!

Dispăru în fundul curții fredonînd ironic și aproape alergînd parcă i-ar fi fost frică. Părinții îi auziră pașii grăbiți coborînd pe scară și glasul băiețesc care lălăia în tactul treptelor o melodie zvăpăiată. Năvăli pe ușă cu o vioiciune care risipi atmosfera mocnită din cameră:

—Uf! Sunt ostenită de nici nu vă văd!... Tincuțo, ia repede pardesiul și blana și du-le sus!... În Piața Palatului s-a agățat de mine un cavaler și nu m-a slăbit pînă acasă! Ce m-a pisat! Și numai prostii! păcat de el, că altfel era băiat nostim... Ce zici, mămicule scump, ți-a plăcut ce-am tîrguit?... Superbe lucruri, nu-i așa? Și n-am cheltuit peste prevederi, ba încă mi-am luat ceva și pentru sufletul meu...

Mamă-sa o sorbea din ochi de dragoste și admirație. Rosmarin clipea mișcat, aprobîndu-i fiece cuvînt. Pînă și Tinca, de obicei posacă, avea un zîmbet pe fața-i lătăreață. Liana era răsfățata casei mai mult chiar decît Bebe. Baremi bunica o diviniza mai ales pentru inima ei fără pereche de bună și de simțitoare.

—Cum să nu se ție boierii după d-voastră, domnișoară, dacă sunteți așa de frumoasă! zise deodată Tinca, întrerupînd cuvintele Lianei.

—Ei, și tu acuma! murmură Didina cu o imputare satisfăcută.

Rosmarin surîdea în vreme ce Liana striga vesel:

—Sunt frumoasă, Tincuțo?

Bătu din palme și se răsuci cu pași de dans împrejurul camerei parcă ar fi auzit o mare noutate. Apoi, după ce Tinca ieși cu haina și blana, se așeză la masă, începînd să examineze cu amănuntul cumpărăturile, explicînd fiece lucru în vederea zilei de mîine.

Era obișnuită să primească complimente și totuși îi făceau plăcere ori de la cine veneau. Pe stradă bărbații întorceau capul după ea ca și cînd ar fi răspîndit o vrajă irezistibilă. Figura ei de fetiță mirată și nevinovată, cu părul blond natural, cu obrajii puțin bucălați, cu nasul mic obraznic, nu o prea distingeau din mulțimea de femei drăgălașe care dau străzilor bucureștene, altfel puțin remarcabile, un aspect atît de simpatic. Ochii ei însă fascinau prin culoarea lor albastră închisă cu reflexe violete, adumbriți de lungile gene blonde ca într-un cuib de aur. În privirile lor scăpăra curiozitatea inteligentă, un etern semn de întrebare, și, mai ales în momentele de uitare de sine, o pîlpîire stranie, o melancolie tulburătoare ca un avertisment ascuns. Avea gura senzuală arcuită cu buzele pline și totdeauna foarte vopsite. Pentru că încolo nu se farda deloc, excesul de roșu cheltuit pe buze părea o sfidare care atrăgea atenția subliniind vioiciunea ochilor. Zveltă, cu talia mlădioasă, cu o degajare băiețească în mers și în mișcări, fără rigiditatea calculată a femeilor cochete veșnic atente să nu-și deranjeze frumusețea îndelung îngrijită, îi ședea bine orice făcea precum îi venea bine orice îmbrăca. În vocea ei groasă contrastînd cu obrajii

de păpușă, vibrau inflexiuni moi, mîngăioase, cu nuanțe ironice.

—Mămicule, să știi că am trecut pe la coafor și ți-am luat oră și ție pentru mîine dimineață la zece! Mergem împreună! Vreau să fii ca o regină la ceaiul nostru, să le bați pe toate cucoanele, să nu fie nici una mai frumoasă și mai cochetă ca tine!

Didina surîse răspunzînd cu o modestie firească:

—Parcă de mine e vorba... Eu sunt bătrînă, mi-am trăit traiul. Tu să fii, și voi...

—Ba să mă ierți, cucoană! interveni Rosmarin. Ce bătrînă?... Are dreptate Liana, perfectă dreptate! Păpușă să te faci mîine, că poți și ai cu ce!... Dacă domnișoara e așa de frumoasă, cu cine seamănă, cu mine?

—Liana seamănă cu matîna, c-o ții minte și tu cît era de frumoasă...

—Și tu parcă aveai vreun cusur? stărui bătrînul.

—Uite ce galant e tata! se bucură Liana. Bravo, tată! Așa-mi place și așa-ți stă bine, nu mohorît și acru și...

Camera, pentru economie, era luminată de un singur bec electric, destul de puternic, atîrnînd din tavan deasupra mesei într-un abajur mare de mătase roză. În soba de teracotă, cu ușița deschisă, mocnea un rest de jăratec care însă nu mai dogorea.

—Mi se pare că s-a stins de tot focul — zise Rosmarin ca și cînd ar fi vrut să oprească o alunecare a gîndurilor.

D-na Rosmarin dădu să se scoale, dar Liana sări:

—Lasă, mămicule, că eu sunt tînără!

Peste vreo oră se auzi un zgomot în odaia bunicii unde era întunerec și ușa dată la perete.

— A sosit matîna ! spuse Liana. Cum or fi intrat de nici nu i-am simțit?

Bunica cu nepotul se furișaseră în casă într-adevăr ca niște vinovați, să mai amîne, dacă se poate, izbucnirea furtunei. Prevăzuse bunica și spusese lui Bebe pe drum: „Acuma să vezi iar scandal și gălăgie !... Dacă nu mă asculți deloc și mă ții acolo să vezi de două ori filmul !“

— Ce-i cu voi, Bebe, de stați pînă noaptea pe străzi? începu Didina supărată.

— Ce să fie, mămico? strigă copilul îmbufnat, vrînd să pareze astfel avalanșa de dojeni. Am fost la cinema și am stat pînă s-a isprăvit programul. Și gata.

— Nu zău, mamă, că și d-ta te întreci cu firea ! continuă Didina. Copilul n-are minte, că-i copil, dar d-ta ar trebui...

— Apoi dumneaei ce-i pasă că n-are nici o grije ! adăogă Rosmarin.

Morala se dezlănțui întreagă asupra bunicii care, obișnuită, tăcea și se dezbrăca prin întunerec, așezîndu-și la locul lor, haina, pălăria, jerseul, fularul. Bebe, răsfățat și sigur de imunitate, căuta să le ție piept trîntind ici colo cîte-o obrăznicie pe care, firește, nu o lua în seamă nimeni, că doar e copil.

Avea acuma peste șaptezeci de ani bunica. În ultimul timp slăbise și parcă scăzuse. Se ținea totuși bine, nu bolea și muncea în menaj la toate, alături de Didina și de Tinca. Pe fața-i albă și uscată cutele fine în jurul ochilor și la colțurile gurii păreau urmele unui surîs înviorător. Dealtfel și azi cînd zîmbește se înseninează

casa. Se vorbea despre frumusețea ei de odinioară ca de o minune, adăogîndu-se totdeauna că a fost atît de cinstită încît nici gurile cele mai rele n-au putut scorni nimica pe socoteala ei.

De cînd a rămas văduvă și trăiește de la copii, cu toate că averea și casa sunt ale ei, zestrea părintească, a devenit paratrăznetul tuturor discuțiilor în familie. Asupra ei își descarcă toți necazurile, căci ea e liniștită și mai bine lasă să treacă de la dînsa decît să întindă cearta. În privința asta îi seamănă perfect Liana care la fel are oroare de țigănie.

Rosmarin i-a zis la început mamă, ca și Didina; numai la supărare îi zicea și azi soacră, iar la toane bune coană Frusino, ca lumea străină. Cînd Mircea, în primii ani de copilărie, a botezat-o „nica", toți au numit-o pe urmă așa pînă ce Liana a prins a-i spune mămică de s-au luat și ceilalți după ea. În sfîrșit acuma familia îi zicea matîna, cum i-a zis Bebe cînd a fost mai mititel în loc de mamă bătrînă, numele de mămică rămînîndu-i Didinei.

Bunica era totuși confidenta intimă a tuturor, chiar a Tincăi. Blajină, ascultînd cu bunătate, păstra cu sfințenie orice secret și nu purta niciodată vorbele de la unul la altul. Pe Liana a iubit-o mai mult dintre toți nepoții și dacă se ruga Atotputernicului să-i mai dăruiască zile de trăit era numai ca să apuce s-o vază mireasă. Bebe stătea și dormea în odaia ei. Se înțelegeau bine împreună. Vorbea și se sfătuia cu el ca și cu un om mare. Se obrăznicea el deseori și n-o prea asculta, dar alteori avea drăgălășii față de ea prin care își răscumpăra toate greșelile...

După ce-și potrivi tacticos toate la locul lor, bunica își luă pe umeri o broboadă, să nu răcească, trecu în sufragerie și se așează binișor la masă. Bebe, bosumflat,

își făcea de lucru într-un colț. Liana, ca să-l împace, îi duse un sandvici cu șuncă. În semn de protest însă copilul refuză. Abia cu multe mîngăieri și sărutări reuși să-l înduplece. Dealtfel vijelia se potolise, mai ales grație insistențelor Lianei să nu se mai facă scandal în ajunul zilei ei. Pentru a desăvîrși pacea, Didina zise mai blînd:

—Nu-i de mirare să vă fi cuprins și foamea de atîta cinematograf, fire-ar al naibii, că pe mulți îi mai scoate din minți... Gustă, matîna, și d-ta că și noi am mai ciugulit stînd colea de vorbă...

—Ba eu nu-mi stric pofta înaintea mesii —răspunse bunica simplu. Bune și frumoase lucruri a tîrguit Liana. O să fie un belșug ca la Palat, mîine.

—Așa-i, matînă? zise Liana aducînd și pe Bebe la masă. Și nici nu-ți închipui ce puțin s-a cheltuit față de alte dăți.

—Dar ce film ai văzut, cavalerule, de ți-a sucit așa de rău capul? întrebă Rosmarin cu o jovialitate ce părea totdeauna silită.

Copilul izbucni cu entuziasm:

—Tăticule, ascultă-mă pe mine, trebuie să te duci și tu să-l vezi numaidecît! Cel mai strașnic film de aviație, mai tare ca *Escadrila morții*... O minune, tăticule! I-am și spus matînii că mai bine mă sinucid decît să nu mă fac aviator!

Bătrînul mormăi cu un zîmbet acrit și aruncînd o privire spre bunica:

—Sigur! Ori aviator, ori șofer, ori lăcătuș...

—Ai să vezi tu cînd voi fi mare! făcu Bebe dîrz. Crezi că atunci o să vă întreb pe voi?

Bunica tăcea. Nu voia să priceapă aluzia lui Rosmarin, ca să nu degenereze discuția ca astă-vară.

Pe atunci tot timpul se vorbea în casă numai despre Bebe din pricina examenului de admitere ce trebuia să-l dea la liceul Lazăr și de care le era frică tuturor fiindcă copilul, deși avea certificatul de clasa a patra primară foarte bun, nu știa nimic și nici măcar nu citea, să se pregătească puțin, bizuindu-se doar pe protecția tăticului. Așa într-o zi, rugată de Bebe, matîna și-a exprimat părerea c-ar fi mai cuminte să lase copilul să intre la școala de meserii, că i-ar fi mai drag să învețe lucruri de mecanică decît să buchisească și să-și sfarme mintea cu cărțile, mai cu seamă că, după cum se întorc vremurile, cu atîția bolșevici și cu revoluții și războaie, parcă tot mai sigură e o meserie bună, că oamenii totdeauna vor avea nevoie de haine sau de unelte și meseriașul nu moare de foame, că dacă și voievodul Mihai învață meserie... N-a apucat să termine căci toți au tăbărît cu gura, s-o sfîșie: se vede c-a intrat în mintea copiilor de se gîndește la asemenea bazaconii; adică familia Rosmarin a ajuns în așa hal încît să-și bage copiii la cizmărie? dar cîți copii avem, Doamne Dumnezeule?... Didina a început să plîngă, a luat în brațe pe Bebe: dragul mamii mic, auzi că să te facem cizmar... În sfîrșit, un tărăboi grozav și o indignare care se manifestează de atunci la orice ocazie în reproșuri mai mult sau mai puțin fățișe.

Pe cînd Rosmarin continua controversa, glumeață din partea lui, cu copilul, Didina ridică deodată capul nedumerită:

—Nu cumva vine cineva?... Parcă am auzit ușa de la scară... Ia vezi, Alexandre, să nu fie cineva străin și să se urce sus, să ne pomenim cu casa prădată!

Pînă să se urnească bătrînul, ușa se deschise și apăru Mircea, surîzător, în pardesiu maron, cu fular alb de mătase, fercheș și pudrat ca totdeauna.

—Uite, domnule, că a catadixit să mai dea și pe la noi! făcu Rosmarin. Ei, bravo, mare onoare!

Mircea se simți ofensat, dar se stăpîni și, îmbrățișîndu-i pe rînd și apoi dezbrăcîndu-se, nonșalant:

—Fiecare cu grijile lui... Am și eu destule. Dealtfel ce ți se pare așa grozav, că nu-s nici cinci zile de cînd am dejunat aici?

—Cinci zile? urmă tatăl cu indignare potolită. Și adică cinci zile e normal la tine să nu treci pe acasă? Stai în alt oraș ori te-au năpădit ocupațiile?... Ehei, băiete, oi fi tu mare și deștept, dar ce faci nu-i frumos și nici cuviincios! Noi ca noi, tăcem și te suportăm, dar lumea te vede și te judecă și, fii sigur, nu te judecă bine!

—Pisălog și nedelicat ai rămas, ce să-ți spun! răbufni tînărul. Nici n-apucă omul să intre că-l și trăznești cu morala ta răsuflată! Una două, moraiă! Dar mai slăbiți-mă, frate, cu morala și cu sfaturile! Sunt bărbat și...

Rosmarin întrerupse disprețuitor:

—Bărbați ca tine...

—Evident! Ce să-ți fac dacă tu privești lumea cu ochelarii de acum treizeci de ani? Lumea se schimbă, merge înainte. Altă viață trăim noi decît pe vremea ta. Trecutul a murit. Bat vînturi noi, dorințe noi, obiceiuri noi. Sunt tînăr și vreau să trăiesc! Tu ai vrea să fiu bătrîn ca tine!

—Eu aș vrea numai să fii om de treabă! zise Rosmarin.

—Ai un dar să enervezi lumea cum n-am mai pomenit! strigă Mircea începînd să umble de ici colo prin odaie.

Nimeni nu cutezase să se amestece în ciocnirea neașteptată dintre tată și fiu. Se uitau toți consternați

cînd la unul, cînd la celălalt. Acuma, făcîndu-se o pauză sacadată de pașii lui Mircea, Didina rosti înfricoșată:

— Vai de mine, ce Dumnezeu vă luarăți așa...

— Adevărat! zise Mircea căutînd să se liniștească. Eu sînt de vină că-mi fac sînge rău pentru niște baliverne pe care mi le-a servit de mii de ori cu aceeași delicateță!

Se așează brusc la masă, între bunica și Liana, și întrebă cu altă voce, de o blîndețe încă forțată:

— Ce mai faci, matînă dragă? Bine, voinică, sănătoasă?

Apoi, fără să mai aștepte răspuns, adăogă în general:

— Mai bine spuneți-mi, frate, ce-i cu sindrofia? Ați lansat invitațiile? Au răspuns toți? O să fie destulă lume?

Întrebarea reuși să risipească îndată tulburarea. Liana îi servi prompt o serie de lămuriri complectate copios de Didina și chiar de Rosmarin căruia îi trecuse de asemenea necazul, fiind altfel om bun la inimă și neluînd în tragic mai ales discuțiile familiare.

— Ascultă, Liana, pe Gavrileștii i-ați poftit? Vin? zise Mircea cu interes.

— Sigur! aprobă Liana. Am vorbit și eu cu Nina și abia așteaptă dumineca de mîine!

Liana avu un surîs de complicitate. Gavrilescu era subdirectorul personalului în Ministerul Finanțelor. Fetele lui, Angela și Nina, rămase de mici fără mamă, au crescut într-un exces de libertate și le mergea faima c-ar fi stricate. Drăguțe, elegante, cochete. plăceau însă mult tinerilor. Cu Liana se aflau în vizită și prietenie din școală, deși ele n-au terminat liceul. Pe Angela o simpatiza mai puțin, considerînd-o foarte ipocrită. Nici cu Nina nu legase adevărată intimitate

pînă la destăinuiri. Mircea părea că o iubește mai de mult, poate de un an. Liana bănuia că e vorba de o iubire ajunsă departe și că fratele ei și-a luat casă în oraș în special pentru Nina. Se fereau amîndoi de ea. Cînd l-a întrebat pe Mircea, a răspuns evaziv: e fată nostimă și deșteaptă, îi face curte numai așa, ca la toată lumea. Totuși Nina a rugat-o odată să o ducă la Mircea, să vază și ea cum se prezintă o garsonieră, fiindcă nu văzuse încă. Au și fost împreună, curînd după ce s-a instalat Mircea, și Nina chiar s-a întins în glumă pe patul lui.

— Foarte bine! Foarte bine! repetă Mircea. Gavrilescu are pîinea și cuțitul în minister, poate să și ajute pe tata la nevoie, nu-i rău să ni-l apropiem!... Sper însă că vor fi destui băieți tineri sănu se plictisească domnișoarele!

— Numai să nu dea ghes prea mult bătrînii tatii, că n-am scăpat pînă nu i-a invitat pe toți, toată galeria de vechituri! zise Liana uitîndu-se rîzînd la Rosmarin, care dădu din cap și mormăi:

— Noi cu bătrînii ne ajutăm, nu cu filfizonii!

— A, să nu uit! se grăbi tînărul. Știi că am invitat și pe Remus Oloman, ziaristul de la *Fulgerul*, trebuie să-l cunoști din nume că scrie mereu articole în pagina întîi și face și literatură... E un băiat foarte simpatic. Vine cîteodată și pe la minister. A primit bucuros. O să sosim împreună și aducem și pe Coralia...

— Admirabil! se bucură Liana. Ce-ar fi să scrie și la ziar despre ceaiul nostru!

Încetul cu încetul toți se înviorară. Începură a se aprinde speranțele, întîi timide apoi din ce în ce mai cutezătoare. Sindrofia era pretextul unei ample explicații cu viitorul. Conul de lumină de subt carcasa abajurului îi apropia mai mult și parcă le cernea pe capete

o pulbere de argint dîndu-le înfățișarea unor naivi conspiratori împotriva destinului. Glasurile se înmuiau, se îndulceau, se contopeau într-o armonie de încredere mare. Și Tinca, în bucătărie, horea cu foc un cîntec de pe la ei, trăgănat și plin de dor. O chema Floarea, dar Didina i-a schimbat numele cînd a angajat-o fiindcă avusese mulți ani pe una Tinca și se obișnuise cu ea. Era ardeleancă, de pe lîngă Sibiu, și a venit la București să slujească numai ca să-și strîngă puțini bani și pe urmă să se întoarcă acasă să se mărite. Didina o auzea acuma cîntînd dar nu se indigna, cum ar fi făcut altădată, ci se gîndea înduioșat: „Săraca! Cine știe ce-o fi și în inima ei!"

Din obișnuință Rosmarin ofta mereu, dar pe față și în cuvinte îi flutura adierea fericirii. Explica elocvent cum își va apropia definitiv pe Gavrilescu. Dacă-l are sincer de partea lui, poate fi complet liniștit. Gavrilescu învîrtește toate chestiile de personal. Directorul nu-i iese din cuvînt niciodată. Ce zice Gavrilescu e sfînt. Și ce lucru mare pentru el să declare ritos directorului și comisiei și, la nevoie, ministrului: „Rosmarin, trebuie să rămîie pe loc. N-a atins limita de vîrstă și chiar cînd va atinge-o nu ne putem lipsi de dînsul. E un funcționar excelent... Dimpotrivă, ar merita o avansare, fiindcă locuri ar fi și astfel ar avea cel puțin o mică satisfacție pentru serviciile neprețuite pe care le-a adus statului!"

Toți erau de aceeași părere inclusiv Mircea și Liana care, uneori, altfel credeau și, cu cruzimea lor tinerească, i-o și spuneau direct, că e funcționar mediocru și încurcă degeaba un loc ce s-ar cuveni unui băiat deștept și bine pregătit, cum sunt atîția azi fără slujbă. Mircea spera și el că Gavrilescu îi va acorda bătrînului o mînă de ajutor, ca să nu-l mai vază mereu tremurînd

de frica eliminării, și declară misterios că la urma urmelor Gavrilescu va trebui să se dea pe brazdă. Liana surîse. Cît ar fi și ea de fericită să știe pe tatăl său liniștit! Îngrijorarea lui întreținea o permanentă tulburare și amărăciune în casă. Numai așa va putea și ea să-și prepare mai temeinic licența, să termine, să-și găsească un post undeva și pe urmă...

Didina și bunica zîmbeau într-una. Bucuria li se așternuse pe față ca o mască. Mulțumirea lor era să-i vază pe toți mulțumiți. Zbuciumarea lui Rosmarin n-o prea înțelegeau. Dacă îi dă o pensie bună, fără să mai muncească și să se necăjească, fie și mai puțin decît leafa, de ce se mai zbate? Nu îndrăzneau să-i spuie lui, să nu-l supere mai rău, dar între ele vorbeau și nu se dumireau. Grija lor mai mare era pentru copii: Bebe să aibă ce-i trebuie și să învețe măcar cît să treacă clasa, Mircea și Liana să se așeze la casele lor, să-și facă rostul în lume. De Mircea totuși se sinchiseau prea puțin. Are slujba lui; cînd îi va sosi ceasul, își va găsi norocul. Băieții se însoară acuma singuri, nici nu mai întreabă pe bieții părinți. Pentru Liana însă aveau dese momente de panică. Lor, care s-au măritat la optsprezece ani, li se părea că o fată de douăzeci și unu e aproape bătrînă. Liana încă nu voia să vorbească serios despre căsătorie. Îi plăcea să cochezeze, să fie curtată și avea adoratori prea mulți. Cei cu intenții solide nu cutezau să se apropie de frică probabil că ar fi respinși. Asta era durerea Didinei și din pricina asta a și mustrat-o de atîtea ori, firește în zadar.

Profitînd de atmosfera caldă, Didina aduse vorbă și despre viitorul fetei. Mult ar dori ea să aibă Liana norocul să ia un ofițer. Nu există carieră mai bună ca milităria. Nici o țară nu se poate fără armată și armata

va fi întotdeauna în fruntea tuturor. Orice criză ar fi, armata trebuie să primească drepturile ei la zi. Iar ofițerul e respectat și primit bine pretutindeni, și la Palat, încît soția unui ofițer e ca o regină. Unde mai pui că are și ordonanță și nu trebuie să se trudească cu servitoarele leneșe și hoațe, cum sunt toate...

Liana asculta, cu ochii în jos, cu coatele pe masă, cu fruntea sprijinită în palma stîngă. În colțul gurii îi juca o frîntură de surîs ironic. Proiectele mamei o amuzau. Tocmai ofițer! Avea oroare de ofițeri. Îi considera proști, fuduli, bădărani și goi. După un răstimp, ca să facă ceva, se ridică în picioare și începu a strînge pachetele care rămăseseră pe masă.

Pe cînd subt abajurul trandafiriu speranțele și planurile pluteau și se legănau ca niște ființe imateriale, alături, în bucătărie, porni un bocănit metalic aspru și sacadat, asemeni unor lovituri de ciocan. Întîi parcă nu le auzi nimeni. Cuvintele roze se înălțau și țeseau mereu pînza fermecată care învăluia toată încăperea într-o fîlfîire de visări și taine.

— Tare-aș vrea să-ți facem cît mai curînd o nuntă frumoasă cum n-a mai fost în București! continua Didina cu o figură atît de încîntată că-și recăpăta parcă toată frăgezimea de odinioară. De-ar fi să cheltuim oricît, nu-mi pasă! Atîta ambiție am și eu!

— O, Doamne! oftă bunica de asemenea. Măcar de mi-ar îngădui bunul Dumnezeu să ajung și eu ziua aceea, că mai mîndră mireasă ca Liana noastră nici n-a fost de cînd e lumea lume!

— Și dac-ar vrea Cel-de-Sus să fiu și eu avansat pînă atunci, apoi să știți că mă îmbăt! zise Rosmarin aproape solemn. Nu m-am îmbătat de nu mai țin minte, dar atunci îmi dau drumul, uite-așa!

Se făcu deodată o tăcere. Liana, în picioare, rămase nemișcată, cu privirea spre becul a cărui lumină îi scălda fața și-i cernea în păr sclipiri de aur. Inima îi bătea în piept în ritmul bocănitului de afară, încît loviturile se confundau în auzul ei, cum se confundau și cu șoaptele mamei despre nuntă și mireasă. În suflet însă i se filtra o neliniște, vagă, stranie, pe care n-o putea alunga.

În tăcerea aceasta bocăniturile răsunau atît de puternic și de strident că toți le ascultară cîteva clipe buimăciți ca niște zgomote din altă lume. Pe urmă, dezmetecindu-se, avură impresia că li se sfărîmă ceva în suflete și că în cameră s-a lăsat subit un val de frig amorțitor. Însăși lumina parcă slăbise și se spălăcise, devenind aproape cenușie.

— Dar ce bate toanta aia acolo? întrebă Rosmarin cu un glas străin, continuînd apoi din ce în ce mai furios: Tinco!... Tinco!...

În același timp Didina apăsă pe butonul perei ce atîrna sub lampă. Țîrîitul nervos al soneriei se amestecă o clipă cu bocăniturile, încetînd pe urmă amîndouă. Servitoarea se ivi în prag.

— Ce faci tu acolo atîta gălăgie, fetițo? o întîmpină sever Didina.

— Apoi conița a spus să pisăm întîi zahărul pentru tort — zise Tinca, liniștit.

— Ce să pisezi? strigă Rosmarin. Ești o toantă!

— Ba, conașule, eu nu-s de vină, că mojarul...

— Mojarul, mojarul! o imită Rosmarin mai mînios. Ce mojar, tîmpito?... Să nu te mai aud, înțelegi?... Nici un mojar!... Nu vreau bocănituri și scandal, ai înțeles?... Ai, ieși afară!

— De, conașule, dacă mojarul...

Tinca plecă bombănind, lăsînd în urmă o dîră de tristețe. Didina observă, vrînd s-o scuze:

— Eu i-am spus să piseze zahărul și nucile pentru tort, dar la șapte, nu acum... E toantă rău, n-ai ce să-i faci!

Apoi, îndulcindu-și vocea, ca și cînd ar fi căutat să reia firul de adineaori, urmă către Liana:

— Ei, ce zici tu, păpușica mamii dulce? Te vedem curînd mireasă?

Dar întrebările ei sunau acum fals și sîcîitor. Liana se enervă:

— Mai lasă-mă-n pace, mămico dragă, cu ofițerii tăi și cu ordonanțele lor! Tu nu observi că ai ajuns ridicolă?... Ia mai bine să mă duc sus!

NOVEMBRE

1

Fereastra sufrageriei și ușa marchizei erau deschise. D-na Rosmarin poruncise să rămîie așa un sfert de oră, să se facă puțin curent ca să se primenească bine aerul în toată casa. Prima zi din novembre a fost frumoasă, însorită, dar friguroasă parc-ar fi prevestit o iarnă grea. Rosmarin, în jacheta-i neagră, îmbătrînită, rezervată pentru solemnități, se plimba prin hol, înfruntînd vitejește aerul rece ce năvălea înăuntru, fiind însărcinat să închidă cînd va fi trecut sfertul. Pendula din salon bătuse adineaori șase. Deodată auzi glasuri și pași la poartă. Se zăpăci. Au și început să sosească invitații? Ei au crezut că pînă la șase și jumătate n-are să vie nimeni... În dormitor, cu ușa închisă, Liana se retrăsese numai acum cîteva minute să se mai examineze puțin în oglinda cea mare, să-și mai adaoge eventual un puf de pudră sau o licărire de roșu.

—Aide, unde sunteți? strigă Rosmarin speriat. Voi n-auziți?... Au venit!... Liana! Ieși de-acolo să-ți primești mosafirii!

Pînă să apară Liana, afară, pe treptele marchizei, răsună vocea lui Mircea:

— Stai, frate, nu vă alarmaţi că suntem noi!

Coralia Ionescu îşi făcu intrarea în marchiza împodobită cu plante, împrumutate de la d-na Raluca Gotcu, tocmai cînd ajunse acolo şi Liana.

— Să trăieşti, scumpa mea, prietena mea cea mai iubită şi mai încîntătoare! ciripi Coralia, sărutînd-o pe amîndoi obrajii cu toată atenţia necesară ca nu cumva să-şi strice pictura buzelor, îndelung muncită, şi nici să nu lase vreo urmă de roşu pe figura Lianei. Eu îţi urez toate fericirile şi împlinirea tuturor visurilor tale de fecioară, din toată inima, şi tu ştii cît îţi sunt de sinceră! adăogă pe urmă mai cald, în vreme ce Liana murmura mulţumiri.

Trecură îmbrăţişate în hol. Liana îi spunea să nu-şi scoată încă mantoul, că hainele cucoanelor le ia servitoarea şi le duce în camera bunicii, unde stau mai bine şi la căldură. Din urmă o chema Mircea:

— Aşteaptă o secundă, Liana, să cunoşti pe prietenul Oloman!

Remus Oloman, tînăr, curăţel, cu ochelarii pe nas, se apropie şi sărută galant mîna albă întinsă spre el:

— Sunt fermecat, domnişoară!

Coralia se repezi la Rosmarin să-l hiritisească cu aceeaşi efuziune, deşi bătrînul părea că se posomoreşte ascultînd-o, obiceiul lui cînd îl cuprindea emoţia. Mircea întrerupse abondenţa verbală a Coraliei ca să prezinte şi tatălui său pe Oloman. Pe urmă se retraseră în marchiză să-şi lepede pardesiurile. Remus, auzind felicitările insistente ale Coraliei şi neştiind ce rost au, se simţea nedumerit şi jenat.

— Nu te uita la Coralia! îi spuse Mircea. Aşa-i ea, veşnic face exces de zel!

Îi explică scurt cum și-a ales Liana ziua de întîi novembre pentru primul ei ceai din sezon. Totuși Oloman regreta că n-a știut, altfel ar fi putut aduce și el măcar o floare prin care să-și exprime omagiul său modest unei domnișoare atît de adorabile. Avu grija să rostească mai tare regretul și omagiul ca să audă și Liana care se apropiase iarăși de ei.

— Intenția d-tale e cea mai frumoasă floare! zise Liana cu surîsul ei natural și cu o intonație puțin teatrală.

Mircea îi lăsă singuri. Schimbară cîteva amabilități. Liana mărturisi apoi că a citit vreo trei poezii de-ale lui Oloman într-o revistă, dar activitatea de la *Fulgerul* nu i-o cunoștea; nu caută în ziare decît știrile despre spectacole, politica n-o interesează deloc. El era mai măgulit de versuri; gazetăria o practică pentru pîine; are în cap un roman gata și nu-l poate scrie din cauza gazetei care-i sechestrează toate energiile...

Vorbind, mai mult se examinau. Liana constata în sine că nu prea i-e simpatic. Ochii lui miopi parcă se ascundeau în dosul ochelarilor, la pîndă, cu scăpărări aspre în lucirea artificial onctuoasă. Își freca mîinile mereu, avea vocea mieroasă și un zîmbet cenușiu în colțurile gurii care-i subția mai viu buzele. Părul castaniu moale, tuns aproape milităreşte, îi ședea pe cap lins ca o perucă. Ovalul figurii se ascuțea spre bărbie, iar pielea galbenă-sură părea unsă. În sfîrșit o expresie în care timiditatea se îmbina cu îndrăzneala, de tinerețe care se silește din răsputeri să domine mizeria... Și Oloman era cam stînjenit în fața ei, oricît căuta să apară degajat. Privirea lui rătăcea grăbită de la buclele aurii, răzvrătite în ciuda artei coaforului de a le încătușa cu fierul, pînă la piciorul delicat cu gamba fină și elastică. Brațele ei goale aveau linii băicțești cu carnea tare,

iar decoltajul adînc, exagerat poate înadins, lăsa să se întrezărească conturul sînilor liberi ca niște capace de metal alb, mat, fierbinte. Se uită numai o clipă în ochii al căror albastru calm părea amețitor și își opri apoi privirea pe buzele încărcate de roșu, urmărind mișcarea lor cadențată și ascultînd timbrul glasului, învăluitor ca o melodie de alt, fără să-i mai înțeleagă cuvintele. Îi trecea mereu prin gînd că fata asta are un parfum care te tulbură și-ți răscolește simțurile.

— Sper că vom deveni buni prieteni — zise deodată Liana, ca și cînd i-ar fi pătruns gîndurile. Numai un lucru te rog, foarte mult, să nu-mi faci curte!

— Și eu care tocmai chibzuiam cum să încep! rîse puțin atins Oloman. Dar cel puțin în taină îmi permiți să te găsesc adorabilă?

— Vino mai bine să te prezint mamii și bunicii! În ochii tînărului răsări o străfulgerare de ironie. „Bine a zis cine a zis — se gîndi dînsul — că o femeie frumoasă nu e niciodată prea inteligentă!"

Între timp apăruse și Didina, urmată de aproape de bunica și Bebe. Tinca, gătită și ea și dichisită, alergase să închidă fereastra sufrageriei și aștepta să ia haina Coraliei. Stăteau în mijlocul holului, iar Coralia le vorbea despre Oloman lăudîndu-l cît e de talentat, ce frumos cîștigă și ce viitor strălucit are.

— Ei, ce-ți spuneam? zise triumfător către Oloman care venea cu Liana. Am avut dreptate?... Ai mai cunoscut d-ta o floare superbă ca Liana?

— N-ai exagerat deloc, domnișoară! Dimpotrivă! răspunse tînărul cu o închinare ceremonioasă.

Rosmarin, cu mustața gălbenită de tutun, cu figura necăjită, asculta gînditor parc-ar fi meditat asupra unui referat complicat. Ca să se arate politicos întrebă și el, cu un zîmbet care-i stătea ca o haină de împrumut:

—La ce jurnal scrii d-ta, dacă nu te superi? C-am înţeles că eşti jurnalist?...

—Sunt redactor la *Fulgerul* —pronunţă Oloman mîndru, ofuscat că un subdirector de minister nu-i cunoaşte numele cu care semnează zilnic în pagina întîi a unui jurnal atît de răspîndit.

—Bun jurnal, n-am ce zice! aprobă bătrînul cu mai mult suflet. Nouă acasă ne aduce ziaristul *Universul*, că s-a obişnuit soţia mea cu el din tinereţe. Dar la biurou îl citim cu toţii regulat, că numai aşa ne mai răcorim inima de hoţii ăştia care nenorocesc ţara.

—Atunci aţi observat numele meu... —insistă Oloman.

—Se poate, dar noi nu ne prea uităm la iscălitură, dacă înjură bine...

Bunica avea rezervat un fotoliu de onoare în salon, între uşa sufrageriei şi fereastră. Îşi luă locul de acuma, înconjurată de celelalte femei, lăsînd pe domni să discute politică. Dealtfel Coralia chiar venise cu tolba doldora de felurite noutăţi pasionante. Era colegă de facultate cu Liana, de doi ani însă nu mai dăduse nici un examen. Fata cea mai mare a unui funcţionăraş sărac de la primăria Caracal, a debarcat în Bucureşti ca să se facă profesoară, să-şi scape părinţii de grija viitorului ei. Primul an a luptat cu mizeria, a urmat cursurile, şi-a trecut examenele. Pe urmă a capitulat în faţa vieţii. A căutat un serviciu şi a devenit secretara particulară a unui director de bancă fiindcă a fost fecioară. Astfel a ajuns să aibă un mic apartament cu chirie, toalete, blănuri şi cîteva bijuterii. Pe lîngă directorul bătrîior, care o iubea la date fixe, inima ei tînără dorea şi dragoste adevărată. Anul trecut Mircea i-a făcut o curte foarte pasionată după care totuşi au rămas buni prieteni... Totdeauna veselă, drăguţă cu

toată lumea, incapabilă să supere pe cineva, căutînd și reușind să spuie fiecăruia numai lucruri agreabile, era o ființă fără dușmani.

— N-ați aflat nimic despre prințesa Elena? zise ea cu importanță. Cum să aflați dacă jurnalele nu îndrăznesc să scrie ori poate nici n-au voie?... Mie mi-a spus însă o persoană care e intimă cu un om de-al regelui...

Zvonurile în legătură cu Palatul stîrneau pretutindeni o curiozitate extraordinară. Povestind cine știe ce năzdrăvănie care circula, Coralia le cuceri interesul într-atîta că nici nu observară sosirea altor doi invitați, locotenentul Mitrofan Tănăsescu și Iancu Petrescu, care se întîlniseră chiar în poartă și intraseră împreună în marchiză.

— Mi se pare că suntem cei dintîi — șopti locotenentul puțin plictisit.

— Atît mai bine — murmură cellalt.

În vreme ce-și lepăda mantaua și baioneta, agățîndu-le în cuier, Tănăsescu își morfolea nemulțumirea de-a fi ratat o intrare triumfală. Era din administrație, cam plăpînd și puțintel ca statură, deși purta tocuri înalte. Avea o frizură îngrijită meticulos, cu cărarea în dreapta, linsă și pomădată, mustăcioara spilcuită, eroică, neagră, și o încredere mare în propriile-i însușiri intelectuale pentru că citea multe ziare și romane și se ducea în fiecare săptămînă la Teatrul Național, încît cunoștea toate piesele din repertoriu. Față de celelalte teatre afecta puțin dispreț estetic, socotindu-le prea ușoare pentru dînsul, mai ales că nici nu făceau reducere militarilor, totuși nu scăpa nici o revistă și știa pe dinafară toate cupletele lui Tănase și romanțele de amor. Pasiunea lui teatrală nu era în legătură cu vreo aventură de culise. Băiat sărac și calculat, solda îi comanda calitatea iubirilor. Scria însă piese de teatru

și avea terminate vreo cinci, toate istorice în multe acte și tablouri. Își schițase un plan vast de a dramatiza toată istoria românilor într-o serie de tragedii care să slăvească virtuțile neamului și să devie breviarul propagandei naționale. Camarazii și cunoscuții știau toți că e autor dramatic și-l stimau. El însuși se admira din plin și se revolta în sine că Teatrul Național nu-și înțelegea menirea și nu i-a jucat încă nici o operă. Spunea deseori în lume, cu o modestie care credea că-i șade bine, că în literatură trebuie să ai răbdare pînă pătrunzi și cita pe Ursache, de asemenea ofițer de administrație, care a dăruit României o piesă nemuritoare... Pentru cariera mondenă însă locotenentul Tănăsescu poseda și darul de-a citi în palmă și de-a ghici totdeauna o mulțime de lucruri în special cucoanelor.

Iancu Petrescu lucra la minister în aceeași cameră cu Rosmarin, ca subșef de birou. De vreo treizeci de ani, avea înfățișarea posomorîtă și necăjită, cum trebuie să fi fost Rosmarin în tinerețe. Etern înfricoșat de ziua de mîine, etalîndu-și mereu grijile și durerile, plîngîndu-se necontenit împotriva tuturor, începînd cu lumea și sfîrșind cu soarta, răspîndea în jurul său o deprimare care îndepărta pe oameni în loc să-i procure compătimirea rîvnită și necesară ca o merinde. Altfel părea vînjos, bine hrănit, foarte grijuliu de sănătate, negricios, cu sprîncenele stufoase, cu ochii severi implorînd totuși milă. Se simțea umilit că la vîrsta lui și cu studiile lui era numai subșef. Uitase că licența a trebuit să și-o ia la Iași, fiindcă aici a fost respins de două ori, că apoi trei ani a încercat să fac avocatură, înscris în barou și convins de superioritatea cunoștințelor sale juridice, și că abia cînd l-a răzbit foamea s-a gîndit să

se facă funcţionar, fericit să găsească un locşor de impiegat cu leafă sigură.

Amîndoi erau favoriţii bătrînilor, firește în vederea Lianei. Subșeful se bucura de simpatia lui Rosmarin, pe cînd Didina prefera pe Tănăsescu. Bătrînul îl primi cu o efuziune neașteptată din partea lui. Pînă să sosească Liana făcură cunoștință cu Oloman. După salutările de rigoare Iancu Petrescu se trase mai la o parte cu Rosmarin, vorbind despre de-ale slujbei, văitîndu-se de greutăţile vieţii și compătimindu-se reciproc.

—Trebuie să te însori, Petrescule, ascultă-mă pe mine! zicea bătrînul cu un ton plin de milă care-i făcea bine și lui și interlocutorului său. Tu nu ești ca alţii. Tu ai nevoie de un cuib, de o îngrijire mai bună, în fine...

Subșeful dădea din cap grav, îngîndurat. Îl preocupa și pe el însurătoarea de la care spera o îndulcire a vieţii. Dorea o fată foarte frumoasă, cu bani mulţi și cu protecţie mare. Se credea simpatic și cuceritor, numai că vrea el, cu o situaţie socială și perspective de viitor încît să-și poată permite a aspira la o partidă strălucită. Liana îi plăcea deși ea nu i-a arătat niciodată vreo atenţie deosebită. Înţelegea că Rosmarin i-ar da-o bucuros și era sigur că pe ea ar cuceri-o el repede dacă ar fi nevoie. Dar mai șovăia. Visa ceva mai bun. Rosmarin nu-i putea oferi nici o zestre demnă de aștepările lui, nici mai ales vreo protecţie pentru carieră... Se făcu a nu pricepe aluziile și răspunse parcă Rosmarin n-ar fi avut fată de măritat:

—Desigur! Viaţa de holtei ajunge să te enerveze cînd ești om serios și cinstit și muncitor ca mine care nu cunosc decît biuroul și casa... În vremea de azi însă

trebuie să bagi bine de seamă căci fetele sunt atît de pretenţioase şi de stricate...

—Fete bune se găsesc, Petrescule —murmură Rosmarin. Numai să ştii să le descoperi şi să le alegi dintre cele multe...

Întoarse capul instinctiv după Liana care, în mijlocul salonului, stătea cu palma întinsă spre locotenentul Tănăsescu, ciripind şi insistînd:

—Spune-mi repede cu cine am să mă mărit, dar acuma, înainte de-a veni invitaţii, ca să nu-mi fie ruşine dacă-mi spui ceva rău!

—Duduiţă dragă, cum să-ţi ghicesc eu rău d-tale cînd d-ta eşti ca un crin pe care numai soarele l-a sărutat? zise locotenentul dulce şi tare ca să fie auzit şi admirat de toţi.

—Se vede că eşti poet! reluă Liana cu uşoară ironie în glas şi cu o privire conspiratoare spre Oloman care se afla lîngă ei. Nu poţi scoate o vorbă fără să fie un compliment. Dar vezi că eu nu mă mulţumesc cu complimente. Vreau să-mi spui numaidecît viitorul!... Tot, tot!

Remus Oloman surîdea cu o superioritate zdrobitoare. Tănăsescu apucase mîna stîngă a Lianei, o ridicase puţin şi examina atent palma, plecat asupra ei, parc-ar fi vrut s-o sărute. După cîteva clipe însă zise mai încet, aproape suspinînd:

—Ai o mînă delicioasă, domnişoară, cu nişte linii foarte interesante care ar merita să fie studiate de un chiromant mai priceput ca mine.

—O, o, alte complimente!

—Deloc! făcu locotenentul şi, plecîndu-se mai tare, continuă misterios:

În orice caz aș fi în stare să pariez că nu vei fi prea fericită în iubire sau cel puțin vei avea de suferit din cauza iubirii!

— Iubirea fără suferință nici nu e iubire! observă Oloman sentențios.

D-na Raluca Gotcu fu primită mai ceremonios de toată familia știindu-se că asta o măgulește. Văduva unui avocat cu clientelă și fost senator, a cunoscut timpuri de bogăție și lux. Acuma trăia într-o odăiță cu antreu, în vecini, în mare mizerie. Păstra din epoca ei de strălucire, ca niște trofee glorioase, rămășițe de mobilă și plantele pe care le împrumuta cunoștințelor la ocazii, cum le-a împrumutat azi familiei Rosmarin. Deși clienta fondurilor de milă de pe la diferite ministere și eforii, exploatînd cît putea amintirea răposatului, avea o energie mîndră prin care impunea tuturor. Era cam de seama bunicii, dar nu voia deloc să îmbătrînească. Încerca să-și ascundă vîrsta purtînd perucă neagră și fardîndu-se ca o domnișoară încît astfel părea mai bătrînă. Iubea jocul de cărți cu patimă dîrză în speranța că are să se procopsească odată și odată, cu toate că pierdea mereu consumîndu-și uneori chiar pîinea de a doua zi.

— Ai auzit despre Gotcu? întrebă pe Oloman cînd îi fu prezentat ca ziarist. Ei, atunci să știi că eu sunt văduva lui Gotcu, uite așa cum mă vezi!... Am ajuns săracă fiindcă bietul bărbatul meu a fost cinstit. Foștii lui secretari sunt azi miniștri, iar văduva lui de-abia are cu ce să-și ție zilele. Iacă, asta e dreptatea în

România !... Ministrul de finanțe, stăpînul lui Rosmarin, în casa mea și-a făcut ucenicia...

Pînă să isprăvească d-na Gotcu obișnuita-i ieșire împotriva nerecunoștinței societății românești față de oamenii mari ai țării, Liana alerga să primească pe soții Buta care apăruseră în marchiză.

—Vai, ce toaletă superbă! zise Liana îmbrățișînd pe d-na Buta. Și-ți vine admirabil!... Unde ai făcut-o?... La tine, la școală?

Agripina Buta era maestră de rufărie la o școală profesională și soția unui contabil pe care îl disprețuia și-l ținea subt papuc pentru că avea leafă mai mică decît ea.

—Da, scumpa mea —răspunse d-na Buta foarte languros. Îți place? Într-adevăr, se fac acuma la noi niște lucruri drăguțe de tot. Avem o maestră nouă, eminentă, diplomată de la Paris. Dacă vrei să-ți comanzi ceva... (Continuă deodată cu glas acru, cu fața strîmbată, către soțul ei care se aranja liniștit fără să asculte:) Anghele, ține, frate, mănușile și pune-le în pardesiul tău! Nu știi că eu n-am buzunare? Ce Dumnezeu ești așa de nedelicat? (Reveni cu glasul dulce de adineaori la Liana:) Vai, scumpa mea Liana, cît sunt de fericită că te văd! Nu-ți închipui ce dor mi-a fost de tine! Sunt două săptămîni de cînd...

Era romantică, iubea versurile și visa să fie iubită de un poet. Avea cincizeci de ani, cu șapte mai mult ca Buta, părea însă mai tînără ca el. Își cheltuia toată leafa pe rochii și parfumuri, băi de aburi și masagii... Cînd cunoscu pe Oloman, exclamă mișcată:

—Ah, Remus Oloman!... De la *Fulgerul*?... Ce frumos scrii! Ce stil, ce imagini! Cîtă energie!... Vai, ce bine-mi pare că am plăcerea să cunosc un scriitor atît de tînăr și de talentat!

Oloman fu agreabil surprins de explozia aceasta de admirație. Trase cu coada ochiului după Rosmarin care însă continua colocviul cu Iancu Petrescu, aproape indiferent de restul lumii.

—Doamnă, sunteți prea amabilă! murmură tînărul frecîndu-și mîinile.

Agripina îl luă îndată deoparte să vorbească literatură. Era încîntată că avea ocazia să se întreție cu un om subțire care poate să-i aprecieze calitățile intelectuale.

Rosmarin părăsi brusc pe subșeful de birou și se repezi spre marchiză unde zărise pe Constantin Alistar care tocmai intrase.

—Bine-ai venit, dragă Costică! făcu Rosmarin cu fața inundată de bucurie, scuturînd mîna noului venit și ajutîndu-i înfrigurat să-și scoată pardesiul.

—Bine v-am găsit, Alexandre! zise Alistar cu o privire spre interiorul casei. Aveți lume multă?

—Este, a început să sosească —răspunse bătrînul. Ce bine-mi pare c-ai venit, Costică! Poftim! Poftim!.., Liana, vino!... Uite pe Costică!

Alistar sărută pe rînd amîndouă mîinile Lianei, suspinînd:

—A, tinerețe, tinerețe!... De ce n-am cîțiva anișori mai puțin să-ți pot face curte cu oarecare șanse?

—De ce nu încerci totuși, domnule Alistar? rîse Liana. Ce contează anii? Nu știi că fetele de azi preferă pe bărbații maturi? Iar d-ta care mai ești și neînsurat...

—Ai o fată adorabilă, Alexandre! Adorabilă! zise Alistar radios.

Liana îl luă de braț și-l duse să-l prezinte lumii. Rosmarin se ținea după ei cu aceeași bucurie cenușie. Alistar era director general și fusese numit de curînd directorul mișcării fondurilor. A început cariera îm-

preună cu Rosmarin, însă a avut și diplome și noroc. Deși aproape de aceeași vîrstă, Alistar părea mult mai tînăr. Se îmbrăca cochet. Veșnic ras și pudrat, păstra o elasticitate în ținută care-i dădea o înfățișare de cuceritor profesional. Îi și plăceau femeile, și mai ales variația. Totdeauna se afla încurcat în vreo aventură de amor, plîngîndu-se că din pricina lor a rămas burlac. Își încerca norocul oriunde se ivea prilejul. Chiar acuma venise mai mult pentru Liana decît pentru vechiul său coleg Rosmarin. Prinsese undeva o șoaptă că fata n-ar fi tocmai cuminte și s-a gîndit să arunce o vorbă, iar dacă se nemerește, atît mai bine. O cunoștea de cînd era mică. Frecventa foarte rar casa. Cu doi ani în urmă a văzut-o domnișoară și i-a rămas în amintire, fără speranță.

După ce făcu ocolul camerelor și schimbă cîte-o gentilețe cu toți, Alistar se întoarse la Rosmarin:

—À propos, să nu uit, Alexandre! Vino într-o zi d-astea pe la mine, fie la birou, fie acasă, că am să-ți comunic ceva confidențial, ceva ce știu că te interesează... Dar nu amîna! Dacă nu poți tu, trimite pe Liana...

—Ba viu eu, Costică, se poate? se grăbi bătrînul. Cum să nu viu. Chiar mîine viu, Costică... Dar de ce nu-mi spui mai bine acuma și mă lași să mă perpelesc? Trecem un moment în dormitor sau în sufragerie și...

—Lasă, monșer, nu putem vorbi lucruri serioase cînd e atîta lume. Vii mîine și discutăm pe îndelete!

Se duse spre marchiză unde Liana se îmbrățișa cu Nina și Angela sosite atunci împreună cu tatăl lor. Rosmarin îl auzi exclamînd vesel:

—Ce buchet de fete frumoase!

„Ce-o fi vrînd să-mi spuie?“ își zise bătrînul cuprins de toate îngrijorările. „Bine nu, desigur, că de era vorba de ceva plăcut îmi spunea acuma...“

Alistar era în relații mai apropiate cu Gavrilescu, mînca deseori în casa lui și făcea curte fetelor mai în glumă, mai în serios, după împrejurări și fără nici un rezultat cu toate că amîndouă își permiteau față de dînsul toate intimitățile.

— Liana dragă, să știi că am venit hotărîtă să dansez la desperare! strigă Angela. Sper că vor fi destui tineri...

— Din moment ce mă vezi pe mine poți fi liniștită! glumi directorul.

— D-ta ești dansator mediocru! interveni Nina. Numaidecît obosești...

— Pe cine nu ești tu în stare să obosești, diavoliță drăguță!

Anibal Gavrilescu își sufla nasul cu zgomot de trîmbiță. Scund, grăsun, avea ochii blînzi și figura luminată de o bonomie comunicativă. Și-a iubit nevasta atît de mult că nici azi, după cincisprezece ani, nu poate vorbi de ea fără să i se umple ochii de lacrimi, mai cu seamă că a murit din facere și se simte într-un fel și el vinovat de pierderea ei. La fel își iubește fetele și le răsfață, permițîndu-le și iertîndu-le orice numai să fie ele mulțumite și fericite. Ele îi răspund cu o dragoste capricioasă, lipsită de respect și nu se sfiesc a-l socoti mai mult prost decît bun.

În vreme ce Mircea se ocupa de Nina, iar Alistar însoțea pe Liana și Angela, Rosmarin conduse pe Gavrilescu la cucoane, străduindu-se să fie vesel și nereușind deloc, muncit cum era într-una de spaima celor ce avea să afle de la Costică.

— Ascultă, Anibalule! strigă d-na Gotcu stînd parcă pe spini în așteptarea pocherului. Astă-seară ești clientul meu! Am o poftă nebună să-ți iau niște franci.

— Coană Raluco, eu sunt gata oricînd, ca cercetașii! declară Gavrilescu, sărutîndu-i mîna. Cavalerul d-tale pe viață și pe moarte!

D-na Gotcu îl simpatiza deosebit și glumea cu dînsul și pentru că era totdeauna vesel, dar mai cu seamă pentru că juca larg, boierește și nu se supăra cînd pierdea.

— Vezi, ai grije să facem o masă serioasă! insistă bătrîna. Ia-l și pe domnul ăsta, cum îi zice, că i-am scăpat numele, care e cu mișcarea fondurilor...

— Numai să-l lase fetele — se îndoi Didina. Uite cum l-au înconjurat și el cum se răsfață între ele! Coralia nici n-a avut răbdare să-și termine povestea...

— Toate femeile au un miros special pentru mișcarea fondurilor, vorba coanei Raluca — zise Gavrilescu rîzînd cu poftă.

— Bine, bine, dar deocamdată vezi de al patrulea! reluă d-na Gotcu cu gîndul numai la cărți. Caută pe cineva care...

— Ce să mai caut? Luăm pe prietenul Alexandru!

— Fugi de-aci, domnule! Vrei să-mi tragă rău? Nu vezi ce mutră face de parcă l-ar durea măselele?

Toți rîseră, inclusiv Rosmarin. Numai Didina, deși făcea și ea haz, se simțea atinsă că lumea rîdea pe socoteala bărbatului ei și ținu să explice:

— El a fost totdeauna serios și potolit. Așa e firea lui.

Pe urmă Rosmarin rămase cîteva minute singur cu Gavrilescu. Socotea momentul potrivit să abordeze chestia care îl durea, dar nu știa deloc cum ar începe

fără să pară lipsit de tact. În sfîrșit Gavrilescu rupse tăcerea întrebînd ca să zică ceva:

—Altfel ce mai noutăți, ce mai faci, Alexandre?

—Apoi noutățile la tine sunt, că tu ești tartorul cel mare —răspunse Rosmarin bucuros că astfel Gavrilescu însuși i-a deschis calea. Umblă iar fel de fel de zvonuri că la întîi ianuarie se vor face suprimări și scoateri la pensie...

—După zvonuri să nu te iei niciodată! zise Gavrilescu evaziv.

—Nu, firește, dar vorba ceea, unde nu e foc nu iese fum —urmă bătrînul căutînd să zîmbească. Și omul, cînd se știe amenințat, începe să aibă frică și de umbra lui.

—Desigur, desigur —murmură cellalt cu ochii după Nina care, între Mircea și subșeful de birou, asculta cu mici izbucniri vesele proorocirile ce i le citea în palmă locotenentul Tănăsescu.

—Eu tocmai la tine mă gîndeam să te rog frățește să ai grije de soarta mea... Nu știu ce-or fi avînd banditii ăștia cu mine de nu mă lasă să-mi sfîrșesc cariera liniștit? Că eu harnic sunt, priceput sunt de mă cunoaște tot ministerul... Tu poți, dacă vrei, să mă servești. Să le spui, uite cum e cazul cu Rosmarin, de ce să-l nedreptățim pe bietul om...

—Măi Alexandre, crede-mă, zău, n-am nici o putere!

—Spune mai bine că nu vrei să mă servești —zise Rosmarin, abătut, lăsînd capul pe piept. Toată lumea știe că tu învîrtești lucrurile la personal...

—Dacă nu vrei să mă crezi —făcu Gavrilescu deodată mai cald, privindu-l cu ochii umezi. Poate că și eu sunt amenințat, dar nu-mi amăresc inima ca tine. Nici directorul nu are putere. Ministrul cu secretarul

general taie și spînzură, pe noi nici măcar nu ne întreabă. Asta e realitatea, Alexandre dragă!

— Barem să fiu prevenit din vreme, să-mi pot căuta vreun sprijin undeva — bolborosi Rosmarin fără speranță.

— În privința asta să fii sigur, Alexandre, să n-ai nici o îndoială!

Asigurarea era sinceră, dar pe Rosmarin nu-l mai liniștea. În sine își spunea că Gavrilescu ar putea să-l ajute și nu vrea, cine știe din ce cauză. Se eschivează ca să nu-și ia nici un angajament. Parcă ministrul, oricît ar fi de hain, face ceva fără să ceară avizul lui care e cel mai vechi la direcția personalului și cunoaște pe toți funcționarii? Nu vrea și nu vrea. S-a terminat. Cel puțin a clarificat situația. Instinctul lui nu-l înșeală niciodată. N-a avut încredere în Gavrilescu și s-a ferit de dînsul oricît lumea zicea că e om bun și săritor. Cine zîmbește mereu, tăinuiește ceva în suflet.

— Ce complotați, bătrînilor? întrebă Alistar apropiindu-se de ei mulțumit.

— Ei, despre de-ale vieții — zise Gavrilescu revenindu-și brusc, cu glasu-i obișnuit vesel și cu veselie în ochi. Tu cu fetele, noi cu necazurile.

Directorul întîlni privirea mohorîtă a lui Rosmarin. Surîse și cu un gest de nepăsare:

— Mai lăsați încolo necazurile că viața nu e chiar așa de rea!

Rosmarin tresări. Glasul, surîsul, privirea lui Costică, mai mult decît cuvintele lui, parcă voiau să-i spuie: fii liniștit, Alexandre, e bine. Îi trecu prin minte să-l întrebe acuma ce anume are să-i comunice. Se abținu. A refuzat adineaori. De ce să-l mai supere cînd i-a dat a înțelege acuma că nu e vorba de nimic rău. Altfel cum i-ar fi propus să meargă fata dacă nu

poate el? Dacă ar fi o veste rea, nu s-ar fi oferit să i-o transmită prin Liana. E doar om delicat și simțitor... Se învioră și-și compuse o figură încîntată zicînd:

— De, Costică, de...

În același moment Remus Oloman oprea pe Liana care pornise spre marchiză unde intraseră alți invitați:

— Domnișoară, fie-ți milă de mine și scapă-mă de cucoana cu literatura că mă omoară!

— A, Agripina? zise Liana. Ce nenorocire!... O secundă, să văd cine a mai venit!

3

— Dragă Liana, noi ți-am adus un mosafir nepoftit! N-am putut scăpa de el, atîta a insistat să-l luăm... Dacă te încurcă, dă-l afară tu ca să se învețe minte, că noi n-am fost în stare!

— Vai, dar îmi face chiar plăcere! Un dansator e totdeauna...

Se întrerupse scurt. D-na Lelița Antonescu intrase în marchiză în timp ce soțul ei, maiorul de cavalerie, încă pe scară, spunea unui ofițer mai tînăr:

— Hai, domnule, treci înainte că tu ești nou aici, să nu ținem ușa deschisă!

— Numai după d-voastră, domnule maior!

După ce se închise ușa, maiorul Cosma Antonescu zise familiar Lianei:

— Uite-l, duduiță!... Pedepsește-l, iartă-l, fă ce vrei cu el!

— Locotenent Dandu Victor din aviație — se prezintă tînărul, plecîndu-se.

— D-ta? se miră Liana cu un surîs puțin confuz. Cavalerul care m-a urmărit aseară pînă în poarta casei?... Ei, dacă ai venit...

Îi întinse mîna și trecu în hol cu Lelița, lăsînd pe cei doi ofițeri să se dezbrace. Maioreasa era tînără, măritată numai de un an, drăguță, deși mai înaltă cu aproape un cap decît Liana și voinică și vînjoasă ca o amazoană. Se potrivea cu bărbatul ei, mare, spătos, umeros. Îl iubea nebunește și era geloasă pe toate femeile, convinsă că toate îl adoră și sunt gata să i-l răpească dacă nu-l va păzi bine. Nu se clintea niciodată de lîngă el, fiind în stare să-l însoțească și la cazarmă. Prietenă bună din școală cu Liana, nici în ea n-avea încredere deplină mai ales de cînd Muțu i-a spus odată că fata lui Rosmarin e foarte nostimă. A fost încîntată cînd Dandu a rugat-o să-l ia la sindrofie. Cel puțin Liana va fi mai ocupată și nu se va putea uita la Muțu. Totuși îi plăcea să fie admirată și curtată de bărbați sperînd și nereușind să facă gelos pe Muțu.

Maiorul intră gălăgios, jovial, cum îi era felul. Lelița se agăță îndată de brațul lui. În urma lor, locotenentul aviator, cu un buchet de liliac alb în mînă, se apropie de Liana și-i întinse florile puțin stîngaci:

— Domnișoară...

— Ești drăguț, îți mulțumesc — murmură Liana.

Era într-adevăr încîntată. Adora florile, iar liliacul alb era floarea ei favorită. De unde va fi aflat? I-a spus desigur Lelița... Numai el a avut o atenție delicată. Se uită în ochii lui. Negri, sprîncenele pronunțate. O lucire moale, umedă, parcă intimidată... Aseară nici nu l-a văzut bine. Ca să nu o ia drept încurajare. Dealtfel era în civil și hainele civile îl dezavantajau încît părea mai curînd un funcționăraș comercial în căutarea unei aventuri galante. Uniforma albastră-cer

îi dădea o înfățișare bărbătească, oricît nu-i plăceau ei în general uniformele.

— Acum trebuie să te prezint, nu-i așa? zise Liana îndată simplu înăbușind în mod natural ușoara emoție stîrnită de bucuria florilor.

Îl duse întîi la maică-sa și la bunica. Ele îl observaseră de cînd a intrat.

— Vai, ce frumos liliac!... Dumnealui ți l-a adus?... Foarte gentil! bîigui Didina cu mare satisfacție.

Liana găsi complimentul mamei excesiv. Nu voia ca tînărul să-și închipuiască mai mult decît merita atenția lui.

— Întîi să ne debarăsăm de flori — zise ea către Dandu.

Le puse într-un vas. Locotenentul căuta să-i fie de ajutor. Vrînd totuși să nu-l ofenseze cumva, Liana rupse un fir și și-l potrivea în corsaj.

Didina îi sorbea pe amîndoi cu priviri lacome:

— Foarte frumușel băiat!... Și ce atent! Auzi, liliac alb acuma, în plină toamnă! Trebuie să-l fi costat o groază de parale... Degeaba, gentili și bine crescuți ca ofițerii nici nu sunt alții!

Maiorul Antonescu începuse să povestească lui Alistar cum a ajuns să aducă la sindrofie pe Dandu. Mai înalt ca toți, vorbind cu glas tare parc-ar fi comandat divizionul său, cel dintîi în regiment, la o inspecție, cu un umor comunicativ, se făcea ascultat de toată lumea. Tineretul se adună în jurul lor spre bucuria Leliței care era fericită că Muțu al ei are așa de mari succese mondene încît toți o invidiază. Remus Olomanu zîmbea ironic și plictisit că el, personagiu cu nume cunoscut de o țară întreagă, rămînea pe planul al doilea pînă și față de Dandu un ofițeraș cu care se găsea într-un fel de prietenie de cafenea fără să-l prețuiască și care aici

devine interesant din pricina unei obrăznicii destul de comune.

— Şi cum zic — reluă maiorul ca să audă începutul şi ceilalţi — ne pomenim după masă, cînd tocmai eram la cafea, cu Victoraş. „Ce-i cu tine, băiete?" „Am venit, domnule maior, zice, să vă iau la un film foarte frumos..." Noi fuserăm aseară la cinematograf, totuşi ne-am fi dus că Leliţei îi place grozav şi ar fi în stare să vază şi cinci filme pe zi dacă am avea timp şi bani. Dar, zic, nu se poate, că suntem invitaţi la un ceai cu prelungire la o prietenă foarte bună a nevestei mele, d-şoara Rosmarin... „Care stă în Transilvaniei 33?" zice el. „Da, în Transilvaniei... O cunoşti?" „Nu, dar..." „O fată nostimă de tot" zic eu.

Leliţa, parcă muşcată de şarpe, îl strînse de braţ.

— Ce-i dragă? se întrerupse maiorul. De ce mă ciupişi?

— Eu? roşi Leliţa. Ţi s-a părut...

— Ei, şi din una din alta — urmă maiorul — ne spuse băiatul ce-a păţit, cum s-a agăţat aseară pe Calea Victoriei de o domnişoară, cu toate că el nu are asemenea obiceiuri, cum s-a ţinut după ea şi a pisat-o pînă acasă, cum fata nu răspundea nimic şi grăbea pasul, cum i-a închis poarta în nas... În fine!... Întîmplare!... A stat în faţa casei, s-a mai învîrtit. „Trebuie să aflu, zice, cine-o fi?" Atunci iacă o servitoare. „Cine şade aici?" „Un boier." „Nu ştii cum îl cheamă?" „Ba ştiu. Rosmarin". „Rosmarin... Dar o domnişoară nu şade aici?" „Cum nu, şade şi e tare frumoasă. E fata dumnealor..." Ce să vă spun? Rîdeam cu Leliţa de ne prăpădeam. Cînd colo, ce se gîndeşte Victoraş? „Domnule maior, trebuie să repar bădărănia asta cu orice preţ. Vă rog să mă luaţi şi pe mine la ceai, să cer scuze d-şoarei Rosmarin." C-o fi, că nu se face, că ce-or zice

oamenii... Pe urmă Lelița zice hai să-l luăm, că Liana e fată inteligentă și are să facă haz...

Ascuîtătorii se așteptau la o poantă sau măcar la o întorsătură de rîs. Se risipiră. Singur locotenentul Tănăsescu se crezu obligat, fiindcă vorbise maiorul, să-și exprime admirația printr-o exclamație entuziastă.

— Superb !... Aveți un dar de-a povesti, domnule maior, fenomenal !

— Stai, să vezi acuma alta, mai bună ! strigă maiorul Antonescu, umflîndu-și pieptul, ca să atragă iar lumea.

Grupul se refăcea însă acuma în salon în jurul lui Oloman. După decepția cu maiorul, se căuta ceva mai interesant. D-na Buta, vrînd să mai intelectualizeze conversația, atacă din nou pe Remus cu literatura. Tînărul se codea. I-a bătut capul destul lingereasa asta în patru ochi cu părerile ei literare. El avea credințe estetice revoluționare, reclama mereu, chiar în articole de umplutură din *Fulgerul*, revizuirea radicală a valorilor, destituirea atîtor genii false de pe soclurile pe care s-au cocoțat prin indulgența unei critici complice și a publicului nostru fără educație artistică serioasă. Dintre contimporani nu recunoștea decît vreo trei, patru și încă cu rezerve. Era campionul tinerei generații care va regenera nu numai literatura ci întreaga înfățișare a României... Cum să vorbească el serios de literatură cînd oamenii nu doresc decît să-și petreacă vremea mai agreabil pînă se va servi ceaiul și va începe dansul sau jocul de cărți? Totuși, fiindcă adunarea lumii în jurul lui îl măgulea, crezu să aibă mai mult răsunet lăudîndu-și jurnalul *Fulgerul* și pe directorul său Pantelimon Răcaru despre care afirma emfatic că ar fi cel mai bun ziarist, afară de Arghezi.

—Cine? Poetul Arghezi?... O, e așa de drăguț! întrerupse Agripina siropos. Am citit niște poezii de Arghezi în *Adevărul literar*, că sunt abonată și le-am găsit delicioase!

Pe Oloman, arghezian fanatic, astfel de elogiu îl jicnea ca o lovitură de cuțit. Stăpînindu-și însă furia, spuse mai răspicat:

—Da, doamnă, Arghezi e cel mai mare poet, cel mai mare prozator și cel mai mare ziarist dintre bătrîni!

Nemulțumit să fie ascultat numai de Tănăsescu, maiorul se apropie întrebînd:

—Cum ai spus? Argezi?

—Arghezi! repetă Oloman țîșnind dureros căci Antonescu pronunțase Arjezi, și adăogă ironic: L-ați citit cumva?

—Nu, domnule —răspunse maiorul Antonescu sfătos și aproape mîndrindu-se. N-am timp de versuri. Cît sunt eu de ocupat! Nevastă-mea citește romane, că ea e liberă... Eu jurnalul, ca să aflu ce se petrece în lume... À propos, fiindcă vorbeai de ziariști, ascultă-mă pe mine: or fi ei buni și Arghezi al d-tale și alții, dar pe Răcaru nu-l bate nimeni!

—Mă rog, părerile sunt libere —mormăi tînărul deconcertat și intimidat. Dealtfel tocmai de la Răcaru am pornit...

—Răcaru, da, știe să scrie! continuă maiorul fără să se mai uite la Remus, cu o însuflețire strălucitoare. Scrie, domnule, și înjură de ți-i mai mare dragul. Nu i-e frică nici de rege. Și pe rege l-a luat de cîteva ori, mai fin, firește, dar l-a atins. Și n-a îndrăznit nimeni să-l tragă la răspundere. Dacă-i tare?... Încearcă și Arghezi al d-tale să-l imite —degeaba, nu poate scrie ca Răcaru, n-are savoarea lui!... Spun unii și alții că-i necinstit, că-i șantagist, că a făcut avere, moșii și palate din înju-

rături. Eu nu cred. Sînt calomnii de-ale celor pe care i-a dat în tărbacă!... Eu, dacă aș avea putere, l-aș face prim-ministru! Pe onoarea mea! Numai unul ca Răcaru ar fi în stare să introducă ordinea și cinstea în țara asta!

Cînd sfîrși maiorul, rămase o lungă tăcere. Oloman rumega în gînd o replică violentă să distrugă definitiv pe cavaleristul idiot care se amestecă și în gazetărie. Chibzui însă că n-ar fi politicos să provoace vreo altercație. În fond el îi admiră pe amîndoi încît e numai chestie de nuanțe. Și la urma urmelor de ce să se certe el cu oameni străini, simpli burghezi, pentru Arghezi care e mare, negreșit, dar niciodată nu i-a mulțumit pentru atîtea articole arhielogioase, ba se face că nici nu le-a citit; pe cînd de la Răcaru mănîncă o pîine și, dacă eventual ar afla că l-a criticat, răzbunător cum e, i-ar face cine știe ce măgărie. Spre norocul lui, d-na Buta interveni dulce:

—N-ar fi mai bine să lăsăm politica și să ne întoarcem la literatură?

—Eu mi-aș permite să propun un intermezzo de dans! zise Dandu timid, uitîndu-se la Liana care încercă să-l potolească:

—Ai răbdare numai cîteva minute! Întîi să luăm un ceai și...

Se născu o controversă. Tinerii, în cap cu d-șoarele Gavrilescu, cereau să se amîne mîncarea și să înceapă dansul. D-na Gotcu aprobă cu adaosul însă că ar putea să se învîrtească și un pocher între timp. Didina, desperată, repeta într-una că imediat se va servi gustarea. Doamnele, care știau din experiență ce înseamnă să grăbești pe o gospodină, cum i se încurcă toate socotelile, sfătuiau pe toți să fie liniștiți și să aștepte ordinele stăpînei casei.

În acest timp locotenentul Dandu intră în tratative laborioase cu Bebe care era însărcinat cu dirijarea gramofonului și a aparatului de radio. Încîntat și emoționat că poate sta de vorbă cu un aviator, micul sportiv dădu drumul unui disc. Peste grupul în controversă se ridică ispititoare melodia celui mai nou tango. Tineretul izbucni în aplauze, acoperind văicăreala d-nei Rosmarin către bunica:

—Of, Doamne, Doamne, uite-așa mi se strică toate rosturile!

Aviatorul alergă spre Liana. Pînă să ajungă la ea, directorul Alistar îi înconjurase talia și pornise în ritmul lent voluptos al dansului.

—Și eu care numai pentru d-ta am corupt pe Bebé! zise Dandu urmărindu-i plouat.

—Ți-am luat-o înainte, căpitane! făcu Alistar triumfător. Norocul meu! Știi, nu e pentru cine se pregătește!

—Du-te acuma și invită pe Angela, repede, să nu ți-o ia altcineva! spuse Liana cu o cochetărie consolatoare.

Locotenentul se retrase. Angela il primi puțin rece, reproșîndu-i:

—Vii la mine cînd nu te vrea Liana?... Adică eu sunt manta de vreme rea?

—Nu mă mai amărî și d-ta, domnișoară, te implor!

—Ei, fiindcă suferi atît de mult, hai, fie!

În cîteva clipe perechile dansatoare cuprinseră holul și salonul. Mircea și Nina, care se ținuseră unul de altul tot timpul, căutau numai colțurile, pierduți în vraja muzicii și a îmbrățișării. Lelița se legăna în brațele maiorului după ce refuzase pe Tănăsescu: primul dans

se cuvine soţului iubit. Cu toate că nu era dansator pasionat, Remus Oloman se agăţase de Coralia mai mult de frică să nu fie nevoit să devie cavalerul d-nei Buta pe care dealtfel, într-un elan monden, o poftise Iancu Petrescu. Numai Mitrofan Tănăsescu rămăsese stingher şi umbla de colo pînă colo, surîzător, bătînd discret cu degetul parc-ar fi fost un maestru de ceremonii. Un moment se opri lîngă d-na Gotcu şi zise ca să facă un spirit:

— Coană Raluco, nu vă tentează acest tango divin?

— Nu, domnule, pe mine nu mă mai tentează decît pocherul! răspunse înţepat bătrîna.

Constantin Alistar respira parfumul Lianei şi-şi dădea seama cum se ameţeşte din ce în ce mai mult. Spusese cîteva cuvinte convenţionale, ea răspunsese la fel, iar acuma întorcea capul să vază dacă toată lumea e mulţumită.

— Sunt aşa de turburat astă-seară — murmură deodată Alistar cu o voce schimbată, puţin sugrumată şi aproape nefirească pentru dînsul. Simt că aş fi capabil să fac orice nebunie de dragul d-tale!

Liana ridică ochii spre el, uimită. Privirea ei era calmă, cu o mîngăiere firească. Pe urmă se învălui într-un surîs uşor care începu să fluture şi pe buzele foarte roşii întredeschise parcă într-un suspin.

— Îţi pare rău că te-am despărţit de aviatorul d-tale? întrebă directorul după un răstimp, fără să-şi poate smulge privirea din ochii ei.

— Al meu! murmură Liana cu glasul băieţesc dispreţuitor. Nici nu-l cunosc decît de o jumătate de oră... Mai al meu eşti d-ta, dacă ar fi aşa, care mă răsfeţi de cînd eram mică!

Bebe nu se mai putea mișca de lîngă gramofon. Dansatorii n-aveau răbdare nici cît trebuia să întoarcă sau să schimbe discurile. Bufetul bogat, aranjat cu atîtea emoții de d-na Rosmarin în sufrageria mare unde proiectase să servească pe toată lumea, în reprize, la masă, avea multă căutare, negreșit, dar într-o dezordine care ar fi întristat inima oricărei gospodine ambițioase. Nici măcar bătrînii nu s-au așezat la masă, să guste din toate și astfel să procure Didinei bucuria scontată, ci s-au întins la cărți, nemaiscăpînd de stăruințele d-nei Gotcu, și acolo a trebuit să-i servească Tinca, la întîmplare, cum ajungea și ea, singură la atîția oameni și fiecare cu gusturi diferite. Cei tineri baremi luau singuri ce pofteau, înghițeau repede, continuau dansul, reveneau la bufet și nu încetau să complimenteze pe gazdă ce lucruri delicioase le-a dat și ce mulțumiți sunt. De Bebe a trebuit să aibă grije bunica, altminteri ar fi rămas nemîncat. I-a dus ce știa ca că-i place lui mai mult și copilul s-a regalat perfect, fericit că are un rol atît de important încît toți îi strigau:

— Bebe, mai pune un tango!... Bebe, pune foxul de adineaori!... Bebe...

D-na Rosmarin totuși nu se putea consola că n-au mers lucrurile cum trebuie într-o casă serioasă, oricît bunica îi spunea mereu:

— Lasă că e foarte bine! E belșug și toți mănîncă și petrec cum nu se poate mai plăcut!... Nu te mai necăji de pomană!

Invitații noi soseau. Dansatorii sporeau. Se putu alcătui a treia masă de pocher. Constantin Alistar făcu o nouă încercare să-și cedeze locul. D-na Gotcu protestă energic. Îl luase cu forța la cărți și acuma nu-i mai dădea

drumul fiindcă pierdea și voia negreșit să se refacă. Directorului nu-i plăcea jocul de cărți, iar astă-seară în special îl detesta. Se uita mereu la cei care dansau, vedea pe Liana cînd cu unul cînd cu altul, îi întîlnea cîteodată privirea și ea îi surîdea chemîndu-l parcă.

— Fii atent aici, frate! îl admonesta d-na Gotcu furioasă cum era totdeauna cînd pierdea. Lasă-i în pace pe tineri că d-ta nu mai ești de seama lor!..

Pe Alistar îl supărau asemenea cuvinte tocmai pentru că erau rostite cu ton de glumă și cei dimprejur făceau haz.

— Ce-s eu de vină, madam Gotcu, dacă d-ta nu cunoști jocul și pierzi? replica el invariabil provocînd rîsete discrete.

D-na Gotcu se enerva mai rău și că îi zicea „madam", dar mai ales de învinuirea că nu știe să joace cînd ea avea convingerea că e cea mai strașnică pocheristă.

— Dacă aș avea eu norocul d-tale știu că mi-ar merge bine — mormăia dînsa cu dispreț.

De două ori s-a ridicat de la masă Alistar, să se mai destindă, punînd pe Rosmarin să-i țină locul. Nici nu apuca să schimbe o vorbă sau să angajeze un dans că d-na Gotcu îl și striga revoltată pe Rosmarin care juca și prost și cărpănos...

Liana își dădea toate silințele ca toți invitații să se simtă cît mai bine. Avea cîte un cuvînt amabil sau un surîs pentru fiecare deși aviatorul se ținea după ea ca umbra.

— Mai ocupă-te și de celelalte, domnule locotenent — zicea Liana cu o imputare drăguță. Eu am obligații față de toată lumea și nu pot sta numai cu d-ta!

— Te iubesc! izbucni Dandu cu privirea arzătoare și cu glas înăbușit, aproape mînios.

— Bine, știu, dar... — rîse fata evitîndu-i privirea și vrînd să interpreteze ca o glumă declarația lui.

— Numai pentru d-ta sunt aici, restul lumii mi-e indiferent! urmă aviatorul greoi parcă și-ar fi smuls vorbele din străfunduri ferecate.

— Mai bine nu veneai pentru că eu nu pot...

Răspunsul sună aspru ca și cînd ar fi dorit să extirpeze rădăcinile unei ispite. Dandu nu mai spuse nimic. Fie că n-a auzit replica, fie că nu vrea s-o înțeleagă. Dealtfel nu era vorbăreț. Dansa bine dar nici nu deschidea gura. Se învîrtea cu privirile în gol sau cu ochii închiși parc-ar fi plutit în altă lume.

— Mă gîndesc ce-am discuta noi doi dacă am fi condamnați să stăm o zi întreagă împreună? îl întrebase Liana ironic în cursul unui tango, mai adineaori.

— Nimic. Ne-am iubi! a răspuns tînărul clar, înfigîndu-și privirile aprinse în ochii ei.

Dansînd încolăcea brațul peste mijlocul ei și o strîngea atît de tare că Liana își simțea sînii striviți pe pieptul lui. În același timp pe spatele decoltat palma lui fierbinte uscată se plimba ca o mîngăiere ascunsă care nu-și găsește locul. Liana îl tolera la început de jenă, făcîndu-se că nu observă nimic. Se degaja încetișor din strînsoare. El însă nu-i dădea răgaz și nu se sfia. Avea în figură o încăpățînare neobișnuită care-i înăsprea trăsăturile altfel delicate. Micșora și încetinea pașii dansului, pierzînd ritmul. Dansul devenea un pretext de îmbrățișare prelungită.

— Ai zburat vreodată? o întrebă el brusc, oprindu-se de tot și ținînd-o mai strîns îmbrățișată.

— Nu...

— Vrei să zbori cu mine?

— Bucuros, dar acum a trecut sezonul... La primăvară, poate...

Dandu tăcea. Liana simțea că ar mai fi vrut să zică ceva. Pe urmă, în loc să mai vorbească, îi cuprinse talia cu amîndouă brațele. Liana protestă ofensată:

— Ori dansezi, ori...

Discul însă se termină și muzica încetă. Se desfăcu din îmbrățișarea lui. Se simțea mai mult rușinată decît tulburată. Se duse la mesele de joc. Alistar o privea ca un martir. Se așează pe un scaun liber, lîngă el. Se uită în cărțile lui, apropiindu-se de dînsul și întrebînd:

— Pierzi sau cîștigi?

— În orice caz te pierd pe d-ta — răspunse Alistar foarte încet.

Liana nu găsi prompt replica pe care ar fi dorit-o. Recurse la trucul instinctiv al femeiei în orice încurcătură față de un bărbat; ridică ochii leneș spre el și surîzînd enigmatic murmură:

— Da?

D-na Gotcu chiar atunci cîștigase un pot important și era veselă. Aranjîndu-și banii în grămejoare simetrice, strigă încîntată:

— Rămîi lîngă el, Liana mică, să-l mai zăpăcești nițel, că numai așa am să-mi pot scoate ceva din pagubă... Are un noroc colosal!

— Nu vreau să piardă din pricina mea! zise Liana sculîndu-se cu același zîmbet și adăogînd galeș către Alistar: Am să mai viu să-ți văd norocul!

Se depărtă. O neliniște vagă, confuză o urmărea. Văzu pe Oloman singur.

— Te-am neglijat, așa-i? îi spuse cu o izbucnire caldă parc-ar fi găsit într-însul un refugiu. Știu însă că d-ta nu te superi. Nu-i așa?... D-ta înțelegi cît... Numai d-ta ești prietenul meu adevărat!

— Am observat că te-a acaparat de tot aviația — zise tînărul ziarist fără a-și ascunde ironia. Simpatic băiat, nu?

— O, e atît de gol, atît de...! făcu Liana cu un suspin de plictiseală, evitîndu-i însă privirea. Și, întrerupîndu-se, întrebă cu altă voce: Dar cel puțin te simți bine la noi? Dansezi?

— E delicios la d-voastră și am dansat cu toată lumea, deși nu sunt pasionat, afară de d-ta!

— Iartă-mă, te rog! Nu e vina mea dacă d-ta n-ai insistat... Dansul următor e al d-tale! Ești mulțumit?

Iancu Petrescu, urmat la cîteva secunde de locotenentul Tănăsescu, se apropia obsechios:

— Domnișoară, totdeauna sunteți frumoasă, dar fermecătoare ca astă-seară parcă nu ați fost niciodată!

Complimentul, sincer părea totuși bolovănos și fără noimă, mai ales că Tănăsescu nu voia să se lase mai prejos și-l complectă cu cîteva fraze poetice adaptate pentru ocazie din vreo piesă de-a lui.

— Mă faceți să roșesc! zise Liana și profită să se reîntoarcă la jucătorii de cărți.

Atunci reîncepu muzica. În pragul salonului o întîmpină Dandu care, fără nici un cuvînt, o luă de talie și porni dansul în aceeași îmbrățișare iritantă. Cînd trecură pe lîngă Olonan, Liana îi auzi glasul resemnat:

— Parcă era dansul meu?

— Următorul, negreșit! spusc Liana roșind. Ce să fac dacă el...

Strînsoarea lui îi înăbușea respirația, dar nu mai protesta și nici nu încerca să se libereze. Învîrtirile o amețeau și o osteneau. Închise ochii, lăsîndu-se la

voia întîmplărilor. Deodată îi răsună în ureche vocea lui Dandu, poruncitoare și răgușită:

—Ascultă, fetițo, mult ai să mă chinuiești?... Eu nu pot suporta astfel de... Spune-mi, vreau să știu, cînd vii la mine?

—Ce zici? întrebă Liana uluită crezînd că n-a înțeles bine.

Aviatorul tăcu cîteva clipe, apoi continuă mai înăbușit:

—Trebuie să vii la mine!... Spune acum cînd să te aștept! Hai, spune, altfel...

—O, ce-ți închipui d-ta... Se vede că...

Covîrșită de indignare și de rușine, Liana se smulse din brațele lui și-l lăsă în mijlocul holului. Era atît de zăpăcită că nu-și mai dădea seama ce face. Porni spre salon, se întoarse brusc și intră în dormitor. Două doamne conversau apatic într-un colț, iar mai încolo Nina cu Mircea mai mult se priveau decît vorbeau. Văzînd lumea, Liana bîlbăi ca o explicație:

—Așa m-am încălzit de rău...

Se opri în fața oglinzii înalte de perete. Își văzu figura convulsivă.

„Nu merită un bădăran să mă enervez atîta!" se gîndi ca dregîndu-și în neștire fața cu puful mare de pudră.

Pe urmă, redobîndindu-și calmul, reveni în hol. Dandu stătea în același loc, cu brațele atîrnate, cu capul în pămînt parcă ar fi căzut într-o toropeală. Liana trecu în salon fără a întoarce ochii spre el. Se așeză la altă masă, întîmplător lîngă maiorul Antonescu care, asistat de Lelița, pierdea.

—Bine că vii d-ta — mormăi maiorul. Poate să-mi mai alungi ghinionul, că m-am uscat de tot.

— Liana nu răspunse și nu observă privirile Leliței precum nu observa nimic deși părea că urmărește jocul cu mare atenție. Cînd începu iar un tango, își domină un fior. Văzu îndată pe Dandu apropiindu-se și apoi îl auzi, plecat lîngă obrazul ei și simțindu-i respirația:

— Vrei să dansăm, Liana?

— Nu mai dansez, mulțumesc. Mă doare capul! murmură ea fără să-l privească.

Aviatorul se retrase cîțiva pași și rămase acolo, perplex. Liana se sculă totuși parcă n-ar mai fi putut sta în același loc.

— Mai vino și pe aci, Liana, dacă nu dansezi! strigă iar d-na Gotcu de-alături. Vino să mai potolești pe directorul tău că ne-a curățat toate fondurile!

Liana trecu zîmbind. Așezîndu-se, zări uitătura dușmănoasă cu care Dandu examina pe Alistar. Pe urmă, după un răstimp, fără a-l mai privi, simți că a plecat. Atunci deveni exuberantă. Începu să cocheteze mai insistent cu directorul, să-i șoptească o drăgălășie, să se plece peste brațul lui sub pretext să-i vază cărțile... Mai veniră și alții să o invite la dans. Refuză. Nu mai voia să danseze. Într-un tîrziu se ridică de la masă. Trebuia să se miște. Aviatorul îi aținu calea, umil:

— Iartă-mă! Am fost nebun...

— Ai fost, bine zici! zise Liana rîzînd exagerat. De aceea n-am nici să te iert, nici să nu te iert. Mi-e indiferent.

— Cel puțin să mai dansăm! se rugă Dandu.

— A, nu... M-am săturat! declară ea tot rîzînd, dar categoric.

Schimbă cîteva cuvinte cu d-na Buta, care o felicită pentru Remus Oloman, un tînăr de rară inteligență

și distincție sufletească. Apoi Didina o chemă să-i spuie ceva. O urmărise tot timpul și se bucurase de cum a petrecut cu ofițerul de aviație. A observat însă că de cîtva timp se poartă foarte urîcios cu dînsul și ținea să-i atragă atenția că nu face bine înstrăinînd un băiat așa de...

—Nu te mai amesteca, mamă, și în treburile mele cu băieții! i-o reteză Liana enervată. Ce Dumnezeu, ești doar femeie bătrînă!... Știu eu ce merită fiecare și n-am să te consult pe tine!

—Fă cum știi, dar eu ca mamă...

D-na Rosmarin tăcu speriată de atîta supărare, remarcînd în sine că tare sunt nervoși tinerii din vremea de azi și nu primesc nici măcar un sfat bun de la părinți...

Înspre miezul nopții invitații începură să plece. Dansatorii obosiți făceau pauze din ce în ce mai mari. Într-un grup, la pian, Angela cînta, acompaniindu-se singură, o romanță. Refrenul îl reluau, în cor, toți tinerii, cu priviri languroase:

Femeia, eterna poveste,
Nu-ntreba cine este,
Iubește-o mereu!

Locotenentul Dandu era în același grup. Avea figura descompusă, dar mormăia și el cîntecul, uitîndu-se mînios spre tavan.

Liana, pe o canapea, ședea de vorbă cu Oloman de vreo jumătate de oră. Discutau estetică, firește. Tînărul poet se silea să o convingă că toate teoriile pe care le propagă profesorii ei la Universitate sunt definitiv perimate și că generația nouă a început și aici o purificare salutară. Romanța ce se cînta alături era una din cele dragi Lianei. Auzind-o însă acuma, i se părea de o vulgaritate exasperantă, iar refrenul în special insuportabil. Încerca să nu o asculte și nu putea. Vedea pe

Dandu, trîntit într-un fotoliu, și din toate vocile parcă mai lămurit pe a lui o distingea. Era aspră și incoloră. Îi zgîria nervii.

— Insipide sunt și romanțele astea ! observă Liana cu un rîs forțat.

— Desigur, fiindcă banalizează poezia iubirii ! zise Remus Oloman. Iubirea în sine e totdeauna poezie. Sunt însă atît de puțini cei capabili s-o exprime fără s-o trivializeze !

5

Ecoul sindrofiei se prelungi multe zile în subsolul casei Rosmarin. Toate întîmplările, cu amănuntele cele mai neînsemnate, fură discutate pe larg, disecate, răsucite din toate punctele de vedere. D-na Rosmarin era cea mai agitată. Ea începea și încheia dezbaterile acestea care o interesau acuma mai mult chiar decît necazurile soțului ei. Bunica îi ținea isonul, discret ca totdeauna, să nu supere pe nimeni. Tinca însăși lua o parte foarte activă. Didina o socotea o informatoare deosebit de prețioasă, fiindcă ea a putut observa unele lucruri mai bine ca toți. Ici-colo punea cîte-o întrebare și lui Bebe, dar copilul o ținea lanț că aviatorul i-a promis „să-l facă un zbor". Bătrînul Rosmarin, deși cu amărăciunea în suflet — a doua zi, la minister, Constantin Alistar i-a spus absolut confidențial să-și ia măsuri de apărare pentru că se află și el pe lista celor ce urmează să fie trecuți în cadrul auxiliar la întîi ianuarie — nu voia să tulbure bucuria Didinei. Asculta, se silea să zîmbească, își dădea păreri. El rămînea constant favorabil amicului său Iancu Petrescu. Alții pot fi mai filfizoni, mai palavragii, să te orbească

cu spoiala, cu Iancu însă va face căsnicie bună cine va avea norocul să-l ia. Căsătoria cere un bărbat întreg, așezat, grijuliu pentru nevoile vieții, nu zvăpăiați care să se gîndească numai la petreceri și nebunii. Pe d-na Rosmarin o sîcîia puțin încăpățînarea lui de-a mai vorbi despre un mic funcționar. Ea abandonase și pe Tănăsescu, hotărîtă acuma să se facă luntre și punte ca Liana să ia pe Dandu.

— Drăguț ca o cadră și blînd și gentil de n-are pereche — repeta mereu către bunica. Unde mai pui că aviatorii ăștia sunt azi fruntea armatei și cei mai prețuiți, cum erau odinioară ofițerii de cavalerie...

O deziluzie avea însă cu aviatorul. Binecrescut și manierat, cum s-a arătat, de n-a venit cu mîna goală la sindrofie, Didina spera că a doua zi sau a treia să se prezinte la o vizită de etichetă sau măcar să trimită un buchet de flori. Favoritul nici nu s-a arătat. Ca să-l scuze, spunea melancolic și în general că băieții de azi nu mai respectă formalitățile cele vechi și frumoase.

În schimb s-au pomenit a treia zi cu un splendid coș de flori de la Alistar, însoțit de o cartă de vizită pe care scria scurt: „Celei mai fermecătoare".

— Se putea Costică să nu fie cel mai nobil? mormăi Rosmarin înduioșat.

Imediat după ce aducătorul a fost gratificat cu un bacșiș gras de către Didina, căci Liana nu era acasă, au început drămăluirile asupra semnificației gestului. Au căzut repede de acord că Alistar s-a amorezat nebun de Liana. D-na Rosmarin sublinia că ea a băgat de seamă toată seara cum i se scurgeau ochii după Liana și nu s-ar mira dacă în curînd ar veni să o ceară de nevastă. Așa sunt unii bărbați, ezită, cumpănesc, aleg ani de zile de ai crede că burlaci au să moară și apoi

deodată pică pe o femeie și nu se mai lasă de ea toată viața. Se vede că Liana e născută într-un ceas cu noroc mare. Bunica obiecta timid că directorul ar fi cam bătrîn pentru o fetiță atît de fragedă. Didina se supără:

— Ce bătrîn, mamă? Ce tot vorbești și d-ta fără să gîndești?... Mai întîi un bărbat nu e niciodată bătrîn. Mai ales pentru însurătoare. Dacă-i bun și drăguț, nu-l întreabă nimeni cîți ani are... Crezi d-ta că ei se trec ca noi?... Nu l-ai văzut la ceai, parcă era băiatul lui Alexandru, atîta era de sprinten și de țanțoș și de drăgostos... Spun sincer, eu nu l-aș schimba nici cu zece băieței care nu-s capabili decît să se fandosească și să întoarcă ochii pe dos, vorba lui Alexandru... Dealtfel, n-ai văzut, toate fetele îi dădeau tîrcoale... Unde mai pui că și Liana, ce să ne ascundem, e fată în toată firea, douăzeci și unu împliniți, nu mai e o copiliță...

Liana, cînd se întîmpla să fie de față la astfel de planuri și calcule fastidioase, păstra o tăcere neobișnuită, în ciuda d-nei Rosmarin de a-i smulge o preferință sau baremi o părere, fie și contradictorie. Altădată cel puțin se interesa, se necăjea sau își bătea joc de proiectele lor de vînzare, cum zicea dînsa. Acum părea mai străină ca Mircea care, cel puțin cînd era acasă, vibra cu familia. Liana își dădea seama că atitudinea aceasta a ei poate să întristeze pe bieții părinți, ori să-i jignească fără nici un motiv. Dar, fără să știe de ce, i se păreau atît de mărunți în preocupările lor, iar ei înșiși atît de meschini și de egoiști încît parcă regreta că face parte dintr-o familie fără nici un avînt sufletesc, pentru care întreaga viață se rezumă la cîteva funcțiuni animalice.

Într-o după-amiază Didina, care se sfătuise cu bunica, fiind amîndouă îngrijorate de schimbarea fetei, încercă să o descoase cum credea ea mai delicat:

— Draga mamii frumoasă, poate că inimioara ta...

Liana țîșni nervos:

— Mamă, mamă, tare ești tu simplă!... Îi tragi înainte cu inimioara și cu ofițerul și cu directorul, parcă... Ei, uite, nu-ți pot face plăcerea să fiu „amorezată", cum dorești tu mereu, de m-ați făcut să-mi fie silă numai cînd aud de dragoste!

Îi păru rău îndată de explozia aceasta care, tocmai prin excesul de violență, putea confirma toate presupunerile. Încercă să-i atenueze efectul schimbînd tonul și continuînd convorbirea cu veselie exagerată despre alte nimicuri pînă ce se risipi, ca un fum rău, atmosfera apăsătoare ce o produsese nervozitatea ei nesocotită.

În realitate aceeași întrebare și-a pus-o Liana însăși chiar în noaptea sindrofiei, după ce au plecat invitații și cînd s-a frămîntat ore întregi în pat fără somn, cu toate că era zdrobită de oboseală. S-a convins atunci singură că insomnia și tulburarea sufletească nu pot avea nici o legătură cu întrebarea. Pe Alistar l-a eliminat fără ezitare. Un bătrîn, aproape de vîrsta tatălui ei, prin ce s-o cucerească? Prin giumbușlucurile pseudotinerești sau prin eleganța-i îndoielnică cu care epatează pe micile funcționare în subordine la minister și pe anume doamne în căutare de subsidii suplimentare? Visa ea uneori să fie iubită de un bărbat în plină maturitate, un om celebru, admirat de toată lumea, un suflet mare, bogat în însușiri superioare... Dar Alistar n-avea, din toate acestea, decît maturitatea și dealtfel nici el nu părea să caute decît o distracție ușoară la care ea putea răspunde la fel, și chiar exagerînd puțin în bătaie de joc. Remus Oloman era mai inteligent, nici nu i-a

făcut curte și nici ea nu s-a înfiorat de vreun farmec deosebit al lui. De ceilalți nu merita să se ocupe. Cunoștințe vechi, clasate de mult. Rămînea singur Dandu, care a fost insistent pînă la bădărănie. Ca înfățișare ar fi nesinceră cu sine însăși dacă n-ar recunoaște că e bine. Dar încolo cît e de inferior! Cum să iubească ea asemenea animal? Ar însemna să se înjosească. Iubirea nu poate fi o vulgară chemare a cărnii înfierbîntate.

Explicația tulburării a descoperit-o totuși tot în legătură cu aviatorul. Era regretul că s-a indignat serios și a dat proporții unei bădărănii de militar închipuit și fără educație. În loc să ia invitația lui prostească drept o glumă nesărată, care se descalifică singură, și să-l umilească prin superioritatea ei, s-a supărat. Asta nu și-o ierta și cu atît mai mult că supărarea ei a fost spontană, rezultînd din concepția ce i-au infiltrat-o în sînge părinții, de-a amesteca și în chestiile sentimentale ipocrizia bunei-cuviințe burgheze. Care fată de azi n-a primit invitații similare, mai mult sau mai puțin străveziu făcute, și cîte n-au acceptat după ce deseori chiar ele le-au provocat?... În adîncul conștiinței și-a dat seama atunci îndată cît e de ridicolă supărarea, dar din mîndrie îndărătnică n-a mai putut să revie și nici cînd aviatorul a plecat n-a fost în stare să împace lucrurile măcar cu o glumă...

A doua zi l-a întîlnit întîmplător pe stradă. El a salutat cu o privire umilă. Ea a răspuns fără voia ei rece parcă abia și-ar mai fi adus aminte că l-a cunoscut. Se înțelesese cu Coralia să meargă la un cinematograf. Coralia plecase de la ei împreună cu Dandu și Oloman. Îi spunea acuma că toată vremea au vorbit numai despre ea, că aviatorul o divinizează pur și simplu; le-a declarat foarte serios că el nu poate trăi fără ea, le-a mărturisit ce măgărie a făcut și cum a ofensat-o și că nu știe

cum să repare încît e cel mai nenorocit om din lume. Liana rîdea liniştit:

—Atunci n-are decît să-şi vie în fire, fiindcă eu nu mă supăr pentru glume insipide!

—Dar acuma spune-mi adevărat, poţi fi sigură că eu n-am să te divulg: tu îl iubeşti sau cel puţin ţi-e simpatic?

—Cum să iubesc pe cineva care e şi prost, şi gol, şi obraznic? întrebă Liana puţin de sus. Tu mă crezi capabilă?

—Cînd iubeşti se schimbă calificativele, draga mea —zise Coralia zîmbind. Defectele dispar toate şi devin calităţi...

—N-am impresia că ar fi cazul! replică Liana. Pentru mine dealtfel problema iubirii rămîne inexistentă, Ştii bine că n-am iubit niciodată şi nici măcar n-am fost îndrăgostită ca toate fetele la anume vîrstă...

Liana curmă convorbirea. I se părea că, deşi sincere, cuvintele ei sunau gol şi fals, ca nişte enunţări ipotetice.

Abia peste vreo zece zile întîmplarea îi scoase din nou în cale pe locotenentul Dandu. Răspunse acum la salutul lui cu o cochetărie provocantă, vrînd astfel să-l îndemne să se întoarcă şi să intre în vorbă. Nu s-a întîmplat nimic şi Liana îşi zicea că l-a încurcat, desigur, prin excesul de amabilitate.

După alte două săptămîni Mircea a venit la dejun s-o anunţe că diseară vor merge, o bandă întreagă, la cinema şi pe urmă eventual undeva unde se dansează. Va trece el cu fetele Gavrilescu s-o ia, numai ea să fie gata, să nu trebuiască să o aştepte.

Se întîlniră în holul cinematografului cu ceilalţi, între care se afla Coralia şi Dandu şi Remus Oloman. Iniţiativa pornise de la Coralia după îndemnul lui

Dandu. Liana îi dădu mîna drăguț ca unui vechi prieten. În sală se așeză lîngă Oloman. Locotenentul ajunse lîngă Angela, trei bănci mai înainte. Fără să vrea Liana vedea că el abia răspundea la încercările Angelei de a lega o convorbire. Prin întunerec a întors capul de cîteva ori ca și cînd i-ar fi fost frică să nu dispară cumva Liana cu gazetarul.

Restaurant sau bar? Triumfă barul. Dandu se grăbi acuma să ocupe un loc lîngă Liana, cellalt fiind rezervat iar pentru Remus cu care continua o conversație animată și fără sfîrșit. Vorbind cu Remus, Liana îi aruncă și lui cîte o privire surîzătoare parcă ar fi vrut să-l atragă în discuția lor despre valoarea filmului. Locotenentul tăcea. Nu pricepea ce se poate palavragi atîta despre un film. Îl înfuria insistența gazetarului de-a exemplifica și a lungi vorba, împiedicîndu-l astfel pe el de-a se lămuri cu Liana, căci pe el numai asta îl interesa. Spre fericirea lui, Coralia opri elanul lui Oloman cerîndu-i să o danseze.

—D-ta te complaci în tăcere —îi zise în sfîrșit Liana. Vorbești rar și cu miez! adăogă după o mică pauză, fără răutate.

—Tot mai ești supărată? gemu Dandu desperat.

—Nu, nu! rosti ea blînd.

—Atunci de ce nu dansezi cu mine?

—Ai vrea să te invit eu? surîse Liana. Dar, firește, nu că...

Tot Mircea cu fetele au dus-o acasă, tîrziu după miezul nopții. Erau foarte veseli. Au petrecut minunat...

Ziua următoare d-na Rosmarin năvăli strălucitoare, cu un buchet de liliac alb la Liana care, deși trecuse de zece, dormea dusă:

—Uite, Liana, ce splendoare de liliac!...

— Vai, mămico, de ce mă sculași? gînguri ea răsfățîndu-se. Mi-e așa de somn!...

Dar după ce deschise pleoapele și dădu cu ochii de flori, i se aprinse pe față un surîs de fericire, pe care în zadar încerca să o bagatelizeze zicînd:

— S-ar fi putut să nu mă trezești tu, mămicule, cînd e la mijloc un ofițer?

D-na Rosmarin avea o satisfacție de parcă ar fi spălat o rușine personală:

— Un băiat ca ăsta era imposibil să se dezmintă!... Liana dragă, ascultă pe mămica ta!

DECEMBRE

I

Rosmarin se simţea din ce în ce mai oropsit. Treceau zile după zile, intrau în decembre şi nu putea face nici un gest ca să-şi asigure soarta. Sfîrşitul lunii e data fatală pentru dînsul şi nimănui în casă nu-i pasă. Parcă ar fi un străin. Toată vremea se vorbeşte numai despre Liana şi despre aviatorul ei. Ba a mai primit un buchet de liliac, ba s-a întîlnit cu el... Şi Didina nu mai isprăveşte cu planurile, iar fata, de unde la început tăcea ori se revolta, acuma o stîrneşte mereu cu întrebări: „Mămicule, ce crezi tu, o fi aşa?... Cum zici tu, mămicule?“ Iar cînd încerca el să pomenească de durerile lui, toate săreau într-un glas să-i astupe gura.

În sfîrşit într-o zi bătrînul îşi pierdu răbdarea şi declară ritos că, dacă destinul lui nu interesează pe nimeni şi dacă e vorba ca el să fie socotit ca o cantitate neglijabilă, atunci se mută la hotel. Baremi să afle şi lumea că la bătrîneţe a ajuns străin în casa lui. D-na Rosmarin se cruci:

—Vai de. mine, Alexandre, doar n-oi fi gelos pe fata ta?... N-am mai auzit una ca asta de cînd m-a

făcut mama, şi sunt femeie bătrînă... Ce-ţi lipseşte, omule? Nu te îngrijim, nu te respectăm?... Ţi-e necaz că ne ocupăm de norocul fetei? Atîta poţi tu să fii de hain?... Nu e fata ta, Alexandre, pentru numele lui Dumnezeu?

—Fata mea, fata mea! mormăi Rosmarin ursuz. Dar eu nu-s om?... La întîi ianuarie se poate întîmpla să rămîn pe drumuri, ştii bine, că ţi-am povestit ce mi-a spus Costică, şi pe voi nici capul nu vă doare parcă aş fi un vagabond!

—Nu, mămicule, are dreptate tata! interveni Liana duios. Exagerezi şi tu cu Dandu şi cu toate lucrurile astea fără importanţă...

În focul momentului Didina continuă să se revolte contra sufletului acru al unui tată denaturat. Mai tîrziu însă îi recunoscu dreptatea şi, sfătuindu-se cu bunica, se hotărî să roage pe coana Raluca să se ducă pentru bietul Alexandru la ministrul care a fost odinioară secretarul răposatului Gotcu şi care nu poate să-i refuze un lucru atît de mic. În aceeaşi seară consultă şi pe Rosmarin care îndată se lumină:

— De, bine-ar fi, cum să nu fie, numai să vrea coana Raluca...

D-na Gotcu primi aproape cu bucurie. Ea de mult ar fi dorit să facă un gest care să dovedească întregii mahalale cîtă trecere are în lumea celor mari, cu toate că e văduvă şi săracă. Mai mult, ceru să meargă cu ea şi Liana, să audă cu urechile ei răspunsul ministrului; în realitate d-na Gotcu se gîndea că o fată frumoasă face totdeauna impresie asupra bărbaţilor şi poate să fie şi ea de vreun folos.

S-au dus cîteva zile de-a rîndul. Ba nu era acolo ministrul, ba era, şi cerberii de la uşi nu le permiteau

să pătrundă nici pînă la șeful de cabinet. Atunci Liana și-a adus aminte de Alistar. L-a căutat.

—Ce plăcere să te mai văd! exclamă directorul aprinzîndu-se și sărutîndu-i cînd o mînă, cînd pe cealaltă. Credeam că m-ai uitat de tot...

—Dacă d-ta nu mai dai semne de viață? ciripi Liana cochet.

—Trebuie să mai viu pe la voi, negreșit! făcu Alistar oftînd. Dar slujba asta! Ai văzut cîtă lume în anticameră, pe coridor?

Le întovărăși și le introduse la șeful de cabinet. D-na Gotcu era cam ofensată că directorul abia a băgat-o în seamă. Camera era plină de solicitatori. Șeful, un tînăr fercheș, remarcă frumusețea Lianei și, după ce își satisfăcu galanteria prin cîteva complimente, îi spuse misterios:

—Ministrul e în conferință cu un director de ziar și mi-a spus să nu-l deranjez. Totuși, pentru d-ta, voi încerca să calc consemnul, ca să nu te plictisești așteptînd, deși mi-ar fi drag să te reții aici cît mai mult să-mi înfrumusețezi cabinetul... Un moment.

Zbîrnăise soneria. Se strecură discret înlăuntru. Peste un minut reveni, zicînd triumfător:

—Poftiți, domnișoară... și doamnă!

Ministrul, cu mustața neagră tunsă, cu ochii mici de viczure, cu figura oblongă, stătea în picioare lîngă biroul masiv, în vreme ce interlocutorul său se tolănea în fotoliul englezesc de piele brună.

—Doamnele? făcu ministrul, privindu-le plictisit.

—Nu mă mai cunoști, excelență? zise d-na Gotcu apropiindu-se. De atîția ani de cînd...

—Coana Raluca? exclamă ministrul înviorat. Bată-te să te bată, coană Raluco!... Ce mai faci?...

E un veac de cînd nu te-am mai întîlnit... Ce-i drept însă, n-ai întinerit, coană Raluco!

Ministrul rîse cu un rîs acru, apoi urmă tot prietenos:

—Ei, ce te aduce pe aci, coană Raluco?... Ia spune!... Şi să ştii dinainte că vreau să te servesc, afară dacă nu-mi ceri parale sau ceva mai imposibil!

—Apoi să vezi, excelenţă...

D-na Gotcu înflori jalba cu toate amănuntele îndu-ioşătoare ce-i treceau prin minte, pomenind de cîteva ori şi pe răposatul care a lăsat-o în mizerie dar cu cinstea neatinsă. Ministrul se sili să asculte cu compasiune şi cînd înţelese despre ce e vorba, o întrerupse:

—Bine, coană Raluco... Te-am priceput şi îţi promit să fac tot posibilul să fii mulţumită, d-ta şi protejatul d-tale... Cum îl cheamă?

Pe un bloc, cu creion roşu, însemnă numele, întrebînd iar:

—Ce serviciu?

—De, eu nu cunosc serviciile d-voastră —se încurcă d-na Gotcu. Spune tu, Liana, că tu trebuie să ştii!

—Datoria publică — rosti fata care stătuse deoparte, jenată şi inutilă.

—Domnişoara? întrebă atunci ministrul care o examinase între timp cu priviri curioase.

—E chiar fiica lui Rosmarin! făcu d-na Gotcu cu oarecare mîndrie. Frumoasă fetiţă, nu-i aşa, excelenţă? Unde mai pui că e şi foarte studioasă, gata să ia licenţa în litere...

—Toate complimentele, domnişoară! zise ministrul învăluind-o cu o privire lacomă şi întinzîndu-i mîna. După o clipă, continuă: Aşa, coană Raluco şi domnişoară... Să fiţi liniştite!...

Apoi se întoarse brusc către domnul din fotoliu și arătîndu-le în chip de prezentare:

Îmi dați voie?... Uite, dumnealui e domnul Răcaru, directorul ziarului *Fulgerul*!... Poate ai vreodată nevoie de presă, coană Raluco... să te adresezi dumnealui! À propos, Pane, tu ai cunoscut pe Gotcu?... Domnule, ce om a fost și cum s-a prăpădit de repede!

Pantelimon Răcaru se ridică alene din fotoliu și dădu mîna cu d-na Gotcu, pe urmă cu Liana pe care o disecase tot timpul cu o insistență lubrică. Era mijlociu de statură și vînjos ca un hamal. Brațele lungi cu mîinile mari atîrnau și se legănau necontenit. Picioarele greoaie se înțepeneau pe pămînt cu un tremur nervos din genunchi. Hainele îi veneau largi pe corp și erau boțite și șifonate parcă s-ar fi culcat îmbrăcat. Capul mare, colțuros, ședea solid pe gîtul scurt și gros. Părul negru, lung, ciufulit și încurcat ca și cînd ar fi fost certat cu pieptenele, îi cădea mereu pe fruntea lată, învolburată, subt care luceau ochii cafenii, holbați, cu albul aprins de o rețea de vine roșii. Era sașiu și privirile neastîmpărate parcă urmăreau în același timp diferite ținte, încrucișîndu-se însă într-o expresie tăioasă, pătrunzătoare. Mustața retezată drept îi descoperea gura vastă, cărnoasă, cu dinții lungi, galbeni. Bărbia fălcoasă, învinețită de ascuțișul briciului, părea totuși veșnic nerasă... Porni să vorbească repezit, adresîndu-se ministrului și uitîndu-se simultan la d-na Gotcu și la Liana. Avea vocea hîrîită și în colțurile gurii frămînta buburuze albe de salivă:

—Cum să nu fi auzit, monșer, despre Gotcu?... Marc talent și mare precursor!... Știi ce zice Leon Daudet despre oamenii de felul lui Gotcu? Zice...

D-na Gotcu plecă satisfăcută şi măgulită. Singura nemulţumire, că ministrul nu i-a sărutat mîna, se îneca în noianul bucuriei.

—Ei, domnule, te-am salvat! strigă dînsa triumfătoare către Rosmarin, ajungînd acasă. Să vă povestească fata, eu nu mai spun nimic!

Fu reţinută, firește, la masă. Şi firește, tot ea povesti din fir în păr desfăşurarea audienţei, fără să lase pe Liana să scoată un cuvînt. Familia Rosmarin strălucea şi mulţumea pe toate tonurile.

—Ba mai făcurăm cunoştinţă şi cu Răcaru, ăl care înjură aşa de bine la *Fulgerul*! zise la urmă d-na Gotcu. Interesant bărbat! Şi cult şi deştept... Nu-i aşa, Liana dragă?

Liana avu un fior de greaţă. Răspunse:

—Da... interesant în felul lui...

2

Peste cîteva zile locotenentul Dandu se prezentă personal cu liliacul de rigoare. Vizita şi-a anunţat-o prin Liana. Îi spusese că vrea să-i vorbească mai mult şi nu poate pe stradă. Nu-l mulţumeau întîlnirile mai totdeauna întîmplătoare, mai totdeauna de faţă cu străini. Trăia într-o tortură permanentă căreia trebuia să-i puie capăt.

D-na Rosmarin a vrut să se pregătească, să-l aştepte cum trebuie aşteptată o vizită anunţată. Liana se opuse. Are să-i dea un ceai şi ce se va găsi. Nu doreşte să-şi închipuiască Dandu că vizita lui i-a scos din fire. Didina nu insista ca să nu o supere şi să fie enervată cînd va veni băiatul. Era însă sigură că vizita aceasta nu poate fi decît preludiul cererii în căsătorie.

— În sfîrșit! făcu Dandu, respirînd adînc, cînd se văzu numai cu Liana în salonașul cald, în lumina cenușie a începutului de înserare care rotunjea și înmuia lucrurile.

— De ce zici în sfîrșit? îi reproșă drăgălaș Liana. Nu ți-a interzis nimeni să vii și pînă acuma... Cum ai venit atunci, la ceai, nepoftit...

— Atunci a fost o nebunie — zise locotenentul uitîndu-se împrejur parc-ar fi vrut să se încredințeze că sunt singuri. Nebuniile nu merg în toate zilele.

— Da... poate! murmură fata după o mică pauză. Adăogă apoi mai sigură: Ei, acuma stai colea, în fotoliu, și spune-mi ce-ai mai făcut, cum te-ai mai distrat...

Dandu se așeză încurcat, zicînd:

— N-am mai făcut nimic și nu mă interesează nimic... Mă gîndesc numai la tine. Asta mi-e toată ocupația.

— O, o, o! rîse Liana. Crezi că mă flatezi?... Ziceai că vrei să-mi vorbești, să...

— Nu știu ce să-ți vorbesc — mormăi aviatorul întunecat. Am mințit. Am vrut să fiu cu tine, să te văd, să...

Liana, în fața lui, în picioare, rîse iarăși cu același gîlgăit băiețesc. Făcu o piruetă și întrebă glumind:

— Iată-mă! Îți plac așa?

— Da! zise Dandu apăsat. Și așa și oricum!

Cuvintele, și mai mult glasul lui răspîndeau în atmosfera caldă o tulburare ca un parfum greu. Liana se silea să o împrăștie, schimbînd necontenit subiectul și tonul convorbirei, simțindu-se din ce în ce mai iritată că nu reușește și că trebuie să respire fără voia ei amețeala stranie pe care o întreține el inconștient.

D-na Rosmarin apăru atunci ca o salvare, radioasă și gălăgioasă:

— Bine-ai venit, domnule locotenent !... Ce bine-mi pare !... Ce mai faci ?... Mi-a spus Liana că v-ați întîlnit ici-colo și cît ești totdeauna de gentil... Îmi pare foarte bine... Dar de ce nu dădușI drumul luminii, Liana dragă ? Parcă s-a făcut întunerec aici...

În același glas grăbit bîlbîiră amîndoi :

— Nu...

Iar Liana continuă neglijent, observînd, fără să-l privească direct, cît se bucură Dandu de cuvintele ei :

— E mai agreabil așa, mămicule... Și mai intim. Dealtfel abia a început să se însereze și...

— Bine, faceți cum vă place vouă ! aprobă doamna Rosmarin mereu cu însuflețire. N-ai oferit nimic domnului, Liana ?... Se poate ?... Vă trimit eu numaidecît un ceai fierbinte și bun, să vă încălziți nițel, că s-a lăsat frigul, poate să și ningă. N-ar fi de mirare, suntem în decembre și trebuie să vie iarna...

— Mă rog... din partea mea... — bolborosi Dandu încurcat.

— Ce-are a face ! Nu e nici un deranj ! replică bătrîna. Ei, eu vă las, copii, mă duc să vă prepar ceaiul...

Cînd se închise ușa, locotenentul răsuflă ușurat. Liana se simțise jenată de exuberanța verbală a mamei sale și regreta că a destrămat atmosfera de adineaori. Murmură parcă i-ar fi cerut indulgență :

— Săraca mama ! Așa e ea, plină de inimă și de...

Se opri dîndu-și seama că vorbele sunt fără rost. Dandu, în picioare, o privea. În privirea lui mocnea o decepție rău disimulată. Liana, ca și cînd l-ar fi jicnit cu ceva fără știrea ei, se crezu obligată să-i spulbere nemulțumirea. Se așează pe divan, își potrivi două perne lîngă perete să-și razeme spatele, își îndoi și-și strînse picioarele acoperindu-le cu poala rochiei, pe urmă îi făcu semn cu degetul, drăguț, chemîndu-l :

— Vino, şezi colea, lîngă mine, frumos, şi să vorbim... Adică să vorbeşti acuma d-ta, fiindcă eu...

— Dacă-mi zici mereu d-ta, cum să... să-ţi vorbesc? zise dînsul apropiindu-se.

— Bine, Danduţ... Cum vrei tu! surîse Liana.

Dandu îşi sprijini spatele de zid, lîngă ea, cu picioarele de-a curmezişul divanului. Umerii lor se atingeau, iar genunchii ei se propteau uşor în coapsa lui.

— Acuma eşti mulţumit? întrebă Liana iarăşi, după un răstimp, cu glasul puţin voalat.

El nu răspunse. Se uita drept înainte, parcă ar fi fixat un obiect pe peretele din faţă. Liana, cu faţa întoarsă spre el, îi vedea numai profilul estompat de întunerecul ce invada treptat odaia. Îi auzea însă clar respiraţia aprinsă, sufocată. Apoi, în tăcerea care continua, îi simţi braţul care se strecura uşor după spatele ei, cuprinzîndu-i mijlocul.

— Ei, aide, spune ceva! reluă ea, rupînd liniştea care îi înfăşura ca o pînză moale. Ziceai că...

Dandu întoarse încet faţa spre ea. Ochii lui luceau şi lucirea avea un tremur. Obrajii lor erau alăturaţi. O şuviţă galbenă din părul ei gîdila fruntea îmbrobonată cu picuri foarte fini de sudoare. Braţul lui îi strîngea mai puternic talia pînă ce gura se plecă brusc pe buzele ei uşor întredeschise, strivindu-le şi sorbindu-le respiraţia. În acelaşi timp mîna cealaltă începu să se plimbe pe sînii ei, întîi cu mîngîieri blînde, apoi din ce în ce mai brutale, fărîmîndu-i şi zdrobindu-i cu o patimă sălbatecă.

— Mă doare! suspină Liana fără glas, cu gura înăbuşită de gura lui lacomă apucînd cu amîndouă mîinile degetele care-i torturau sînii.

Izbuti să-şi descleştеze buzele din sărutarea dureroasă. Îşi aranja febril coafura şi corsajul, îşi întindea

rochia pe picioare, apărîndu-se de încercarea lui de a reîncepe. Murmură cu o imputare în care totuși nu punea supărare:

—Asta ai vrut să-mi spui?... O, dacă numai asta...

Se auziră pași în hol.

—Ia vezi, că vine cineva! șopti Liana cu un avertisment de complice.

Intră Rosmarin. El n-ar fi vrut să apară, dar Didina a stăruit că nu se face să fie nepoliticos cu un tînăr așa de simpatic și nici să-i lase singuri atîta vreme. Dandu sărise în mijlocul camerei și-și netezea grăbit haina.

—Nu vă deranjați, frate! zise bătrînul cu afabilitatea lui acrișoară. Venii doar să dau bună ziua domnului...

—Nu ne deranjezi, tată, se poate? protestă Liana. Stăteam de vorbă și... Uite, nici nu observarăm că s-a făcut întunerec... ia să aprindem lumina!

Surîse către Dandu ca și cînd i-ar fi zis în necaz că s-a isprăvit. Tînărul clipea zăpăcit și de lumina și de prezența bătrînului, care se lăsase pe un scaun pentru conversație.

—Va să zică d-ta ești de la aviație, cu aeroplanele?.. Frumoasă slujbă, dar periculoasă!

—Cînd te obișnuiești cu pericolul, nici nu mai bagi de seamă —zise locotenentul.

Veni Tinca cu tava încărcată... Și peste o oră, la plecare, Dandu întrebă pe Liana în marchiză:

—Cînd ne mai vedem?

—Cînd vrei —șopti Liana.

—Mîine?... Mîine! stărui el.

—Bine, mîine —spuse Liana, dar se răzgîndi brusc: Mîine nu!... Săptămîna asta trebuie să-mi văd de Universitate... Duminecă!

Nu voia să pară grăbită a-l revedea...

Didina se sili să o descoase: ce i-a spus, cum s-a arătat?... Liana zîmbea:

—Nimic, mamă dragă... Ce putea să-mi spuie?... Prostii de-ale noastre... Şi dealtfel Dandu e prostuţ rău! Trebuie să-i scoţi vorbele cu cleştele...

În aceeaşi seară Mircea dădea de ştire solemn familiei că s-a hotărît irevocabil să se însoare cu fata cea mare a lui Gavrilescu. Vestea provocă în casă o bucurie imensă. Toţi îl felicitară, îl îmbrăţişară, Didina plîngea, şi rîdea şi exclama:

—Dragul mamii, dragul mamii, să-ţi ajute Dumnezeu!... Ce fată bună, săraca Nina, şi cuminte!... Poate o vrea Dumnezeu ca în curînd şi Liana...

Liana o opri rîzînd:

—Încet, mămicule, nu te grăbi!... pe mine lasă-mă deocamdată!... Mircea cît s-a gîndit pînă s-a hotărît?...

3

S-au culcat foarte tîrziu şi totuşi Liana s-a mai frămîntat cîteva ceasuri pînă să poată adormi. Gîndurile îi fierbeau în minte într-o confuzie obositoare, semne de întrebare fără răspunsuri, şi toate se învîrteau în jurul aceluiaşi Dandu. Aci se felicita că a amînat pînă duminecа viitoare întîlnirea, aci regreta amar şi-şi făcea imputări: de ce amînarea? I-e frică de el sau de ea însăşi? Îl iubeşte? Cum să iubească un om pe care abia l-a cunoscut? De ce nu l-ar iubi dacă e mai bine ca ceilalţi băieţi? Dar e mai bine sau e ca toţi ofiţerii? Se simţea cînd ridicolă că vrea să dea proporţii de problemă unui simplu flirt, şi încă cu un locotenent, cînd totuşi o eroină care se chinuieşte crîncen între pornirea inimii şi judecata raţiunii.

A doua zi voia să fie mîndră şi nepăsătoare şi nu reuşi să fie decît nervoasă, morocănoasă. Ieşi prin oraş mai mult ca în alte zile. Îşi dădea seama că dorea să-l întîlnească întîmplător. Se întîlni cu Remus Oloman. Veni vorba despre Dandu. Îi făcea plăcere să audă cel puţin vorbindu-se despre el, orice, chiar rău. Tînărul îi spunea, ca şi Coralia deunăzi, că aviatorul o iubeşte cu furie:

—Nici n-am văzut asemenea pasiune decît în romane... Cu cine se întîlneşte numaidecît se spovedeşte, fie prieten, fie o simplă cunoştinţă. Înţeleg, îndrăgostiţii simt nevoia să-şi trîmbiţeze puţin dragostea, dar şi dragostea prea trîmbiţată e de calitate inferioară şi nu poate să fie durabilă. În orice caz, şi în chestia asta, Dandu mi se pare că e tot cum îl ştiu eu, un mare fleac!

—Nu crezi că exagerezi? protestă Liana. Adică pentru că mă iubeşte pe mine?...

—Pardon! zîmbi Oloman încurcat, observîndu-şi gafa. Nu trebuie să-l aperi, fiindcă nu m-am gîndit să-l ofensez... Că te iubeşte ar fi tocmai o dovadă de bun gust din partea lui. Nu sunt însă tot atît de sigur dacă ar fi şi din partea d-tale.

—Eu însă sunt sigură că la fel aş protesta şi în favoarea d-tale, dacă te-ar maltrata cineva, fără ca asta să însemneze neapărat iubire! zise repede Liana, căutînd astfel să reducă valoarea protestului involuntar de adineaori.

Un răstimp mai vorbiră tot despre Dandu. Remus insista să-i dovedească cu argumente că ofiţerul n-ar fi un partener la nivelul ei, dar pe un ton uşor, să aibă în orice clipă posibilitatea de-a întoarce argumentele în glumă. Liana rîdea nervos şi aproba din ce în ce mai înfricoşată ca să nu-şi trădeze sufletul. Era convinsă

în sine că Remus îl bîrfeşte numai din invidie şi-l dispreţuia că îndrăzneşte să se compare cu Dandu...

La Universitate văzu pe Coralia care de cîtva timp se arăta mai des pe culoare, desigur nu pentru cursuri. Nu se putea să nu discute şi despre Dandu. Coralia bănuia că Liana are puţină slăbiciune pentru locotenentul aviator tocmai pentru că afecta prea multă indiferenţă. Începu să-l laude şi observă o lucire de bucurie în ochii Lianei. Asta o îndemnă să adaoge, ca un avertisment discret şi amical, că totuşi Dandu n-are reputaţia de-a fi statornic în pasiunile lui şi că a auzit vag despre vreo trei fete de condiţie foarte bună, cărora le-a sucit capul, a trăit cu ele şi apoi s-a plictisit.

—Depinde totdeauna de noi cum se poartă bărbaţii —zise Liana vizibil nemulţumită. Cel puţin aşa am impresia, cu toate că eu n-am nici o experienţă în privinţa asta.

—Firește, mai începe vorbă? încuviinţă Coralia. Îţi spusei numai ca să ştii cu cine ai de-a face. Tu eşti inteligentă şi... Dar nu strică să fii prevenită şi... prudentă.

—Îţi mulţumesc, dragă —făcu Liana cu o superioritate ironică. Pot să-ţi mărturisesc însă cu toată sinceritatea, ca unei prietene sincere, că Dandu ăsta mi-e tot atît de indiferent ca şi alţii, mulţi, care m-au urmărit cu aşa-zisa lor iubire... Sunt destul de inteligentă, cum prea bine zici şi tu, ca să nu mă încînt aşa de uşor!

În sine era indignată de răutatea oamenilor. Coraliei i-e necaz că aviatorul n-a remarcat-o pe ea care nu i-ar fi făcut deloc dificultăţi, obişnuită cum este să-şi încerce norocul cu oricine. Totuşi ceea ce i-a spus Coralia o supăra mai mult decît aprecierile lui Oloman. Nu se gîndise încă la trecutul lui Dandu. Avea credinţa

că ea e prima lui iubire adevărată. Descoperirea că Dandu a mai iubit și pe altele, o întrista. Cine vor fi fost cele trei? Le-o fi iubit el sau l-au ademenit ele cum ar vrea poate și Coralia?...

Acasă, în lipsa ei, se primise un coș de flori și într-un plic, pe o cartă de vizită: „E prea mult pînă duminecă". Îi pieri îndată amărăciunea și uită toate răutățile oamenilor.

—Cînd a venit? Cine l-a adus?... Vai ce rău îmi pare că n-am fost aici! Ar fi trebuit să-i scriu două rînduri de mulțumire.

Reciti bilețelul. Avea dreptate Dandu, e prea mult pînă duminecă. Azi e abia miercuri. Ce nesocotită a fost cînd n-a lăsat cum a propus el!

Joi și vineri urmară alte flori, iar sîmbătă aduse el însuși un buchet. A venit la întîmplare, dacă o găsește bine, dacă nu cel puțin va vedea casa și își va potoli dorul.

—Drăguț chiar de n-ar fi adevărat —zise Liana voioasă, strîngînd florile la piept.

Totuși n-aveau ce să-și spuie. Nici Liana nu găsea nici un subiect. Tot ce-i trecea prin minte i se părea fără interes. Într-un tîrziu vorbi numai ca să zică ceva:

—De cînd nu ne-am mai văzut a început iarna...

—Da —făcu Dandu la fel —și s-a deschis patinajul la Cișmigiu.

Și continuă după o tăcere, ca și cînd i-ar fi venit o idee: Îți place patinajul?

— Da, dar mi-e frică de cădere... Am încercat de cîteva ori și...

— Vrei să încerci cu mine?... Eu sunt patinor vechi. Aș putea zice că sunt un as dacă nu mi-ar fi rușine să mă laud singur.

— În tine cred că aş avea încredere şi nu mi-ar fi frică ! zise Liana privindu-l.

Consultară pe d-na Rosmarin care, firește, admise cu entuziasm, complectînd că Liana chiar ar avea nevoie de puțin exercițiu, că prea stă mult în casă gîrbovită cu cărțile, că are tot ce-i trebuie încît chiar şi mîine ar putea să înceapă, că dealtfel ei îi plac mult sporturile... Dandu se oferi s-o ia de-acasă şi s-o aducă înapoi, făgăduind că într-o săptămînă cel mult Liana are să patineze ca un înger...

A doua zi se prezentă, neuitînd nici florile, şi pe urmă zilnic, la orele fixate, ca un cronometru de precizie. Mergeau pe jos şi se întorceau pe jos, fără să vorbească şi fără să se privească, uneori ținîndu-se de mînă ca doi copii cuminți. Pe gheață Liana, la început, țipa şi rîdea şi se lipea de el, avînd mereu impresia că pămîntul îi alunecă subt picioare:

— Cad !... Cad !... Ține-mă mai bine !... Danduț, ce faci ?... Nu mă lăsa !

Căutau locurile cu mai puțină lume. Se opreau din cînd în cînd să se odihnească şi atunci se priveau rîzînd, cu respirația grea, rămînînd apropiați, ea agățîndu-se de el care îi cuprindea mijlocul şi o strîngea uşor. Liana era îmbujorată de frig, deşi nu-l simțea deloc, parcă prin atingerea corpului ei de corpul lui s-ar fi creat o lume specială a lor asupra căreia lumea cea mare nu mai avea nici o influență. Îi venea neconținut să strige ca să-şi uşureze inima de bucuria care o umplea atît de mult încît ajungea pînă unde se mărginește cu durerea.

— Acuma destul ! şoptea dînsa cînd nu mai putea îndura zbuciumarea. Aidem acasă !... Sunt atît de obosită, atît de...

Înainte de Crăciun, într-o zi, plecînd de la Cișmigiu, apucară pe alt drum. Liana, înfierbîntată, n-a observat decît cînd s-a pomenit în Piața Teatrului Național aşteptînd să treacă în strada Regală.

— Pe unde m-ai adus? întrebă ea nedumerită.

— Trecem puțin pe la mine, să te încălzești că prea eşti înfrigurată — şopti Dandu strîngîndu-i uşor brațul.

Liana îşi retrase brațul şi se dezlipi de el ca şi cînd s-ar fi trezit brusc din somn. Îi zise apoi îngrijorată:

— Nu, nu, te rog, du-mă acasă...

— Fiindcă Dandu ezita şi stăruia, Liana urmă puțin iritată:

— La urma urmelor pot merge şi singură... La revedere!

Se întoarse şi coborî repede pe strada Cîmpineanu. I se părea că aude din urmă chemarea lui, dar asta o îmboldea să-şi iuțească mersul. Se opri numai la stația de tramvai. Şi nu urcă imediat. Credea că are să vie şi el. Trebui să ia singură vagonul următor... Acasă minți că o doare capul ca să evite întrebările despre Dandu.

Se simțea zdruncinată în toată ființa ei. Adică pentru că a fost drăguță cu el cum n-a mai fost cu nimeni, vrea s-o ducă acasă parcă ar fi şi ea vreuna din cele trei de care şi-a bătut joc? A avut dreptate şi Oloman, şi mai ales Coralia. Şi ea cum l-a apărat! L-au cunoscut mai bine alții... Iar cînd a refuzat, cum ar fi făcut orice fată care se respectă, a lăsat-o să plece singură...

— A, nu, e un om rău! își zicea cu tristețe. Cît regret că nu l-am ținut la distanță după prima necuviință!

Cu toate acestea l-a așteptat zilele următoare să vie. Cumpănind mai bine lucrurile, s-a hotărît să nu facă iar atîta caz, ca rîndul trecut, pentru un incident în definitiv fără importanță reală. Invitația lui poate chiar să fi fost bine intenționată. Ea nu și-a dat atunci seama că i-e frig deși îi era, căci pe urmă a dîrdîit pînă acasă... Mai vinovat, sau mai curînd nedelicat a fost că n-a alergat după ea să încerce s-o împace, cum ar fi trebuit și ar fi fost dator dacă într-adevăr o iubește.

Începea să-i pară rău că s-a pripit. Își pusese atîtea speranțe în sărbătorile Crăciunului. Proiectase să-l poftească la masă în seara de ajun, să se bucure împreună de pomul pe care voia să-l împodobească mai frumos ca totdeauna. În cele din urmă se găsea mai vinovată pe ea. Ar fi trebuit să se ducă a doua zi la patinaj, să se întîlnească și nici să nu mai pomenească de neînțelegerea aceea. Nu s-a dus, crezînd că va veni el. Acuma nu se mai poate duce fără să se umilească.

— Nu mai fac nici un pom de Crăciun, mămicule! zise ea cînd văzu că i s-au fărîmat toate socotelile. Nici nu mă simt așa de bine... De aceea n-am mai ieșit nici la patinaj... Va fi un Crăciun ca oricare...

Didina se spăimîntă: n-o fi oare bolnavă fata și nu spune? Să nu se mai trudească cu pomul; au făcut în fiecare an pînă acuma, ajunge... O să petreacă foarte bine și fără pom de Crăciun. În seara de ajun vor avea la masă și cîțiva mosafiri, firește numai intimi: d-na Gotcu, care devenise aproape din familie de cînd a salvat pe Rosmarin, soții Buta, Iancu Pe-

trescu... Doar Constantin Alistar e mai străin, dar el s-a invitat singur, probabil ca să aibă prilej să mai vadă pe Liana.

— Mi se pare mie că domnul director s-a uitat prea adînc în ochii fetiţei noastre şi acuma dă din colţ în colţ de dorul ei ! zise d-na Rosmarin răsfăţînd-o. Nu se întîlneşte o dată cu Alexandru fără să-l întrebe de tine şi să-ţi trimită complimente şi salutări...

Liana făcu o sforţare ca să se stăpînească şi să-şi păstreze zîmbetul resemnat:

— Aşa eşti tu, mămicule, toate le vezi în roz...

D-na Rosmarin dorea s-o înveselească cu orice preţ şi căuta să-i spuie numai lucruri care să-i facă plăcere. Ajunse şi la Dandu:

— Ai putea să-l pofteşti şi pe dînsul, dragă Liana !... Eu cred chiar că s-ar cuveni. Numai cîte flori ţi-a trimis băiatul şi cît de gentil s-a purtat cu tine la patinaj... Ar merita atîta atenţie şi sunt sigură că s-ar bucura foarte mult !

— Nu, mămicule drag ! zise Liana cu o tresărire parcă i-ar fi atins o rană deschisă. Lasă cum aţi stabilit voi ! E mai bine !... Poate altădată să-l poftim... Acuma ar fi şi prea tîrziu...

În seara de ajun familia Rosmarin era liniştită şi mulţumită. Lipsea numai Mircea, era invitat la Gavrilescu unde se făcea petrecere mai veselă, cu tineret. Încuviinţase lipsa aceasta pînă şi Rosmarin care ţinea cel mai mult la tradiţia de-a avea toată familia adunată de sărbătorile mari. Dealtfel toată lumea ştia că Mircea se află în preajma logodnei oficiale cu Nina. Se aşezară la masă într-o atmosferă plăcută, cum şade bine unor oameni aşezaţi. În capul mesei trona d-na Gotcu, care se considera şi era considerată protectoarea casei. Fireşte, a povestit cine mai ştie a cîtea oară, să audă

și cei ce încă n-ar fi aflat, cum l-a salvat pe Rosmarin, cum a primit-o ministrul și cît a fost de drăguț și de culant, luînd mereu martoră pe Liana.

— Cine are proptele scapă ușor de griji și de necazuri! observă de cîteva ori Iancu Petrescu uitîndu-se la Rosmarin cu o admirație invidioasă.

Alistar, fără nici o intenție, mai mult ca o explicație, spuse că toate mișcările de personal s-au amînat pînă la întîi aprilie cînd începe noul buget. D-na Gotcu înțelese că directorul încearcă să micșoreze valoarea intervenției ei și se supără:

— Ce are a face dacă s-au amînat? Crezi d-ta că vorba ministrului nu mai e bună pentru aprilie?... Oi fi d-ta director general, nu zic, dar dă-mi voie mie să-l cunosc mai bine pe domnul ministru că în casa mea a crescut și...

Liana ședea între Alistar și Iancu Petrescu. Deși inima ei se zvîrcolea și gîndurile îi rătăceau aiurea, reușea printr-o încordare de voință să pară fericită, să spuie cîte-o glumă și să asculte altele, să zîmbească și să cocheteze. Numai în ochii mari persista o umbră printre sclipirile umede. Alistar o asalta neîncetat cu complimente și vorbe dulci în toate gamele, subliniate de aceleași priviri înflăcărate, în vreme ce celălalt vecin, Iancu Petrescu, își dregea numai glasul și nu ajungea să plaseze nici una din frazele pe care le pregătea ca să se manifeste și el.

După cină d-na Gotcu reclamă un pocher mic, familiar, doi lei miza, numai așa, pentru uciderea timpului. Cum Constantin Alistar a avut prudența la masă să declare că nu joacă astă-seară cărți, partida s-a constituit cu soții Buta și bătrînul Rosmarin, avînd drept chibiț fidel pe Iancu Petrescu. Jucau în sufragerie unde au rămas și după terminarea mesei. Mai

tîrziu Liana, plictisită, trecu în salon, în colțul ei, pe divan, între pernițele multicolore. Constantin Alistar se duse după ea bucuros ca și cînd Liana s-ar fi retras numai pentru el. Aici, singuri, vorbiră însă despre lucruri mai indiferente decît dincolo, în fața tuturor. Cuceritorul stătea în picioare lîngă divanul pe care se odihnea Liana, își tremura genunchii și nu îndrăznea să reia cascada complimentelor teatrale.

— De ce nu stai jos? întrebă Liana visătoare. Ți-e frică de mine?

Alistar se așează pe marginea divanului, dar conversația continuă pe aceeași linie. Numai glasul lui devenea mai răgușit și mai sacadat. Într-un moment, pe cînd buzele uscate rosteau cuvinte depărtate, mîna lui Alistar începu singură să alinte brațul Lianei, cu un gest reflex peste putință de a fi stăpînit. Atingerea i se părea Lianei nesuferită. Îi amintea că tot aici, pe divan a stat acum cîteva zile ultima oară cu Dandu. Își retrase brațul cu o mișcare leneșă, să nu se observe că respinge o mîngăiere și totuși să se ferească. Peste un răstimp îi luă mîna și spuse cu o voce nouă, limpezită parcă de o emoție sinceră:

— Liana, de mult mă chinuiesc să-ți pun o întrebare serioasă, pentru mine chiar gravă... Vrei să-mi răspunzi franc, fără înconjur?

Liana presimțea întrebarea. Altădată ar fi măgulit-o. Acuma o înfricoșa. Murmură cu un surîs incolor:

— Sper că nu e ceva...

— E tot, Liana! reluă Alistar cu o undă de tristețe. E toată viața mea sau ceea ce îmi mai rămîne din viață. De aceea sunt atît de mișcat... Crezi tu, Liana, că ai putea să mă iubești pe mine cu adevărat și numai pe mine?

Liana îi încrucișă privirea. Surîsul îi încremeni pe buzele foarte vopsite care zadarnic se sforțau să bîlbîie cuvinte mincinoase convenționale. În aer se suspendă o pauză numai de cîteva secunde care însă i se părea nesfîrșită. Își auzi apoi glasul atît de schimbat că abia îl recunoștea:

— Lasă-mă, să mă mai gîndesc, să-mi cercetez mai bine inima !...

— Desigur ! Prefer și eu ! spuse Alistar cu o ușurare. Doresc chiar să te gîndești bine, să reflectezi, să cumpănești... Eu sînt acuma în vîrstă, ca să nu zic bătrîn — adăogă cu o fluturare amară. Nu mai pot fi atît de egoist să mă gîndesc numai la fericirea mea și nici atît de mărginit să-mi clădesc fericirea pe o simplă iluzie a mea... Să-mi dai răspunsul cînd vei crede că poți. Nu te voi grăbi. La vîrsta mea nici nu mai șade bine graba. Eu, fii sigură, n-am să-mi schimb hotărîrea. Două luni m-am examinat și m-am frămîntat pînă am ajuns aci. Dacă nu vei fi tu, atunci nu va mai fi nimeni !

Liana își recăpătase calmul. Asculta și se gîndea că vorbele, tocmai cînd sunt mai sincere, par solemne și artificiale ca într-un film sonor. Poate la fel are să i se pară lui și răspunsul ei:

— De aceea nici eu nu vreau să te mint și dealtfel nici n-aș putea ! Trebuie să fiu sinceră și față de d-ta, dar mai ales față de mine însămi !... Eu cred că nimeni nu poate iubi adevărat decît o dată în viață. Îți închipui prin urmare cît de serios trebuie să-mi cumpănesc inima înainte de a-ți da un răspuns serios?

— Da și îți mulțumesc, Liana ! Voi aștepta ! zise Alistar sărutînd grav mîna pe care nu încetase a o mîngăia.

Vorbiră pe urmă iar despre lucruri străine, evitînd să se mai privească în ochi ca și cînd s-ar fi silit amîndoi să respecte un consemn. Se cercetau însă pe furiș, el sperînd un gest care să arvunească răspunsul, ea comparîndu-l în minte cu alții...

În prima zi de Crăciun, la masă, Mircea povestea cum a petrecut în ajun la Gavrileștii. A fost lume multă, numai tineri. Nina a dorit petrecerea mai gălăgioasă fiind ultimul ei ajun de Crăciun ca fată. A fost și Dandu, și Oloman, și Tănăsescu, au dansat, în sfîrșit au petrecut strașnic pînă aproape de ziuă... Liana ar fi vrut să puie alte întrebări și s-a pomenit interesîndu-se numai de Nina și Angela. Mircea rîdea:

— Îndrăcită fată și Angela! Avea o dispoziție extraordinară... Ea a fost sufletul veseliei... Cred că s-a îmbătat!... Dar voi cum ați petrecut? Bine?

— O, foarte bine! zise Liana cu indiferență. Eu am stat de vorbă cu Alistar, ei au jucat cărți...

Îi venea să plîngă și-și muște buzele ca să-și înșele nervii.

În ziua a doua de dimineață, veni un coș de flori pentru Liana. Nu era liliac și nici n-avea vreun cuvînt. D-na Rosmarin, care l-a primit, n-a întrebat de la cine e, dar era convinsă că e de la Alistar. Liana se enervă: de ce nu întreabă să știe cel puțin dacă e nevoie de vreun răspuns?... Aducătorul era încă în curte. Didina reveni: nu e de la Alistar, e de la Dandu.

— Va să zică totuși! se bucură Liana. Atunci trebuie să fiu și eu drăguță...

Nu-i trecea prin creieri nici un răspuns care să-i placă. Strică cîteva cărți de vizită. În cele din urmă scrise „cordiale mulțumiri și așteptări", zicîndu-și:

— E idiot, dar acuma sînt incapabilă să...

În ziua a treia, tot de dimineață, a venit Dandu s-o ia la patinaj. Liana n-a crezut că are să vie așa curînd. A trebuit s-o aștepte să se gătească.

— O fi bună gheața? întrebă ea în momentul plecării.

— Nu știu, n-am mai fost, dar trebuie să fie! zise Dandu.

Reluară calea Cișmigiului tăcuți ca și altădată. Zăpada parcă scrîșnea sub pașii lor mai aspru. Liana îl cerceta cu priviri ascunse. I se părea mai tras la față ca după o suferință. Inima i se înduioșa. Își reproșa că l-a făcut să sufere, gîndindu-se că numai sufletele calde sunt în stare să sufere în tăcere...

În aceeași zi pofti pe Dandu să facă revelionul la ei. Voia să înceapă anul nou cu adevărată bucurie. Se înțelese cu Nina și cu Mircea ca petrecerile celor două familii să se complecteze. După miezul nopții, îndată după masă, tineretul va trece de la Rosmarin la Gavrileștii unde va fi muzică și dans.

Cele cîteva zile pînă la revelion trecură ca un vis. Liana era agitată, într-o febrilitate și o emoție ca în așteptarea unui eveniment hotărîtor și inevitabil. Își simțea inima dornică de porniri generoase, plină de altruism, gata să dăruiască din mulțumirea ei inepuizabilă...

În sfîrșit sosi seara revelionului. Masa era întinsă în sufrageria cea mare de sus. În bucătărie Didina dăscălea pe Tinca să nu facă vreo poznă, să aibă grijă de mîncări, să nu ardă fripturile... Dealtfel ea va veni să controleze tot înainte de-a începe să servească.

Mai fiind cîteva ceasuri pînă să înceapă a veni invitații, familia era strînsă la taifas în subsol. Rosmarin avea un mare regret, că Costică Alistar nu poate face revelionul la ei — apucase să promită în altă parte. Liana își aduse aminte de întrebarea lui Alistar, dar o înlătură ca să nu-și strice buna dispoziție, socotind-o acuma ca o blasfemie față de sentimentele curate care-i stăpîneau inima. Numai din gură spuse și ea că-i pare rău și că e un bărbat foarte simpatic. Venind apoi vorba despre Dandu, femeile se întreceau în laude spre bucuria Lianei. Numai Rosmarin bodogăni clătinînd din cap:

— Bine, bine, bun băiat, nu zic, dar aș vrea să știu ce intenții are?... Văd că vine mereu pe-aici, din flori nu ne slăbește... O fi vrînd ceva omul și nu îndrăznește?... C-apoi nici așa nu se poate la infinit, că mîine-poimîine o să-nceapă șoaptele și vorbele și pentru o fată cumsecade ar fi rușine, că noi suntem oameni săraci dar cinstea ne-o ținem nepătată...

Liana se roși și se tulbură. Întrebă totuși:

— Și, mă rog, ce-ați vrea voi să facă băiatul ca să vă intre în voie?

— Ce face orice tînăr de omenie — zise bătrînul scrutînd-o. Ai văzut Mircea, cînd a socotit că...

— Asta-i adevărat — observă atunci și Didina căreia Rosmarin parcă i-ar fi ghicit gîndurile. Dacă te iubește, draga mamii, și dacă tu îl iubești...

— Dar nu-l iubesc deloc! izbucni Liana deodată. Cine v-a spus că-l iubesc?... Și mai lăsați-mă, vă rog, în pace cu eternele voastre tocmeli matrimoniale! Nu pot vorbi cu un băiat fără ca voi să mă măritați numai-decît cu el... Eram așa de bine dispusă și vreți să-mi stricați toată seara!

Izbucnirea şi minciuna erau o salvare pentru sufletul ei prea încărcat. Îi era frică mereu să nu-şi trădeze fără voie, într-un strigăt de descătuşare, sentimentul dulce şi amar care începuse a o tortura cu cît se apropia ceasul sosirii oaspeţilor. S-a mirat ea însăşi cînd a rostit atît de categoric minciuna şi s-a bucurat în sine parc-ar fi făcut o mărturisire publică de iubire...

De la unsprezece pînă la unsprezece şi jumătate a venit toată lumea. S-au aşezat la masă cu un sfert de oră înainte de miezul nopţii, să-i găsească anul nou cu farfuriile şi paharele pline. Liana fixase locurile la masă din vreme. La dreapta ei a pus pe Dandu şi la stînga pe Oloman lîngă care urma Coralia şi apoi locotenetul Tănăsescu. Pe Mircea, care părea absent şi grăbit să plece mai curînd la Gavrileştii, l-a aşezat alături de d-na Agripina Buta împreună cu Iancu Petrescu. Numai pe Lelița, ca să-i facă plăcere, n-a despărţit-o de maiorul ei care era în plină vervă politică.

Ultimul sfert de oră al anului vechi a fost strivit în glume şi gustări. Liana a încercat să schimbe cîteva cuvinte banale cu Dandu. N-a putut continua. În ochii lui mocnea un foc care o spăimînta şi o moleşea. I se părea că azi e atît de frumos, atît de mare şi de puternic încît se temea să nu-i scape vreo vorbă de adoraţie în auzul tuturor. Se întoarse spre Remus începînd o convorbire în care ea avea mai mult de ascultat. Îi auzea glasul încrezut, dar abia înţelegea ici-colo cîte-o vorbă. Scaunele erau atît de apropiate încît şoldul ei atingea şoldul lui Dandu şi atingerea o înspăimînta. Subt masă piciorul lui se strecura mereu subt picioarele ei înfăşurîndu-le într-o strînsoare insistentă. Îi trecea prin minte că ar trebui să-şi retragă picioarele şi că nu e cuminte ce face. Încercă o mişcare şi simţi că picioarele, în loc să se îndepărteze, se lipeau mai

strîns de ale lui. Atunci întrerupînd disperată pe Oloman cu niște întrebări fără sens, întinse brațul spre Dandu să-i facă un semn. Moale și neputincios, brațul alunecă de pe masă în poală. Parcă-ar fi atins un dușman degetele se încordară și se înfipseră furios în carnea lui. Gestul o îngrozi și o dezmeteci. Își desprinse binișor picioarele din încolăcirea lui, se așeză mai bine pe scaun și, făcîndu-și vînt cu batista mică, întoarse capul spre Dandu și murmură cu un surîs întrebător:

— E așa de cald aici... Nu? Ar trebui poate să...

Aparatul de radio cînta melodii vesele, variate, la întîmplare, umplutură pentru încheierea anului. Bebe își luase însărcinarea să manevreze aparatul și la momentul oportun să stingă lumina. Deodată o voce speriată de femeie răsună în difuzor:

— Atențiune!... Cînd va bate gongul va fi ora douăsprezece!

Toți se ridicară în picioare cu zgomote de scaune date la o parte. Cîțiva nerăbdători strigară:

— Lumina!... Lumina!...

— Lăsați că știu eu! protestă Bebe alergînd grav de la un comutator la altul să facă întunerec.

Urmară secunde de încordare. Buta, socotind că a găsit un spirit nou, răcni:

— Doamnelor și domnilor, sărutările sunt oprite pe întunerec!

— Noi ne sărutăm și la lumină și pe întunerec! replică țanțos maiorul Antonescu. Dar parcă tot mai plăcut e pe întunerec... Ce zici, Lelițo?

Lelița gînguri ca o porumbiță fericită. Cuprinsă de o nouă tulburare și parc-ar fi vrut să se justifice vorbind, Liana exclamă nervos:

— Bine că s-a isprăvit și anul ăsta că a fost așa de...

— Sss !... Ssss ! o întrerupse furtunos toată lumea. Gongul !

Prima bătaie porni ca un dangăt de clopot. Bebe număra cu glas de cavalerist:

— Una !

Brațul lui Dandu încolăcise talia Lianei de îndată ce s-a făcut întunerec. Cînd începu să bată gongul, Dandu o strînse la piept și-i strivi buzele într-o sărutare sălbatecă. În prima clipă Liana se gîndi ce-ar fi dacă acuma Bebe, ca să facă o glumă proastă, ar da drumul luminii? Gîndul o îndîrji. Cuprinse cu brațele fierbinți gîtul lui Dandu abandonîndu-se în voia plăcerii, parcă ar fi vrut să spuie că nu-i mai pasă de nimeni și de nimic.

Bebe număra solemn:

— Cinci !... Șase !...

IANUARIE

I

—Șapte !... Opt ! continua Bebe implacabil și sigur ca o mașină de calculat.

Încleștarea îmbrățișării era dureroasă și totuși Liana ar fi vrut să nu se sfîrșească niciodată. O dureau crîmpeiele de gînduri care-i aminteau că bucuria aceasta se va sfîrși îndată, că nu mai sînt decît cîteva secunde. Clipele numărate de bătaia gongului tainic și de glasul micului frate i se păreau cele mai fericite din toată viața ei trecută și viitoare... Cînd răsună a unsprezecea lovitură brațele ei se desprinseră singure de pe gîtul lui Dandu și buzele se dezlipiră suspinînd imperceptibil:

—Destul...

—Douăsprezece ! strigă Bebe deodată mai apăsat și adăogînd repede: La mulți ani !

Se făcu iar lumină. Casa se umplu de urări, de ciocniri de pahare, de strigăte glumețe și de rîsete. Remus îi ură Lianei s-o vază licențiată în anul cel nou.

— Nu-ți doresc să te măriți încă ! urmă dînsul. Ar fi păcat de o fată așa de frumoasă să devie proprietatea cine știe cărui ursuz de bărbat !

Liana mulțumi cu un surîs și se întoarse la Dandu care stătea cu paharul în mînă.

— Îți urez mult noroc și împlinirea tuturor dorințelor ! îi zise încet, privindu-l în adîncul ochilor.

— Eu numai pe tine te doresc ! răspunse înăbușit aviatorul.

Tinca își începu îndată activitatea cu mare rîvnă. D-na Rosmarin o urmărea din ochi, îi mai făcea cîte-un semn și în același timp îndemna pe toată lumea să se servească lăudîndu-și bucatele cu o modestie care cerea complimente... Numai Mircea era din ce în ce mai nerăbdător, făcînd chiar observații Tincăi, spre dezolarea Didinei, că serviciul e prea adormit și așa n-are să se sfîrșească masa nici pînă la ziuă.

— Ai răbdare, Mircea dragă ! zise în cele din urmă d-na Rosmarin amărîtă că-i indispune mosafirii. N-ai frică, ajungeți la timp la Gavrileștii !... De ce să ne strici nouă petrecerea ?

Mircea bombăni ceva în farfurie, tăcu un răstimp, dar după friptură reîncepu :

— Ei, gata băieți ?... Haidem să mergem că ne-apucă aici dimineața !

— Nu se poate pînă nu ne aflăm norocul din bile-tele de plăcintă ! se împotrivi Liana, spre marea bucurie a d-nei Rosmarin.

Dealtfel Liana se simțea atît de bine că nici n-ar mai fi plecat dacă ar fi rămas și Dandu. Avea o teamă că acolo nu va mai putea fi așa de aproape de el sau că se va întîmpla ceva și are să se destrame farmecul care a urzit o fericire de vis.

Biletele de plăcintă, aduse pe o tavă mică de argint, fură cetite de d-na Buta, sentimental și poetic, stîrnind rîsete de circumstanță. Liana ar fi dorit ceva cu multă iubire și-i ieșeau numai lucruri triste, oricît răscolea bilețelele. Cînd lui Mircea i se proorocì că are să îmbătrînească burlac, Liana se consolă puțin:

— Toate ies de-a-ndoaselea... Ce păcat!... Nu-i așa, Dandu̯țule?

Surprins de întrebare, locotenentul rîse, dar numai din gură, fața rămînîndu-i sericasă:

— Ce-are a face!... Astea-s lucruri care...

Între timp Tinca mai pusese pe masă o mașină de spirt și bucățele de plumb. Cînd văzu Mircea și asta, se sculă de la masă furios:

— Ei, nu!... Dacă ne-om lua după mama, ne găsește aici și Boboteaza!

Totuși mai trebui să aștepte, căci mai ales fetele țineau să-și vază viitorul în plumbul topit. Ca să arate că e hotărît să plece chiar singur la nevoie, Mircea își luă paltonul și privi îmbrăcat figurile ce se cristalizau din plumbul răsturnat în farfuria cu apă.

— Uite ce coroniță frumoasă i-a dat Lianei! exclamă d-na Rosmarin. Oare ce-o fi însemnînd coronița?

— Ce să însemne coronița la o fată? zise d-na Gotcu. Cununie!

— Se duce, se duce fata! strigă maiorul Antonescu. O să jucăm curînd la nuntă!

Liana ar fi vrut să se uite la Dandu, dar nu îndrăznea de rușine. Dealtfel Mircea curmă conjecturile mai ample cu declarația gravă:

— Dacă nu veniți, eu plec singur!...

— Lăsați-l frate, că omul așa-i cînd îl cheamă dragostea! făcu d-na Gotcu. Hai, duceți-vă, copii, cu toții,

să scăpăm de voi, să ne încercăm şi noi norocul! Cine-a pomenit revelion fără niţel joc de cărţi?

Tinerii se urniră, zoriţi aprig de Mircea. Încărcaţi într-un automobil, claie peste grămadă, toţi cîţi erau, în cîteva minute debarcară în strada Frumoasă unde stătea Gavrilescu. Fură primiţi cu urale zgomotoase. Angela, ameţită de şampanie, într-un elan de voie bună, oferi tuturor cîte-o sărutate. Liana întoarse capul îngrozită cînd văzu că într-adevăr se agaţă şi de gîtul lui Dandu...

Casa era plină numai de tineret. Trei lăutari cîntau neobosiţi pentru dansatori. Gavrilescu îşi plimba jovialitatea dintr-o cameră în alta, fericit de fericirea odraslelor sale. Îmbrăţişă pe Mircea cu efuziune, iar pe Liana o sărută pe frunte, urîndu-i părinteşte toate bucuriile. În vreme ce Liana mulţumea şi-i transmitea salutările bătrînilor, Angela sosi iar val-vîrtej şi se aruncă în braţele lui Dandu strigînd:

— Hai să dansăm, Victoraş!... Grozav îmi place să dansez cu tine!... Tu eşti cel mai bun dansator şi te potriveşti cu mine ca o mănuşă...

Dandu avu o ezitare. Aruncă o privire Lianei ca o scuză. Angela îl ducea. Dispărură în ritmul dansului.

— Zburdalnică şi nebunatecă e fata asta! zise Gavrilescu încîntat. Ce să-i faci? Aşa e tinereţea!... Să petreceţi cît sunteţi tinere, că pe urmă Dumnezeu ştie ce-o să fie!

Cîţiva băieţi dădeau tîrcoale Lianei. Ea alese pe Remus. O revoltă înăbuşită îi clocotea în suflet. Purtarea Angelei i se părea o sfidare. Regreta amar că a plecat de-acasă unde a fost atît de fericită. Dacă i-ar fi spus lui Dandu, poate că şi el ar fi preferat să rămînă acolo. Se gîndea ce să facă? În orice caz i-ar fi insuportabil să petreacă în casa asta unde, de cum

a trecut pragul, i s-a risipit toată mulțumirea. Dacă nu i-ar fi fost rușine de invitații pe cari abia i-a părăsit, s-ar fi întors acasă.

— Ai vreo neplăcere? întrebă Oloman observîndu-i schimbarea și mai ales tăcerea.

— Nu — zîmbi Liana. Dar sînt puțin ostenită... Am alergat atîta azi...

Pentru dansul următor veni Dandu, scăpat cu multă dificultate din brațele Angelei. Liana îl scruta ca și cînd ar fi vrut să-i citească în inimă dacă a dansat cu plăcere cu cealaltă. Dandu era încălzit și avea respirația aprinsă. Liana, lipindu-se de el ca de un scut protector, murmură cu buzele aproape de urechea lui:

— Dansează bine Angela?

Nu-i vedea figura, numai glasul i se auzi:

— Aș, nu mă interesează pe mine acuma Angela...

Lianei glasul i se păru dulce și viril și-i oferea o satisfacție. După ce-și gustă satisfacția, îi spuse iar, cu altă voce, de răsfăț:

— Nu-mi place deloc aici, Dandușule... Nu mi-e simpatică nici casa, nici...

— Atunci să mergem în altă parte... Vrei? zise Dandu întorcînd ochii în ochii ei cu o tandrețe care ungea sufletul Lianei.

— Da! tresări ea bucuroasă ca și cînd ar fi primit o mare dovadă de dragoste. Dar să nu observe Gavrileștii, să nu se ofenseze...

Fiind multă lume și gălăgie, reușiră să se strecoare în vestibul, să se îmbrace și să iasă afară, nevăzuți decît de femeia care făcea serviciul de garderobieră. Dandu o ținea de braț. Ajunseră în Calea Victoriei și porniră spre centru. Treceau cu băgare de seamă pe lunecușurile ce întrerupeau zăpada de pe trotoar.

Nu vorbeau nimic. Liana își auzea bătăile inimii, și se simțea liniștită și fericită parc-ar fi mers la patinaj. Un vînt aspru șuiera cu variații ca un plîns prelung, învolbura praf de zăpadă înghețată, îi împingea din spate grăbindu-i parcă spre ținta necunoscută. Automobile goneau cu mușterii gălăgioși. La Calea Griviții șoferii zgribuliți pe mașinile în stație îi salutară cu întrebări de claxon. Din restaurante răbufneau glasuri încîlcite cu melodii de beție. Rarii pietoni umblau gesticulînd larg și vorbind tare parcă s-ar fi certat. Un bătrîn cu chef, duhnind a băutură, pe trotoarul din fața Ateneului, îi examină curios oprindu-se pe loc, clătinînd din cap și bombănind apoi:

— Poftă bună la dragoste!

Liana vedea și auzea toate și totuși avea impresia că plutește într-o lume străină, straniu de ademenitoare. Cunoștea strada, casele, magazinele și totuși toate i se păreau necunoscute, ca niște lucruri ireale între care ea singură trăiește real împreună cu omul a cărui atingere îi comunica o senzație de supremă vrajă.

Trecînd pe lîngă Cafeneaua Corso se uitară amîndoi la geamurile luminoase, întrezărind înăuntru decolteuri de femei, figuri lucitoare de veselie. Liana nu se întreba unde merge, nici nu-i trecea prin minte asemenea întrebare, parc-ar fi avut certitudinea că vor ajunge unde trebuie și cînd trebuie. Observa că în Piața Palatului traversează spre strada Academiei, dar numai ca în vis, uitînd imediat și fără să recunoască aievea locurile. Pe urmă cotiră pe strada Regală și pe urmă deodată își dădu seama că s-au oprit. Era o casă mare, cu multe etaje, cu poarta grea de fier forjat ca intrarea unui templu. Auzi glasul lui Dandu, foarte moale și duios:

— Aici stau eu... La etajul al doilea... Ne urcăm?

Liana nu avu nici o ezitare. Obrazii îi erau umezi de firicele de zăpadă topite parcă ar fi plîns fără să bage de seamă. Murmură ca o respirație:

— Da...

Intră pe poartă, în gangul întunecos. Nu-și simțea pașii. Era ușoară ca un fulg în vînt.

2

Din greșeală și de somn Rosmarin încuiase ușa holului spre subsol și Tinca nu mai putea veni să deschidă Lianei care suna lung la marchiză. Trebui să se scoale din pat el care abia ațipise.

— Ei vezi, astea nu-mi plac mie, modernismele astea — bombăni bătrînul dîndu-i drumul prin întunerec. Fata să fie fată, nu să umble nopțile cine știe unde și să-mi vie acasă la ziuă...

— Așa e noaptea revelionului, tată drag, nu te supăra... N-am venit singură...

Vorbea atît de blînd și de cald că Rosmarin se înmuie și răspunse îngăduitor:

— Apoi și noi numai adineaori ne-am culcat, pe la patru, că coana Raluca greu se ridică de la cărți cînd pierde... Acuma nu știu cît o fi ceasul...

În aceeași clipă pendula din sufragerie începu să bată: șase.

— Ai, du-te și te odihnește că trebuie să fii frîntă și tu! urmă bătrînul cuprins deodată iar de somn și trecînd în dormitor.

— Noapte bună, tată drag! mai zise Liana amintindu-și ca prin vis un cadran cu minutarele indicînd trei fără zece.

În salon era călduț cum îi plăcea ei. Întoarse comutatorul. În momentul cînd se aprinse lumina, afară se auzi o chemare întreită de claxon și apoi demarajul unui automobil. Liana rămase pironită locului ascultînd semnalul convenit cu Dandu care a așteptat în mașină. Îi trimise o sărutare apăsîndu-și degetele pe buze, sigură că în aceeași secundă face și el același gest.

Se simțea atît de fericită încît voia să adoarmă cît mai curînd, să prelungească cît mai mult moleșeala vrajei ce o stăpînea. În cîteva minute se găsea în așternutul alb și apoi, înainte ca gîndurile ce se vîltorau în adîncimile tulburi să aibă răgaz a se limpezi, pleoapele se închiseră singure...

Se deșteptă pe la amiazi. Cea dintîi privire îi alunecă pe un mănunchi de trandafiri roșii, așezat frumos de maică-sa, ca să nu-i tulbure somnul, pe un taburet lîngă divan. Liana întinse brațul spre flori, le strînse la piept și le sărută cu drag fără să simtă înțepăturile ghimpilor.

— De la el!... De la el!... Dragul meu! murmură năpădită deodată de toate amintirile nopții.

Nu i se deslușeau totuși amănunte înșirate și depănate care să se închege și să alcătuiască un eveniment. Era un cristal cu fețe infinite care toate împreună răspîndeau o scînteiere fermecătoare. Poate mai tîrziu, cînd timpul va șterge luciul, se va despica în fragmente ceea ce azi e o năvală unică, impetuoasă. Își amintea numai ochii lui care implorau și porunceau atît de stăruitor că inima ei se topea de o înduioșare fără margini. Și pe urmă transformarea subită a înduioșării într-un extaz de zbuciumare dureros de dulce ca o prăbușire în neființă. Parcă aluneca vertiginos, fără posibilitate de oprire, printr-un vid nesfîrșit, spre o

lume nebănuită unde nu se poate ajunge decît purificată de toate aderențele trupești.

Luă oglinjoara ovală de pe mescioară. Avea credința că nici n-are să se mai recunoască, atît de mult se simțea schimbată în întreaga ființă. Văzu însă aceeași figură drăgălașă parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Numai roșul de pe buze era șters, buzele însăși mai subțiate și privirea ochilor mai fierbinte și mai mîngâioasă.

— Cum înșeală și oglinda! se gîndi Liana. Dacă nici bucuria cea mai mare nu lasă urme...

Descoperi pe sînul din partea inimii o pată vînătă.

— Asta e gura lui Dănduț! își zise cu o înfiorare. Și dinții lui, și... Asta a fost înainte de... Sau nu, nu, după... nu mai știu... E al meu! Numai al meu! Pentru totdeauna!

Siguranța aceasta o socotea ca o biruință uriașă care ar merita să fie trîmbițată lumii întregi, ca să fie invidiată și să-și sporească încîntarea.

Începu să se îmbrace. Petrecea obișnuit ceasuri în fața oglinzii. Acuma ar fi vrut să stea și mai mult. Trebuia să se facă mai frumoasă, mai nouă și mai ademenitoare, să aibă o surpriză Danduțu cînd va veni s-o ia.

De mîncare n-avea poftă, dar la masă nu tăcu nici un minut. Fericirea ei cerea să se manifeste măcar în cuvinte în care să fie amestecat și el cît mai des. Trecu pe urmă la bunica, să-i povestească amănunte mincinoase despre cum a petrecut azi-noapte, cu o siguranță care o uimea și pe ea. În mai multe rînduri însă se întrerupse, exclamînd cu sinceritate descătușată:

— A, matînă scumpă, de-ai ști cît sunt de fericită! Dacă ți-aș putea spune!... A început și anul norocului meu, dragă matînă, așa-i?

Dandu veni pe la patru s-o ia la patinaj. Liana aștepta gata. Plecară imediat, ocolind Cișmigiul, să ajungă mai repede în strada Regală. Din cînd în cînd Liana șoptea ca un copil:

— Vrei?... Vrei, Danduțule?

Aviatorul rîdea mulțumit.

3

Fericirea Lianei cu cît se intensifica cu atît devenea mai egoistă și mai ascunsă. I se părea că adevărat și deplin fericită ar fi numai dacă ar sta permanent lîngă el, undeva departe de lume, să nu vadă pe nimeni afară de Danduț și nici pe el să nu-l vadă nimeni afară de ea. Înțelegea acuma pe Lelița care căuta să ferească pe maiorul ei de orice atingere străină. Și doar maiorul Antonescu n-avea nici înfățișarea și nici vîrsta unui cuceritor. Dandu e altă socoteală. El e bărbatul cel mai frumos, cel mai bun, cel mai dulce din lume. Încît ea poate să fie geloasă și de aerul pe care-l respiră el.

Își amintea cît s-a zbucimat înainte de revelion să nu-și mărturisească sie însăși că ceea ce simțea ar putea fi un început de gelozie. Atunci credea că gelozia e sentimentul care te face ridicol și te înjosește. Azi își zicea, parc-ar fi descoperit o noutate, că gelozia e umbra iubirii. I-a fost rușine de ea pînă în clipa cînd a venit iubirea mare care i-a pus stăpînire pe trup și suflet deopotrivă. Acuma de-abia își dădea seama cît de sinceră era cînd spunea că n-a iubit niciodată. Bucuria cea mare a iubirii nu-ți umple inima decît după experiența proprie. Închipuirea după experiențele altora o falsifică. Pînă ce nu te dăruiești n-ai dreptul să-ți spui că ai cunoscut iubirea.

Totdeauna i-a plăcut să-și examineze faptele: azi însă o făcea cu un fel de frenezie parcă ar fi refuzat să bîjbîie în întunerec tocmai în momentele cele mai fericite. Romantismul l-a considerat o excrescență a inconștientului. Recunoștea totuși că de un răstimp trăiește și ea în plin romantism. Îl motiva cu argumentul că însăși esența iubirii e romantică. Pretenția generației ei de a practica amorul rece, lucid, ca o simplă distracție ușoară, o privea ca justificarea unei prostituții camuflate. Actul sexual fără substratul pasiunii copleșitoare i se părea o terfelire și trupească și sufletească de care trebuie să te rușinezi în fața oamenilor și mai ales a conștiinții tale. Dragostea ei, dincolo de convenințele lumești, era curată și senină, și avea atîta gravitate în rostul vieții ei încît toate celelalte preocupări dispăreau complect sau se puneau în slujba pasiunii. Ambiția ei de a lua licența în acest an și de a deveni independentă nu mai avea nici un sens. Viața ei nu mai recunoștea decît singura țintă de a iubi pe Dandu. Ajunse curînd să nici nu se mai gîndească dacă și el o iubește la fel. I se părea ceva atît de natural să fie iubită că nici nu mai înțelegea cum a putut trăi înainte de noaptea aceea. Iubirea nu e un tîrg: te iubesc pentru că mă iubești. Iubirea e o certitudine: te iubesc pentru că te iubesc. În momentul cînd i-ar fi apărut o îndoială s-ar fi simțit înjosită. Dealtfel două luni cît s-a chinuit și a rezistat, a simțit iubirea lui ca un torent care sfărîmă toate zăgazurile...

Numai uneori îi fulgera prin creieri întrebarea: unde are s-o ducă dragostea aceasta? O alunga însă ca pe o tentație de a-i murdări comoara cea mai scumpă. Iubirea adevărată nu poate avea nici un scop; scopul în sine presupune ceva utilitar. Nici scop, nici sfîrșit — iubirea e dincolo de timp și spațiu. Maică-sa nu mai

îndrăznea să-i spuie direct, dar făcea veșnic aluzii la căsătoria ei cu Dandu. Era și ca sigură că s-ar putea mărita oricînd cu el și se aștepta ca într-o bună zi Dandu, cu felul lui ciudat de a fi, să-i propuie legalizarea iubirii lor. Era hotărîtă să refuze, cel puțin deocamdată. Mai tîrziu, cînd poate pasiunea va deveni o obișnuință, atunci vor avea răgaz să se gîndească și la lucrurile lăturalnice.

Pentru Liana mare parte din farmecul iubirii era tocmai secretul. Avea convingerea, de cînd iubirea nu mai constituia un cuvînt cu rezonanțe goale, ci o practică atotcuprinzătoare, că taina ține de esența dragostei mari. Îmbrățișarea e un preludiu care trezește simțurile. În public îmbrățișarea își pierde vraja și devine un act convențional ca și strîngerea mîinii. Dacă lumea ar cunoaște legăturile lor, privirile curioase le-ar spiona fiece mișcare. Mult înainte de a fi întîlnit pe Dandu, gîndindu-se la căsătorie, își închipuia cu silă ochii curioși care a doua zi îi vor pipăi corpul cu întrebări mute, îi vor scormoni inima și-i vor pîngări ofranda. Călătoriile de nuntă se fac, desigur, mai cu seamă ca să ferească iubirea tinerilor căsătoriți de publicitatea indiscretă.

De aceea își ascundea iubirea cu o meticulozitate de care numai femeile sunt capabile, întocmai ca un avar care vrea să se bucure singur de comoara lui. Nici o precauție nu i se părea de prisos. Cînd plecau de-acasă, mergeau împreună numai pînă la Teatrul Național, iar acolo se despărțeau. Dandu trebuia să rătăcească pe undeva cel puțin o jumătate de oră și pe urmă să vie. Ea de asemenea făcea cîte-un ocol, examina cu atenție strada, să n-o vadă vreo cunoștință, și urca prudent, parcă ar căuta o adresă. Avea o cheie de la apartament și se strecura înlăuntru ca o umbră. Pînă sosea

el, se îmbrăca într-o pijama de-a lui în care se simțea complect fericită ca și cînd împreună cu haina ar fi îmbrăcat și sufletul lui, unindu-se astfel pînă la identificare.

În lume se arăta mai rece cu dînsul decît înainte, interzicîndu-i chiar atingerile ascunse care odinioară îi dădeau fiori. Voia să-și păstreze bucuria întreagă pentru ceasurile cînd sunt singuri. Dandu obișnuia să vie zilnic s-o ia de acasă, sub același pretext că merg la Cișmigiu, la patinaj. După Bobotează i-a cerut să-și rărească vizitele. Era mai bine să-și fixeze la fiece întîlnire pe cea viitoare. În oraș trebuiau să se găsească totdeauna ca din întîmplare. Ea însăși intercala pauze ca întîlnirile să fie mai dorite. El nu obiecta nimic. Devenise aproape pasiv, atît era de întreprinzătoare iubirea ei.

Cînd nu se aflau împreună, era bucuroasă să poată cel puțin vorbi despre el. Cînd era singură îl simțea mereu alături, imaginea lui îi juca necontenit în ochi atît de vie încît uneori îi venea să întindă mîinile și să-l îmbrățișeze. Totdeauna căuta să provoace discuții asupra lui, indiferent dacă avea să fie lăudat sau criticat. Îi făceau bine chiar vorbele care-l ocărau. Nu-i lua niciodată apărarea, ba cîteodată adăoga și ea vreun cuvînt de hulă, mai ales cînd astfel putea să prelungească convorbirea. Acasă, afară de tatăl ei, care se ținea mai în rezervă în chestiile acestea, toți vorbeau toată ziua despre frumosul aviator fiindcă toți așteptau din zi în zi o vizită cu cererea în căsătorie. Pe Liana o încîntau mult laudele Tincăi, totdeauna aceleași și totdeauna altfel subliniate.

Întîmplările din afară n-o mai interesau. Pentru ea toată lumea era Dandu. Nu participa nici la consfătuirile familiei decît aparent, printr-o prezență trupească;

cu toate că aveau la ordinea zilei evenimentul important al logodnei lui Mirceea fixată pentru mijlocul lunii, cununia urmînd să se facă în februarie.

Fiindcă Gavrilescu voia să aranjeze o nuntă mare, logodna s-a serbat, fără preot, la o masă la care au luat parte numai cele două familii. Tinerii au schimbat verighetele la șampanie și s-au sărutat, în vreme ce Didina și Gavrilescu strigau lăcrimînd:

— Într-un ceas bun și cu noroc!

S-au îmbrățișat pe urmă cu toții și au stat la masă foarte tîrziu. Gavrilescu declara la fiecare cinci minute că vrea să se îmbete și că e singura lui zi deplin fericită de la moartea soției lui iubite. Liana făcea toate sforțările să fie veselă cum se cuvine în asemenea ocazie. Dacă ar fi fost de față și Dandu era sigură că nimeni n-ar fi întrecut-o în voie bună. Aici însă nici măcar nu avea cum să aducă vorba despre el. D-na Rosmarin a aruncat cîte-o aluzie, dar s-a oprit înainte de a fi înțeleasă de ceilalți socotind că n-ar fi cuviincios să bată toba despre lucruri care încă nu-s sigure. Într-un tîrziu însă, cînd nici nu se aștepta, Angela a întrebat-o:

— Dar aviatorul tău ce mai face? Îl mai vezi?

— Da, cum nu! zise Liana. Ne întîlnim des la patinaj. M-a învățat să patinez.

— Foarte simpatic băiat — observă cu un oftat Angela. Mi se pare că e ceva între voi, hm? Vă iubiți puțin?

— Poate chiar mult! rîse Liana, legănîndu-și cu plăcere capul.

— Spun drept — continuă Angela — dacă nu s-ar ține după tine, grozav mi-ar fi plăcut să-i sucesc capul! Are o mutră așa de nostimă...

— Din partea mea ai toată libertatea, dragă! spuse Liana cu o superioritate disprețuitoare.

Își aduse aminte cum s-a supărat la revelion din pricina Angelei. Îi era rușine de supărarea de atunci. Se uita la ea surîzînd aprcape protector și zicînd în gînd:

„Sărăcuța!"

Dintr-un început i-a încolțit în suflet dorința de a petrece măcar o singură noapte cu Dandu, să doarmă în brațele lui, să se trezească a doua zi lîngă el, să-l vadă întîi pe el cînd va deschide ochii, să respire același aer și să-i asculte bătăile inimii o noapte întreagă... Și-a ascuns dorința ca un vis irealizabil. Cum să lipsească o noapte întreagă de acasă? Totuși dorința se înrădăcina și creștea, devenea o obsesie în jurul căreia i se polarizau toate gîndurile. Ajunse să considere neîmplinirea ei ca o picătură de otravă care-i amărăște fericirea și-i sărbezește farmecul. Nu era pofta de a spori și prelungi în timp voluptatea iubirii. Pentru ea actul sexual nu constituia o țintă. Aceeași senzație de plăcere și tulburare o simțea cînd ședea lîngă el sau cînd îl vedea sau chiar numai cînd se gîndea la el...

Pe la Universitate trecea rar și mai cu seamă ca să-și omoare timpul înainte de vreo întîlnire. Universitatea și studiul au preocupat-o pînă deunăzi, nu ca o pasiune pentru cartea în sine cît ca o mîndrie de a se prezenta bine la examene și de a dobîndi o diplomă frumoasă. I-a plăcut mai mult să citească literatură. Jocurile fanteziei o amuzau și o transportau în alte lumi. Azi nici nu mai poate citi. Pe fiecare pagină, între toate rîndurile îi răsărea Dandu.

Apropiindu-se sesiunea de examene, își aduse aminte de ele, dar tot pentru el. Sub pretext că trebuie să citească mai intens și că acasă nu are suficientă liniște, ar putea spune părinților că vrea să se pregătească împreună cu Coralia, la ea, și că deci să nu se mire dacă se va întîmpla uneori, cînd vor sta prea tîrziu, să rămîie să doarmă la Coralia ca să nu mai umble noaptea singură prin oraș. Didina era mai ușor de convins și fu convinsă repede. Rosmarin însă se întunecă auzindu-i planurile și tăcu. El nu se împăca deloc cu libertățile pe care și le iau fetele de azi. Nu îndrăznea să se împotrivească direct, pe de o parte ca să nu fie retrograd (așa cum se purta și totuși copiii îl ironizau deseori că a rămas cu mentalitatea antedeluviană), pe de altă parte ca să nu mai provoace tărăboi în casă. Cu Didina discutau ei mereu despre Liana, erau de acord în unele privinți și mai cu seamă a căsătoriei, dar în altele multe se deosebeau profund. Didina credea că azi, cu moravurile ce le-a adoptat tineretul și chiar lumea întreagă, și Liana trebuie să fie mai slobodă, mai cochetă, căci numai așa poate să ispitească pe băieții obișnuiți cu toate libertățile. „Cum s-ar zice, dragoste pe încercate" — bombănea Rosmarin enervîndu-și soția care adăoga că fetele cuminți și pudice și rezervate sunt sortite să rămîie fecioare eterne. Dealtfel Liana, slavă Domnului, e ca o icoană. Poate chiar că e prea mîndră și rece. Cîți tineri n-au încercat să se apropie și ea, delicat, drăguț, i-a respins? Liana e unică de înțeleaptă și de așezată. Bătrînii mai bine să nu se amestece în chestiile de inimă ale copiilor. A trecut timpul cînd părinții hotărau despre viitorul lor. Acuma n-au alt rost decît să-și dea consimțămîntul, dacă li se cere. Iacă, ofițerul aviator, pilda cea mai bună. Ce bucuroasă ar fi fost ea să vadă pe Liana nevasta unui băiat așa de simpatic. Și Liana totuși

l-a îndepărtat. De ce, de ne ce, s-a răcit de dînsul și băiatul a trebuit să-și tempereze asiduitățile. Rosmarin ar fi putut să-i răspundă că tocmai asta i se pare lui suspect, că nu mai dă pe aici, dar de întîlnit Liana se întîlnește cu el mereu, precum recunoaște și ea. Se abținea însă fiindcă aici era punctul nevralgic: Didina știa că Dandu n-a fost îndepărtat, era îngrijorată că nu mai vine și totuși spera în taină că lucrurile vor sfîrși bine, adică prin căsătoria pe care o dorea cu patimă. Interzicea lui Rosmarin să cicălească pe Liana cu obișnuitele-i răutăți și dojeni. Fata devenise de un răstimp extrem de iritabilă. Ea care se stăpînea perfect și nu plîngea niciodată, acum nu putea suporta cea mai ușoară contrazicere fără să-și piardă cumpătul și să lăcrimeze. Sufletul unei fecioare e plăpînd și capricios, trebuie înțeles și menajat. Dacă-i face ei plăcere să citească împreună cu Coralia, de ce să nu se ducă? Altele își permit toate fanteziile, de ce să fie ea mai oropsită și cînd vrea să muncească pentru viitorul ei?

Liana plănuise întîi să nu spuie nimic Coraliei. S-a gîndit apoi că ar risca să fie repede dată de gol și de rușine. Coralia venea pe la ei din cînd în cînd și ar fi fost suficientă o întrebare nevinovată a părinților ca să se încurce de tot lucrurile. Totuși nu voia să-și divulge secretul nici față de prietena ei. Recurse la o stratagemă. Începu să bată capul Coraliei să-și continue studiile și mai ales să se prezinte le examen în sesiunea de februarie. Coralia nici nu mai voia să știe de școală. Se simțea minunat fără universitate, doar cu titlul de studentă care îi sporea șansele și era un paravan. Pînă la urmă și mai mult ca să fie drăguță cu Liana, se lăsă convinsă, iar cînd Liana îi propuse să citească împreună, se însufleți de tot, spunînd că o să se distreze foarte bine.

Liana stătea și acasă mereu cu nasul în cărți, numai ca să pară că lucrează. Se duse de două ori seara la Coralia și rămase pînă pe la miezul nopții, vorbind despre toate și despre Dandu, abia aducîndu-și aminte de cărți. A treia seară, se prefăcu că citește. După ora două întrerupse, să plece acasă, zicînd plictisită:

— Și ce urît mi-e să hoinăresc așa tîrziu pe străzi...

— De ce nu rămîi să dormi la mine? stărui Coralia. Îmi faci plăcere că doar sunt singură și ai tăi o să-și închipuie că ai rămas aici...

Rămase. Iar peste alte două zile își împlini dorința cea mare. Dandu nu știa nimic. Liana a ținut să-i facă și lui o surpriză. Pe la șapte, ora cînd obișnuit se despărțeau, îl întrebă enigmatic:

— Ce-ar fi, Danduțule, să nu mai plec deloc de lîngă tine?

Ofițerul o privi nedumerit. Răspunse șovăind.

— Bine ar fi pentru mine, dar nu știu dacă tu...

— Atunci rămîn cu tine toată noaptea! strigă Liana cuprinzîndu-i gîtul cu brațele. Prima noastră noapte, Danduțule! Numai a noastră, întreagă!

— Bravo, făcu tînărul. Telefonez la Gambrinus să ne trimită o masă regească, cu șampanie!

O clipă Liana a avut impresia că surpriza ei n-a făcut asupra lui Dandu decît un efect mediocru. Dandu probabil nici nu-și dă seama cîtă șiretenie și cît sacrificiu o costă pe ea rămînerea la dînsul o noapte întreagă. Povestindu-i de cînd și cum a pregătit noaptea aceasta, își uită părerea bănuitoare și se simți mîndră de fapta ei ca o eroină de cinematograf. După cîteva clipe dealtfel și Dandu a devenit mai exuberant.

A doua zi, acasă, cernîndu-și amintirile nopții, Liana constată că a fost mai frumoasă dorința decît împlinirea ei. I se părea că a dorit mai mult, altceva, chiar

ceva ce nu se poate realiza niciodată. S-a deșteptat prin întunerec, în patul lui Dandu, cu un sentiment de groază deși nu visase nimic. În primul moment nu și-a dat seama unde se afla. Simțea alături de ea un corp înădușit puțin și auzea un horcăit rar, obosit. Spaima i-a dispărut cînd s-a dumerit și inima i s-a umplut iarăși de senzația bucuriei mari care o stăpînea de cînd iubea. Într-un elan de tandrețe subită și de recunoștință, l-a sărutat atunci pe umăr. În secunda următoare, sforăitul s-a transformat într-un bolborosit, apoi trupul lui s-a răsucit pînă ce a rămas cu spatele la ea... Peste beatitudinea ei sentimentală parc-ar fi căzut un duș de proză. I se părea că a bombănit: „Mai lasă-mă în pace, frate". Respinse imediat închipuirea că Dandu ar fi putut rosti asemenea cuvinte, chiar prin somn, dar rămînea faptul că s-a întors cu spatele... În întunerecul camerei străine Liana simțea o tristețe mai chinuitoare ca durerea fizică... Cînd s-a trezit a doua oară era ziuă. Cum a deschis ochii a întîlnit fața lui Danduțu, surîzătoare și fericită, aplecată peste ea ca un soare de primăvară care șterge repede urmele ploii...

Escapadele nocturne ale Lianei avură însă curînd un sfîrșit bruscat, cel puțin pentru un răstimp. Bătrînul Rosmarin și-a morfolit nemulțumirea în mormăieli și clătinări din cap, de două ori, de trei ori. După a patra lipsă a Lianei de-acasă noaptea, a izbucnit vehement. Nu putea tolera ca fata lui, a unui om cinstit și cu o situație în societate, să umble nopțile haimana. Admitea că lucrează pentru examene cu Coralia, că-i e mai ușor să vegheze citind împreună cu o prietenă decît singură, dar toate acestea le putea face prea bine și acasă. Are la dispoziție salonul cu lumină și căldură

unde n-o deranjează nimeni. De ce nu vine Coralia la ea și chiar să doarmă aici, într-o casă onorabilă? De ce să se ducă Liana, o fată cinstită, cu familia și casa ei, la Coralia care nu e tocmai ușă de biserică? Lumea încă n-a prins de veste, dar ce va zice cînd va afla că fata unică a lui Rosmarin petrece nopțile pe la prietene dcocheate?

Întîia ieșire a bătrînului s-a întîmplat într-o amiazi, la masă, pe la sfîrșitul lunii. Liana s-a făcut palidă fără să poată protesta, mai ales că Didina și bunica tăceau, cu nasul în farfurii, ca și cînd ar fi fost și ele de acord cu imprecațiile bătrînului. Într-un tîrziu, parcă de-abia atunci și-ar fi dat seama despre ce e vorba, i s-au umplut ochii de lacrimi. Se așezase la masă cu voioșie. Stabilise cu Danduț că diseară va dormi iar la el, a treia noapte. Și acuma se prăbușeau deodată toate bucuriile pe care le aștepta cu atîta nerăbdare... Peste cîteva clipe plîngea cu sughițuri. Didina făcea semne desperate bătrînului să isprăvească și să lase fata în pace. Rosmarin însă, în loc să se potolească, se întărîtă din ce în ce mai rău din pricina semnelor Didinei. În sfîrșit Liana, cu glas înecat de plîns dar ferm, zise:

— Dacă crezi că prin bănuielile murdare ai să mă terorizezi și să mă oprești de-a munci pentru viitorul meu, te înșeli amar, tată! Sunt stăpînă pe mine și pe voința mea și te anunț că chiar diseară voi merge iar la Coralia să...

Furios, Rosmarin răcni:

— Poți să pleci, dar ia bine seama, aici nu te mai întorci!... Dacă pleci, plecată să fii!

Liana se sculă de la masă, își aruncă șervetul pe scaun și declară dîrz:

— Foarte bine! N-am să mă mai întorc! M-am săturat de casa asta de tortură!

Ieși din sufragerie plîngînd cu hohote și se duse sus, în camera ei, zdrobită de durere. Didina cu bunica tăbărîră îndată cu gura pe Rosmarin care însă rămase inflexibil, răcnind necontenit că preferă să n-aibă fată decît să fie de rușinea oamenilor...

Liana era hotărîtă să plece definitiv de acasă și să rămîie la Dandu. Pînă la ora fixată pentru întîlnirea cu el, cumpănind și chibzuind, i s-a mai potolit revolta. Maică-sa a venit între timp s-o consoleze și s-o povățuiască să fie cuminte și să aibă răbdare, să nu facă vreo prostie ireparabilă. La ora hotărîtă a ieșit, dar zicîndu-și că are să se sfătuiască cu Dandu și să facă așa cum va spune el, singura ființă în lume care o iubește. Dandu făcu ochii mari și deveni locvace. Îi dădea dreptate să fie indignată de tirania bătrînului și adăogă că el ar fi cel mai fericit muritor dacă ar putea-o avea lîngă el permanent ca un bibelou fermecător, dar, în interesul ei și al iubirii lor, e mai bine să fie rezonabilă. Plecarea ei de la părinți ar provoca un scandal care ar putea avea consecințe dezagrabile tocmai pentru ea. Să fie deci răbdătoare și...

Seara la masă, Liana a căutat să facă uitată discuția de la amiazi. Rosmarin tăcea mohorît. Bebe aduse vorba despre Dandu că de-abia așteaptă să vie primăvara să vadă dacă are să-și ție promisiunea. Liana, ca totdeauna, era încîntată cînd se vorba despre iubitul ei. Tocmai răspundea lui Bebe că Dandu e om de cuvînt și, dacă i-a promis, să fie sigur că n-a uitat, cînd bătrînul îi tăie vorba:

— Nu știu ce crezi tu despre dumnealui, dar mie nu mi se pare om de treabă!

— De ce, tată drag? întrebă Liana candid și totuși cu o strîngere de inimă parcă ar fi ofensat-o direct pe ea. Eu văd că toată lumea care-l cunoaște...

— Mă mir că mai poți întreba — continuă Rosmarin privind-o scrutător. Adică tu n-ai observat că de un timp iar nu mai dă pe aici? Așa se poartă un tînăr corect? Pînă deunăzi nu trecea o zi de la Dumnezeu fără să se prezinte ba cu flori, ba cu o vorbă dulce, de parc-ați fi fost logodiți. Sau unde tu te întîlnești mereu cu dînsul cine știe cum, ți se pare că toate merg strună?

— Cînd venea, făceați mutre că de ce vine, acuma e rău că nu mai vine — zise Liana mereu împăciuitor. Dumnezeu mai știe cum să facă și el ca să vă intre în voie.

Didina interveni și ea, dar cu bunătate:

— Aici are dreptate Alexandru, draga mamii... Băieții nu umblă să ademenească fetele cinstite cînd au gînduri cinstite...

— Cum mamă — se înfurie brusc Liana, adică și tu crezi că...? Adică nici eu nu sunt cinstită, eu care sunt cea mai rezervată dintre toate fetele, eu care n-am avut un flirt, care n-am cunoscut decît școala și cartea în vreme ce altele petreceau și se distrau cu băieții și în toate felurile!... Bine, dar sunteți revoltători! Părinți ca voi nu merită să aibă o fată cuminte ca mine care sunt dată ca exemplu de seriozitate pretutindeni!... Dar parcă nu știu eu ce urmăriți voi cu toate aluziile și bănuielile astea? Ehe, proastă mă credeți...

— Dar ce, n-ar fi corect să te ceară în căsătorie dacă te iubește? strigă Rosmarin. Ce, adică tu nu ești bună să fii nevasta domnișorului, dar ești bună pentru distracția dumnealui?...

— Ce nevastă? Ce distracții? protestă Liana. Ei bine, nu, n-are să mă ceară, nu vreau eu să mă ceară,

și punct ! Așa-mi place mie, să mă distrez și nimic mai mult !... Acuma sper că ne-am lămurit.

Discuția nu se isprăvi în seara aceea și nici în cele următoare. Liana trepida, se mînia, se indigna, suferea și totuși nu ocolea certurile acestea, ba chiar le provoca parcă i-ar fi făcut plăcere să sufere astfel pentru Dandu. Aproape în fiecare seară se culca plînsă, amărîtă și fericită, simțindu-se o martiră a iubirii.

FEBRUARIE

Nunta lui Mircea cu Nina era fixată pentru a treia duminecă din februarie. Mai fericit chiar ca fericiții logodnici, Gavrilescu umbla prin nori și nu se mai gîndea decît cum să facă cununia mai frumoasă, să o ție minte tinerii cît vor trăi și să-și amintească de el, cînd nu va mai fi, că s-a străduit să aștearnă numai flori pe cărarea vieții lor comune, cum spunea dînsul cu o expresie păstrată, în colțișorul cu rămășițe romantice al sufletului său, din cine știe ce lectură străveche. Cu cine se întîlnea numai despre căsătoria Ninei vorbea parc-ar fi fost evenimentul cel mai important din univers. Cu cît se apropia ziua nunții, cu atît mai des trecea pe la familia Rosmarin să se sfătuiască, să stabilească sau să limpezească cutare amănunte. Erau doar atîtea lucruri pe care un singur om, și încă un bărbat, nu le putea prididi. Încă dinainte de logodnă l-a preocupat mult chestia nașilor. Dorea niște nași cari să fie un sprijin și o protecție pentru tinerii căsătoriți și acuma, dar mai ales în viitor. S-a gîndit întîi să roage pe ministrul lui să-i cunune fata. Deși ministrul îi arăta multă simpatie,

i-a fost frică să nu-l refuze. Lui Rosmarin i-a spus însă că miniștrii prea se schimbă des și de aceea nu-l vrea pe actualul. Atunci Rosmarin a propus pe Costică Alistar, prieten cu amîndoi și om cu mare trecere. O săptămînă s-au frămîntat apoi să-i găsească o parteneră. Au adoptat pe d-na Gotcu, boieroaică adevărată și totuși populară, în stare să sară în foc cînd trebuie să servească pe cineva... Dar rămînea alegerea bisericii, lista invitaților, trusoul miresei, bufetul, voiajul de nuntă, atîtea probleme delicate și încurcate, plus chestia apartamentului tinerilor pe care trebuie să-l găsească gata mobilat și aranjat cînd se vor întoarce din luna de miere...

— Dacă ați ști ce e la noi, v-ați cruci ! exclama Gavrilescu asudat de entuziasm. Atelier de croitorie, de rufărie, de toate !... Adică ce vă mai spun că doar cuscra Didina a fost și a văzut încît n-am cuvinte să-i mulțumesc că se ostenește și mai dă cîte-o mînă de ajutor bietelor fete fără mamă ! Degeaba, casa fără femeie e ca o corabie fără căpitan. Om fi și noi bărbații buni, dar gospodăria numai femeia știe s-o conducă cum trebuie !

D-na Rosmarin se ducea într-adevăr din cînd în cînd cu Liana să se intereseze de pregătirile miresei, zicîndu-și că numai în asemenea ocazie simte o fată lipsa mamei care s-o îndrumeze și s-o mîngîie. Într-una din aceste vizite familiale avură să hotărască și asupra domnișoarelor și cavalerilor de onoare. Gavrilescu susținea că trebuie să fie douăsprezece perechi, adică cît se poate de multe, ca să dea mai mare strălucire cununiei. Fetele obiectau că n-ar fi elegant fiindcă azi numai mitocanii mai umblă cu domnișoare de onoare. Ele voiau să renunțe de tot, cocardele și florile urmînd să fie distribuite în biserică invitaților de Liana și Angela, adică numai rude. D-na Rosmarin propuse un compro-

mis care satisfăcea pe toată lumea: Angela și Liana să-și ia cîte un cavaler, ca să nu rătăcească singure, mai ales în biserică, printre oamenii străini. Nina se bucura că Liana va aduce pe Dandu, socotind că un ofițer de aviație în mare ținută e foarte decorativ la o nuntă. Pentru Angela se gîndeau să invite pe Remus Oloman, băiat subțire, intelectual distins și cunoscut.

Și în casa Rosmarin se vorbea, firește, din ce în ce mai mult despre nunta lui Mircea, deși pentru ei nu prezenta greutăți și dandanale ca pentru Gavrilescu. Bătrînul Rosmarin zicea deseori:

— Bine-i să ai băieți, din toate punctele de vedere! N-ai bătaie de cap nici să-l păzești, nici să-l însori, nici să-l înzestrezi... Te duci la nuntă ca un mosafir!

Pe cît de nemulțumiți erau odinioară de purtările lui Mircea, pe atît îl lăudau acuma toți și-i atribuiau toate calitățile. Bătrînul Rosmarin cel puțin nu mai înceta: că a fost totdeauna băiat serios și harnic, că e funcționar plin de merite și pus pe tabloul de avansări, că are să ajungă departe!...

Pentru Liana toate convorbirile acestea erau ace în inimă. În toate simțea apropouri și aluzii la ea și la Dandu, chiar cînd nu erau. Dealtfel pregătirile de nuntă nu împiedecau continuarea aproape cotidiană a certurilor dintre ea și părinți. Fiindcă încetase de-a mai lipsi noaptea de-acasă, controversele culminau într-o întrebare a bătrînului, repetată de zeci de ori încît, auzind-o, Lianei îi venea să înnebunească:

— Dacă relațiile voastre sunt corecte, de ce nu mai îndrăznește domnul să dea pe-aici?

I-ar fi fost ușor să scape de întrebarea această urîtă. N-avea decît să spuie lui Dandu să vie și el ar fi venit. Dar se încăpățîna în suferință ca și cînd ar fi fost elementul fără de care iubirea și-ar fi pierdut din vraja ei

misterioasă. Niciodată nu i-a pomenit lui despre ce pătimeşte acasă. Era sigură că el ar suferi mai mult şi asta ar fi întunecat bucuria întîlnirilor. Îi părea rău şi de destăinuirea după prima ceartă cînd el a fost atît de înţelept şi n-a lăsat-o să facă un gest ireparabil. Atunci însă a trebuit să-i motiveze de ce nu mai poate petrece noaptea cu el cum proiectaseră.

După ce se hotărî că Dandu va fi cavalerul ei, Liana îi ceru să vie la vizită, mai mult de frică să nu-i facă bătrînul vreo mojicie dacă-l va întîlni numai la nuntă. Cînd îi anunţă Tinca sosirea, se produse o mică rumoare în subsol unde se găsea toată familia.

— Ai, du-te de ţi-l primeşte ! zise Rosmarin batjocoritor, fiindcă tocmai despre el discutaseră iarăşi, dar totuşi cu o nuanţă de satisfacţie.

Liana se prefăcea că nu ştie nimic. Alergă sus şi-l introduse în salon unde sosi în curînd şi Didina, cam înţepată şi mirată:

— Vai, domnule locotenent, de mult n-ai mai fost pe la noi...

— Bine c-ai venit, dragă Dandule — întrerupse Liana repede — că părinţii mei şi mai ales tata îşi închipuiau că cine ştie ce orori s-au petrecut între noi şi de aceea ne ocoleşti casa !

Îşi dădea seama că întreruperea şi în special sensul ei e o necuviinţă gratuită faţă de părinţii ei. A făcut-o însă înadins ca să se răcorească pentru toate suferinţele îndurate ca un elev care pîrăşte profesorului pe un coleg care l-a sîcîit prea mult şi pe care altfel nu se poate răzbuna.

Dandu avu o clipă impresia că a căzut într-o cursă. Surîsul Lianei îl linişti cel puţin cît să poată bîlbăi:

— Vai, dcamnă, se poate?... Îmi pare rău că... Eu aș fi venit mai des dacă nu mi-ar fi fost frică să vă deranjez...

— Cu Liana știm noi că vă vedeți, dar oricum... — reluă d-na Rosmarin, fără să termine, supărată puțin de întreruperea Lianei, dar mai astîmpărată.

— Tocmai ! zise și Dandu mai sigur. Cînd e gheața bună ne întîlnim, natural, la patinaj. Dealtfel Liana e eleva mea și am dreptul să fiu mîndru că a învățat admirabil, aproape să mă întreacă și pe mine...

Mai tîrziu se urcă și Rosmarin, cu figura înăcrită strîmbată de zîmbetul lui ciudat care voia să fie politicos. Și vorbiră cu toții mai mult despre nunta lui Mircea, bătrînii făcînd ici-colo aluzii vagi la datoriile băieților față de fetele pe care le iubesc, în speranța că ofițerul se va simți și spre disperarea Lianei care le tăia mereu vorba ca nu cumva să observe Dandu și să crează că l-a pofitit anume ca să fie maltratat de părinții ei. Dandu însă nu lua în seamă sau nu înțelegea aluziile parcă ar fi intrat întîia oară în casa Rosmarin și chiar aproba sentințele înțelepte ca un om imparțial și cu judecată solidă.

După vizita aceasta, urmată din cînd în cînd de altele, certurile cu Liana s-au mai potolit. Neliniștea ei însă creștea zi cu zi. Se simțea necontenit suspectată, înconjurată de primejdii. I se părea că s-a urzit un complot împotriva iubirii ei tăinuite. Bănuiala densă, compactă ca o pînză, o învăluia și o însoțea pretutindeni, dîndu-i impresia că de-ar întinde mîna ar putea-o pipăi. Secretul o fermeca și o înăbușea.

Trebuia să rărească întîlnirile la Dandu. Era o suferință nouă de care avea nevoie ca să-și întreție martirajul. Își zicea acuma, din experiență, că iubirea fără piedeci nu poate avea farmec. Dacă nu intervine la fiece

pas, în fiecare zi, o primejdie nouă sau măcar o mică amenințare, pasiunea riscă să devină o obișnuință banală ca masa la oră fixă care te plictisește.

Spre a abate bănuielile și pentru trecut Liana chemă într-o seară pe Coralia, citiră împreună pînă după miezul nopții, oprind-o să se culce la ea. Părinții s-au putut convinge astfel că lipsurile ei de-acasă au fost într-adevăr întrebuințate pentru studii, nu cum își vor fi închipuit ei. Peste cîteva zile însă le spuse aproape cu trufie, ca și cînd ar fi crezut că-i pedepsește, că renunță să se mai prezinte în sesiunea asta la examen fiindcă nu s-a putut prepara suficient. Bătrînii au primit declarația fără nici o emoție și fără să-i răspundă cu imputări cum s-a așteptat ea. Pentru ei învățătura fetei era un lux în așteptarea măritișului. Mai mult i-a supărat insistența ei de a rîvni diplome și slujbe în loc de o partidă bună. D-na Rosmarin era convinsă că Liana ar fi de mult măritată și la casa ei dacă n-ar fi lăsat-o să-și umple mintea cu atîția gărgăuni de carte. Bunica exprimă gîndurile tuturor cînd îi răspunse blînd:

— Bine faci că nu te mai trudești atîta, Liana, că Dumnezeu poate să-ți ajute și să-ți trimită mîine-poimîine un noroc mai bun.

Liana ar fi avut poftă de ceartă. Cînd zicea că a renunțat la examene, se gîndea în sine că a renunțat la nopțile cu Dandu. Era deci sacrificiul cel mai dureros. Vorba bunicii despre norocul care poate să-i vie îi risipi răutatea și-i îmblînzi inima, aducîndu-i aminte pe Dandu. Zise sentimental:

— Matînă dragă, ce bună ești tu!

Pe Liana o adora toată familia. Micuță, blondă, fragilă ca o jucărie, cu ochii ei mirați și plini de taine era răsfățata tuturor. Și totuși acuma ea umbla prin viață solitară, într-un fel de vid particular în care nu

putea pătrunde nimeni afară de el. Se complăcea atît de mult în situația aceasta încît ar fi dorit să continue pînă la sfîrșitul sfîrșitului.

Precum învățase să-și tăinuiască iubirea, tot astfel își ascundea toate zbuciumările sub o mască de surîs exuberant pe care o purta ostentativ acasă ca și în lume. Totdeauna, din discreție mai mult decît din calcul, s-a ferit să-și spovedească cuiva intimitățile. Nici mamei sale nu și-a deschis sufletul complect niciodată. Lucrurile cele mai dragi și pe cele mai chinuitoare le păstra numai pentru ea într-o tainiță fără cheie. De aceea nimeni nu bănuia tumultul ce clocotca în inima păpușii veșnic zîmbitoare care parcă răspîndea în jurul ei numai bucurie și plăcere de viață...

Familia Rosmarin s-ar fi considerat coborîtă dacă, cu ocazia căsătoriei fiului lor, n-ar fi făcut nimic și s-ar fi prezentat doar la ceremonii și la ospăț ca niște mosafiri indiferenți. După copioase consfătuiri hotărîră ca, în ajunul cununiei, să dea o masă bună și intimă, numai pentru cele două familii cu nașii și cavalerii de onoare. Gavrilescu protestă puțin din gură, dar se vedea că-i place atenția aceasta.

Ca totdeauna Didina era agitată și îngrijorată. Inutil însă, căci s-a petrecut foarte bine, într-o atmosferă de intimitate cum rar s-a văzut. Liana, care a distribuit locurile, dintr-un exces de prudență și ca să evite orice suspiciune, n-a așezat pe Dandu lîngă ea, ci tocmai în celalalt capăt al mesei, în fața ei. A și explicat, în timpul mesei, că a făcut schimb de cavaleri pentru azi ca să nu se plictisească două zile la rînd aceleași perechi. La dreapta ei ședea Alistar, nașul, alături de Nina, apoi Mircea și d-na Gotcu, iar în partea cealaltă la mijloc bunica, avînd în dreapta pe Gavrilescu și pe Didina, în stînga pe Rosmarin și pe Bebe. Cel

puțin dacă nu-l poate avea pe Dandu lîngă ea, se va sătura privindu-l necontenit și schimbînd cu dînsul cîte un gest de încredere discretă.

Ca și la logodnă, sufletul petrecerii a fost Gavrilescu. El spunea glumele și el rîdea mai tare ca toți. A închinat primul pahar în cinstea nașilor, urînd comesenilor să danseze în curînd și la nunta lor, fiindcă nașul era burlac și naşa văduvă. Vorbindu-se mai mult despre nași și fini, d-na Rosmarin a pomenit cu duioșie de naşa Lianei, nevasta unui fost coleg al lui Alexandru, oameni foarte cumsecade și săritori ca frații la orice nevoie. S-au prăpădit amîndoi, săracii, în timpul războiului, în catastrofa de la Ciurea. Ea era străină, poate chiar germană. Ea a ținut mult la numele Liana, căci Didina ar fi vrut s-o boteze Frusina, ca pe bunica. Dacă ar fi trăit, Liana ar fi avut într-însa o bună prietenă și o protectoare pentru toată viața.

—Nașii trebuie să fie ca părinții! zise d-na Gotcu ca și cînd ar fi dorit să arate că-și cunoaște datoria. Eu așa știu și așa vreau să fiu! Ce-o face dumnealui — adăogă cu o înțepătură pentru Alistar — îl privește, dar finii mei pot să mă considere de azi încolo ca pe mama lor!

Gavrilescu, de emoție și bucurie, era gata să se repeadă s-o sărute. Tocmai atunci însă Angela a observat cu groază că sunt treisprezece persoane la masă. D-na Rosmarin era nenorocită. Cum de n-au băgat de seamă? Dădu să scoale pe Bebe de la masă. D-na Gotcu se împotrivi:

— Ia lasă copilul în pace!... Auzi! Cine mai crede azi în bazaconii d-astea?

— Exact, naşă dragă! strigă Gavrilescu. Ba dimpotrivă, eu știu că atunci cînd sunt treisprezece la masă înseamnă că sunt mulți îndrăgostiți!

Liana, parcă s-ar fi făcut aluzie la ea, aruncă o privire spre Dandu. Văzu că în aceeași clipă se uita la el și Angela cu niște ochi întrebători. Dandu, fiind aplecat puțin spre d-na Gotcu, cu care vorbea ceva, nici n-a observat privirile fetelor. Dealtminteri Gavrilescu continua rîzînd gălăgios:

— Ce folos de dragoste pentru alde mine și Rosmarin ! Bodaproste că ne-a iertat Dumnezeu, că dragostea e pacoste mare pe capul omului... Pot să recomand însă îndrăgostiților fără speranță un leac foarte sigur contra boalei de amor. Ia seama, Rosmarine, că poate să-ți facă trebuință vreodată ! Alifia de fată sfîntă, de muscă văduvă și de țînțar trăznit te vindecă în douăzeci și patru de ore de cea mai rebelă pasiune !

Liana zîmbea deși glumele lui Gavrilescu i se păreau nesărate. În hohotele ce urmară ochii ei întîlniră ochii lui Dandu care aveau niște luciri zvăpăiate. El răspunse cu o ridicare din sprîncene, liniștitoare. Liana înțelegea că vrea s-o liniștească în privința Angelei care se vîra mereu într-însul, îi șoptea mereu cîte ceva la ureche și îl provoca în toate chipurile cu o dezinvoltură pe care Liana n-ar fi cutezat s-o întrebuințeze niciodată nici față de Dandu, nici față de nimeni. Grija aceasta a lui pentru susceptibilitatea ei, o măgulea deși nu dădea nici o importanță schimonoselilor Angelei. Liana era atît de sigură de iubirea lui încît în sufletul ei nu mai încăpea loc pentru rădăcinile geloziei. S-ar fi socotit vinovată față de el dacă n-ar fi avut încredere desăvîrșită în lealitatea iubirii lui ca și în a ei însăși. Apoi cum ar putea fi geloasă, dacă ar fi să fie, pe una ca Angela, o maimuță cu nasul ca un dop, cu dinții mici într-o gură care rîde mereu, cu părul blond păios? Nici n-ar admite să fie măcar comparată cu ea.

Totuși Liana simțea că, în clipa aceasta îl iubește mai mult pe Dandu ca oricînd. Îl vedea mai frumos și ar fi vrut să strălucească mai mîndru peste toți ca un luceafăr. Dealtfel, el era foarte vesel astă-seară și mai vorbăreț ca de obicei. Arunca din cînd în cînd în discuție cîte un crîmpei de frază care Lianei i se părea atît de spirituală încît se mira că lumea nu face haz suficient. Într-un avînt de bună dispoziție Dandu începu chiar să povestească o anecdotă obscenă, dar nu îndrăzni să o sfîrșească, deși Liana și Angela, în același timp, îi cereau să continue...

Altminteri Liana n-a prea participat la conversație. N-o amuzau glumele cu orice preț ale lui Gavrilescu și nici ieșirile spirituale ale d-nei Gotcu, care au dat tonul general. A ascultat mai bucuroasă bîrfeala literară a lui Remus și a schimbat cîteva cuvinte cu Alistar, ale cărui priviri o mîngîiau necontenit. De atunci, de la Crăciun, cînd i-a pus întrebarea, nu s-a mai întîlnit, fie că întîmplarea a vrut așa, fie că el a evitat înadins. Liana, de teamă să nu-i reclame răspunsul, se ferea să se întrețină cu dînsul mai îndelung. Dar spre sfîrșit Alistar i-a amintit, mai în glumă:

— Știi că-mi ești datoare un răspuns, Liana?... Sper că n-ai uitat!

— Dacă d-ta n-ai mai venit să-l iei? zîmbi Liana. Cum era să ți-l dau?... Mi se pare că întrebarea n-a fost prea serioasă.

— Te înșeli! făcu Alistar repede și cu alt glas. A fost și este foarte serioasă. Ai să te convingi. Eu nu renunț așa de ușor, cel puțin la un răspuns!

Spre norocul Lianei, Gavrilescu interveni cu o nouă glumă, adresată tocmai nașului, încît aparteul lor se rupse. De fapt Liana nu s-ar mai fi codit azi de o explicație cu Alistar. Se simțea capabilă să-i servească un

răspuns care nici să n-o oblige neapărat, nici să nu rupă toate punțile, ceea ce odinioară n-ar fi făcut. I-ar fi convenit azi să aibă un pretendent serios ca directorul, fiindcă astfel ar fi putut înlătura mai ușor orice bănuieli în privința lui Dandu. Pentru iubirea aceasta se credea îndreptățită să ia asupră-și orice jertfă. Dar asemenea explicație nu se putea dezbate la o masă gălăgioasă, cu martori. Se va ivi un prilej mai bun altădată, dacă Alistar ține într-adevăr la ea...

Pentru nuntă Liana și-a făcut o rochie nouă. Cînd a îmbrăcat-o și s-a văzut în oglindă a recunoscut că are dreptate maică-sa că va fi mai frumoasă decît mireasa. Se bucura pentru Dandu. Numai pentru el ținea să fie cea mai frumoasă, să se mîndrească el în sine că e iubit de o fată ca ea. Într-adevăr și Dandu, venind s-o ia la biserică, a exclamat admirativ:

— Superbă ești azi, Liana dragă! O zînă din poveștI!... Totdeauna ești frumoasă, dar azi te-ai întrecut pe tine!

— Îți plac, Danduț? murmură ea fericită. Dacă-ți plac ție, mi-e suficient. Pentru mine tu ești mai mult decît toată lumea!

Biserica Amzei era înțesată de invitați și mai ales de curioșii ceremoniilor nupțiale. Dominau, firește, femeile care doreau să vadă cum se înfățișează mireasa. Și, firește, mireasa se făcea așteptată. Mircea, cu un buchet de crini, pîndea agitat în ușa bisericii. La brațul lui Dandu, Liana distribuia, împreună cu cocardele, surîsul ei fermecător cunoscuților și necunoscuților. Într-un moment auzi lîngă ea un glas de femeie:

— Uite, ce pereche frumoasă! Ca mîine o să venim și la cununia lor!

Liana întoarse capul, curioasă. Era o necunoscută. Îi răspunse cu un zîmbet de recunoştinţă. Necunoscuta, încîntată că a fost auzită, stărui:

— Nu-i aşa, domnişoară frumoasă?

Liana se îndepărtă. Dandu n-a auzit nimic şi o ducea în altă parte.

În sfîrşit, cu întîrzierea reglementară, sosi şi mireasa, însoţită de Gavrilescu, asudat cumplit de fericire. Corul mixt cînta un marş nupţial original. D-na Rosmarin conduse pe Nina, care tremura de emoţie, s-o închine la icoane. Şi apoi începu slujba, celebrată de patru preoţi în frunte cu un arhiereu, cum orînduise Gavrilescu pentru a înălţa prestigiul şi fastul ceremoniei. Liana, agăţîndu-se de braţul lui Dandu, stătea în rîndul întîi, puţin într-o parte, aşa încît vedea perfect şi pe arhiereu, şi pe mirii încadraţi de naşi. La început asista indiferentă ca toată lumea, schimbînd salutări şi surîsuri cu cunoştinţi pe care încă nu le observase, auzind împrejur şoaptele şi chicotelile privitorilor. Pe urmă ceremonia îi cuprinse atenţia din ce în ce mai mult. Glasul grav trăgănat al preoţilor, răspunsurile corului nevăzut, fumul de tămîie, flăcările lumînărilor, zumzetul înăbuşit al mulţimii, apropierea caldă a lui Dandu, toate se topeau într-o senzaţie stranie de înălţare şi coborîre. Îşi simţea sufletul rătăcind însetat, sorbind cuvinte sfinte şi miresme. I se părea că şi ea e mireasă, că slujba a început şi mirele lipseşte. În inimă i se prelingeau picuri mari de ruşine şi de spaimă, parcă secretul ei ar fi ameninţat din clipă în clipă să se reverse şi să o trădeze în faţa tuturor oamenilor. Pe buzele ei vopsite dăinuia un surîs, o simplă manifestare inconştientă ca şi căscatul într-o încordare de atenţie sau ca rîsul în momentul unui pericol iminent. Ochii ei însă erau plini de deznădejde şi scăldaţi în lacrimi încît nici

nu mai cuteza să mişte ploapele de frică să n-o năpădească plînsul. Apoi ca şi cînd s-ar fi prăvălit în vis într-o prăpastie fără fund, începu să tremure şi se agăţă mai tare de braţul lui Dandu, simţind deodată că altfel şi-ar pierde cunoştinţa.

— Ce ai, Liana?... Ia seama!

Glasul lui îi părea străin şi totuşi mîngăietor. Cu batista micuţă ca o aripă albă îşi înăbuşi întîi lacrimile, apoi şopti, căutînd zadarnic o intonaţie cochetă:

— Nimic... Sunt puţin emoţionată... Ceremoniile astea...

Aştepta de la el un răspuns sau măcar un gest discret, nu-şi dădea bine seama ce anume. Ochii lui însă alergau de ici-colo, grăbiţi, fără vreo ţintă anume, ca şi ochii celorlalţi, ai străinilor. Liana recunoscu îndată că exagerează cînd vrea ca sufletul lui să palpite în ritmul sufletului ei, să ghicească în fiece moment dorinţele ei.

Îi rămase totuşi, ca o nelinişte vagă, aşteptarea răspunsului şi neliniştea aceasta nu o spulbera nici o încercare a ei de a justifica atitudinea lui Dandu. A urmărit-o toată seara, şi în timpul dansului, şi la masă, şi la gară petrecînd cu familiile pe tinerii căsătoriţi care plecau cu ultimul tren de noapte spre Veneţia unde hotărîse Gavrilescu. De cîte ori spunea ceva Dandu, ea căuta în vorbele lui subînţelesuri pe care să le poată tălmăci drept răspunsul aşteptat. Îl privea mereu atît de ciudat că în cele din urmă el a trebuit să observe şi i-a zis cu un fel de imputare:

— Eşti aşa de curioasă astă-seară că nici nu te mai înţeleg... Ai ceva, Liana?

— Nu. Ce să am?... La o nuntă... — răspunse ea crezînd că în sfîrşit i se va împlini aşteptarea.

— Nu cumva eşti geloasă, Liana? adăogă deodată Dandu, cu alt glas, ironic şi rîzînd.

— Ooo! exclamă Liana cu o indignare greu stăpînită. Atîta înțelegi tu din...

Îi părea rău de indignare și izbuti să sfîrșească cu tonul lui de ironie:

— Eu să fiu geloasă?... Nu cumva e la mijloc o confuzie de roluri?

Umilit fără să-și dea seama, Dandu își pierdu siguranța și bîlbăi încurcat:

— Fiindcă nu mai știu ce să cred cînd te văd așa de...

Liana nu mai stărui. Umilința lui o durea. I-a spus de atîtea ori că se consideră inferior, încît ar fi o nedelicatețe să-l înjosească cu ironii cînd el nici măcar nu e vinovat de nimic. Vinovată este ea care îi pretinde lui să-i aline o surescitare sufletească neclară chiar pentru ea însăși.

Peste cîtva timp Alistar, după un dans împreună, duse pe Liana în colțul unui salonaș rămas gol momentan. Acolo îi spuse îndată că dorește să-i dea o explicație înainte de a-i reclama răspunsul cel vechi. Ca să netezească puțin calea, Liana i-o luă înainte cu imputări că, după ce atunci a fost atît de grăbit încît aproape să o oblige să răspundă fără a-i da răgaz să-și scruteze inima, a putut totuși sta deoparte săptămîni multe, nepăsător și necurios măcar să o vadă.

— Am avut dreptate să nu iau în serios expansivitatea d-tale de atunci? urmă ea. Nu e mai bine că am fost prudentă și nu m-am încrezut că mă iubești cu adevărat?

Directorul își recăpătă puțin din aplombul de cuceritor, încît replică zîmbind:

— Apoi aici e toată drama mea, ca să zic așa!... Tu ești sigură și poți fi sigură că vei fi iubită cu adevărat, nu doar de unul ca mine, ci de oricine. Ai și

tinerețea, și frumusețea și inteligența care, toate împreună, îți garantează certitudinea. Pe cînd eu trebuie să am îndoieli întîi dacă pot îndrăzni să iubesc o păpușă delicioasă ca tine, fără a apărea ridicol în fața ta și a lumii, iar pe urmă de-abia să îndrăznesc a merge mai departe și să întreb dacă ar fi posibil să fiu iubit!

Liana răspunse fără înconjur:

—Nu voi fi ipocrită să-ți spun că situația nu este cum ai arătat, deși ai exagerat-o mult. Dar cu aceeași francheță am dreptul să-ți reproșez că m-ai întrebat pe mine dacă te iubesc înainte de-a fi sigur d-ta însuți dacă mă iubești suficient. Nu-i așa?

Alistar deveni mai elocvent și explică pe larg că, poate din nenorocire pentru el, dragostea lui nu poate fi pusă la îndoială. Recunoștea că poate s-a pripit puțin înainte și că ar fi fost mai cuminte dacă ar fi căutat să-i cîștige simpatia, ca să nu zică numaidecît iubirea, încetul cu încetul, și numai cînd ar fi fost sigur că ea s-a obișnuit cel puțin cu ideea, numai atunci să-i puie întrebarea cea mare. A regretat ulterior gestul. Era prea tîrziu. Poate de aceea nici n-a stăruit să afle răspunsul pe care dealtfel îl cam bănuia. În toate acestea însă a avut o scuză hotărîtoare: că și asiduitățile lui s-ar putea preta la ridicol dacă în prealabil n-ar avea perspectiva succesului. El nu-și poate permite să se ție după ea prin oraș, la spectacole, acasă, ca un tînăr care face curte azi Lianei, mîine alteia, fără a risca să fie arătat cu degetul în derîdere...

Pe cînd Alistar își depăna lămuririle, dădu buzna în salonaș Dandu. Văzînd-o în patru ochi cu directorul, avu o mică ezitare înainte de-a zice:

—Pardon... Te caut pretutindeni, Liana... Era vorba ca primul tango să...

— Dansăm mai pe urmă, dragă Danduț — surîse ea drăgălaș. Nu te superi?

După ce se retrase ofițerul, Alistar continuă parcă întristat:

— Vezi?... Cum să lupt eu cu dînsul, de pildă!... Aș putea avea eu îndrăzneala lui, încrederea lui? El nu poate fi ridicol pe oricine ar iubi! Dacă aș fi năvălit eu în casa voastră ca dînsul atunci, ce ar fi zis toată lumea?... Și el de-atunci continuă, stăruie... V-am văzut de atîtea ori împreună la patinaj, alteori la cinematografe...

— A, va să zică nici n-am apucat să-ți răspund și ai început să mă urmărești? rîse Liana.

— Da, atîta mi-a fost permis, în taină, firește, fără a mă expune la rîsul nimănui!

În sfîrșit Liana îi ceru să vie totuși pe la ei, să se cunoască mai bine, să-și verifice amîndoi inimile. Alistar promise cu adaosul că totuși nu va abuza de invitație, oricît l-ar îndemna inima, fiindcă nici măcar în fața părinților ei nu vrea să apară ridicol.

— Vrei cu orice preț să-mi smulgi anticipat o declarație de iubire! exclamă Liana zîmbind. Ei bine, nu! Și dealtfel eu cînd iubesc nu fac declarații — ca să știi pentru viitor!

Explicația cu Alistar a înviorat pe Liana și i-a alungat din suflet deocamdată neliniștea rămasă de la biserică. Era mulțumită și de întorsătura ce a intervenit astfel între ea și Alistar, dar mai ales de ezitarea lui Dandu cînd i-a găsit împreună. Niciodată nu i-a trecut prin gînd să-i stîrnească gelozia pentru a-i ațîța iubirea. Surîse cînd Dandu o întrebă mai tîrziu, prefăcîndu-se nepăsător:

— Ce-ți spunea năsicul acolo în tête-à-tête? Nu cumva îți face curte... Caraghios!

MARTIE

1

—Remus, te rog... Vreau să-ți vorbesc... Nu, nu aici, pe stradă... Sunt lucruri serioase... Vino pe la noi într-o zi, cînd îți face plăcere...

—Spune cînd vrei să mă primești, Liana, și viu cu drag!... Eu nu mă îmbulzesc, nu vreau să am aerul că-ți fac curte. M-ai oprit, ții minte?

Cînd l-a oprit pe stradă pe Remus Oloman, întîlnindu-l din întîmplare, Liana era hotărîtă să-i spuie tot ca unui duhovnic. De la nunta lui Mircea secretul iubirii o chinuia ca o povară din ce în ce mai insuportabilă. Acuma toate părerile de odinioară despre necesitatea tainei în dragoste i se păreau naivități puerile. Dimpotrivă, își zicea, numai iubirea vinovată se ascunde. Iubirea adevărată înfruntă lumea, e generoasă și mîndră. Nici o plăcere în iubire nu se poate compara cu afișarea ei în fața oamenilor. Așa își explica de ce îi venea cîteodată, cînd se afla cu Dandu în lume, să strige în gura mare: „Îl iubesc!... Ne iubim!" —și de ce era atît de fericită cînd se găsea alături de el pe stradă sau în societate. Rîvnea ca iubirea lor să fie invidiată și astfel

să devie mai strînsă. Fără să-și dea seama, a așteptat chiar din prima noapte un cuvînt de la Dandu. Dorința, care în biserică i-a copleșit sufletul, a existat permanent într-o formă mai vagă și mai nelămurită. Poate dacă ar fi lăsat-o în voie să se dezvolte, s-ar fi concretizat singură. Liana însă a înăbușit-o necontenit de frică să nu-și întineze sentimentul prin aspirații care i se păreau prozaice și vulgare. „Iubesc ca să mă mărit" era o formulă odioasă care ar fi distrus toată poezia pasiunii. Convinsă că dragostea ei era mai mare și mai frumoasă decît toate ce-au existat vreodată între doi oameni care s-au iubit, a vrut să o păstreze învesmîntată într-un romantism disprețuitor al convențiilor sociale aplicabile altora, nu însă lor. S-a crezut o eroină fără pereche în istoria iubirilor. Se credea și azi, negreșit, și tocmai de aceea se simțea copleșită. Iubirea îi ridica probleme cu atît mai insolubile cu cît trebuia să le cumpănească singură, mereu singură. Dorul de spovedanie îi clocotea în suflet și totuși îl comprima cu exasperare. Avea acuma credința că dacă s-ar destăinui cuiva, i s-ar risipi chinurile. Nu găsea însă nici în sine puterea de a-și deschide sufletul și-i lipsea încrederea că alții ar putea s-o înțeleagă. Zile întregi s-a pregătit să se mărturisească bunicii, care chiar dacă n-ar înțelege nimic, ar fi cel puțin o tovarășă îngăduitoare. Hazardul i-a scos în cale pe Oloman. Atunci i s-a deslușit brusc tot ce era nebulos în subconștientul ei. În secunda aceea, dacă ar fi vorbit, i-ar fi explicat precis, fără reticențe, ce o tortura. Atunci nu s-ar fi sfiit să mărturisească sincer că îl iubește atît de mult încît vrea să-l păstreze pentru totdeauna, să nu-și mai ascundă hoțește dragostea... Pînă a doua zi oglinda sufletului i s-a aburit din nou. Au năvălit temerile și neîncrederea. Nu mai era sigură de nimic în afară de chinul dragostei.

Cînd s-a găsit față în față cu Remus, în salonașul unde trăiau toate visurile, unde inima ei își tremura singură speranțele și dorințele, s-a simțit abătută și oropsită parcă ar fi fost în preajma unui sacrilegiu. Privirile tînărului gazetar, sub ochelarii mari, i se păreau indiscrete și pornite să violeze o taină ca pentru un reportaj destinat publicului avid de senzații. Siguranța lui, că va asculta o confesiune, o enerva. Regreta că l-a chemat și căuta o minciună plauzibilă pe care să i-o servească drept răsplată că l-a deranjat. Vorbeau lucruri indiferente între timp. Aceeași masturbație spirituală de care Oloman își bătea joc practicînd-o totuși cu o patimă de torționar oricînd se ivea prilejul. Pe Liana discuția aceasta o întărîta acuma fiindcă în ochii lui vedea clar curiozitatea cealaltă. Izbucni tocmai cînd se aștepta ea însăși mai puțin, rîzînd cu un rîs prefăcut care n-avea nici un rost:

—Știi că iubesc pe Dandu?

—Știu! răspunse calm Oloman, fără să se mire că l-a întrerupt cînd vorbea cu totul despre altceva.

Liana se zăpăci. Crezuse că declarația ei bruscă are să-l uluiască. Urmă ezitînd:

—A, știai?... Cine ți-a spus?... El?

—Era nevoie să-mi spuie cineva? zîmbi tînărul cu superioritate. Credeam că-mi apreciezi darul de observație, deși aici nici măcar atîta nu se cerea. Toată lumea știe că vă iubiți...

Liana era îngrozită. Va să zică toate sforțările ei de a-și ascunde dragostea au fost zadarnice? Dragostea nu se poate ascunde. Bolborosi cu o sforțare de a surîde:

—Credeam că-ți fac o surpriză. Îmi pare rău că n-am reușit...

—Mărturisirea e totuși o surpriză —zise Remus filozofic. Chiar dacă m-ai fi chemat numai pentru asta

și aș fi mulțumit. E o dovadă de prietenie care mă măgulește.

Acum Liana își redobîndi prezența de spirit. Glasul lui i se părea mai sincer decît cuvintele. Părăsi încercările de artificii și zise plină de șovăieli:

— Desigur aș fi vrut să-ți vorbesc despre multe... Dar nu mai știu... Sunt atît de confuză... Mă gîndeam să-ți cer părerea sau poate un sfat sau poate să te rog ceva...

Cuvintele rămaseră suspendate în aer cîteva clipe ca niște nourași de fum. Remus, cu ochii spre tavan, le privea parcă rumegînd un răspuns care trebuia să întîrzie puțin.

— În amor sfîrșitul justifică începutul — murmură dînsul mulțumit de sine că a găsit o sentință. Dealtfel ca în toate cele pămîntești — adăogă repede părîndu-i-se îndată banală. Vrei părerea mea? Ar fi inutilă dacă ar fi cea pe care o dorești și nedelicată dacă ar fi altfel. Așa, prefer să-ți comunic proorocirea mea că veți fi o pereche fericită.

Liana se bucură și zîmbi:

— Proorocirile nu-s mai riscate ca sfaturile?

— Depinde! În dragoste și în anume cazuri, mai puțin. Dragostea care nu sfîrșește la ofițerul stării civile are vicii de formă. A voastră nu poate avea astfel de vicii.

Auzind formulele categorice, Liana iar se zăpăci. Nu se dumirea dacă Remus crede sincer ce spune sau caută să-i stîrnească mărturisirile. Adineaori sufletul ei a fost gata să se deschidă ca un potir de floare sărutată de adierea soarelui. Acuma se închidea mai ermetic. Era sigură că nu trebuie să vorbească mai mult și că de-ar vorbi tot n-ar găsi astîmpărul dorit de inima ei.

Spovedania îți ușurează conștiința numai cînd duhovnicul ți-a cucerit încrederea.

Remus Oloman își continua sforțările. Bănuia tot, dar aștepta confirmări. Situația îi încînta vanitatea de scriitor. Era întîia oară că o fată frumoasă îi povestea o frămîntare de viață. Asta îl înălța în propria-i stimă. A plecat satisfăcut deși n-a reușit să afle mai mult. Liana l-a rugat să mai vie, oricînd are timp, să stea cel puțin de vorbă. Ceea ce înseamnă, își zicea Remus, că confesiunea de-abia a început.

Liana însă era dezamăgită ca și cînd ar fi pierdut o iluzie mîntuitoare. Recunoscu pe urmă că nici nu s-ar fi putut să fie altfel. Mîntuirea de care e însetată ea nu-i poate veni decît de la Dandu. Ce să caute străinii în iubirea lor?

2

Totuși Remus Oloman deveni oaspe frecvent în casa Rosmarin. Pentru el Liana era un „caz" asupra căruia voia să-și exercite observațiile psihologice. Viitor romancier, avea nevoie de material luat direct din vîltoarea vieții. Creația literară veridică trebuie să se inspire din trăirea directă, să se altoiască pe viața vie. O fecioară care iubește întîia oară merită totdeauna o atenție specială. Asemenea iubire poate cuprinde în ea virtual o capodoperă precum într-un bloc de marmoră se poate ascunde un monument de artă. Cînd apare ochiul talentului care să vadă o fațetă a eternului omenesc în iubirea fecioarei sau dalta artistului care să desprindă statua din marmora informă, opera de artă e gata să se realizeze.

Liana i-a fost dragă de la început, fără interes, ca o păpușă din vitrină. Nu s-a gîndit nici un moment să-i facă curte. Nici nu era genul lui (îi plăceau femeile mai planturoase, probabil prin contrast cu sine) și nici nu îl tentau aventurile amoroase platonice. I s-a părut o fată inteligentă cu care se poate sta de vorbă. Mai ales că știa să asculte simpatic chiar cînd nu pricepea nimic. Prin experiența de dragoste pe care o trăia actualmente, Liana dobîndea în ochii lui o nouă valoare, tocmai fiindcă ea o lua în serios spre deosebire de alte fete care practicau amorul multiplu și numai ca o excitație epidermică în care sufletul n-avea nici o participare. Nu mai aștepta de la ea revelații, deși Liana s-a oprit la mijlocul confesiunii. A înțeles, după ce s-a depărtat atunci de ea, că pudoarea firească o împiedecă să-și dezvăluie complect inima. Poate îi lipsește încrederea în el, poate el n-a știut cum să-i vorbească. Dar nici nu era nevoie de confesiuni integrale. În realitate Liana vorbea prin ochii ei, prin toată înfățișarea ei. Cîte un cuvînt întîmplător exprima cît un fulger în beznă.

Venea la cîte două-trei zile. Pomeneau rar pe Dandu. Discutau mai mult literatură, subiectul preferat al lui Remus. Fiindcă nu se putea realiza în scris, era bucuros să-și expună necontenit planurile operelor viitoare și să distrugă realizările celor care scriau.

Cînd nu găsea acasă pe Liana, se mulțumea să stea la taifas cu Rosmarin. Bătrînul îi făcea impresia unui om cinstit și mărginit pe care l-a trădat viața. Îl interesa ca un specimen de funcționar român cu sufletul fără orizont și înfricoșat de labirintul biurocratic. Printr-o amabilitate care se oprea cu compasiune asupra preocupărilor lui mărunte, Remus i-a cîștigat repede simpatia și încrederea. Rosmarin s-a apucat să-i dezvăluiască toate necazurile familiei și pe ale lui în special.

De la bătrînul a aflat Remus că părinții ar fi cei mai fericiți dacă Liana s-ar mărita, ca să scape de o grijă mare, că au pus multe speranțe în aviatorul Dandu, dar că acela nu le mai inspiră încredere, deși se ține mereu de capul fetei, că Liana are o perspectivă strălucită în Constantin Alistar, director general și bărbat solid din toate punctele de vedere, care e îndrăgostit nebun de Liana, a început să-și sporească vizitele, să-i trimită flori și mici cadouri, și că Alistar ar cere-o oficial cu siguranță dacă ea ar fi mai drăguță cu dînsul. Din nenorocire Liana, pe cît e de deșteaptă și de frumoasă, pe atît e de capricioasă și încăpățînată.

— Pentru căsătorie desigur că domnul Alistar prezintă o seriozitate importantă ! observă tînărul cu gravitatea necesară.

— Nu-i așa, domnule ? exclamă bătrînul transportat, parcă aprobarea l-ar fi ridicat în ochii săi proprii. Ei, poftim de-i spune ei, să vezi cum se irită și cum protestează că ea nu e marfă de vînzare, că afacerile de inimă o privesc pe ea și nu pe noi cari suntem anchilozați și cîte altele... Cu fetele de azi nu e chip să te înțelegi, parcă ar fi străine de părinții lor... Și unde mai pui că ar trebui să se mai gîndească și la greutățile vieții. Că eu am ajuns, după treizeci de ani de serviciu, de sunt ca frunza pe apă...

Era eterna lui groază cu scoaterea la pensie sau poate și mai rău. Intervenția doamnei Gotcu la ministru l-a liniștit, dar nu deplin, deși n-a mai spus nimănui nimica, afară de Didina, ca să nu ajungă la urechile coanei Raluca și să creadă ea că e nerecunoscător. El a tot așteptat atunci să-l cheme ministrul sau secretarul general și să-i dea un cuvînt de încurajare, ori măcar în alt chip să se afle în minister că de el nu se va atinge nimeni. Sunt și alții în situația lui, cu proptele, despre

care știe toată lumea că rămîn pe loc orice s-ar întîmpla. Pe Constantinescu, de la mișcarea fondurilor, care era subșef de birou, cum l-au făcut acum un an dintr-o dată șef de secție, fiindcă e omul regelui, adică cumnat cu un subcomisar de la poliția Palatului? A venit bilețelul de la cine trebuie și n-a mai întrebat nimeni nici de statut, nici de vechime, nici de merite, ci s-a făcut... Adevărat că la 1 ianuarie nu i s-a întîmplat nici lui nimic, dar se știe că au fost amînate toate schimbările pînă la aprilie și deci nu s-a făcut o favoare specială pentru el. Acuma se apropie 1 aprilie și la minister a început iar fierberea. De cînd vine pe aici mai des, pentru Liana, a stat de vorbă cu Costică Alistar și a aflat că într-adevăr se pregătește o mișcare vastă de tot. El i-a promis că se va face luntre și punte să-l ajute, dar a adăogat că ultimul cuvînt numai ministrul îl are. Gavrilescu i-a spus la fel. Odinioară l-a crezut șiret cînd i-a spus că nu poate face nimic. Alistar i-a confirmat că într-adevăr Gavrilescu însuși e amenințat poate mai mult ca Rosmarin. Neavînd altceva, s-a agățat cu desperare de intervenția d-nei Gotcu, căutînd să rămîie convins că ministrul, dacă a promis atunci, își va respecta și acuma cuvîntul. În adîncul său însă își dă seama cît de șubred e sprijinul acesta. Ministrul trebuie să facă cel puțin o sută de promisiuni pe zi. Își mai poate el aduce aminte după trei luni de un Rosmarin oarecare?

A treia oară cînd i-a ascultat plîngerea, fiindcă bătrînul nu se sătura jeluindu-se și relua povestea de fiece dată cu noi amănunte, Remus, cuprins și de milă, dar și ca să-și arate greutatea, i-a propus să se adreseze directorului său, Pantelimon Răcaru care, dacă îl va nemeri în toane bune, îl va ajuta cu siguranță. E și prieten cu ministrul și-l știe toată lumea de frică, încît

o vorbă a lui atîrnă mai greu decît a oricui. Rosmarin s-a îmbujorat de nădejde și a mulțumit tînărului ca unui mare binefăcător. S-a sfătuit și cu familia care l-a încurajat. S-a hotărît să se ducă chiar a doua zi la Răcaru, însoțit însă de Liana care l-a cunoscut în cabinetul ministrului așa că ea poate prea bine să-l introducă. Liana a refuzat cu îndîrjire. Îi era silă de Răcaru și nu vedea ce rost ar avea ea acolo, afară de o umilință inutilă. Toate insistențele au rămas zadarnice.

—De ce nu te introduce mai bine și mai cu folos chiar Remus? zise Liana în cele din urmă. Ar fi și mai natural din moment ce el a venit cu ideea.

Rosmarin i-a dat aici dreptate, dar a și adăogat că el nu cutează să-i ceară băiatului și asta. Atunci Liana, ca să-și arate bunăvoința, s-a însărcinat să-i vorbească ea. Olcman s-a cam buimăcit. Răcaru își tiraniza redactorii și-i suspecta că fac învîrteli personale în loc să le aducă ziarului. Cu toată admirația sinceră ce o purta șefului său, Remus avea oroare să vorbească cu el, fiindcă veșnic îl bruftuluia, chiar cînd îl lăuda. Își blestema clipa în care a pomenit de Răcaru bătrînului. Neavînd însă încotro, peste vreo două zile, văzînd pe Răcaru binedispus, i-a povestit durerea lui Rosmarin. Răcaru deodată s-a făcut borș:

—Bine, pîrțule, și tu ai început să-mi umbli cu gheșefturi? Parcă ziceai că ești literat, mă, năblegule! Halal literatură!... Oi fi luat și vreun șperț de la bietul om în numele meu? Să știi că dacă te prind, te dau afară! Ai auzit! Dar mai înainte te cotonogesc în bătaie ca să mă ții minte!... Ce, mă, eu sunt biurou de intervenții pentru toți incapabilii?... Ce, eu am timp pentru d-astea cînd trebuie să hrănesc o șleahtă de pușlamale ca tine care vă credeți gazetari?... Cu ce țin eu gazeta asta, idiotule? Vouă ce vă pasă, că prostul de Răcaru aleargă

pînă îi iese limba de-un cot, ca voi să veniți de-a gata la chenzină! Asta-i, băiete! Vi s-a urît cu binele! Ați început să vă faceți clientelă pe spinarea mea!... Să vii cu ăla, auzi, dar altădată să-ți bagi mințile în cap că pe urmă o pățești!... Ei, hai, acu ieși afară că am de lucru!

Ziua următoare Remus a venit cu Rosmarin înverzit de emoție.

—Spune, șefule, ce-i cu d-ta, să văd dacă pot face ceva! zise Răcaru după ce Oloman se retrase discret.

În vreme ce bătrînul își depăna povestea cu multe bîlbîieli, Răcaru se plimba gînditor prin biuroul simplu, între masa încărcată de ziare și o bibliotecă răvășită, bocănind atît de tare încît aproape acoperea glasul plîngător și răgușit care îl urmărea timid de colo pînă colo. Umblînd își examina ghetele botocănoase și numai din cînd în cînd zvîrlea cîte-o privire furișe spre Rosmarin. De cum l-a văzut, slab și amărît, Răcaru și-a adus aminte de tatăl său, mort acum cîțiva ani. Mic funcționar la căile ferate, împovărat cu o casă de copii, tot așa tremura și el de groaza zilei de mîine și se căciulea, umil, pe la mărimile care-l amenințau mereu cu suprimarea pentru economii bugetare. Pînă ce, într-o zi, a venit acasă de la biurou cu o hîrțulie mototolită în mînă și cu ochii înroșiți de lacrimi: lăsat în disponibilitate fiindcă locul lui trebuia dat unui protejat oarecare. Întoarcerea aceea de la biurou a tatălui său i-a rămas lui Răcaru un izvor de revoltă pentru toată viața.

—Destul! strigă deodată răgușit parcă ar fi simțit o mînă în beregată. Am priceput.

Se repezi la masă, îi notă numele și funcția pe un petec de hîrtie și apucă receptorul telefonului:

—Ascultă, fetițo, cere-mi pe secretarul general de la finanțe!... Repede, repede!... Stau cu receptorul la ureche!

Își morfolea mustățile cu dinții, uitîndu-se spre Rosmarin dar fără să-l vadă ca și cînd l-ar fi uitat cu desăvîrșire, urmărit de altă vedenie. Așteptarea îl înfuria. Mormăi o înjurătură în telefon, apoi peste cîteva secunde:

—Alo!... Da, eu, Răcaru!... Tu ești, Nicule?... Uite ce e! Aveți voi acolo un funcționar, Rosmarin Alexandru, subdirector la datoria publică... Așa, Rosmarin!... Ai însemnat?... Ei, să știi, băiete, că acest Rosmarin e omul meu și prin urmare să-l lăsați în pace!... Nu, nu! Vreau să rămîie la locul lui și să fie ocrotit de tine în toate privințele!... Ce ministru? I-ascultă, Nicule, pe mine să nu mă iei cu ministrul că pe urmă mă superi! Te rog să-i spui și ministrului că Rosmarin nu se mișcă orice s-ar întîmpla!... Sper că atîta lucru puteți să-mi faceți și voi mie cînd eu vă fac vouă atîtea servicii!... Cred, cred că recunoașteți, dar vrei să mă sperii cu ministrul... Așa, da... Stai! Să nu crezi că eu mă mulțumesc cu simple promisiuni care se uită a doua zi! Eu vreau lucruri clare. Prin urmare să faci bine să dai dispozițiile ce trebuiesc ca să nu se uite promisiunea, ai înțeles?... Și să chemi pe Rosmarin la tine, să îi spui tu, cu gura ta, ce trebuie să-i spui!... Ei da, așa-mi placi, Nicule!... Mersi! Noroc! Trînti telefonul și adăogă către bătrînul împietrit de uimire:

—Dacă nu te cheamă mîine, să vii să-mi spui, ai înțeles?... Să poftească să se atingă cineva de d-ta!... Mama lor de hoți și de neisprăviți!

Rosmarin încercă să bîlbăie o mulțumire. Răcaru nu-i dădu răgaz. Îi scutură mîna, bombănind:

— Umblă sănătos!... Şi să n-ai nici o grijă!.. Nu las eu să-şi bată joc nimeni de d-ta...

Pe stradă Rosmarin se simţea întinerit cu 20 de ani.

3

Pentru că Alistar a venit de cîteva ori, soţii Rosmarin socoteau că se cuvine să răspundă şi ei cu o atenţie specială şi l-au poftit într-o seară la masă, să poată sta mai lung de vorbă şi cu Liana. În urma întîmplării cu Răcaru s-au simţit obligaţi să invite şi pe Remus asupra căruia se revărsa mai plin recunoştinţa bătrînului Rosmarin. La masă i-a povestit şi lui Costică cum a repezit Răcaru la telefon pe secretarul general şi cum a doua zi secretarul general l-a şi chemat şi i-a spus că nu era nevoie de intervenţii fiindcă îl ştie funcţionar model şi asemenea funcţionari sunt indispensabili în minister şi în sfîrşit cîte alte complimente. Alistar rîdea şi confirma că într-adevăr aşa se răsteşte Răcaru la toţi miniştrii, că numai de Brătianu şi de Maniu se sfieşte...

După masă, bătrînii au căutat să lase pe Alistar cu Liana. Ei însă, fiind numai în familie se jenau să stea singuri deoparte şi reveneau mereu la grupul care vorbea firește despre Răcaru, secretarul general, oamenii regelui, reducerea lefurilor şi alte asemenea lucruri de actualitate... Remus poza puţin simţindu-se înconjurat de recunoştinţa întregii familii. Totuşi, în răstimpul de cîteva minute cît a putut şi el să vorbească în patru ochi cu Liana, făcu vreo două aluzii la Alistar ca şi cînd ar fi vrut să întrebe cum se împacă aceasta cu iubirea cea mare.

— Degeaba ești maliții os — zise Liana cam vexată. Cînd iubești nu ești obligat să fii și sălbatec. Așa ar putea și Alistar să facă aluzii răutăcioase la adresa ta!

— Dar eu nu-ți fac curte! replică tînărul. Dealtfel notez, n-am fost maliții os. Într-o privință Alistar mi se pare preferabil celuilalt. Am exprimat o simplă nedumerire psihologică.

— E un bărbat foarte simpatic cu care-mi face plăcere să mă întreții n — adăogă Liana simplu.

Într-adevăr Alistar îi era mai simpatic acuma. Cînd își lepădase masca de cuceritor ieften pe care o afișa în lume, rămînea un suflet sfios și delicat care putea inspira o duioșie. Reținerea permanentă ce o avea față de Liana, mai ales cînd se aflau singuri, o impresiona plăcut. Parcă i-ar fi fost mereu teamă să nu-i bruscheze sentimentele, Alistar se silea să nu-i ceară nimic, ca să vie tot în mod firesc, din inimă adevărată.

Liana nici nu admitea în sinea ei vreo apropiere între el și celălalt. Pentru Alistar n-ar putea simți niciodată ce simte pentru Dandu. Sunt două lumi deosebite și cu desăvîrșire străine, despărțite una de alta printr-un zid impenetrabil. Cu Alistar, și cu oricine, era deplin lucidă, putea discuta și mai cu seamă a-și formula gîndurile, pe cînd față de Dandu parcă nici n-avea gînduri, ci doar fragmente nebuloase care nu reușeau să se închege în contururi precise. De aceea iubirea rămînea fără alt scop decît un dor etern neastîmpărat. Era ca o somnambulă care trebuie să meargă pe marginea prăpastiei inconștientă de primejdie.

Cu altă ocazie a încercat să lămurească lui Remus starea de tulburare stranie ce-i încătușa ființa întreagă. Tînărul o complectă cu gravitatea unui medic savant care se află în fața unei boli rebele:

— Diagnosticul iubirii adevărate, a iubirii ca element primordial în viață!

Liana ar mai fi vrut să adaoge că dragostea ei e excepțională, dar s-a stăpînit ca să nu pară ridicolă cu închipuirea că dragoste ca a ei n-a mai existat, dîndu-și seama că toți îndrăgostiții au aceeași convingere despre dragostea lor.

De cînd a început Alistar vizitele. părinții ei nu se mai interesau de Dandu, nici chiar d-na Rosmarin, atît de rîvnitoare la un ginere ofițer. Dimpotrivă, ar fi fost bucuroși să-l înlăture de tot ca să nu se întîmple să-l întîlnească aici Alistar și să se supere. Cum și Liana se ferea să mai vorbească de el acasă, toată lumea era mulțumită.

Avînd impresia că a mai scăpat de suspiciuni, Liana se simțea mai liniștită și întîlnirile cu Dandu continuau mai nestingherite, deși la intervale mai rare, dealtfel fixate totdeauna de ea. În viața ce-și urma mersul grăbit și nepăsător, singură iubirea lor părea Lianei un punct de sprijin și un refugiu care compensa toate vicisitudinile cotidiene.

S-a mirat ce repede a trecut luna cînd într-o zi a trebuit să iasă la gară cu familia și cu Gavrileștii să întîmpine pe tinerii căsătoriți cari se întorceau din călătoria de nuntă. În gară, Angela i-a spus că duminecă aranjează o mică petrecere pentru sărbătorirea întoarcerii. I-a înșirat și o listă de nume de invitați între care Liana n-a auzit pe al lui Dandu. S-a întristat puțin zicîndu-și că fără el petrecerea va fi săracă. I-a trecut prin creieri să găsească un pretext și să refuze a merge, dar asta ar fi însemnat o ofensă. Acuma erau și rude, cum să lipsească? Dealtminteri au să meargă și bătrînii, afară de bunica însă care de cîtva timp era cam șubredă... Pentru aceeași după-amiază avea hotărîtă

mai dinainte o întîlnire la Dandu. I-a povestit cum a sosit Mircea cu Nina, dar n-a pomenit nimic despre ceaiul Angelei socotind că Dandu s-ar putea simți jicnit că n-a fost invitat după ce de atîtea ori a luat parte la alte petreceri ale Gavrileștilor și a fost cavaler de onoare la nunta Ninei. În schimb, ca să-l despăgubească pentru că nu vor fi împreună duminecă, i-a făgăduit că va veni negreșit luni să stea cu dînsul pînă seară...

Parc-ar fi fost o pedeapsă cerească pentru că se ducea la petrecere fără Dandu, Liana a avut o zi proastă duminecă. Toată vremea a încercat-o durerea de cap, o durere vagă, dar cu atît mai plictisitoare. Apoi bunica, simțindu-se mai rău, nu s-a sculat din pat, spunînd că n-a prea putut dormi și vrea să se mai odihnească puțin. Familia s-a alarmat, a vrut să cheme un doctor. Bătrîna i-a liniștit că n-are nimic, doar o slăbiciune, să nu-și facă inimă rea din pricina ei. Liana s-a oferit să nu mai plece la petrecere:

—Mi-e mai drag să stau cu tine, matînă mică... Te-am și neglijat în ultimul timp. Sunt o nerecunoscătoare.

—Ba ești bună, măicuță scumpă! zise bunica mîngîind-o. Știu eu bine cît iubești tu pe matîna ta, n-ai grijă. Și dacă vrei să-mi faci o bucurie, să te duci la Gavrilești și să petreci bine, că eu tot nu vreau să mor pînă nu te-oi vedea mireasă...

Au plecat mai tîrzior ca să nu sosească cei dintîi. I-a primit, cu mare bucurie, Gavrilescu singur, fiindcă tinerii, cum s-au adunat, au și început să danseze după gramofon. Aruncînd o privire de curiozitate spre salon. Liana a zărit numaidecît printre dansatori și pe Dandu cu Angela. A băgat chiar de seamă că și el a văzut-o, dar a întors capul și a continuat să danseze. Durerea de

cap o răzbi acum deodată, ca un trăznet. Simțea cum i se răcesc mîinile și cum genunchii încep să-i amorțească. Prin minte îi fulgera în zigzaguri același junghi:

— Cum a venit el aici și de ce nu mi-a spus că vine?

Își dădea seama că întrebarea e stupidă și totuși nu putea scăpa de ea ca de o muscă supărătoare. Ca să justifice anticipat orice s-ar întîmpla, a șoptit d-nei Rosmarin, înainte de-a trece în salon:

— Dac-ai ști, mamă, cum a început să mă doară!

— O, sărăcuța de tine, te cred! zise Didina compătimitor. O fi din pricina căldurii din casă...

În ciuda durerii, a intrat surîzînd la dansatori. În clipa aceea discul se termina. Angela s-a repezit la ea s-o îmbrățișeze, urmată de Dandu, surîzător și înădușit. După ce Angela a trecut să îmbrățișeze pe bătrîni, Dandu a început să-i explice:

— M-am întîlnit ieri cu Angela și m-a rugat să viu neapărat că ești și tu...

— De ce te dezvinovățești? zise Liana. Foarte bine ai făcut c-ai venit dacă te-a poftit...

Îl părăsi. Dandu făcu doi pași după ea, dar se opri văzînd că se duce spre Nina. Cînd a început însă alt dans, s-a apropiat din nou s-o invite. Liana refuză, fără să-i spuie vreun motiv.

— Nu mai vrei să dansezi cu mine? întrebă ofensat Dandu.

— Nu pot! murmură ea.

— Ești supărată?

— Nu.

— Ești bolnavă?

— Da. Capul.

O oră a suportat chinurile. Pe urmă i-a spus d-nei Rosmarin că nu mai poate și că se duce acasă. Agela era de față. Nu voia s-o lase; îi oferi medicamente.

Nereușind nicicum s-o mai reție, s-a oferit să cheme pe Dandu s-o întovărășească pînă acasă.

—Nu, nu, te rog, dragă Angeluș —făcu Liana aproape speriată. Iau o mașină și în cinci minute sunt acasă. Nu vreau să-ți stric petrecerea. Nu-ți închipui cît de rău îmi pare că... Dealtfel toată ziua m-a plictisit, dar acum a devenit îngrozitoare... Nici nu vreau să observe nimeni că plec, te rog foarte mult!

Bunica se spăimîntă văzînd-o sosind singură. Liana se așează într-un fotoliu, lîngă patul ei, în toaleta de ceai, cum era. Glasul blînd al matînei îi alină curînd migrena ca un leac miraculos. Numai în suflet îi stăruia durerea cealaltă, răscolită necontenit de întrebări ce-i apăreau ca niște pumnale. Pe aceasta însă izbutea s-o ascundă ca să nu întristeze pe matîna bolnavă care o dorea veselă și fericită. I-a povestit pe cine a văzut la Gavrilești și ce bună dispoziție era, adăogînd cît regretă că n-a mai putut sta din pricina chinurilor. Apoi bunica, din vorbă în vorbă, ajunse iar la măritișul ei pe care-l spera pe curînd, pe curînd, zugrăvind în toate amănuntele cum va fi micuța Liana în rochia de mireasă, cu beteala și coronița de lămîiță pe buclele ei de aur curat, parcă ar fi spus o poveste cu zîne și cu feți-frumoși ca odinioară, cînd studenta de azi era o fetiță cuminte și ascultătoare... Liana asculta cu un surîs în care pîlpîia și bucurie și amărăciune. Închise pleoapele, ca și odinioară, legănată de cuvintele dulci ale matînei, uitînd parcă încetul cu încetul realitatea de azi și întorcîndu-se înapoi în lumea trandafirie unde nu exista dorință neîmplinită...

Soții Rosmarin, sosind cu Bebe, le-au găsit pe amîndouă adormite, cu toate că de-abia era ceasul unsprezece.

A doua zi Liana a căutat să judece cu sînge rece întîmplarea și a găsit-o mai urîtă. Dandu s-a purtat odios și a fost mai ales de o nelealitate intolerabilă. Că la mijloc nu poate fi lucru curat reiese clar din faptul că nici el nu i-a spus că merge, nici Angela că l-a invitat. De Angela nu-i pasă, poate minți cît poftește și să umble cu orice tertipuri. Dar el! Nu e vorba nici de iubire și mai puțin încă de gelozie, ci pur și simplu de...

Mai mult decît considerentele reci, se simțea ofensată și înjosită și trădată. Peste vorbele în care își circumscria indignarea exterioară, era durerea continuă pe care o ațîțau îndoielile pornite din toate colțurile inimii. În timp ce se revolta, scîrba îi cuprindea sufletul ca o caracatiță nemiloasă.

După-amiazi, cînd se apropia ora întîlnirii, a ezitat totuși: să se ducă? A stat acasă, dar tot timpul cu inima a fost în strada Regală unde el o aștepta, desigur, să-i ceară iertare și să-i explice, să-i dea motivele plauzibile ale neînțelegerii pe care ea dorea să le creadă...

Ziua următoare a venit Dandu. Înfățișarea lui, glasul lui, în loc să o încălzească, o spăimîntau. Observa cum se silește să fie mieros și drăguț, să o mintă și să o înșele. Nu știa ce ar fi trebuit să facă, dar ceea ce făcea îi deschidea o prăpastie. Îl auzea:

—Te-am așteptat pînă la nouă ieri... De ce n-ai venit, Liana?... Nu mă mai iubești, Liana?... Te-am supărat cu ceva?

Și apoi, fără să aștepte vreun îndemn, a repetat justificarea cu amplificări: de-ar avea ceva de ascuns, tocmai că n-ar fi mers, știind prea bine că Liana trebuie să fie acolo. Atîta de prost îl crede? Dealtfel fata lui Gavrilescu mai curînd ar putea zice că i-e antipatică, fiindcă... El, care de obicei nu era în stare să vorbească

trei minute, acuma sporovăi un sfert de ceas pînă să ajungă să întrebe:

—Mă crezi, Liana dragă?

—Nu! răspunse ea cu glas parcă mai gros ca totdeauna, rămînînd apoi cu ochii mirați ațintiți pe buzele lui.

Pe Dandu privirea cu imputarea mută îl ardea. Ca să se smulgă din puterea ei, încruntă sprîncenele și, cu o voce brusc tăioasă:

—Atunci... mă gonești?

—Nu! repetă Liana cu același glas.

—Bine, dar... — mormăi confuz Dandu, nemaiștiind ce să facă. În orice caz eu nu mai am ce să-ți spun... Dacă nu vrei să mă crezi...

Schiță involuntar un gest de plecare.

—Fă cum crezi tu, Danduț! murmură atunci Liana înflorindu-și fața cu un surîs în care, fără voia ei, se îmbina o slabă provocare cu mai mult dezgust.

Tînărul se zăpăci de tot. Bîlbăi ceva neînțeles nici de dînsul și apoi, nemaiputînd suporta privirea ei, plecă fruntea în pămînt, cuprins parcă de o remușcare. Tăcerea se îngroșa în jurul lor, greoaie, irespirabilă. Liana își dădea vag seama că acuma ar fi momentul să uite tot și să dărîme cu un singur cuvînt chinul care se încheagă despărțitor între dînșii. Emoția o sugruma însă. Aștepta să rostească el cuvîntul salvator.

Stătură așa un răstimp lung neîndrăznind nici unul să reia cel puțin convorbirea, dacă nu explicația, sperînd amîndoi într-o minune care să topească scoarța de gheață ce li s-a prins pe inimă.

În sfîrșit Dandu făcu un gest cu mîna care distruse toată emoția. Se sculă în picioare, se duse pînă la fereastra dinspre stradă și se întoarse la Liana zicînd natural ca și cînd nu s-ar fi întîmplat niciodată nimic:

— E tîrziu și trebuie să... Atunci cînd vii, Liana?

Întrebarea era ca o împunsătură într-o rană caldă. Liana tresări. Îi venea să-i arunce o privire dispreţuitoare, dar se răzgîndi socotind și asta de prisos. Răspunse evaziv:

— Nu știu...

Dandu o măsură o clipă, ridică din umeri și zise mohorît:

— Bine, dacă...

Îi luă mîna, i-o sărută ușor și șopti parcă înfricoșat:

— Atunci... la revedere, Liana!

Mai stărui o secundă, ca și cînd ar fi așteptat să-i ofere gura. ca altădată. Desprinsă dintre mîinele lui, mîna Lianei căzu grea ca de plumb.

Liana îi auzi pașii în hol, grăbiți, apoi în vestiar poposind pînă să-și ia mantaua, apoi auzi ușa marchizei deschizîndu-se și închizîndu-se, de asemenea și poarta de la stradă. Mai rămăsese cîteva clipe în același loc, parcă în sufletul ei ar mai fi dăinuit un firicel de nădejde.

Coborî pe urmă în subsol unde părinții făceau planuri, ca totdeauna.

— A plecat? întrebă Didina.

— A plecat — zise Liana.

APRILIE

1

— Degeaba, fată cuminte și deșteaptă ca Liana nu se pomenește! zicea acuma d-na Rosmarin și cînd nu era Liana de față, dar mai ales cînd era.

Făcea aluzie la Dandu, firește. A băgat de seamă încă de-atunci, seara, la Gavrilescu, cît a fost Liana de rece cu aviatorul și cum l-a refuzat cînd Angela i l-a propus s-o însoțească pînă acasă. I-a atras atenția chiar atunci și lui Rosmarin care, la rîndul său, avea impresia că Dandu cam dădea tîrcoale fetei celei mici a lui Gavrilescu.

— Firește — zicea bătrînul. Dacă la Liana nu i-a mers să-și bată joc de ea cum ar fi dorit poate dumnealui, își încearcă norocul unde crede că are mai multe șanse...

— Ai crede că ofițerii să fie oameni de treabă — răspundea Didina scîrbită. Eu așa am apucat. Dar se vede că și militarii s-au stricat cum s-a stricat toată lumea după război.

Liana auzea și tăcea. Fiece cuvînt rău despre el o durea acuma că erau certați. Umbla ca o halucinată

și nu-și găsea nicăiri liniștea. A trecut o săptămînă de cînd a plecat. De ce l-a lăsat? De ce a tăcut? De ce nu l-a oprit? Nu-și mai aducea aminte deloc cum s-a petrecut scena, parcă un burete i-ar fi șters-o din memorie. Presimțirea îi spunea însă că n-are să se mai întoarcă. Ieșea prin oraș și înainte și după-amiezile cu speranța că-l va întîlni undeva și revenea mai amărîtă. Își dădea seama că fiece zi de întîrziere adîncește despărțirea și asta o îngrozea. Se pregătea mereu să se ducă în strada Regală, să intre în apartamentul unde a cunoscut fericirea și să zică simplu: „Am venit, Dandușule!“ Își zicea că între două ființe care se iubesc nu se poate nărui tot din pricina unor lucruri de nimic, că e o nebunie să-și distrugă iubirea pentru un scrupul de demnitate... Totuși nu putea trece pe strada Regală.

Între timp s-a văzut de două ori cu Remus Oloman, dar nu i-a spus nimic, evitînd chiar să rostească numele lui Dandu. A treia oară Remus a văzut-o tulburată și a întrebat-o, iar Liana a răspuns, bucuroasă că poate spune cuiva, cu surîsul trist care-i devenea din ce în ce mai trebuincios:

— Ne-am certat și nu mai știu de el de zece zile!

Cînd a aflat toată povestea, Remus Oloman a exclamat cu o indignare de protector:

— Bine, dar sunteți niște copii idioți!... E admisibil?... Și tu ești vinovată, dar el e un măgar fără scuză!... Pentru o copilărie prostească să vă...

Și a început el să explice Lianei cum trebuie să se fi întîmplat lucrurile și cum nu este la mijloc decît o simplă și absolut inofensivă neînțelegere. Liana asculta lămuririle cu o bucurie nestăpînită. Era atît de fericită că se convinge, încît întrerupea mereu cu aprobări din cap și din gură:

— Adevărat, Remus!... Nu-i așa, Remus?

În sfîrșit tînărul, plecînd, făgădui solemn:

— Ei bine, am să-i trag o săpuneală domnișorului să mă ție minte !... Și am să-l aduc de urechi la picioarele tale să-ți ceară iertare, măgarul !

Liana exulta, dar îi păru rău că, chiar și în glumă, Remus îl făcea măgar pe bietul Danduț.

Era în miercurea din Săptămîna patimilor. Vineri după-amiazi Remus a revenit cu Dandu. Liana i-a primit cu o voioșie pe care de mult nu o mai avusese. Dacă n-ar fi fost de față Oloman, i s-ar fi aruncat în brațe și l-ar fi sărutat pînă să-i soarbă sufletul. Așa însă a trebuit să se mulțumească a-i întinde amîndouă mîinile și să-l întrebe drăgălaș, împlîntîndu-și ochii în ochii lui:

— Pe unde ai umblat, Danduțule, și ce-ai făcut de nu ne-am mai întîlnit de atîta timp?

Ofițerul făcea sforțări vizibile să-și ascundă un simțămînt care-l jena. Răspunse sărutîndu-i degetele nervoase:

— Am fost trimis la centrul din Chișinău să... Am lipsit din București fiindcă serviciul a început să fie... Abia ieri m-am întors și... Era să viu ieri, dar Remus n-a putut și de aceea...

Mințea atît de prostește că lui Oloman îi era rușine. Vedea și Liana că minte și totuși îi plăcea, socotind minciuna o formă de scuză și singura posibilă în clipa aceasta.

Mai bine de o oră au vorbit lucruri care nu interesau pe nimeni, nici măcar pe Remus. Liana zîmbea într-una și se uita la Dandu ca într-o oglindă în care își vedea mai clar sufletul. Oloman se simțea de prisos. S-a gîndit la început să caute pe Rosmarin ca să-i poată lăsa pe ei singuri cîteva minute. Bătrînul însă era în oraș cu Didina după cumpărături pentru sărbători...

În cele din urmă au hotărît să meargă mîine seară împreună la Înviere.

— Venim să te luăm mai devreme, pe la zece jumătate să zicem ! spuse Remus. Asta, știi, numai ca să nu se formalizeze bătrînii că ești singură cu Dandu. Eu însă declar anticipat că am să mă pierd de voi prin mulțime...

— De ce vorbești așa, Remus? zise Liana cu o mică mutră de supărare dar cu ochii sclipind de recunoștință. Crezi că ne jenezi?... Ești un intrigant, Remus ! Noi n-avem ce să ne ferim de nimeni, cu atît mai puțin de tine.

— Tocmai pentru că nu vreți să vă feriți ! încuviință ironic tînărul gazetar.

Bătrînii n-au fost deloc încîntați cînd le-a spus că iar iese cu aviatorul. Ei au avut grijă să invite pe Costică Alistar la masă a doua zi de Paști. Dacă Liana ar fi fost înțeleaptă, ar fi aranjat lucrurile așa încît să se ducă cu Alistar la Înviere. Cel puțin bine că e și Remus cu dînșii, un băiat cu scaun la cap și serios...

Între cei doi tineri Liana zburda ciripind și rîzînd în seara călduță de aprilie. Pe străzi lumea forfotea iar în aer stăruia miros de cozonaci. Ici-colo mai întîlneau oameni încărcați cu pachete, în vreme ce magazinele își trăgeau obloanele de fier rînd pe rînd. În vitrinele luminate ale băcăniilor și cofetăriilor, ouăle roșii răspîndite printre mărfuri aminteau sfintele sărbători.

Cei trei rătăceau în neștire pe străzi, să treacă timpul pînă la începerea slujbei bisericești. După ce se învîrtiră prin cartierul Berzei, coborîră în Schitu Măgureanu și intrară în Cișmigiul unde primăvara își despletea tinerețea în parfumuri de pămînt reavăn, muguri proaspeți și flori timpurii. Pe marginea lacului cu apele argintate de lună, Liana strigă cu însuflețire:

— Uite, Danduț, parcă și acuma e gheața bună de patinaj!

Ieșiră la bisericuța din dosul Palatului. Remus, ca să fie mai original, propuse să se oprească aici:

— E lume mai puțină și e mai intim și mai mistic!

Nu era credincios și considera serviciul divin numai ca un spectacol. Liana refuză, fără măcar să se uite spre bisericuța dosnică:

— Nu! Nu! Vă rog!... Asta e biserica celor ce s-au înșelat în dragoste și sunt nefericiți...

Trecură înainte, să meargă la Domnița Bălașa. În Piața Teatrului Național se răzgîndiră că e prea departe și se întoarseră pe Calea Victoriei spre Biserica Crețulescu.

— Sigur! zise Dandu strîngînd brațul Lianei. Aici suntem mult mai aproape...

Își croiră cu greutate drum prin mulțimea grămădită, dar totuși răzbiră pînă aproape de intrare. Remus s-a rătăcit, precum făgăduise, încît Liana cu Dandu s-au pomenit singuri în mijlocul unei lumi necunoscute care se îmbulzea și se strivea în căutarea unui loc mai bun. Vălmășeala oamenilor îi strîngea și pe ei într-o îmbrățișare fără voie. Dandu o ținea de mijloc, să o apere, să n-o smulgă mulțimea de lîngă el. Din cînd în cînd se priveau și zîmbeau.

Apoi cînd răsună „Hristos a înviat", Liana se închină cu emoție. În vreme ce cîntecul corului se amesteca cu dangătul clopotelor într-o armonie dominantă de înălțare, în sufletul ei tresălta o nouă speranță. Iubirea reînviată în noaptea sfîntă ardea ca o făclie de viață nouă a cărei flacără purifica inimile...

Pe urmă, cînd au început să se împrăștie oamenii cu lumînările aprinse, își ziseră, amîndoi în același glas și cu același gînd:

—Hai să mergem...

Pe strada Regală, apropiindu-se, Liana întrebă drăgăstos:

—Mă iubeşti, Danduţule?

—Mult !... Mult ! mormăi dînsul frîngîndu-i mijlocul.

Urcînd scările Liana se simţea albă şi curată ca şi atunci cînd le-a urcat prima oară...

Tîrziu, după orele două, apropiindu-se de casă, Liana îşi aduse aminte că a promis părinţilor să nu întîrzie mult, ca să fie şi ea la gustarea tradiţională după Înviere, cu ouă roşii şi cozonac cald. A uitat, dar nu-i părea rău. Avînd o cheie de la intrarea marchizei pentru orice eventualitate, s-a furişat în casă în vîrful picioarelor, să nu trezească pe bătrîni şi să poată minţi mîine că s-a întors mai devreme. Rosmarin totuşi a simţit-o, dar n-a mai vrut să-şi strice somnul şi doar în gînd şi-a zis:

„Cum a ieşit cu derbedeul, cum vine iar spre ziuă acasă ca la hotel !“

2

În dumineca Paştelor Liana s-a grăbit să dea de ştire părinţilor că a doua zi se duce la aerodrom să primească botezul aerului. Bătrînii erau consternaţi: cum să plece cînd se află la masă Alistar? Liana nu se tulbură deloc: are să se aranjeze ea cu Alistar ; la urma urmelor îl va lua şi pe el. Dealtfel Dandu a rugat-o să aducă şi pe Bebe „să-l facă o tură“, precum i-a promis astă-iarnă. D-na Rosmarin a sărit ca o leoaică.

—Tu du-te, fă ce vrei, că ai ajuns de nu mai primeşti nici o vorbă de la părinţii tăi, parcă ţi-ar fi duşmani şi ţi-ar vrea răul... Dar copilul să nu mi-l amă-

geşti, să mi-l omoare ori să-l schilodească bezmeticii ăia pe-acolo, c-apoi trai cu mine nu mai duci, aşa să ştii !... Încalte de-ar fi unul mai cuminte, mai grijuliu, dar să las eu viaţa copilaşului pe seama unuia ca Dandu, Doamne fereşte !

Ieşirea ei, sprijinită şi de bunica, deopotrivă de îngrozită de primejduirea vieţii copiilor, a rămas fără rezultat fiindcă Bebe protesta atît de vehement (ameninţa că, dacă nu-i dă voie, are să se sinucidă aruncîndu-se înaintea tramvaiului), încît a trebuit să cedeze cu durerea în suflet şi blestemînd:

— Cine dracu (Doamne iartă-mă, că-i sfînta zi de Paşti !), cine ne-o mai fi trimis în casă pe haimanaua asta !... Doamne, Doamne ! Să ştiţi că de la ăsta numai nenorociri poate să ni se tragă ! Uite aşa-mi spune mie inima !

Alistar era bucuros să iasă cu Liana care, înainte de a trece la masă, cît a avut răgaz să stea puţin de vorbă, i-a făcut imputări că n-a venit s-o ia la Înviere, unde i-ar fi fost aşa de plăcut să fie împreună... D-na Rosmarin l-a rugat să aibă şi el mare grijă de Bebe, că ea nici nu mai trăieşte pînă nu şi-o vedea copilaşul întors acasă, cu toate că Alistar îi explica şi o asigura că Dandu e unul din cei mai buni piloţi români.

La aerodrom Dandu îi aştepta. Prezenţa lui Alistar îl surprinse numai o clipă. Cîţiva ofiţeri tineri înconjurară pe Liana cu o ploaie de complimente, oferindu-se care de care să-i fie călăuza primului zbor. Liana împărţea surîsuri din belşugul bucuriei care-i stăpînea sufletul. A trebuit să cedeze întîietatea lui Bebe care nu admitea să i-o ia înainte o fată.

În timp ce avionul decola cu Dandu şi Bebe într-un răscolitor uruit de motor, şi apoi se înălţa, Liana, urmărindu-i cu priviri duioase, vorbea şi glumea în-

tr-una ca să nu-şi trădeze emoţia. În sfertul de oră cît a ţinut tura cu Bebe, a înduplecat şi pe Alistar să facă un zbor de plăcere, aşa că în clipa cînd ateriza avionul lui Dandu, altul decola cu directorul care, dealtminteri, mai zburase, făcuse şi un drum pînă la Paris pe calea aerului şi a primit invitaţia numai pentru a fi pe placul Lianei şi a celorlalţi.

— Ei, cum ţi-a plăcut, Bebe? întrebă Liana mîngîindu-l.

— Superb! strigă copilul cu entuziasm. Dar a fost prea puţin!... Trebuie să mai facem o tură! Nu-i aşa, nene Dandule?

Liana se urcă în carlingă fără frică. Avea atîta încredere în Danduţ! Totuşi cînd aparatul s-a urnit din loc, a închis ochii parcă ar fi vrut să uite tot, să se detaşeze de toţi şi de toate, să se deştepte în înălţimile văzduhului, ca într-altă lume, singură cu el. N-a simţit despărţirea de pămînt. Cînd a deschis pleoapele peste un răstimp, buimăcită puţin de vîjăitul asurzitor al motorului, n-a văzut întîi de jur împrejur decît imensul linţoliu de cer albastru în care plutea ca într-o mare de seninătate. Abia pe urmă a descoperit jos harta uriaşă a Bucureştilor pe care se zugrăveau ca nişte jucării de copii casele, străzile, pieţele, grădinile... I se păreau însă atît de străine şi de mărunte ca şi cînd toate ar fi fost fără importanţă. În văzduhul pur inima îi palpita mai fierbinte, purificată de slăbiciuni, devotată desăvîrşit sentimentului atotcuprinzător pentru care viaţa merită să fie trăită. În faţă vedea umerii şi capul lui Dandu. Cu atenţia încordată, cu gîtul întins, mînuind sigur şi energic aparatul, ca un călăreţ strunind un animal de rasă, îi apărea ca un erou din basm. Parcă niciodată nu i-a arătat mai limpede în străfundul firii ei cît de mult îl iubeşte, ca acuma în înălţimile

cerești unde se afla departe de oameni și mai aproape de Dumnezeu. Îl simțea întreg și definitiv în inimă, izvorul de viață și destinul ei... Nu se mai uita la priveliștea de jos, nu mai voia să vadă nimic afară de dînsul care reprezintă mai mult decît toată lumea...

Deodată Dandu întoarse capul. Gura lui rîdea și spunea ceva în timp ce cu mîna arăta în jos. Fără să se uite, Liana înțelegea că i-a arătat casa din strada Regală, cuibul iubirii lor. Mișcată de gîndul lui, răspunse întîi numai cu un rîs nehotărît. Cînd apoi iar nu-i mai văzu decît ceafa și spatele i se păru că s-a întunecat cerul. Și atunci, copleșită de iubire și de regrete, a început să strige din răsputeri și să-și ușureze inima prea plină:

— Te iubesc, Danduț !... Te iubesc !... Tu ești viața mea, Danduț !

Dandu ședea la volan, cu ochii înainte. Strigătele de dragoste ale Lianei mureau în huruitul motorului fără a mai ajunge la urechile lui...

Liana coborî sprinten pe pămînt cu impresia că zborul a fost un vis de o clipă, deși stătuse în aer o jumătate de oră. Cît mai zăboviră pe aerodrom, Liana găsi prilejul să-i șoptească lui Dandu:

— Mulțumesc !... Sunt fericită !... Mîine vin !... Mîine !

Întorcîndu-se, au luat și pe Dandu să-l scoată în oraș. Liana și Bebe au rămas în strada Transilvaniei. Mașina cu cei doi bărbați și-a continuat calea. Liana a așteptat pe trotoar pînă a văzut-o cotind în altă stradă. Buzele ei murmurau pierdut:

— Mîine !... Mîine !...

MAI

Abia acuma se credea Liana capabilă să prețuiască într-adevăr iubirea, ca un convalescent care, după o boală grea, se bucură mai mult de frumusețile vieții. Oricît a făcut-o să sufere neînțelegerea trecătoare cu Dandu, o binecuvînta fiindcă numai grație ei și-a putut da seama ce-ar însemna pierderea lui pentru dînsa.

Înainte de criza binefăcătoare s-a gîndit veșnic numai la ea și mai deloc la el. A fost în realitate egoistă și meschină, preocupată numai de durerile și plăcerile ei ca și cînd Dandu ar fi fost doar un accesoriu. I-a fost frică de lume ca să nu-și compromită reputația de fată, să n-o suspecteze părinții și cunoscuții... În subconștientul ei a așteptat mereu tămîie. Scrupuluri numeroase au chinuit-o să nu mintă și să nu înșele... Azi nu-i mai era frică de nimeni și de nimic. În orice moment ar fi fost gata acuma să părăsească și casa părintească, să rupă legăturile cu toată lumea și să trăiască cu dînsul, în micul apartament din strada Regală, fără nici o blagoslovenie bisericească, firește dacă i-ar fi cerut el și nu l-ar fi împovărat.

— Iubirea fără criză e moarte prin inaniție! spuse într-o zi lui Oloman.

— A, evident! ripostă tînărul. Cu condiția să nu se repete prea des!

Mințea acuma cu o ușurință și o siguranță de se minuna și ea. Ipocrizia o practica cu sistem ca armă defensivă deosebit de eficace. Se lepăda de Danduț fără să i se mai pară că săvîrșește o crimă față de iubirea lor, dimpotrivă convinsă că astfel o apără și o ocrotește. Nu mai era dragostea oarbă și pasivă care o spăimînta la fiece pas cu primejdii închipuite și efemere. Luciditatea singură împodobește pasiunea cu fiorul marei bucurii și o ferește de a deveni silnică prin obișnuință.

Zborul cu Dandu a rămas o culme și un fel de revelație. Își amintea necontenit clipa nesfîrșită de beatitudine de la care datează adevărata înțelegere. Numai de atunci întîlnirile s-au transformat în prilejuri de abandonare desăvîrșită în voia voluptății.

Altfel însă participa la viața de toate zilele cu interesul obișnuit, nu în starea de permanent somnambulism ca înainte. Se vedea mereu, aproape mai des cu Alistar decît cu Dandu. În familie directorul era considerat ca un ginere. Nu căutau să bruscheze lucrurile, în urma sugestiilor lui Alistar care dorea o evoluție firească. Liana bănuia aceasta și-i convenea situația. Se simțea chiar recunoscătoare și-l recompensa prin cochetării uneori exagerate care voiau să-i arate lui Alistar o afecțiune din ce în ce mai adîncă. El era fericit și cu atîta, dar din cînd în cînd îi repeta întrebarea:

— Liana, cînd?

Iar ea răspundea invariabil, cu o emoție prefăcută:

— De ce nu ai răbdare? Nu vezi că...

Lăsa să se înțeleagă că e aproape să fie biruită și să capituleze. Odată, fiindcă în ziua aceea fusese la Danduț și era prea ostenită de mîngîieri, spuse lui Alistar duios parcă s-ar fi complăcut grozav în labirintul minciunii:

— La toamnă ne logodim, facem nunta numaidecît și plecăm în Grecia! Totdeauna am visat să-mi petrec în Grecia luna cea mai frumoasă de iubire... Dar, te rog, rămîne deocamdată secretul nostru. Să nu spui bătrînilor și nimănui, că mă supăr!... Promis?

Alistar era atît de fericit că șovăia să răspundă. Liana avu impresia că i-a pătruns ipocrizia, și, ca să-l convingă de sinceritatea cuvintelor, îi înlănțui umerii cu brațele, țuguindu-și buzele într-o șoaptă voluptoasă:

— Da?... Promis?

Atunci Alistar luă căpșorul buclat în mîini și-i sărută gura. Liana închisese ochii. Sărutarea totuși o îngrețoșă parcă ar fi atins niște buze de cauciuc. Se cutremură ușor și se despărți de el, murmurînd cu o emoție falsă:

— De ce-ai făcut... asta...

Familia Rosmarin era din ce în ce mai îngrijorată din pricina bunicii care se topea văzînd cu ochii și mai mult stătea în pat decît în picioare. Bătrînica protesta mereu că n-o doare nimic și era amărîtă că-i aduceau doctori și medicamente, cheltuind degeaba banii în vremurile acestea de criză și nevoi... Liana ședea lîngă patul ei ceasuri întregi, căutînd s-o distreze și mai ales stîrnind-o să-i povestească din tinerețea ei, fiindcă pe bunica aducerile-aminte o înviorau și parcă o întinereau redeșteptîndu-le din depărtările trecutului. Totuși bătrînica spunea, din ce în ce mai des, fără patetism, ca de ceva în firea lucrurilor, că i-a venit vremea să

se ducă și că boala ei nu e de leacuri doftoricești, ci o trage a pămînt.

— Matînă mică — zicea Liana încercînd să-i întoarcă în glumă vorbele — nu vreau să mori pînă nu mă vezi mireasă, ai auzit? Știi că așa mi-ai făgăduit mereu și deci trebuie să trăiești, nu să tot ispitești moartea!

— Nu mor, n-ai grijă, măicuță frumoasă! zîmbea bunica duios. Dar și tu trebuie să te grăbești nițel că moartea-i mai rea ca peținorii și vine cînd nici cu gîndul nu gîndești!

Rosmarin era cel mai afectat de sărmana soacră-sa și avea presimțirea că se prăpădește. Nu îndrăznea să o mai amărască și pe Didina cu presimțirile rele, și, trebuind astfel să păstreze taina pentru sine, mai rău se perpelea. Neavînd încredere în medici, consulta pe cunoscuții de la minister în speranța că va afla vreun remediu bătrînesc mai eficace decît combinațiile cîntărite în bani grei ale farmaciilor. A și venit de cîteva ori cu diferite sfaturi pe care însă Didina le respingea fără să le încerce, socotind că nu face pentru niște oameni culți ca ei, în epoca aeroplanului și a radiofoniei, să umble cu prostii bășești. Ea, dimpotrivă, era convinsă că bunica are să se facă bine în curînd, firește, dacă va urma fidel prescripțiile medicilor.

— Bine, femeie, bine, eu nu mai zic nimic! E mama ta și trebuie să-ți fie mai aproape! zicea Rosmarin ofensat. Eu îmi fac datoria cum cred că-i mai bine, tu n-ai decît să procedezi cum te taie capul, dacă ești mai deșteaptă!

Într-o zi, însă, în loc de rețetele bătrînești, a venit cu vestea că a căzut guvernul. Își freca mîinile și se bucura:

— S-au dus! Ducă-se!... Au fost haini cu funcționarii și au furat de au sărăcit țara! Să mai vie și alții, că mai rău decît cu ăștia nu poate să fie!

Spera că noul guvern va spori în primul rînd lefurile funcționarilor, renunțînd negreșit la suprimări și pensionări forțate. Cît a ținut criza a făcut cheltuieli suplimentare pentru edițiile speciale. Îl pasionau știrile care se contraziceau din oră în oră, ca pe toată lumea, parc-ar fi fost vorba de niște curse de obstacole. Admira pe rege și, parcurgînd veștile, murmura satisfăcut:

— Așa, domnule !... Las să-i frece că și ei ne freacă pe noi !... Numai regele poate să scape țara de tîlhari !

În sfîrșit citind lista guvernului nou, s-a declarat mulțumit fiindcă era o surpriză. Peste cîteva zile apoi au reintrat toate în făgașul obișnuit. Se interesa iar de bunica și de leacuri miraculoase. Numai la sfîrșitul lunii a început să fie puțin alarmat. Circulau zvonuri la biurou că noul ministru vrea să reducă la jumătate numărul funcționarilor și să scadă din nou lefurile. Rosmarin parcă regreta pe cei plecați. Seara, la masă, ofta greu:

— Cu schimbările astea de guverne nici nu mai poți ști ce aduce ziua de mîine... Barem la ceilalți eram asigurat cu Răcaru. Acu ăștia noi cine știe ce mai ticluiesc pe spinarea noastră, dar bine nu...

Și-a exprimat temerile și față de Remus Oloman într-o zi, cînd nu era acasă Liana și au putut sta de vorbă pe îndelete. Tînărul l-a liniștit imediat:

— Dacă te-a luat sub protecție Răcaru, vezi-ți de treabă, domnule Rosmarin ! Directorul meu a fost prieten cu ceilalți, cu ăștia însă e stăpîn și le dă ordin, scurt ! Parcă ăsta-i guvern?... Nițel să se încrunte la ei Răcaru și intră toți în pămînt !

Liana, care nu se prea sinchisea de crizele politice, de astă dată a profitat de nervozitatea generală ca să se vază mai des cu Dandu. Cunoștea atît de bine cuibul

din strada Regală și totuși de-abia acum se simțea acolo stăpînă și stăpînită. Împărăția celor două camere cu baia și un mic vestibul era pentru ea cea mai fermecătoare din lume. Înainte se sfia de ordonanța lui Danduț, un țăran pișicher și bine dresat. Azi îi dădea ordine și-l strunea ca la ea acasă. Observa toate detaliile și-l punea să frece mai bine parchetul, să șteargă mai bine praful, să facă să lucească baia, să curețe mai conștiincios lucrurile stăpînului. Micile griji casnice o încîntau și-i întrețineau iluzia intimității complecte cu Danduț. Și pe el îl amuzau preocupările ei menajere încît uneori, amîndoi în pijamale, se apucau să imite pe tinerii căsătoriți care-și încropesc o gospodărie nouă.

În același timp în sufletul Lianei încolțea și creștea dorința de posesiune exclusivă. Precum în inima ei nu exista decît el, tot astfel în inima lui să nu existe decît ea. O dureau toți anii pe care i-a trăit fără dînsul și mai ales timpul ce-l petrecea el fără ea. Era geloasă pe toți oamenii cu care avea el contact și chiar pe trecătorii de pe străzi cărora le arunca vreo privire oricît de indiferentă. Prietenii, camarazii, cunoscuții, toți i se părea că-i răpesc cîte ceva din Dandu. Făcea sforțări să se stăpînească și să nu-și demaște ura față de toată lumea, numai de frică să nu devie plicticoasă și sîcîitoare și astfel să scadă în inima lui. Dar îl pîndea și-l încerca. Deseori, vorbind despre vreo femeie, începea să-i laude frumusețea sau alte calități numai ca să-i scormonească gîndurile ascunse. Și dacă observa vreo lucire în ochii lui, se posomora și, într-un tîrziu, cînd el habar nu mai avea despre ce a fost vorba, murmura cu glas lăcrimat:

— Nu mă mai iubești, Danduț...

O înnebunea mai cu seamă gîndul că, în lipsa ei, s-ar putea să intre și altă femeie în sanctuarul dragostei

lor. Aici, unde ea nu poate veni decît la trei-patru zile, unde nu poate trăi mai mult de cîteva ore pe săptămînă, era întreaga ei viață. Frămînta planuri cum să afle ea adevărul, să-și astîmpere tortura. Proiecta mereu să stea la pîndă pe stradă și renunța ca să nu fie surprinsă. Într-o zi, sosind mai devreme și Dandu nefiind acasă, îi veni ideea să descoase pe soldat:

— Ascultă, Tănase, ai un pol dacă-mi spui adevărul !... Ce cucoană mai vine pe-aici cînd nu sunt eu? Hai, repede !

— Vai de mine, duduiță, se poate să vie aci alte cucoane? făcu ordonanța prompt, ca din carte. Doar d-voastră sunteți icoana domnului locotenent !...

Liana era măgulită pentru moment. Un om simplu nu poate minți fără să clipească din ochi. Avu chiar remușcări că a suspectat pe Dandușul ei drag. Îi și spuse ca și cînd astfel ar fi vrut să-și ispășească vina de-a nu avea încredere deplină într-însul. Dandu bonibăni cam absent:

— Copilării, Liana...

Părea puțin abătut. Liana se îngrijoră și-l asaltă cu întrebări speriate. Voia să împartă cu el orice nemulțumire, să-i ușureze sufletul. Dandu se eschiva taciturn ca de obicei: fleacuri care n-o interesează pe ea.

— Nu, Dandușule scump ! îl mîngăia ea. Mă ofensezi. Pe mine mă interesează tot ce te privește pe tine mai mult decît orice în lume !

Dandu o privi lung, întrebător, parcă n-ar fi înțeles sau ar fi înțeles prea mult. Făcu gestul lui obișnuit prin care își spulbera gîndurile, mormăind:

— Ia să lăsăm astea, turturico !... Tu ești dragostea, turturico ! Ce să pierdem vremea cu...

Tîrziu, întinși în pat, storși de voluptate, după o tăcere lungă, Dandu zise moale, parcă ar fi fost un gînd care-l urmărea de mult:

— Să nu mă înșeli, turturico!... Că dacă mă înșeli...

Liana tresări ca înțepată și întrebă privindu-l nedumerită:

— Cum să te înșel?... Ce vorbă e asta?

— Așa... Să te măriți... sau... —urmă dînsul leneș, cu ochii mereu în tavan și cu o fluturare ciudată pe buze.

— Cu altul? făcu Liana uluită.

— Știu eu?... Poate cu Alistar, că tot aud că te pisează, ori poate...

Indignarea Lianei se transformă subit în duioșie. Înțelegea că Danduț e gelos și asta o măgulea și o mișca. Se aplecă peste dînsul, înfiorată de tandrețe, și-i sărută ochii, gîngurind:

— Eși gelos, prostule mic și drăguț!... Nu ți-e rușine?... Nu simți tu că în inima mea tu ești singurul stăpîn și pentru totdeauna?

După cîteva momente Dandu se ridică de asemenea, mereu îngîndurat, se dădu jos și începu să măsoare camera cu pași nesiguri, căutînd parcă o frază sau un gest de eliberare. Se opri lîngă mescioara rotundă pe care, într-un talmeș-balmeș de perii, cărți, creioane, nasturi, cartușe și alte mărunțișuri, zăcea un revolver cu mîner de os, încărcat și împiedecat. Îl luă în palmă, îl jucă o clipă, cîntărîndu-l, și apoi rosti cu glasul moale de adineaori, parcă ar fi continuat de unde s-a întrerupt:

— Așa, turturico... Altfel mă ai pe conștiință, fiindcă, uite-l, odată îl lipesc ici și apăs pe trăgaci și...

Duse țeava revolverului la tîmplă cu o mișcare lentă, calculată, uitîndu-se la Liana ca și cînd ar fi vrut să citească efectul. Îngrozită, Liana se aruncă la el:

— Danduțule, ești nebun?... Ce-s glumele astea stupide?...

Dandu așează revolverul înapoi, pe mescioară, domol, tacticos. Și iar zise, cu același glas:

— Toate glumele au un sens, turturico!... D-aia te previn să...

Liana era și fericită de o dovadă de iubire care merge pînă la desperare, dar mai mult era spăimîntată de perspectiva de a-l pierde. Avea credința că, într-o clipă de tulburare geloasă, Dandu își va trage într-adevăr un glonte în cap. Cine știe ce îndoieli îl zbuciumă pe dînsul de a ajuns să o creadă capabilă să-l înșele?... Revolverul îi apărea ca amenințarea cea mai gravă a iubirii lor.

Cîteva zile fu obsedată de o spaimă surdă, continuă. Ori de cîte ori se gîndea la Dandu, îl vedea în aceeași atitudine, cu revolverul la tîmplă. Nu mai putea suporta vedenia aceasta. Data viitoare, ducîndu-se la el, profită de un moment și strecoră revolverul în poșetă. Acasă apoi îl ascunse într-un sertar unde păstra numai obiectele scumpe inimii ei și a cărui cheie o ținea ea, ascunsă, ca nu cumva să-i cotrobăiască cineva... Cînd a observat lipsa revolverului, Dandu a bănuit îndată că numai ea i l-a putut lua și l-a cerut foarte insistent. Cu aceeași insistență Liana a refuzat:

— Nu!... Nu vreau să mori, Dandușule!... Viața ta mi-e mai scumpă decît a mea!

Dandu rîse:

— De unde ți s-a mai năzărit și năzdrăvănia asta?... Ești adorabilă!

— În orice caz sunt mai liniștită! rîse și Liana.

IUNIE

1

Liana tot se mai ducea pe la Universitate din cînd în cînd, dar, firește, nu de dragul examenelor. O apuca uneori nostalgia cărții, îi reveneau ambițiile de-a lua o diplomă și de-a fi independentă, dar numai pentru Dandu. Își zicea cîteodată că, dacă ar avea și ea o leafă, s-ar putea uni mai sigur cu Dandu. Probabil că el se sfiește să-i propuie căsătoria fiindcă nu se simte în stare să facă față cheltuielilor mai mari ale unei gospodării. Fără să-l fi întrebat vreodată, Liana știa că e băiat cu avere și că trăiește pe un picior mult superior unei solde de locotenent... Totuși nu găsea în sine energia de-a reîncepe studiile în mod serios. Amîna pentru mai tîrziu cînd își va redobîndi echilibrul sufletesc care să-i permită și alte preocupări. Întrebuința însă și Universitatea ca un paravan pentru justificarea timpului petrecut în strada Regală...

Fiindcă ea fixa totdeauna ziua și ora întîlnirilor, pe care dînsul le accepta invariabil, odată, la începutul lui iunie, a rămas puțin deconcertată cînd a auzit că nu poate s-o aștepte duminecă. Dandu a trebuit să-i

explice că are un miting important care durează pînă seara, iar pe urmă o masă cu concurenții. Liana înțelegea, recunoștea și totuși se întrista parcă ar fi primit o mare lovitură. Zise resemnată:

— Atunci... cînd vrei tu!

— Luni, turturico! se grăbi Dandu, împăciuitor. Dealtfel trebuie să ții seama, turturică amărîtă, că noi vara avem serviciul cel mai greu, cînd toată ziua suntem hărțuiți și mereu trimiși ba încoace, ba încolo... Așa că să nu te alarmezi dacă uneori...

— Bine, Danduțule — bîlbăi Liana căutînd să și zîmbească — înțeleg. De-aci încolo să hotărăști tu cînd să ne vedem. Da?

— Așa te vreau, Liana mică, cuminte și rezonabilă! zise el îmbrățișînd-o languros.

Liana își alungă sentimentul de umilire ce o neliniștea. Egoismul ei ar fi fost în stare să pretindă lui Danduț să o puie pe ea mai presus și de serviciu, și de camarazi, și de orice în viață. Ea a renunțat la toate pentru el. Dar bărbații nu pot să trăiască numai pentru iubire.

Întîlnirile deveneau mai rare chiar decît atunci cînd le distanța ea de frica suspiciunilor. Dandu îi dădea însă totdeauna motive atît de puternice încît nu putea să nu le accepte. Venea cu aceeași bucurie, numai inima îi tremura mereu ca și cînd i-ar fi fost teamă de un necunoscut care o pîndea undeva. Pe urmă lîngă el își recăpăta chiar și exuberanța dintr-un instinct speriat de a nu părea tristă și mai ales de a nu-l întrista pe Danduț.

Într-o zi sosi mai veselă și alergă mai repede pe scara spre etajul lui. Nu-l mai văzuse de o săptămînă și dorul o mistuia. Fredona liniștită apăsînd pe butonul soneriei. Soldatul apăru cu oarecare întîrziere și, zărind-o, făcu o mișcare parc-ar fi vrut s-o oprească să intre. Liana

nu băgă de seamă și năvăli în vestibul. Numai înainte de-a trece în camera de dormit auzi glasul ordonanței:

— Duduiță, don' locotenent nu-i acasă...

Întoarse capul necrezătoare, dar, peste o frîntură de secundă, zise cu încredere:

— Nu-i nimic ! Are să vie îndată !...

— Duduiță, don' locotenent a ieșit acușica, nu-i nici o jumătate de ceas, în civil, și încă mi-a spus să nu-l aștept că vine tîrziu !

— Nu se poate, Tănase ! se încăpățîna totuși Liana deși acuma cu o strîngere de inimă.

— De, duduiță — murmură soldatul dînd din umeri.

Lianei îi venea să-l mai întrebe, să-l zgîlție, să-l roage. Îi fulgerau prin creieri mii de cuvinte de revoltă și de rușine. Apoi deodată își auzi vocea, albă și zgribulită și afectînd o nepăsare fără rușine:

— Atunci să știi, Tănase, c-a uitat... Are și el multe pe cap, săracul... Am să-i las un bilețel...

Intră în dormitor parcă tot ar mai fi păstrat o rămășiță de speranță într-o surpriză sau o farsă neroadă. Patul era răvășit întocmai ca după îmbrățișările lor. Rufe, haine de-ale lui, împrăștiate, îi arătau că soldatul n-a mințit și că într-adevăr Dandu a plecat, poate înadins ca să nu fie aici cînd va sosi ea. Trecu în cealaltă cameră. Căzu zdrobită pe scaunul de lîngă măsuța de scris. Se reculese, hotărîtă să-i scrie o insultă grea care să curme definitiv orice legătură între dînșii. Stiloul îi palpita între degete. Scrise cu litere zîmbitoare: „Eu am venit, Danduțule drag. De ce nu m-ai așteptat?.. De ce ești rău cu..." Stiloul se opri. Gîndise să termine cu „turturica ta", dar mîna nu avea putere să execute...

A coborît scările ca să nu le mai urce niciodată. A doua zi a revenit. Nu voia decît o explicație. Douăzeci și patru de ore s-a luptat cu toate stafiile. S-a gîndit

că el o considera ca un simplu obiect de distracție. Ea sau o midinetă, pentru el e același lucru. S-a gîndit că s-a înșelat și nu-i rămîne decît să-l disprețuiască. Dar... Pe urmă și-a zis că nu trebuie să judece fără chibzuială ca atunci. Danduț nu poate fi ticălos. Desigur a avut un motiv grav de n-a putut-o aștepta. Pentru o întîlnire ratată nu se distruge o iubire adevărată. Rîndul trecut, dacă nu intervenea Remus, s-ar fi consumat o crimă contra dragostei, din vina ei. Acum se cuvine să fie „cuminte și rezonabilă", cum îi place lui. Nu mai vrea intermediari. Și de ce să aștepte să vie el care are toate motivele să se simtă vinovat și deci să nu îndrăznească? Ea trebuie să-l caute, fiindcă e fără pată și n-are pentru ce să roșească...

Explicația s-a terminat în pat, după lacrimele ei și consolările lui. Liana a auzit „ministerul de război", „comandantul grupului", „avionul tri-motor", „recepția" și s-a potolit, iar cînd Dandu a mai adăogat emfatic că n-a găsit corect să-i lase vorbă ori bilet prin ordonanță ca să n-o ofenseze, s-a convins deplin și a surîs cu ochii ei mirați înecați de plîns:

— Dar altă dată să nu mai faci, Danduț, auzi?... Să nu mai superi pe turturica ta, căci ea numai pe tine te are sub soare!

Altădată Liana nu s-a mai supărat deloc. S-a obișnuit să nu fie sigură dacă-l găsește cînd venea la întîlnirile hotărîte de el. Din strada Regală trecea atunci la Universitate unde veșnic găsea colegi care să-i ție de urît și s-o distreze pînă își uita amărăciunea. Spre seară lua tramvaiul și ajungea acasă tocmai la vremea mesei, să participe la conversațiile despre Alistar, care venea mai rar fiindcă noul ministru îl ținea pînă noaptea la biurou, sau despre boala bunicii care, în afară de durerea ce o pricinuia tuturor, încurca și proiectele de vacanță

ale familiei. Rosmarin se înscrisese pentru concediu în iulie și ar fi vrut să meargă cu toții undeva la mare, dar cîtă vreme bunica era bolnavă nu se putea decide nici într-un fel...

Aproape de sfîrșitul lunii, într-o zi cînd iar n-a găsit pe Dandu la întîlnirea fixată și după ce s-a consolat iar la Universitate cu colegii binevoitori, Liana s-a suit în tramvai și a pornit spre casă. Se uita distrată, din fereastra vagonului, la forfoteala lumii pe Calea Victoriei și pe bulevard. Deodată, în furnicarul de oameni de pe trotoarul cinematografelor, i se păru că zărește pe Dandu cu o femeie... Întoarse capul să se uite mai bine, dar tramvaiul gonea clopoțind furios și coroanele castanilor acoperiră grupul în care a zărit pălăria cafenie trasă pe ochi și în dreapta, cum o purta el. Vru să se dea jos la stația din Brezoianu, să alerge, să se convingă. Vagonul era arhiplin și ar fi trebuit să dea o luptă prea desperată ca să ajungă pînă la platforma de coborîre.

„O, dacă asta e la mijloc!“ își zicea mereu Liana nemaivăzînd nimic pînă acasă deși privea fix pe trecătorii de pe trotoare parc-ar fi așteptat să mai apară pălăria cafenie....

Dandu s-a jurat a doua zi că nici n-a trecut pe bulevard fiindcă...

Totuși Liana, deși a crezut jurămintele, a rămas cu pumnalul bănuielii în inimă. Gelozia ei a fost pînă acuma impersonală, o temere vagă amestecată cu ură împotriva tuturor. Incidentele cu explicații le socotea o luptă contra tendinței inevitabile de-a intra în făgașul standardizării, de a reglementa o pasiune la ore fixe, ca

într-o căsnicie hodorogită. Discuțiile și lacrimile ațină iubirea și o împrospătează cu farmecul surprizei. Dar dacă a intervenit între ei o femeie, atunci... Liana nu izbutea sau nu cuteza să se gîndească ce-ar fi atunci. Își frîngea doar mîinile și simțea o dorință irezistibilă s-o cuncască. Trebuie să o descopere cu orice preț. Cînd nu-ți cunoști adversarul, bătălia e inegală.

Două zile consecutive, de la trei pînă la opt, Liana a stat pitită într-un gang în strada Regală, peste drum de locuința lui Dandu, de unde putea observa tot ce se petrece, pe toți care intră și ies. L-a văzut pe Dandu, în prima zi, ieșind în civil, cu pălăria cafenie, exact cum l-a zărit din fuga tramvaiului. A oprit o mașină și a plecat spre teatru și nu s-a mai întors. A doua zi a ieșit ordonanța și a revenit curînd cu un mănunchi de trandafiri roșii. Inima Lianei bătea să plesnească în ascunzătoarea din gang. Dar soldatul a ieșit din nou cu florile și apoi s-a înapoiat fără ele, ceea ce însemna că le-a dat unui comisionar să le ducă mai departe. Spre seară Dandu a plecat tot în civil, fluierînd și învîrtind un bastonaș.

Pe urmă Liana și-a schimbat postul de observație, trecînd pe trotoarul cinematografelor. În ceea dintîi după-amiază s-a întîlnit cu Angela. A încercat să o ocolească, dar Angela a apucat-o de braț, veselă, guralivă:

— Liana!... Ce bine-mi pare că te văd!... Hai să vedem împreună filmul! Am auzit că Joan Crawford e fenomenală și arborează cincizeci de toalete!... Tot sunt singură, Liana...

— Chiar acuma l-am văzut, Angeluțo dragă! făcu Liana cu o mască de încîntare. Într-adevăr e delicioasă, merită s-o vezi!... Du-te și scuză-mă pe mine... Ce face Nina? N-am mai văzut-o de două săptămîni...

Acum era sigură că atunci a fost Dandu cu Angela. Lîngă pălăria cafenie a fost toca albă de pai pe care o purta și azi Angela.

A treia zi l-a văzut și pe Dandu în holul de la Capitol, așteptînd cu ochii țintă la poartă, cu mutra de plictiseală tăcută ce o afecta cînd vroia să-și disimuleze nerăbdarea. Liana a trebuit să se amestece într-un grup de trecători ca să nu fie văzută... Peste vreo zece minute apoi abia a izbutit să se ascundă de Angela care venea grăbită dinspre Calea Victoriei. Liana s-a întors și a ajuns-o din urmă tocmai cînd intra la cinematograful unde aștepta Dandu. De-afară, de pe trotoar, Liana s-a uitat bine cum a întîmpinat-o Dandu, cum au pornit împreună spre casa de bilete, cum el i-a arătat că le-a și cumpărat, apoi cum au dispărut de braț după perdeaua controlorilor...

Liniștită, parc-ar aștepta un tovarăș iubit, Liana s-a așezat apoi pe bancă, în hol, cu privirea la perdeaua care a înghițit pe cei doi. Aproape trei ore a șezut în același loc, tresărind de cîte ori ieșea cineva din sală. În sfîrșit a apărut pălăria Angelei. Liana a încercat să se scoale, să le iasă în cale, dar picioarele au refuzat ca și cînd ar fi fost paralizate. A rămas pe bancă. Pe buzele vopsite tare îi juca un surîs neputincios, iar în ochii violeți, peste mirarea naturală, tremura deznădejdea... Cu ei mai era acuma și un ofițer necunoscut. Cîteva momente s-au sfătuit în mijlocul holului, printre străinii care ieșeau sau intrau. Dandu stătea cu fața spre Liana. Într-un moment privirea lui s-a încrucișat cu a ei. O străfulgerare de spaimă, o ezitare și pe urmă ochii lui s-au întors nepăsători în altă parte. Liana a observat pe urmă cum îi grăbea pe ceilalți să iasă. Îndată ce grupul a dispărut, s-a ridicat și ea. I-a mai văzut pe trotoar, prin mulțime, mergînd agale spre Calea Victoriei. Dandu s-a

uitat înapoi de două ori. Îi era frică, desigur, că-i urmărește...

Liana nu-și dădea seama cum s-a tîrît pînă acasă. Maică-sa a crezut-o bolnavă și s-a speriat. Toată noaptea s-a răsucit în pătuceanul ei alb parc-ar fi fost pe jar. Prin creieri îi zburau necontenit aceleași cuvinte neputincioase:

— Ce să fac?... Ce să fac?... Ce să fac?

Ziua următoare era zi de întîlnire aleasă de el. S-ar fi dus, dar avea presimțirea că, mai ales acuma, n-o va aștepta. Îi părea rău că a pîndit și a aflat adevărul și mai mult că a văzut-o și dînsul. Ce-i trebuia adevărul? Cît nu-l cunoștea, cel puțin avea speranțele.

A încercat totuși. Dandu o aștepta. Liana s-a prăbușit la picioarele patului într-un hohot de plîns.

— Liana... turturica mea frumoasă... Ce-i cu tine? bolborosi Dandu ridicînd-o pe brațe ca pe un copil. Se poate?... Iar nu-i cuminte turturica?

Îi sărută gura și buzele plînse, o așează pe pat, îi șterse lacrimile care curgeau șiroaie și între timp îi spunea că nu-i vinovat, că el aștepta pe un camarad și s-a pomenit din senin cu Angela care s-a agățat de el să-i ție companie, că el cumpărase bilet pentru celalalt ofițer și a fost nevoit să i-l ofere Angelei, că așa s-a mai întîmplat și altădată cu ea, că Angela e un scai de care nu te poți cotorosi și pe care dealtfel în casa lor a cunoscut-o, că el n-o sufere și i-e chiar antipatică cu nasul ei ca un cartof nou și cu gura ceea mare care rîde mereu prostește, că el a văzut-o pe bancă și a vrut să meargă la ea, dar i-a fost frică să nu-i facă vreun scandal știind cît e de geloasă fără nici un motiv...

Printre lacrimi Liana asculta și vorbele lui îi descrețeau inima. Toate erau atît de plauzibile încît nu se poate să nu fie sincere. A recunoscut și întîlnirea cea-

laltă, despre care nici nu-şi închipuieşte că ea ştie. Asta dovedeşte fără replică sinceritatea desăvîrşită. Şi zugrăvirea Angelei. Dacă i-ar fi dragă cum ar vorbi despre ea cu atîta silă?

Liana ştia că el pleacă în concediu acasă, la Focşani, la 1 iulie. Îi spusese de cîteva zile că părinţii vor să-l aibă între ei, mai ales că bătrînul e şubred şi într-o bună zi se poate prăpădi. Îl cam plictisea perspectiva vilegiaturii la Focşani, dar îi era imposibil să refuze dorinţa bătrînilor... Liana, voind acum o dovadă hotărîtoare de sinceritate din partea lui, îi puse condiţia să se vadă în fiecare zi pînă la plecare. Mai erau cinci zile.

— Bine, turturico, în fiecare zi! zise Dandu cu tandreţe. Numai să fii împăcată şi să nu mai plîngi că pe mine mă doboară lacrimile!

— Iacă, nu mai plîng, dacă eşti bun! zîmbi Liana cu obrajii săraţi de lacrimi.

În casa Rosmarin bătrînii se tot perpeleau cum să facă să trimită măcar pe Liana la băi, să se mai distreze şi să se întremeze, că prea li se părea slăbită şi plăpîndă în ultimul timp. Liana refuza. Nu vrea să plece de lîngă bunica tocmai cînd e bolnavă. Dacă Dandu nu s-ar fi dus la părinţi, s-ar fi înţeles poate cu el şi ar fi mers în aceeaşi localitate. Aşa însă vilegiatura nu-i mai oferea nici o atracţie.

Stăruinţele bătrînilor fură reluate cînd Mircea le propuse să ia pe Liana cu ei, la Mangalia, unde vor fi împreună şi cu Gavrilescu şi cu Angela. Liana nici nu mai voia să audă de plecare. Asta i-ar mai lipsi, se gîndea, să fie toată vara tocmai cu Angela! Cel mult la gară făgădui să-i conducă, dar numai pentru că, la un ceas după trenul lor, pleca şi Danduţ şi astfel va putea fi lîngă el pînă în ultimul moment.

— Ce rău ne pare că nu vii și tu, Liana ! îi spuse în gară Angela. Aveam să petrecem așa de bine împreună !...

Liana rămase pe peron după plecare trenului de Constanța. Dandu apăru întovărășit de soldatul încărcat de geamantane. O jumătate de oră s-au plimbat pe lîngă garnitura de vagoane care se umplea încet cu oameni și bagaje. Dandu mai mult tăcea, ca de obicei, în vreme ce Liana îi repeta de zeci de ori să-i scrie des și să se gîndească numai la ea.

— Da, da, negreșit ! mormăia dînsul din cînd în cînd. Se îmbrățișară lung. Liana avea ochii umezi, dar gura îi surîdea și șoptea cald, implorător:

— Nu mă uita, Danduțule !... Să nu mă uiți !...

Din fereastră Dandu o privea cu un zîmbet vag. Trenul se depărta greoi. Liana agita tot mai speriată batista mică de mătase, murmurînd duios:

— Danduț !... Danduț !

Cu aceeași batistă încercă să-și oprească lacrimile care îi sărau sufletul.

IULIE

1

Cît va lipsi Danduţ, pentru că a fost aşa de bun în ultimele zile şi pentru că în general, cu toate mizeriile inerente oricărui om, are un suflet atît de simţitor şi o iubeşte în fond atît de mult, Liana se hotărî să-şi asume rolul de veritabilă soră de caritate pe lîngă bunica bolnavă şi să nu iasă deloc nicăiri, să trăiască numai cu amintirea şi cu scrisorile lui.

Factorii poştali nu băteau prea des la poarta casei Rosmarin. Ici-colo cîte-o scrisoare întîmplătoare, cîte-o cartă poştală, cîte-un prospect de reclamă. De aceea Liana era cam îngrijorată să nu-i rătăcească vreo scrisoare de la Dandu. Cum sunt neglijenţi poştaşii şi leneşi, te pomeneşti că o să facă vreo încurcătură tocmai acuma... Se învoi cu maică-sa să atragă atenţia factorilor că trebuie să primească mai multă corespondenţă importantă şi să fie mai atenţi. Firește, spunea că se gîndeşte la ştiri de la Mircea şi de la cunoştinţele plecate la băi. Apoi, ştiind foarte curioasă pe mamă-sa, o dăscăli foarte serios să nu facă cumva să-i deschidă şi să-i citească eventuale scrisori personale.

Primele zile trecură repede. Acuma Dănduț e acasă și șade cu părinții, își zicea Liana, la fel cum șade ea pe lîngă matîna, și se gîndește la ea și se pregătește să-i scrie. E cam leneș la scris, știe ea bine, are un fel de greață fizică de hîrtie și cerneală. Dar pentru turturica lui...

Veni Remus Oloman într-o zi, în alta Alistar pe care însă nu l-a mai primit așa de bucuroasă, ca și cînd primindu-l în lipsa lui Danduț, ar săvîrși o trădare. Alistar a și observat răceala și a vrut să afle pricina. Liana s-a scuzat ușor că nu poate să fie veselă cînd sărmana bunica...

A șasea zi, înainte de a sosi Rosmarin de la biurou, Didina a coborît triumfătoare în subsol cu o cartă postală. Liana s-a repezit, înflăcărată de emoție, să i-o smulgă din mînă. Cînd și-a aruncat însă ochii pe adresă și a recunoscut scrisul lui Mircea, i s-a tăiat entuziasmul.

— E de la Mircea, matînă! zise ea decepționată. Ia să vedem ce spune... „Salutări și sărutări din Mangalia. Am sosit bine și petrecem strașnic."

Erau vreo zece iscălituri. Liana se sforța să le descifreze. În afară de Mircea și Gavrileștii, remarcă numai pe Coralia. Două nume de necunoscuți și alte trei pe care nu reuși să le dezlege.

— Vezi, mamă, e și Coralia acolo, probabil cu tipi de-ai ei! adăogă Liana melancolic.

Își zicea în sine că, precum a sosit asta de la Mangalia, putea să vie și un cuvînt de la Focșani care e mult mai aproape, încît dacă ar pune scrisoarea la cutie dimineața, seara ar primi-o negreșit la București. Dar repede s-a gîndit să nu fie nerăbdătoare și nici să-l condamne, că băieții sunt mai uituci și mai cu seamă Danduț e atît de neglijent că ar avea nevoie de o

dădacă să-i amintească obligațiile cele mai firești. Totuși zilele următoare a așteptat pe factorii postali și i-a întrebat dacă n-au nimic pentru d-șoara Liana Rosmarin, rugîndu-i să fie cu mare grijă dacă-i sosește ceva...

Peste cîteva zile, într-o marți după-amiazi, pe cînd Rosmarin se afla la minister, chemat special pentru niște lucrări urgente, iar Didina tocmai era gata să plece în oraș, sosi o scrisoare de la Mircea.

—Hai, citește-o repede, fetița mamii, că sunt și eu curioasă ce scrie băiatul! strigă d-na Rosmarin grăbită și în același timp îngrijorată să nu se încălzească zăbovind prea mult, așa, împopoțonată, și să i se șteargă pudra pe față.

Scrisoarea se întindea pe patru pagini mari. Liana începu citirea fără entuziasm, cu gîndul mereu la scrisorile ei care nu sosesc și cu o vagă neliniște că poate i s-o fi întîmplat ceva lui Danduț de nu dă nici un semn de viață. Mircea povestea cum au călătorit, cum s-au instalat la Mangalia, cum mănîncă de bine și de ieften, apoi despre frumusețea orășelului și a plajei, despre vilegiaturiștii între care sunt foarte mulți bucureșteni, numai lume bună și distinsă.

„Dintre cunoscuți care știu că o să vă intereseze —continuă Liana —și din care unii au semnat carta ilustrată pe care sper că ați primit-o, să vă înșir în primul rînd pe Coralia, prietena Lianei. A venit cu o bandă întreagă de băieți veseli cu care ne-am împrietenit și noi, ca să avem un grup mai mare. De asemenea a sosit îndată după noi și locotenentul Dandu din aviație, îl știți, care a încercat să facă curte Lianei și pe care ea l-a îndepărtat. (Numai hîrtia tremura puțin în mîna Lianei; glasul îi rămase calm.) Se pare că acum e amorezat turtă de Angela și se ține după ea ca umbra. Nina zice că n-ar fi exclus să ne întoarcem de la băi cu ei

logodiți. Despre asta însă nu trebuie să suflați nici o vorbă deocamdată. Încă nu e nimic sigur și ar fi rău pentru Angela să se răspîndească zvonuri înainte de-a fi toate aranjate definitiv."

— Și-a găsit sacul petecul — întrerupse d-na Rosmarin cu scîrbă. Vă spuneam eu că ăsta nu e om serios... Bine c-ai scăpat tu de el, draga mamii!

— Da, măicuță — încuviință Liana fără să ridice ochii din scrisoare. Bine că s-a terminat!

Apoi urmă lectura cu același glas:

„Noi toți regretăm că Liana n-a vrut să vie cu noi. Sunt atîția băieți simpatici aici și ar fi petrecut și s-ar fi distrat admirabil. Dacă venea ea poate că se îndupleca și Costică Alistar și am fi fost o familie cu toții. Eu cred că tot ar mai putea să se hotărască și să vie măcar pentru zece-cincisprezece zile..."

— O, mai ales acuma! se întrerupse Liana. Nici nu mă gîndesc!

După ce se isprăvi scrisoarea, Didina mai ocărî pe Dandu și o șterse împreună cu Bebe, ca să nu hoinărească singură prin magazine.

Liana rămase cu scrisoarea în mînă, cu privirile în gol, pe fotoliul de la capul patului bunicii. Odaia se clătina din ce în ce mai tare. Avea senzația că totul se năruie în jurul ei și că dărîmăturile o acoperă și o înăbușesc. Ochii ei nu mai vedeau nimic. Pleoapele grele tremurau parcă ar fi făcut sforțări să stăvilească lacrimile. Inima îi sfîrăia și se răsucea ca o bucată de carne arsă. Respirația sacadată îi strivea pieptul. În sfîrșit ca și cînd s-ar fi rupt un zăgaz ce-o sugruma, izbucni în hohote scurte, sfîrticate de gemete.

— Aoleu, măicuță, ce s-a întîmplat? se sperie bunica.

Cîteva secunde Liana continuă plînsul, zdrobit și torturat parcă tot ar mai fi încercat să și-l stăpînească.

Pe urmă își prăvăli corpul pe marginea patului, urlînd și rostogolindu-și capul pe pieptul bunicii:

— Matînă dragă, matînă dragă, sunt atît de nenorocită!

— Taci, Liana mică! Taci, frumoasa măicuții! Taci! o ostoia bătrîna mîngăindu-i părul și totuși lăsînd-o să-și verse lacrimile, ca să-și ușureze inima.

Pe Liana chinul o apăsa atît de cumplit că nu-l mai putea tăinui. Șase luni s-a zbuciumat singură și s-a înșelat mereu. Acuma trebuie să scape de el, să-l arunce, altfel are s-o omoare... Îndemnată de glasul blînd al bunicii, printre lacrimile care curgeau fără sfîrșit, își deșertă inima pînă în fund, să nu rămîie nici un colțișor pătat, să limpezească toate fibrele de rugina îngrămădită.

— Nu-i nimic, frumoasa mamii mică și amărîtă! îi zise bătrîna înduioșată cu un glas care ungea rănile ca un balsam miraculos. Așa se întîmplă în viață. Bine că n-a fost mai rău și n-ai rămas cu altă rușine... Cîte fete nu greșesc, o Doamne! Că inimioara fetelor e slabă și nevinovată și crede în cuvintele dulci și-și fac idol din primul bărbat, iar bărbatul se joacă și nu pricepe inima cea iubitoare. Să nu crezi tu că fetele stricate greșesc. Nu, măicuță, că acele stricate sunt ca și bărbații și nu-și dau inima nimănui întreagă. Mai mult pătimește tocmai fata cea mai cinstită că ea nu știe să înșele și nici să se prefacă... Dar tu să nu-ți faci inimă rea deloc, micuța matînii! Că tu nu pierzi nimic. Cel mult o iluzie. Pe cînd el, prostul și răul, pierde un sufletel ca o floare cum n-are să mai găsească niciodată în lumea asta. Tu, măicuță, ai toată viața înaintea ta, și ce frumoasă e viața cînd ești tînără! Bărbați — geme pămîntul de ei. Lasă, are să vie el și cel adevărat, măicuță, cel care ți-e scris ție. Nu fi tu întristată, că Dumnezeu

dă fiecăruia ce i se cuvine. Și poate că al tău e chiar pe drum pe-aproape...

Liana se simțea mai ușurată. Cuvintele bunicii îi cîntau în urechi. Și totuși inima plîngea mereu și glasul înăbușit repeta necontenit:

— Norocul meu !... Norocul meu !...

2

Bunica se stinse pe neașteptate, tocmai cînd părea că s-a mai înzdrăvenit, într-o dimineață dinspre sfîrșitul lui iulie. Didina striga și se cătrănea cu Tinca la bucătărie, fiindcă toanta nu se sculase la timp, nu dereticase și nici nu pregătise ceaiul lui Rosmarin încît bietul creștin trebuia să plece la minister cu inima goală parcă n-ar avea familie și casă. Fierbînd de mînie trecu la bunica să se plîngă de ce pătimește cu servitoarea.

— Mamă ! Ce ai? Aolcu, pentru Dumnezeu, ți-o fi rău ! strigă deodată văzînd pe bunica cu gura deschisă și făcînd sforțări să respire.

— Didino, aprinde lumînarea că mor ! blodogări bătrîna închizînd și deschizînd mereu ochii speriați parcă de o vedenie.

— Aoleu !... Mamă !... Mamă ! răcni d-na Rosmarin repezindu-se la lumînarea pe care bunica și-o avea pregătită pe mescioara de noapte de cînd a început să bolească, tocmai ca să fie la îndemînă și să nu se prăpădească fără lumina creștinească.

Pînă să nemerească Didina cutia de chibrituri, pînă să aprindă întîi chibritul și apoi lumînarea, fiindcă tremura toată de spaimă, bunica nu mai mișca...

I-au făcut înmormîntare frumoasă cum merita coana Frusina. A venit și Mircea pentru o zi, întrerupîndu-și vilegiatura, singur însă deoarece Nina n-avea rochie de doliu și nici timp să-și facă. Au jelit-o cu toții, dar mai neconsolată era Liana care pierdea într-însa mai mult decît ceilalți.

— Iată-mă iar singură ! își zicea mereu amintindu-și cum vorbea cu dînsa, după ce i s-a destăinuit, despre Dandu și despre toate și cum plănuiau împreună ce trebuie să facă și cum să se poarte cînd se vor revedea.

Luase hotărîrea și chiar jurase bunicii că nu mai vrea să știe de Dandu. Îl va considera inexistent. Un vis urît cu coșmar a fost toată iubirea aceasta. S-a trezit. Visul s-a împrăștiat. Repeta zilnic aceeași hotărîre către bunica spre a se întări în ea și a înăbuși ezitările care o ispiteau. Numai cu o zi înainte de moarte discutaseră de n-ar fi poate mai bine să-l primească, dacă va veni, să se explice liniștit, frumos, și să se despartă ca doi oameni civilizați. Decît să apară în lume certați, mai ales că el poate să-i devie cumnat, dacă într-adevăr se va însura cu Angela, nu e mai corect să păstreze relații de politețe, să nu bănuiască lumea ce-a fost între dînșii? Și bunica spusese că da, așa ar fi mai bine, numai să ia seama și să nu-și piardă cumpătul niciodată. Cît a fost bunica lîngă ea, Liana avea încredere în sine, deși inima îi zvîcnea dureros de cîte ori se gîndea să se întîlnească cu Dandu și să fie cu el ca o străină.

Ca să poată fi mai liniștită, mai ales seara cînd o năpădeau mai insistent gîndurile și amintirile, Liana s-a mutat jos, în subsol, în odaia bunicii. De ce să fie salonul totdeauna încurcat, să nu poată primi în orice moment pe oricine, și camera de jos să stea goală? Ei îi convine foarte mult și pentru învățătură, dacă va fi să reînceapă studiile, și ca să poată fi la largul ei fără

să audă în fiece dimineață că trebuie să se scoale pentru că altfel rămîne toată casa încurcată din pricina ei.

Se simțea într-adevăr mai bine în camera unde amintirea glasului alinător al bunicii îi mîngîia mereu urechea.

Purta doliu mare. Culoarea neagră se armoniza cu părul blond, cu tenul alb, cu toată făptura ei. Cînd se privea în oglindă și se vedea cernită își zicea că poartă un doliu dublu. Și-a înmormîntat bunica și iubirea. Zîmbea trist. În minte îi apărea Dandu ca și cînd pe el l-ar fi jelit. Își scutura buclele ca să-l izgonească. El însă persista ca o ispită veșnică și Liana își dădea seama că nu-l poate alunga. În fiecare seară adormea pe perne ude de lacrimi și bîiguind aceleași cuvinte chinuitoare.

— Cum m-a mințit !... De ce m-a mințit ?...

AUGUST

I

În prima zi de august, Oloman s-a întîlnit în casa Rosmarin cu Constantin Alistar. Veneau amîndoi să-și ia rămas bun de la Liana pentru o lună. Gazetarul a picat mai devreme. Mai ales de la moartea bunicii, Liana s-a legat de dînsul ca de un suflet adevărat prietenesc. Remus a luat parte afectuoasă la durerea ei. A fost la înmormîntare, dealtfel ca și Alistar, și pe urmă aproape zilnic cu cîte un cuvînt de consolare și de înțelegere. Lipsa lui din București, tocmai cînd se reîntoarce Dandu și cînd va trebui să aibă cu el ultima explicație, de despărțire, era pentru Liana ca, într-o luptă pe viață și pe moarte, pierderea tovarășului care, fără să-ți poată da vreun ajutor, prin simpla-i prezență, îți oferă totuși încredere mai mare în propriile-ți puteri. Era singurul om, în afară de bunica în puținele zile dinainte de-a dispare, care știa din gura ei despre iubirea lor și cu care putea vorbi despre Dandu și altfel ca despre un străin.

Alistar a mai rămas puțin și după ce Remus s-a retras. Spera să dobîndească un cuvînt de dragoste,

merinde pe răstimpul cît va fi departe de ea. Liana însă era mai abătută. Clipa revederii cu Dandu o înfricoșa și-i încleșta inima într-un zbucium cu atît mai aprig cu cît clipa se apropia. Alistar îi spunea că vrea să-i scrie mereu și o implora să-i trimită și ea, din cînd în cînd, cîte-un rînd măcar, să vadă că nu l-a uitat și să-i astîmpere dorul.

— Da, da, negreșit! murmura Liana cu gîndurile aiurea.

A doua zi Rosmarin a adus vestea de la birou că Gavrileștii s-au întors aseară de la Mangalia, iar ziua următoare a venit în vizită Mircea cu Nina. Cîteva minute au vorbit despre biata matîna, cum s-a prăpădit așa repede, apoi Mircea a început să povestească cum au plecat de la Mangalia, toată banda, cum au ajuns la Constanța, cum au ocupat aproape un vagon întreg numai ei cu de-ai lor, începînd cu Dandu care era tăcut ca amorezații încît a fost ținta tuturor înțepăturilor glumețe pînă la București, urmînd cu Coralia care...

Liana n-a mai auzit restul. Emoția îi paraliza toate simțurile. „A sosit! A sosit!“ îi zbura neîncetat prin minte cu spaimă și cu bucurie în același timp. Va să zică totuși se vor revedea, evident ultima oară și pentru a-și explica despărțirea, dar se vor întîlni! Avea certitudinea că va veni el. Nu-și dădea seama și nici măcar nu se întreba de unde a luat certitudinea sau dacă e întemeiată. A crescut în sufletul ei singură și a pus stăpînire atît de mult că l-a și visat cum vine, umilit și rușinat și bîlbîind vorbe care nu se putea înțelege. Își pregătea răspunsuri cînd demne și mîndre, cînd indiferente sau drăgălașe. Nu-i plăceau. Toate i se păreau false ca într-o dramă franceză de salon unde personagiile n-au altă preocupare decît să-și rotunjească

frumos frazele. Și sfîrșea totdeauna zicîndu-și că trebuie să se bizuie pe inspirația momentului.

Îl aștepta în fiecare zi precum i-a așteptat scrisorile. În locul lui soseau scrisori de la Alistar, lungi și sentimentale încît o enervau.

După vreo zece zile certitudinea începea să se zdruncine, făcînd loc îndoielii. Dacă s-ar întîmpla să nu mai vie? Dacă el consideră despărțirea lichidată? Dacă și lui i-e frică, de o nouă întrevedere care ar putea să redeștepte sentimentele numai amorțite?... Cîteva zile se mai măguli cu închipuirea că, într-adevăr, lui Dandu i-e frică.

Pe urmă a început s-o chinuiască tot mai mult gîndul că pentru Dandu iubirea lor e moartă definitiv. Atunci orice așteptare este zadarnică. El a părăsit-o, după ce s-a săturat de ea, ca pe orice fetișcană ieftină care trebuie să se socotească mîndră că un locotenent fercheș i-a făcut onoarea să se amuze cu ea. El se consideră, desigur, dezlegat și scutit de orice fel de obligații, chiar a bunei-cuviințe.

Liana se revoltă. I-a dăruit fericirea, inima, viața ei toată. Nimic nu și-a păstrat, nici măcar demnitatea. El i-a aținut calea, i-a sfărîmat trupul și sufletul, iar acuma vrea să treacă înainte peste ruinele ființei ei, fără a se mai uita puțin înapoi...

Nu mai voia explicație, ci răfuială. El a isprăvit cu ea, dar ea n-a isprăvit cu el. Îi clocotea inima de ură:

— În sfîrșit am deschis ochii!... Nu mai sunt o proastă să-l aștept și să am emoții! Nu merită el atîta zbucium! Dacă n-a fost capabil să înțeleagă delicatețea mea, va fi silit să înțeleagă altfel!

Trei zile și-a călit mînia recapitulîndu-și toate suferințele și umilințele. Pe urmă, a patra zi, în același

gang, unde odinioară a stat la pîndă agitată de gelozie, s-a ascuns să-l aștepte iarăși, liniștită ca și cînd ar fi fost vorba de o întîlnire de afaceri. Știa că de la masă Đandu de obicei se duce acasă, fie să se schimbe și să plece iar, fie să se culce. Singura ei grijă era să nu se întîmple ca tocmai azi să aibă vreo încurcătură și să nu treacă deloc pe-acasă. La urma urmelor va veni și mîine, și poimîine, pînă-l va găsi, fiindcă trebuie să-l găsească și să se răfuiască.

Dandu apăru. Părea obosit în uniforma de serviciu. Liana îl văzu intrînd. Mai rămase locului cîteva minute, apoi trecu strada și urcă scările, fără grabă, parcă n-ar fi vrut să sosească prea devreme. Se opri puțin la ușă, să-și potolească respirația, să-și calmeze inima care începuse să se tulbure. Sună. Auzi pașii soldatului venind din camera de dormit. Nerecunoscînd-o îndată în doliu, ordonanța avu o ezitare; dar pe urmă, cu o timidă încercare de-a reînchide ușa, bîlbăi speriat și rușinat:

— Duduiță, sărut mîna, să ne iertați că don' locotenent nu-i acuma...

Liana îl măsură cu dispreț și intră în vestibul. În aceeași clipă glasul lui Dandu întreba dinlăuntru:

— Cine-i, Tănase?

— Eu sînt... Liana!

După o mică pauză glasul ofițerului răspunse șovăitor:

— Numai un moment că tocmai mă dezbră...

Nu sfîrși parcă s-ar fi sfiit să rostească cuvîntul. Liana trecu în odaia cealaltă, strîngînd poșeta în mîini ca o pavăză. Așteptînd, în picioare, ochii ei rătăceau prin încăpere pipăind obiectele atît de cunoscute care toate îi deșteptau amintiri, evocau momentele de fericire sau speranțele de altădată. Totuși reușea să

nu se înduioşeze, ca şi cînd inima, prea plină de răni, ar fi devenit refractară bucuriei... Se pomeni deodată cu Dandu în faţă, ca ieşit din pămînt, aproape s-o sperie. Avu şi el o tresărire văzînd-o în doliu, deşi ştia despre moartea bunicii. El însă îşi redobîndi imediat stăpînirea şi zise cu o politeţă exagerată, fără a o privi în ochi:

— Iartă-mă, Liana, că te-am făcut să aştepţi... Dar de ce nu stai jos?

Între dînşii era mescioara de scris. Dandu trecuse de partea cealaltă, poate înadins ca să nu se apropie prea mult şi să nu fie obligaţi să-şi dea mîna.

Liana, parc-ar fi vrut să-şi încerce inima, îl examină o secundă gîndindu-se: „Cum am putut să-l iubesc atîta?“ Începu apoi clar, fără ezitare:

— Te aştept de aproape trei săptămîni, Dandule, să vii şi să...

Suspendă fraza. Voia să-l lase pe el să complecteze: să explici sau să aranjezi.

Plimbîndu-şi privirile pe masă, ca şi cînd ar fi căutat ceva, ofiţerul răspunse cu aceeaşi politeţe care pe Liana o enerva:

— Am crezut că în sfîrşit şi tu ai înţeles că...

Se întrerupse şi el, imitînd-o pe ea, ca să nu rostească un cuvînt aspru. Liana însă îl complectă grabnic, mulţumită că i-a dat prilejul:

— Că m-ai minţit şi că ţi-ai bătut joc de mine?... Da, bine, în sfîrşit a trebuit să înţeleg, firește, prea tîrziu! După ce m-ai necinstit, după ce...

— Nu poate fi vorba de necinste între noi, Liana! reluă Dandu, oprind-o. A fost iubire.

— Eu am crezut în iubire — zise Liana cu o nuanţă de amărăciune. Cît de mult am crezut! I-am jertfit tot fără ezitare. Şi iată rezultatul!

— Toate în lumea asta trebuie să aibă un sfîrșit, Liana ! făcu dînsul, după o tăcere, grav.

Liana rîse batjocoritor:

— O, filozofule !... Vrei să-ți acoperi purtarea cavalerească cu sentințe înțelepte !...

— Ce să fac? zise Dandu mai rece. Încerc și eu să spun mai delicat ceea ce mă silești tu să spun.

Schimbarea tonului spulberă brusc ultimii aburi de speranță care totuși mai dăinuiau în sufletul Lianei. Cu vocea nesigură, aproape înecată, înfricoșată parcă de răspunsul ce avea să-l audă, întrebă:

— Adică nu mă mai iubești deloc, Dandule?

— De ce să mă silești să...

— Sau poate nu m-ai iubit niciodată? continuă ea cu ochii disperați.

— Cred că da — zise ofițerul calm.

— Numai crezi, nu ești sigur? insistă Liana, parcă de cuvîntul lui ar atîrna lumea.

— În orice caz te-am dorit mult — murmură el gînditor. Cred că m-aș fi împușcat atunci dacă...

— Doamne, Doamne, Doamne ! bolborosi Liana abia perceptibil, numai pentru sine.

Stăteau față-n față și se priveau și Liana avea impresia că Dandu se depărtează, micșorîndu-se și schimbîndu-și mereu formele ca o fantomă nereală care totuși îți sporește în inimă panica. Dispăruse din sufletul ei și ura, și iubirea. Îi rămînea numai o spaimă greoaie, obositoare prin persistență. Apoi deodată îi răsări, ca o minune mîntuitoare, o întrebare nouă:

— Da... pe ea o iubești?

Dandu păru surprins. Răspunse, însoțindu-și vorbele cu un gest nehotărît:

— Nu știu... Eu nu-mi pun întrebări d-astea... Cred că da.

—Nu ești sigur? continuă Liana cu mirare și o licărire de bucurie.

—Siguranța e relativă, mai ales în iubire. Numai experiența te lămurește.

—Și totuși vrei să te însori cu ea?

—Căsătoria n-are a face cu iubirea! zise Dandu convins.

—Bine dar?...

Întrebarea frîntă cuprindea nedumerire și reproșuri. Ofițerul înțelese gîndul ei și nu ezită deloc, ca și cînd lucrul ar fi fost de mult clar într-însul:

—Desigur că m-aș fi însurat cu tine atunci și aș fi fost nespus de fericit dacă m-ai fi primit de bărbat.

—Și acuma nu? făcu Liana îngrozită.

Dandu ridică întîi numai din umeri, evaziv. Fiindcă ochii Lianei stăruiau, după cîteva momente adăogă cu un glas mai cald, în care vibrau regrete și amintiri:

—Uite, Liana dragă... De ce să ne înșelăm și să ne ascundem? Oricît ar fi de penibilă o clarificare, tot e mai bună decît... Mie mi-e greu să-ți explic motivele și celelalte. În mintea mea și în sufletul meu toate sunt limpezi și totuși nu găsesc cuvintele cele adevărate care să-ți lămurească și ție ceea ce în mine e așa de perfect lămurit... Nu ne potrivim, Liana, pentru o viață întreagă! Tu ești bună și frumoasă și plină de toate calitățile. Ești prea bună pentru mine—iată, cred că asta are să te convingă. Eu m-am simțit lîngă tine veșnic inferior, și mic, și umil, și deseori ticălos. Nu știu de ce. Din prima zi și pînă în clipa asta cînd trebuie să ți-o spun... Ce vrei, Liana? E înjositor pentru un bărbat să se simtă atît de inferior față de femeia lui, și intolerabil. Mi-ar fi imposibil să trăiesc mereu așa... Aș vrea să înțelegi și tu...

— Înțeleg că nu m-ai iubit niciodată, Dandule! zise Liana fără să-și mai ascundă durerea.

Explicația i se părea stranie, o înmărmurea, dar în același timp vedea și simțea că el o crede și că e sincer cum nu a fost poate niciodată în trecut. Durerea amenința s-o covîrșească, s-o facă să se piardă și să nu mai știe nici ce vrea, nici pentru ce a venit. Continuă, repede, înăbușindu-și duioșia care amenința s-o năpădească:

— N-am venit la tine acum de plăcere, îți închipui... Aveam iluzia că m-ai iubit cum te-am iubit și eu. Am crezut că ceea ce se petrece azi e un capriciu trecător și voiam să-ți propun să ne căsătorim ca să nu mai fim despărțiți, să scapi și tu de tentații și să continuăm viața împreună mai fericiți... Acuma văd bine că asta nu se mai poate... Totuși o reparație îmi datorezi, Dandule! În legătura aceasta nenorocită tu nu pierzi nimic, pe cînd eu am pierdut tot. Așa că... Nu mă iubești — nu face nimic. Nu-ți reproșez nimic. Îți cer numai un gest care să-mi dovedească și mie și altora că n-ai vrut doar să-ți bați joc de mine. Nu vreau să trebuiască să roșesc și să mint cînd va veni poate timpul și pentru mine... Și gestul e foarte simplu, foarte expeditiv. Ne căsătorim numai de formă, ca să-mi redai ce mi-ai luat, și a doua zi divorțăm. Din parte-mi ai consimțămîntul în scris anticipat... Așa-i că nu-ți cer mult? Ție gestul nu-ți pricinuiește nici o dificultate, iar mie îmi dăruiește dreptul de a umbla cu fruntea sus. Nu-i așa, Dandule?

El asculta întunecîndu-se din ce în ce, fără să o privească. Își examina unghiile, lăsînd-o să sfîrșească în liniște. Apoi își descreți fruntea și îi zise aproape surîzînd, parc-ar fi răspuns la o glumă:

—Nu, Liana, nu se poate... De ce să terminăm cu o farsă o legătură de iubire? N-ar fi demn nici pentru tine, nici pentru mine.

—Atunci... atunci cum vrei tu s-o terminăm? murmură Liana iarăşi îngrozită, mai ales de înfăţişarea lui nepăsătoare.

Dandu strînse din umeri, ca şi adineaori, încruntînd puţin şi sprîncenele, ca şi cînd ar fi vrut să-i dea mai elocvent a înţelege că întrebarea ei e de prisos. Liana însă dorea un răspuns şi-l aşteptă un răstimp cu frică, apoi consternată. Urmărea fiece mişcare a lui Dandu şi în fiecare descoperea aceeaşi impasibilitate. În tăcerea prelungită Liana îşi auzi deodată suspinele pornite, necontrolate, de dincolo de conştiinţa ei. Slăbiciunea i se furişa în suflet, gata să o biruiască. Dacă nu va reacţiona imediat, peste cîteva momente va plînge şi atunci va fi venit în zadar. Se cutremură. Urmă şovăind încă:

—Va să zică tu crezi că n-ai nici un fel de obligaţie faţă de mine?

El tăcea.

—Nimic, Dandule? reluă Liana cu vocea stinsă. Absolut nimic?

Mai aşteptă o clipă. Tăcerea lui începea să o revolte.

—Crezi că superiorii tăi ar fi şi ei de aceeaşi părere dacă ar afla cum te-ai purtat?

—Ce vrei tu, în fond, Liana? zise Dandu deodată întorcînd spre ea nişte ochi în care lucea o sclipire de ironie.

Liana căuta necontenit să se stăpînească. Îi era frică să nu fie vulgară, să nu izbucnească în invective, deşi indiferenţa aceasta faţă de toată durerea ei o

simțea ca o insultă care ar merita orice ieșire, cît de violentă.

—Nu vreau să rămîn batjocorită de tine!... Trebuie să mă iei de nevastă!... Iar dacă nu vrei de bunăvoie, vei fi obligat!... Da, să știi! Tocmai de aceea am venit... Nu-ți voi permite ție să mă consideri o simplă jucărie ori un obiect de distracție! Voi merge unde va fi nevoie și voi reclama și vei fi silit să te execuți! Am fost fecioară cînd m-ai ademenit. Un om de onoare nu poate abuza de o fecioară și apoi să întoarcă spatele. Numai brutele...

Imperturbabil, Dandu replică:

—Exagerezi, Liana! Nu te-am ademenit și nici n-am abuzat de tine... Am eu mutră de satir?... Nu, să nu exagerăm! Dacă pornim așa, ne rătăcim în vorbe... Atunci aș putea să te întreb și eu: ești sigură că ai fost fecioară?

—Cum? îngăimă Liana uluită parcă n-ar fi înțeles.

—Ai să poți dovedi superiorilor mei, cum zici, c-ai fost fecioară? repetă dînsul cu același ton liniștit și puțin ironic.

Liana nu se dezmeteci complect. Pe figura lui vedea o satisfacție ciudată. Atunci își aminti subit un moment pe care niciodată n-a cutezat să și-l evoce dintr-un scrupul de rușine pentru mîndria ei. În camera de-alături, în prima noapte, cînd ea, în patul răscolit, zăcea goală, cu ochii închiși, cu inima grea de emoția plăcerii dureroase, l-a auzit deodată pe el, care se sculase și stătea în picioare lîngă mescioara de-alături, rostind cu un glas ciudat, de satisfacție lucidă: „Sîc!“ Cuvîntul i s-a părut atît de vulgar că a tresărit și a deschis ochii. Era întunerec și nu i-a putut vedea fața... În secunda aceasta însă era sigură că atunci a avut aceeași înfățișare ca și acuma... Se clătina pe picioare.

Mînia i se îngrămădea în piept și o sufoca. Izbucni într-un țipăt prelung, ca un urlet de deznădejde:

— Laşule !... Laşule !... Laşule !...

2

Nu-și mai aducea aminte cum a plecat din locuința lui Dandu, cum a ajuns în stradă, pe unde a rătăcit pînă s-a pomenit acasă. Zile întregi a umblat ca o zănatecă, urmărită de aceeași mînie neputincioasă, strivind în minte și în dinți cuvîntul rămas ca un stilet în rană:

— Laşul !... Laşul !...

În același timp îi roiau în creieri zeci de planuri, toate haotice, de a-i întoarce insulta cu vîrf și îndesat. Cum veneau, așa se împrăștiau. Nici unul nu i se părea destul de drastic. Se gîndea mereu să-l reclame și nu știa unde să se adreseze. Ar fi vrut să găsească pe vreun comandant de-al lui, care să-l oblige să se însoare cu ea. Asta o socotea pedeapsa cea mai aspră pentru el și satisfacția cea mai plăcută pentru ea. Din nenorocire habar n-avea măcar unde face serviciu Dandu. S-a hotărît pe urmă să se ducă direct la ministrul de război. A plecat de cîteva ori spre minister și s-a întors din drum. O apuca frica și mai ales rușinea. Cum să-și dezvăluiască nenorocirea unui străin cînd s-a ferit pînă acum și de părinții ei? Dar dacă generalul o fi avut și el în tinerețe vreo aventură similară, și în loc să-l pedepsească pe el, va face glume ușoare pe socoteala ei? Sau dacă, în cazul cel mai bun, îi va spune o vorbă de consolare protocolară și se va scuza că în afacerile intime ale ofițerilor nu se poate amesteca?... O singură dată a ajuns pînă la poarta ministerului și s-a plimbat

de ici-colo pe trotoar vreun ceas. Atunci însă a nădăjduit că poate să întîlnească pe acolo pe Dandu și el, văzînd-o și bănuind ce vrea să facă, va veni la ea, îi va cere iertare și se vor împăca.

Dealtfel sfărîmîndu-și capul mereu cu proiecte de răzbunare, mînia i se astîmpăra. Începea să judece mai rece lucrurile și nu i se mai păreau atît de ireparabile. El era vinovat, firește, dar nici ea nu era fără greșeală. Trebuie să admită că el a fost destul de corect și chiar delicat, deși ea a dat buzna cu intenții necunoscute. În afară de vorbele acelea despre virginitate, n-a pronunțat nimic nepoliticos. Mai curînd ea a fost aspră și a căutat necontenit să-l provoace. Chiar vorbele acelea au fost de fapt o replică la amenințările ei și deci n-are dreptul să le ia atît de grav. O ceartă între îndrăgostiți poate suporta și lucruri mai grave. Iubire fără ceartă nici nu s-a văzut. Spune și proverbul așa ceva. Și toate disputele de dragoste sfîrșesc prin împăcare. Ea, în loc să fie împăciuitoare, a încercat să-l cîștige prin șantaj, ca o leliță de suburbie. Degeaba s-a ferit de vulgaritate. A fost vulgară.

Nu regreta că s-a dus la el, dar regreta că n-a avut tact. Cînd judeci o situație numai din punctul tău de vedere, o judeci fatal strîmb. Și ea, căreia îi plăcea să pozeze în intelectuală încît a ajuns să spăimînte pe bietul Dandu, n-a fost totuși capabilă să priceapă că omul trece poate printr-o criză sufletească. Angela poate că întrebuințează niște mijloace de atracție împotriva cărora Dandu, suflet simplu, nici nu e în stare să reacționeze? Sau poate că el tocmai se luptă să se elibereze, dar neprimind concurs de nicăiri, nu mai are puteri destule să reziste? Nu e nevoie să crezi în farmece blestemate, dar nici să le tăgăduiești existența. S-au văzut atîtea cazuri inexplicabile prin mijloace naturale.

Altfel cum ar fi reușit Angela să înduplece pe Dandu, un băiat fin, să o prefere pe ea.

Și tocmai în timpul cînd el se lupta cu ispitele, ea a făcut tot posibilul să-l îndepărteze. L-a sîcîit cu gelozia, l-a urmărit, l-a terorizat cu lacrimile și a încercat să-ł încătușeze complect, ca pe un rob, nu ca pe un amant. Iubirea ei a devenit pentru dînsul, din pricina aceasta, o povară insuportabilă.

„Bietul Danduțu! se gîndea Liana. Suntem doi nenorociți!... Poate că dragostea așa e menită să fie, mai multă amărăciune decît plăcere...“

Își aduse aminte cum a refuzat la Înviere să intre în biserica îndrăgostiților fără noroc din dosul Palatului. Dacă ar fi intrat, poate că Dumnezeu le-ar fi binecuvîntat iubirea și ar fi ferit-o de multe dureri...

Și într-o dimineață plecă pe jos spre bisericuța veche, ascunsă între coroane de copaci bătrîni și case mari, noi, ca un refugiu tainic pentru sufletele întristate. Liana spera să fie singură, să slujească preotul o liturghie numai pentru ea și Danduțu, să se roage fierbinte, cum nu s-a mai rugat de ani de zile. Pe omul modern, amețit de civilizație, numai nenorocirile îl întorc la Dumnezeu...

În biserică mai așteptau cîteva femei, și tinere și bătrîne. Preotul luă bilețelul Lianei și nu izbuti să-i descifreze îndată scrisul mărunt.

— Cum zice, fetițo? întrebă duhovnicul.

— Liana și Victor...

Liana apoi se retrase într-un colț întunecos, căzu în genunchi și rămase un ceas față în față cu Dumnezeu...

Cînd a ieșit pe urmă din biserică se simțea curată și plină de încredere parcă s-ar fi scăldat în lumină...

— Nu se poate, duduiță, zău, credeți-mă! se împotrivea soldatul. Don' locotenent nu-i acasă și mi-a spus că vine tîrziu, poate după miezul nopții.

— Am să-l aștept, Tănase! zicea Liana stăruind. Acum cît e ceasul!... Nouă trecute.

— Duduiță, vreți să mă bată don' locotenent?

— Nu te bate, Tănase... Am să-i spun că tu nu m-ai lăsat să intru și că eu...

— Ba eu v-aș lăsa, duduiță, păcatele mele, dar dacă don' locotenent mi-a ordonat să nu vă mai dau drumul înlăuntru, ce-s eu de vină? C-așa mi-a spus, duduiță, uite, asta mi-e crucea!

Lianei nu-i mai era rușine să se umilească în fața ordonanței. Voia să vadă pe Dandu numai ca să-i ceară iertare și altceva nimic. Dacă o va opri el, firește, va rămîne. Dacă nu, va pleca. Dar Danduțu trebuie să știe că ea regretă și să-i păstreze o amintire frumoasă, fără nici o urîciune.

Stătu de vorbă cu Tănase numai despre stăpînul său. Îl lăudau împreună. Liana vedea cum îi așterne patul, cum îi pregătește toate. Dădu și ea o mînă de ajutor ici-colo. Pe urmă se așează în camera cealaltă, unde data trecută a fost atît de nesocotită. Soldatul îi ținu de urît cîtva timp, apoi o lăsă singură. Nu se plictisea deloc. Amintirile cele bune fluturau în jurul ei și-i aprindeau speranțe. Numai ceasornicul de masă îi arăta din cînd în cînd cum trece vremea: unsprezece, douăsprezece, unu fără un sfert...

Se ridică deodată bucuroasă. I-a auzit pașii la ușa antreului. Tănase îi spunea ceva, desigur că „duduița" e înlăuntru. Glasul lui Dandu izbucni furios.

— Bine, tîmpitule, ce ți-am spus eu?... Ai?... Pentru ce nu execuți ordinul, crucea și...

Liana năvăli în antreu:

— Nu-l bate, Dandule!... Te rog!... Pe mine să mă bați că numai eu sunt de vină!

— Ieși! se încruntă ofițerul.

Iar după ce soldatul dispăru, aproape cu aceeași încruntare se întoarse la Liana:

— Ei, nu! Asta nu!... Ajunge, te rog!... Fii rezonabilă!

Trecu pe lîngă ea în odaie parcă ar fi vrut astfel să termine discuția înainte de-a începe. Liana îl urmă:

— Nu fi supărat, Danduțule... Nu vreau să te... Nu vreau nimic...

— Atunci pentru ce mai...

Își trînti șapca pe masă, mănușile peste ea, bufnind mînios, fără să-și ascundă nemulțumirea și fără să se uite la ea, nu de sfială însă, ci ca să-i arate cît îl supără prezența ei nedorită.

— Sunt rezonabilă, Danduțule! zise Liana, întrebuințînd cuvîntul lui favorit spre a-i face plăcere și apropiindu-se puțin cîte puțin. Am venit numai ca să vezi cît sunt de rezonabilă. Pe urmă n-am să mai viu pînă nu mă vei chema tu... E bine așa, Danduțule?

— Trebuie să înțelegi că s-a sfîrșit și că trebuie să mă lași în pace! făcu Dandu mohorît și în glas cu o răceală respingătoare. Ce Dumnezeu, ești fată subțire și nu o...

— Da, Danduțule! continuă Liana mișcată ca și cînd n-ar fi auzit decît dorința inimii ei. Da!... Îmi dau seama că s-a sfîrșit și știu că te-am supărat mult, Danduțule! De aceea am și venit, să te rog drăguț să mă ierți, Danduțule drag!... Tu ai să fii fericit, dar poate ai să-ți mai aduci aminte cîteodată de turturica ta și

nu vreau să rămîi supărat pe ea fiindcă asta m-ar face și mai nenorocită... Vreau să-ți amintești numai că te-am iubit mult, Dandușule, mai mult decît poți tu să-ți închipui și că toate supărările numai din prea mare iubire ți le-am făcut... Mă ierți, Dandule?

Dandu mormăi puțin jenat:

— Ce să te iert?... Noi n-avem ce să ne iertăm...

— Acuma sunt mulțumită, Dandușule! zise Liana lipindu-se de el cu recunoștință. Acuma pot să plec... Să plec, Dandușule? adăogă punîndu-i mîna pe umăr și căutînd să-i întîlnească privirea.

— Da, Liana! rosti Dandu, grav, scuturîndu-i mîna de pe umăr și depărtîndu-se de ea. Pleacă!

Liana, chiar în vorbele care o alungau, simțea un farmec și o încurajare. Încercă să se apropie din nou, continuînd ca o rugăciune:

— De ce nu mă tolerezi aici măcar noaptea asta, Dandușule?... Ultima noapte!... Am să fiu cuminte, îți jur!... Doar să fiu lîngă tine, să te văd și să-mi mulcomesc sufletul... Nu vreau să-ți fiu o piedecă întru nimic... Poți să iubești pe cine vrei, să te însori cu cine vrei, Dandușule! Numai nici pe mine să nu mă înlături de tot, de tot!... Cîteodată, oricît de rar, să-mi dăruiești și mie măcar o rămășiță din dragostea ta, Dandușule!

— De ce mă silești să fiu brutal, Liana? făcu Dandu, inflexibil. Vrei să pui soldatul să te izgonească?...

Parcă i-ar fi apărut brusc soluția, întoarse spatele, trecu grăbit în dormitor, închise ușa în urma sa și învîrti de două ori cheia în broască. Liana rămase o clipă înmărmurită de groază că l-a pierdut. Se repezi la ușă, zgîlțăi clanța, bătu cu pumnii, urlînd jalnic:

— Nu mă lăsa, Dandușule!... Te implor!... Dandușule, te implor!... Nu pot trăi fără tine! Mi-ai otrăvit sîngele și nu mai pot fără otrava ta...

Fără puteri, căzu grămadă lîngă ușa încuiată, gemînd mereu:

— Nu mă părăsi, Danduțule !... Danduțule !

Lacrimile o înecau și totuși nu se sătura implorînd și sperînd...

Într-un tîrziu se mai dezmeteci. În jurul ei era liniște mare. Numai suspinele ei o crestau din cînd în cînd cu cîte o dîră dureroasă. Își lipi urechea de ușa care o despărțea de el. Dandu respira calm, nepăsător. Poate că și dormea... Liana se ridică cu greu de jos... Toată ființa ei parcă era zdrențuită. Pe ușa deschisă a vestibului văzu pe Tănase, șezînd pe un scaun și privind-o cu milă. Îi miji în minte că bietul soldat stă de veghe numai din pricina ei.

Își luă poșeta de pe masă. Se privi în oglinjoara rotundă, își șterse ochii și obrajii, mîngîindu-i cu pufulde pudră ca să acopere urmele lacrimilor.

Soldatul îi deschise ușa, zicînd blînd:

— Sărut mîna, duduiță, și nu fiți mîhnită că viața...

— Noapte bună, Tănase !

SEPTEMBRIE

I

— Adevărat, Liana? întrebă Remus Oloman alarmat îndată ce se întoarse la București. Se logodește Dandu?... Cu fata lui Gavrilescu!

— Nu știu... Și nici nu mă interesează — zise Liana apatic.

— Dar... v-ați iubit?... Mi-ai spus chiar tu?

— O, iubit!... Ce vorbă mare!... A fost poate un capriciu sau poate altceva...

Liana era liniștită și purta un surîs aproape ostentativ, ca și cînd ar fi vrut să-și dovedească și sieși că începe o viață nouă sau cel puțin și-o reface pe cea veche. După lungile zile și săptămîni de încordare nervoasă, se simțea în sfîrșit capabilă să uite ori cel puțin să încerce să uite. Îi era rușine de ea însăși pentru toate gîndurile și faptele din ultimul timp. Își amintea cu groază umilințele îndurate și mai ales cum, după fiecare, se găsea tot pe ea vinovată ca să poată reînc. pe și să ajungă a cerși în genunchi, în loc de iubire, măcar toleranța de a culege rămășițele altora.

Pentru a-și smulge din suflet iubirea aceasta care a transformat-o într-o biată zdreanță umană, voia să facă pasul hotărîtor și să se mărite. Numai așa își va putea birui slăbiciunea pe urma căreia și-a pierdut chiar dragostea de viață. Constantin Alistar i-a scris mereu, cu toate că ea nu i-a răspuns niciodată. Scrisorile au venit însă în vremea cînd nu mai era stăpînă pe viața și sentimentele ei. Pentru Alistar avea pretextul tristeței cu moartea bunicii. Are să-i mărturisească mai tîrziu, înaintea nunții, greșeala și iubirea cu Dandu. Nu vrea să mintă pe cel care-i va fi tovarăș de viață și nici să aibă taine față de dînsul. Dacă el o iubește cu adevărat, va înțelege și va ierta și vor fi fericiți...

Alistar se prezintă în primele zile din septembre. Era îndoit și îngrijorat. Bănuia că Liana, nerăspunzîndu-i nimic timp de o lună, a vrut să-i dea a înțelege că își retrage promisiunea.

— Sunt de patru zile în București — zise el — dar n-am cutezat să viu. Nici pe tatăl tău n-am încercat să-l văd, de frică să nu aflu prea curînd ceea ce n-aș fi dorit... Tăcerea ta, Liana dragă, m-a pus pe gînduri, ca să nu zic mai rău, oricît te știam de afectată de pierderea bunicii tale...

Fiindcă o iubea, s-a împăcat repede. Liana era atît de drăguță cu dînsul că se simțea răsplătit pentru toate nerăspunsurile. Iar cînd a venit a doua oară, peste cîteva zile, Liana i-a spus că s-a hotărît definitiv să facă logodna îndată ce va ieși din doliu și se vor fi împlinit trei luni de la moartea bătrînei, iar căsătoria cît mai curînd, poate chiar la o săptămînă. În privința aceasta, firește, mai trebuie să se consulte și cu părinții cărora încă nu le-a spus nimic, fiindcă a ținut să-l anunțe mai întîi pe el. Data cununiei poate că vor lăsa să o fixeze bătrînii ca să aibă răgaz să se pregătească cu trusoul și toate

cele trebuincioase... Alistar îi săruta mereu mîinile ascultînd-o și aprobînd tot cu entuziasm. Fericirea îl intimida. Abia într-un tîrziu întrebă:

— Acum pot să te îmbrățișez, Liana?

— Acuma da! făcu ea surîzînd. Acuma tu ești stăpînul tuturor sărutărilor mele! Numai tu!

Se lăsă în brațele lui, murmurînd cuvinte de dragoste, cu ochii închiși, cu gîndurile tulburi și se surprinse că încearcă să-și închipuie că se află în brațele lui Dandu.

— Sărută-mă! suspină Liana parc-ar fi vrut să se pedepsească.

Cînd aflară bătrînii, în aceeași seară, casa se umplu de bucurie. Felicitări, îmbrățișări, lacrimi.

— Săraca matîna, cum n-a apucat și ea ziua asta! exclama Didina înduioșată.

Stătură pînă tîrziu să discute și să stabilească amănuntele, deși acestea nu se puteau epuiza într-o singură seară. Rosmarin ar fi dorit o logodnă mare, cu lume multă și cununia mai simplă. Didina se supăra: cum să n-aibă Liana nuntă mare și mai frumoasă ca toate fetele, cînd face o partidă așa de strălucită? Se mărită cu un director general, nu cu un ofițeraș oarecare... Hotărîră deocamdată ca sindrofia obișnuită a Lianei să fie un fel de anunțare generală a logodnei care va urma la cîteva zile, numai în familie. Nunta s-ar putea face chiar a doua sau a treia zi după logodnă. De ce să mai tărăgăneze? Hîrtiile în orice caz vor trebui să fie gata, ca să nu aibă să aștepte din pricina lor. Data nunții totuși mai depinde și de cum vor putea grăbi confecționarea trusoului, fiindcă d-na Rosmarin ținea neapărat să facă Lianei un trusou cum n-a mai avut altă mireasă...

Cînd Liana se retrase să se culce și veni Tinca să-i aducă ceva, o întrebă curioasă:

— Știi, Tincuțo, că mă mărit?

— Mi-a spus adineaori, conița... și tare m-am bucurat!

— Ei, spune drept, Tincuțo, care-ți place ție mai mult, ăsta pe care-l iau ori...?

— Apoi de, domnișoară dragă...

Servitoarea avu o mică ezitare înainte de a spune că preferă pe Alistar. Liana se vîrî în pat, să adoarmă mai repede. Voia să se gîndească numai la Alistar și se gîndea mereu la Dandu...

Spunea tuturor că se mărită și-și afișa fericirea. Își dădea seama că o face în speranța că vestea, ajungînd la urechile lui Dandu, are să-i stîrnească gelozia ori să-i redeștepte dragostea. Fiindcă nu auzea nimic, i se părea că nimeni nu i-a spus și se enerva. Întîlnind într-o zi pe Remus Oloman, în loc de bună ziua, îl întîmpină cu:

— Mă mărit cu Alistar, Remus dragă... Ai auzit? Ce zici?

— Foarte bine, foarte cuminte — spuse Oloman fără mirare. E chiar mai cuminte.

— Nu-i așa, Remus? Nu-i așa? zburda Liana, sigură că în sfîrșit Oloman are să-i comunice.

2

Ziua Liana era veselă ca și odinioară, înainte de a fi întîlnit pe Dandu. Nu mai purta doliu mare, dar mai păstra culoarea cernită în îmbrăcăminte.

„M-am învățat cu doliul ca și cu durerea", se gîndea în sine, deși altfel spunea că a îndrăgit culoarea neagră pentru că îi șade bine.

Serile se întrista. Atunci rămînea singură cu gîndurile pe care nu le mai putea înșela. Voia să judece rece și obiectiv. Nu-și mai găsea vini imaginare și nici nu se condamna că n-a făcut tot ce trebuia și nu trebuia ca să-și apere iubirea. Se mîngîia de multe ori, după ce examina în gînd atîtea momente în care Dandu s-a purtat odios, că a fost năpasta ei să dea peste un om nedemn de o dragoste mare și curată. Își amintea de atîția băieți cari au oftat după ea și ar fi fost fericiți dacă i-ar fi ascultat. Nici unul n-ar fi fost atît de rău ca Dandu... Se întreba de ce l-a ales tocmai pe el? Și nu găsea nici o explicație sau motivare logică. În realitate Dandu e exact antipodul celui visat de ea înainte de a-l fi cunoscut. Ce antipatie a avut ea față de ofițeri totdeauna! Poate a fost presimțirea suferințelor ce va avea să îndure din pricina unui mic locotenent.

Într-o seară, tîrziu, neputînd adormi, hărțuită mereu de aceleași gînduri, a aprins becul, a coborît din pat și a tras sertarul scrinului cu amintiri, să le trieze, să le aranjeze din nou — poate de un an nici n-a mai cotrobăit prin ele — și astfel să-și alunge ispitele. Erau mai cu seamă scrisori de la tineri cari jurau că o adoră, bilețele, mici trofee de la baluri sau petreceri, lucruri neînsemnate de care totuși se lega cîte-o sclipire a trecutului, și care păstrau vii pentru ea momente plăcute care s-au stins de mult ca bășicile de săpun... Citea cîte-o frază înflăcărată și se înduioșa. Pe atunci bombasticismul romantic în amor i se părea atît de caraghios!... Răscolind mereu în sertar, dădu deodată peste revolverul lui Dandu. Se sperie o clipă. Apoi își aduse aminte

cum i l-a șterpelit, cu cîtă groază și grabă, ca nu cumva să se omoare bietul Dandu pentru ea.

— Cît am fost de proastă ! se gîndea cu părere de rău. El făcea teatru și eu, neroada, credeam că e iubire. Am trăit numai cu iluzii !

Luă revolverul fără frică și-l examină parc-ar fi vrut să ghicească cum funcționează. Dandu spunea că apasă pe trăgaci și... Privind revolverul se gîndea că numai de la Dandu n-are nici o amintire, nimic decît durerea și rușinea. El nu i-a scris nici un rînd, nu i-a făcut nici un cadou, cît de neînsemnat. I-a trimis flori cîtva timp, pînă ce i-a infectat inima. Pe urmă nici măcar flori... Florile veștede s-au aruncat la gunoi, cum a aruncat-o și el pe ea cînd s-a veștejit. Între semnele de la alții, străini cărora ea nu le-a oferit decît cel mult vreun surîs înșelător, a rămas și revolverul lui ca o amintire sinistră. Dacă nu i l-ar fi luat ea, ar fi putut crede că i l-a ascuns Dandu înadins ca un îndemn.

Și totuși, cînd se hotărî să nu mai păstreze revolverul printre lucrurile scumpe, primul gînd care i-a răsărit în creieri a fost să meargă să i-l dea înapoi. E datoare să i-l ducă. Nu poate să reție nimic de la dînsul. Dealtfel Dandu i l-a și cerut mereu... Și cu acest prilej îi va putea anunța și căsătoria pe curînd cu Alistar.

„Nu, nu !“ își zise îndată cu dezgust de ea însăși că mai poate să se gîndească să-i treacă pragul.

Chiar răzgîndirea o simți nesinceră și provocată numai de temerea că soldatul nu i-ar mai permite să intre, ba ar putea s-o și bruscheze dacă ar insista, firește din ordinul lui Dandu care și atunci era cît pe-aci să-l bată...

Orișicum revolverul nu mai poate să-l păstreze. Ar deveni o altă ispită. Trebuie să-l înlăture. Deocamdată nu știa ce să facă cu el. Îl ascunse în poșeta ce-i era la

îndemînă, pe mescioara de noapte. Apoi aranjînd din nou sertarul și chibzuind mereu cum să-l zvîrle undeva, îi răsări în minte spontan, ca o idee care fermentează mult pînă să-și găsească forma de circulație:

— Am să-l împușc cu revolverul lui!

Zadarnic mai încerca să izgonească din creieri gîndul. Recunoștea că face o nebunie, că își distruge viața, că își dă în vileag rușinea... Fără ură, cu sînge rece și cu liniște sufletească își zicea că numai omorîndu-l pe el se salvează pe ea. Cît timp va trăi Dandu, viața ei va fi o veșnică temniță. Cînd va fi dispărut el, ea va putea trăi și în temniță mai bine decît azi în libertate.

Adormi făurindu-și planul. Și se trezi a doua zi mai hotărîtă.

Firește, cel mai nimerit ar fi fost să-l ucidă chiar acasă, acolo, în strada Regală, unde i-a terfelit iubirea. Dar a renunțat, nu pentru că nu ar putea pătrunde, ci de frică să n-o înduioșeze amintirile sau să nu-și închipuiască Dandu că dragostea a mînat-o iar la dînsul. Îi rămînea să-l aștepte pe stradă, oriunde în afară de strada lui.

Nu se grăbea. Avea răbdare. Ieșea în fiecare zi pe Calea Victoriei, pe unde obișnuia el să treacă. Se întorcea acasă fără părere de rău că nu l-a întîlnit. Revolverul îl purta în poșetă, mereu, să-l aibă în orice clipă la îndemînă.

De cîteva ori i s-a părut că-l zărește. Își iuțea pașii, fără emoție. Cînd vedea că l-a confundat, că era un străin, trecea liniștită înainte ori se întorcea înapoi.

În sfîrșit, într-o după-amiazi, în colțul străzii Sărindar, oprindu-se puțin să se ferească de o mașină ce cotea claxonînd furios, s-a pomenit deodată față-n față, la trei pași, cu Dandu care venea dinspre Cercul Militar. Se văzură în același moment și avură amîndoi

aceeași ușoară tresărire. Liana rămase pironită pe loc în timp ce el continua să se apropie. Era civil, cu pălăria cafenie trasă puțin pe ochi și la dreapta. Cînd ajunse în dreptul ei, Dandu, ridică pălăria cu un surîs natural, zicînd simplu ca un prieten bun:

— Sărut mîna, Liana!

— Bună ziua, Dandușule! răspunse glasul Lianei, la fel de simplu și de prietenos.

Dandu trecu pe lîngă ea, depărtîndu-se. Liana în același loc, întoarse capul după el, urmărindu-l cu ochii mari albaștri și bîiguind în neștire:

— Dandușule...

Spera că va întoarce și el capul, dar Dandu se depărta mereu și curînd dispăru în mulțimea pestriță care umplea strada. Abia cînd îl pierdu din ochi, simțindu-și degetele amorțite de cum se încleștaseră în poșetă, își aduse aminte de revolver și de planul ei ucigaș. Parcă ar fi mustrat-o conștiința, repetă stins:

— Dandușule...

OCTOMBRE

1

Ca o suverană autocrată, d-na Rosmarin decidea singură toate detaliile în legătură cu căsătoria Lianei. Se consulta mereu cu Rosmarin şi cu Liana, cerea sfaturi sau lămuriri şi d-nei Gotcu şi altora, chiar Ninei, dar la urmă făcea tot cum credea dînsa. Fata n-are experienţă, Rosmarin e nepriceput, ca toţi bărbaţii — dacă n-ar fi ea, praf s-ar alege de nunta asta.

Trusoul era de mult în lucru, rochia de mireasă comandată. Mobila urma s-o aleagă Liana şi Alistar, după gustul lor, sau s-o comande. Alistar se codea, spunînd că el are casă mare instalată şi de ce să mai arunce banii în vînt. D-na Rosmarin nici nu voia să audă ca fata ei, o floare între flori, să-şi pîngărească trupşorul imaculat printre nişte mobile care cine ştie cîte au văzut, că doar Alistar e bărbat în toată firea şi n-a trăit ca un călugăr, ba chiar dimpotrivă... Numai în alegerea naşilor a lăsat ginerelui deplină libertate. Fiind om cu vază mare, trebuie să-şi ia naşi de talia lui.

Fiindcă întîi novembre cădea într-o marţi şi marţea nu e bună decît pentru odihnă, sindrofia Lianei de

începutul sezonului se hotărî, firește de d-na Rosmarin, pentru 30 octombre, duminecă, să poată veni toată lumea și să petreacă mai bine, ca într-o sărbătoare. Luni va merge Liana cu Alistar să comande verighetele, vineri vor serba logodna oficială în sînul familiei, sîmbătă va fi cununia civilă, iar duminecă cea religioasă, nunta adevărată...

Pînă atunci însă Didina se agita și se supăra și ținea toată casa într-o permanentă enervare. Serile însă rămîneau consacrate consfătuirilor și proiectelor intime și mai calme. În sufrageria de toate zilele din subsol, în jurul bătrînei mese rotunde, sub abajurul roz, unde își depănau speranțele și năzuințele de atîția ani, urzeau și acuma zi de zi pînza viitorului. Bătrînul Rosmarin nu se mai sinchisea de zvonurile rele ce umblau prin minister că va fi redus numărul funcționarilor la jumătate. Sub aripa ocrotitoare a lui Răcaru se simțea tot atît de sigur ca și omul regelui. Didina era radioasă. A dorit să-și vadă copiii așezați la casele lor. După Mircea, iată și pe Liana mireasă. Ce să se mai gîndească la ofițer cu ordonanță, cînd i-a trimis Dumnezeu o partidă ca unei fete de milionari. Și Bebe a scăpat numai cu două corijențe și a trecut în clasa a doua. Dacă n-ar fi avut jalea cu bunica, ar putea spune că mai norocoasă ca familia Rosmarin nici nu există...

Alistar, firește, mînca deseori în familie la dejun, dar mai bucuros seara cînd putea rămîne mai tîrziu și în patru ochi cu Liana. Refuza să vorbească despre chestiile materiale și nici nu voia să audă de zestre. Nu e bogat, dar are cît le trebuie lor doi. Soții Rosmarin protestau că Liana are mica ei zestre și că nu se poate să-i dea drumul în lume ca unui copil de pripas...

Dar cu consfătuiri, cu pregătiri, cu agitațiile firești cînd se mărită o fată răsfățată, se apropia ziua sindrofiei.

Lista invitaților le-a prilejuit mai puține discuții ca anul trecut. Liana, pretextînd că de data aceasta sindrofia e prefața nunții, n-a mai vrut să se amestece. Să poftească bătrînii pe cine doresc și cred ei, numai să întrebe și pe Alistar dacă ține să aducă prieteni de-ai lui, avînd în vedere că invitații la sindrofie, cu mici modificări neînsemnate, vor fi invitați și acasă după cununia religioasă, la masă. Alistar adăogă într-adevăr vreo zece persoane mai simandicoase. Încolo Didina se mărgini cam la prietenii obișnuiți ai casei. Numai în privința lui Dandu a avut ezitări, fiindcă a făcut curte Lianei și să nu se supere Alistar. Liana, consultată, spuse că i-e indiferent, oricît în sufletul ei ardea dorința de a-l invita, și ca să o vadă el alături de viitorul ei bărbat, dar mai mult ca să-l observe ea pe el cu Angela. Într-o taină subconștientă se mai zbătea un firicel de speranță că Dandu va veni, poate pentru Angela, și, în ultimul moment, se va petrece un reviriment într-însul, îi va cădea vălul de pe ochi, se va sfărîma vraja care i-a întunecat inima, și atunci... Bătrînul Rosmarin interveni energic și obținu să fie invitat negreșit aviatorul.

— Ce vreți? zise dînsul. Să ofensați pe Gavrilescu?... Locotenentul e în vorbă cu fata lui, poate să fie și logodiți oficial pînă la sindrofie... S-ar putea să nu-i poftiți?... Ce are a face că a făcut puțină curte Lianei? Așa fac tinerii. Nu e o crimă, vai de mine!

Liana își întrebuința toată arta ca să apară la sindrofie cît mai frumoasă. Trei ceasuri a stat în fața oglinzii și totuși, cînd au sosit cei dintîi oaspeți, soții Buta, ea era încă în cămașă. Noroc că Alistar, care a luat masa în familie, a făcut el onorurile împreună cu Rosmarin, pînă și-a terminat Liana găteala. Dar și cînd a apărut în hol, în mijlocul celor vreo zece persoane adunate, a

stîrnit un cor de admirație. D-na Agripina Buta, care excepțional pusese două eleve de-ale ei, cele mai bune, să-i lucreze rufăria de mireasă, o îmbrățișă cu un suspin liric:

— Iubita mea Liana, ești mai superbă ca o regină!

— Ferice de domnul Alistar — observă Buta, taciturnul soț al Agripinei, cu o lucire pofticioasă în ochii adormiți. A așteptat și a ales mult, dar a și găsit o floare de parcă...

Întîlni privirea de reprimandă a soției sale și își curmă brusc complimentul. Dealtfel Liana trecuse la locotenentul Tănăsescu, apostrofîndu-l drăgălaș:

— Tocmai anul de cînd nu mi-ai mai citit în palmă! Acuma însă trebuie să-mi spui negreșit viitorul! Să nu te codești că tot nu scapi de mine!

— Domnișoară, am renunțat la arta chiromantică! declară ofițerul poet cu o înclinare nobilă. Ți-am făcut atunci o proorocire și uite cum s-a împlinit, că ești mireasă!

— Nu prezentul, care se vede, e interesant, domnule Tănăsescu — zise Liana. Viitorul, viitorul!... Măcar o săptămînă!

— Pentru o săptămînă, firește! făcu locotenentul glumeț. Îmi dai voie?... Palma stîngă... Da... Linia inimii e clară și calmă... A vieții... fericită!... Vineri vei avea logodna, sîmbătă cununia civilă, duminecă cununia religioasă, luni...

— Ești un farsor! rîse Liana. Astea le știe toată lumea...

Se retrase puțin cu Coralia pe care n-o mai văzuse de mult. Vorbiră numai despre Alistar. Coralia îl lăuda în superlative entuziaste, o felicita pentru partida extraordinară ce o făcea și că s-a hotărît să ia un bărbat matur, care se ține foarte bine și o va face fericită.

Adăogă apoi că băieții tineri de azi nu merită să fie iubiți, ilustrîndu-și afirmația cu pățania ei de astă-vară, la Mangalia, unde unul s-a ținut atîta de capul ei, promițîndu-i că are să o ia de nevastă și cîte de toate, pînă ce ea, ca o proastă, i-a cedat. După două luni, cînd a băgat de seamă că tipul și-a uitat promisiunea și vrea doar să profite de ea, firește, l-a dat afară.

—M-am convins nu mai știu a cîta oară că băieții ăștia nu-s buni decît pentru distracții! urmă Coralia cu volubilitatea-i obișnuită. Ăștia cred că toate li se cuvin pe gratis și sunt capabili să-ți mai ceară și cîte ceva de buzunar... Pentru căsătorie trebuie un om întreg pe care să poți conta, nu un fleac!

Liana nu știa dacă face aluzie la Dandu, dar convorbirea, cu întorsătura ce o lua, o indispunea... Profită că se anunța sosirea unor invitați și alergă spre marchiză unde tocmai intra Lelița cu maiorul Antonescu. Îmbrățișîndu-se cu tînăra maioreasă care o hiritisea de zor, Liana își aduse aminte că anul trecut cu ei a venit Dandu. Involuntar aruncă o privire ca și cînd s-ar fi așteptat să apară iarăși necunoscutul de atunci.

Maiorul Antonescu aduse un ritm mai vioi între invitații care păreau a nu-și fi găsit încă locurile. Se apucă să povestească în gura mare o anecdotă pipărată, proaspătă, auzită chiar azi de la un căpitan de artilerie, și stîrni o veselie generală. D-na Raluca Gotcu, care ședea în fotoliul ocupat altădată de bunica, abia după ce se sătură de rîs îl dojeni că asemenea povești nu sunt pentru urechile domnișoarelor.

—Ce domnișoare! strigă maiorul triumfător. Liana e ca și cînd n-ar fi! O săptămînă și s-a dus domnișoara!... Nu-i așa, Liana!... Nu răspunzi, ai, dar nu-ți displace?

—Cosma! îl certă Lelița, trăgîndu-l de braț. Nu ți-e rușine?

—Ce rușine? se îndîrjea Antonescu. Ăsta-i rostul domnișoarelor, să devie doamne!

Numai Iancu Petrescu, lîngă bătrînul Rosmarin, rîdea în silă parcă l-ar fi durut dinții. Pînă acuma vorbise cu Rosmarin, mai la o parte, numai despre de-ale ministerului, plîngîndu-se de guvernul actual care umblă foarte serios să facă niște reduceri de funcționari îngrozitoare, încît i-e frică și lui să nu fie sacrificat, cu toate că e licențiat și are vechimea și toate drepturile. De cînd se simțea ocrotit și la adăpost de orice primejdie, Rosmarin își modificase considerabil părerile în privința aparatului funcționăresc. Acuma susținea, fără ostentație însă, ca să nu-și jicnească colegii amenințați, că statul n-are nevoie de funcționari mulți și în mizerie, ci puțini și bine plătiți. Asta și din pricină că guvernul pregătea o nouă curbă de scădere a salariilor, după ce de vreo două luni nu mai achita pe cele vechi decît la întîmplare. Pe Petrescu însă îl consola și-l încuraja. Era doar simpatia lui.

Pe Remus Oloman Liana îl primi mai călduros ca pe alții. Spera să audă măcar de la el ceva despre Dandu, dacă vine sau nu, dacă i-a vorbit de ea cumva... Remus însă, ca toată lumea, îi prezinta felicitări ceremonioase, îi zugrăvea calitățile lui Alistar...

De cîte ori sosea un nou invitat, Liana tresărea. Presimțirea îi spunea că n-are să vie și totuși spera mereu. Și din ce în ce i se părea mai mult că de venirea lui atîrnă soarta ei.

În sfîrșit apăru și Mircea cu nevastă-sa, întovărășiți de Gavrilescu cu Angela. Liana se bucură că Dandu n-a venit cu ei. Se gîndise că a dovedit o delicatețe sufletească prin acest gest și-i mulțumea în gînd cu recunoștință.

Gavrilescu era jovial și expansiv ca totdeauna. Fericirea îi flutura în ochi ca o luminiță de candelă. Se îmbrățișă cu Rosmarin și cu Didina, sărută pe Liana și pe Bebe care-și pregătise discurile pentru dans și nu aștepta decît semnalul de începere.

Angela, vioaie, sprintenă, părea totuși puțin schimbată, mai serioasă și mai sentimentală. Cuprinse de mijloc pe Liana ca pe o soră scumpă, spunîndu-i îndată:

— E așa de mult de cînd nu ne-am văzut, dragă Liana!... Dar e explicabil, nu-i așa? Cu preocupările noastre de-acuma... Eu cel puțin aproape nici nu ies... Ce bine-mi pare însă că ne măritäm în același timp, Liana! Nici nu-ți închipui!

Liana se străduia din răsputeri să răspundă la fel:

— O, și mie, dragă Angeluțo!... Ții minte, noi din școală plănuiam să facem nunta în aceeași zi și să...

— Da, m-am gîndit și eu la planurile noastre de-atunci chiar zilele astea... Firește, tu ai mai mult noroc. Îl și meriți, dragă Liana, zău, eu recunosc. Tu ai muncit, ai studiat, te-ai trudit, ți se cuvine o recompensă, nu-i așa? Și, ce-i drept, faci o partidă mare, Liana, zău. Să nu mă audă cumva Alistar, să-și ia nasul la purtare. Devii dintr-o dată mare cucoană, cogemite directorească generală... Ai să mă intimidezi, Liana!... Pe cînd eu cu Dandu, de, un pîrlit de locotenent, știi, săbiuța și lădița...

Angela rîdea sincer parcă se vedea lîngă Dandu, cu lădița în mînă, gata să pornească spre cine știe ce garnizoană prăpăditä. Liana zîmbi o clipă, dar își înăbuși zîmbetul ca și cînd ar fi fost o ofensă față de cel ce lipsea. Zise apoi natural:

— De ce dragă? Dandu e...

— Știu că el te-a iubit mult, Liana — o întrerupse brusc Angela cu o undă de imputare în glas — și că

te-ar fi luat mai bucuros poate pe tine! Dacă tu ai fi vrut...

— Dac-aș fi vrut eu? se miră Liana. Ți-a spus el?

— Nu! Vai! protestă cealaltă. Dandu e prea delicat și discret să-mi vorbească despre amorurile lui, cel puțin acuma, la început. Poate mai tîrziu... Bănuiesc însă eu, fiindcă știu cît a alergat după tine, cît a oftat, cît...

Rîse iar, puțin ironic. Ironia enerva dureros pe Liana.

— À propos, să nu uit, dragă Liana! reluă Angela. Dandu vă roagă mult să-l iertați că n-a putut veni, dar a trebuit să plece aseară la Cernăuți cu comandantul lui într-o misiune. Abia ieri a primit ordinul și era așa de trist. Mi-a și spus, ieri după-amiazi, cînd a venit pe la noi... M-a rugat apoi să-ți transmit felicitările lui cele mai călduroase... Îmi închipui cu cîtă plăcere ar fi venit săracul băiat, fiindcă, nu știu de ce, poate mă înșel, dar îmi face impresia că el și acuma te iubește, zău, Liana dragă!

— Fii liniștită, Angeluțo! zise Liana cu un surîs nehotărît. Nu m-a iubit niciodată. Cel mult și-a închipuit, dar nu m-a iubit! Dacă mă iubea...

Sfîrși cu un gest de asemenea nehotărît. I se acumulase în inimă atîta emoție, în cursul celor cîteva minute, că abia îi mai simțea bătaia. Despărțindu-se de Angela fu mulțumită cînd maică-sa o duse în sufragerie, unde, bufetul era complect aranjat, să-i arate ceva. Astfel avea răgaz să se reculeagă puțin.

„A vorbit și cu ea despre mine!“ se gîndea într-una și de acest gînd i se agățau speranțe noi.

D-na Rosmarin avu satisfacția de-a servi bufetul în cea mai exemplară ordine, nu ca altădată cînd unii

dansau, alții jucau cărți, alții flirtau și nimeni nu se ocupa serios de masă.

Totuși, îndată ce invitații își făcură datoria față de stăpîna casei, Bebe intră în funcțiune cu gramofonul chiar din însărcinarea lui Alistar care dorea mai multă animație. Dansul cuceri nu numai pe tineri, ci și pe bătrîni, încît d-na Gotcu zadarnic își striga partenerii angajați din vreme pentru pocher. De cum răsună primul tango și Alistar deschise jocul cu Liana, cum se cerea, Gavrilescu s-a repezit cu o temenea adîncă la d-na Agripina Buta, invitînd-o la dans și a pornit îndată tinerește în aplauzele tuturor. Pînă la urmă a trebuit să danseze și Didina, chiar și Rosmarin, singură d-na Gotcu izbutind să reziste asalturilor vajnicului Gavrilescu care voia să dovedească tineretului că tot garda veche e mai vîrtoasă.

Liana dansa mai mult, firește cu Alistar, trebuind să-i asculte tot timpul șoaptele drăgăstoase și să răspundă cu surîsuri dulci sau cu priviri languroase, ca să nu fie silită să rostească cuvinte care i-ar fi fost mai grele. Dansînd cu el își aducea necontenit aminte de dansul cu Dandu, atunci, întîia oară, cînd s-a supărat fiindcă a simțit primii fiori adevărați ai iubirii.

Tinerii căutau să o mai smulgă din brațele lui Alistar cu glume de ocazie, și reușeau. Atunci Liana trebuia să asculte felicitări și complimente care îi sunau în ureche ca niște ironii usturătoare. Remus Oloman, dansînd cu ea, o întrebă direct:

— Îl iubești?

Liana, surprinsă, răspunse tot cu întrebare:

— Pe cine?

Numai după ce o rosti își dădu seama că n-ar fi trebuit. Remus continuă:

— Să fiu atunci mai precis: îl mai iubești?

Liana, obosită, găsi totuși un surîs care să-i sublinieze replica:

— Nu l-am iubit niciodată...

Și iarăși, după ce o spuse, își zise că n-ar fi trebuit...

Animația creștea. Muzica exotică întreținea o atmosferă încărcată de un senzualism ciudat care zgîria nervii Lianei cu evocări dureroase. Însoțită mereu și pretutindeni de fericitul Alistar, ca de o umbră vorbitoare și inevitabilă, Liana umbla surîzătoare, ascunzînd osteneala care i se infiltra în toate fibrele trupului ca plumbul topit, trecea dintr-o cameră în alta, schimba cuvinte drăgălașe cu toată lumea, părînd însăși întruparea fericirii. Pretutindeni, oriunde se întorcea, o întîmpinau aceleași felicitări și în timpane îi răsunau aceleași complimente fade și searbăde ca o ploaie plictisitoare de toamnă tristă. Toate îi sporeau necontenit oboseala, toate îi apăreau false, batjocoritoare și înșelătoare, și mai cu seamă ea însăși. Pînzișul de minciuni ce o înfășura ca o blană somptuoasă îi ardea sufletul, iar gîndul că toată viața va trebui să poarte aceeași mască ipocrită, îi răsări ca o întrebare și îi rămase ca un coșmar.

Apoi în mijlocul zgomotului de veselie, al muzicii mecanice, al lingușirilor și zîmbetelor, în mijlocul atîtor rude și invitați care o înconjurau cu toate atențiile, Liana se pomeni deodată covîrșită de sentimentul unei singurătăți sfîșietoare. Se simțea despărțită de oameni și de lume, izolată într-o carapace unde sufletul ei se zvîrcolea inutil. Constata pentru întîia oară că, în realitate, omul, ca și toate vietățile pămîntului, a fost condamnat să trăiască singur, fiindcă existența nu e posibilă decît în singurătatea individuală. Omul e un univers închis cu legile-i proprii care-i comandă viața efemeră, tot atît de departe de ceilalți oameni ca și

un astru de ceilalți aștri, fără nici un mijloc de comunicare reală cu nimeni. Iluzia comunității cu alți semeni te înșeală numai pînă în momentul unei mari zdruncinări sufletești, cînd deodată îți dai seama că nici părinții, nici frații, nici prietenii, nimeni nu te poate nici ajuta, nici măcar înțelege ...

Pe la unsprezece invitații începură să se rărească. Jucătorii de cărți, sub presiunea d-nei Gotcu, care pierdea și tot nădăjduia că se va schimba cartea și-și va întoarce gologanii, rămaseră pînă după miezul nopții. Liana reținuse și pe Remus ca să nu fie obligată să stea numai cu Alistar, să-i mai ție de urît. Totuși Alistar a mai rămas cîteva minute în urma tuturor ca să stabilească cu Liana programul pentru mîine cînd aveau să meargă împreună să comande verighetele. Liana, ca totdeauna, fu lăsată singură să-l conducă. În marchiză, după ce își îmbrăcă pardesiul, Alistar o mai îmbrățișă o dată, zicîndu-i drăgostos:

— Atunci pe mîine, Liana dragă, mireasa mea!... La patru fix, nu-i așa?

Pe Liana o enerva acest „patru" repetat de atîtea ori în interval de cinci minute. Răspunse cu un glas dulceag:

— Da... patru!

Din ușa deschisă a marchizei îl urmări pînă ieși pe poartă. Afară ploua mărunt, rece, enervant. Aerul umed, cu degete reci de reptilă, îi mîngîia umerii și brațele goale, înfiorînd-o. Închise repede ușa și reveni în casă, oftînd cu greață:

— Uf!...

D-na Rosmarin era încîntată cum s-a desfășurat petrecerea și mai ales cum s-a servit bufetul. Declară convinsă:

— Asta a fost sindrofia noastră cea mai reușită !... Așa e, Liana ?

— Cea mai reușită, măicuță ! răspunse Liana. Dar sunt ostenită moartă...

Liana coborî în subsol, în camera ei. Trecînd prin gangul de jos, văzu pe Tinca, în bucătăria cu ușa dată la perete, totalizîndu-și bacșișurile cu o gravitate de mare financiar.

— Ești mulțumită, Tincuțo ? strigă Liana cu bunătate.

— Am făcut destul de bine, domnișoară, slavă Domnului ! zise servitoarea puțin speriată.

În odaie era călduț. Lumina becului de pe mescioara de noapte cădea întreagă pe patul alb ca o chemare plăcută. Liana își roti privirea goală parcă n-ar fi observat nimic. Numai căldura îi dădea o senzație de moliciune încît șopti :

— Ce bine e aici !

Nu-și auzea însă șoapta. În clipa aceea se gîndea la Tincuța care-și numără banii și face socoteli de viitor. Apoi imediat își aduse aminte că e obosită și trebuie să se culce. Se așează mașinal pe pat cu același gînd, deși oboseala n-o simțea deloc cum dealtfel nu simțea nimic, ca și cînd ar fi purtat un trup străin, fără legătură cu sufletul ei. Stătea cu gîtul întins, cu bărbia scoasă înainte, cu ochii ațintiți asupra unei figuri zugrăvite pe peretele din față, sprijinindu-se cu amîndouă mîinile pe dunga patului, legănîndu-și ușor picioarele ce atîrnau fără a atinge pardoseala. Îi alergau

prin creieri gînduri atît de multe că nici unul nu izbutea să-i fixeze atenția.

Într-un tîrziu simți o furnicare în picioare. Se dezmeteci, se ridică. Genunchii îi amorțiseră și o dureau. Bolborosi cu o imputare:

— O, Doamne... ce-i cu mine?... De ce nu mă culc?... Și sunt așa de...

Istovirea fizică o apăsa ca o povară. Începu să se dezbrace. Se trudi mult pînă să-și descheie rochia și totuși nu se enerva deloc, ca alteori. O scoase cu băgare de seamă, să nu agațe vreo copcă, și o așeză binișor pe speteaza unui scaun, să nu se șifoneze. Rămasă numai într-un combinezon de mătase, o cuprinse frigul. Își strînse o clipă brațele peste sînii goi, zgribulită, ca și cînd ar fi uitat ce făcea. Numai cînd privirea, rătăcind fără țintă, zări pe pat cămașa de noapte albă, se dumiri, aruncă în grabă combinezonul pe alt scaun și se înfășură în cămașa lungă și largă. În vreme ce se descălța și-și vîra piciorul gol în papucii moi cu pampoane, îi trecu prin minte cît a dorit ea s-o vadă și Dandu în cămașa asta care i se părea că-i dă o înfățișare de copil mofturos și că-i șade foarte bine. Se duse repede la oglinda înaltă din colț să controleze dacă într-adevăr îi șade tot atît de bine, gîndindu-se că mai nostimă era în pijamaua lui Dandu din care abia se putea descurca. Fiindcă toată lumina era întoarsă spre pat, oglinda îi arăta în semi-obscuritate numai o stafie albă cu capul ciufulit. Reveni înfiorată lîngă lumină, zicîndu-și:

— Ce importanță mai are acuma...

În aceeași clipă gîndul făcu o cotitură și se pierdu în altul care năzuia mereu să iasă la suprafață:

— Acuma trebuie să mă culc fiindcă mîine la patru vine Alistar să mergem pentru verighetele de logodnă...

Împreună cu gîndul nou îi apăru și simțimîntul de osteneală amestecat însă cu atîta dezgust încît se cutremură și-și spuse înfricoșată:

— Trebuie să adorm numaidecît ca să nu înceapă...

Se întinse pe pat, peste plapomă și rămase nemișcată. Dorea să ridice mîna, să stingă lumina și nu reușea să ajungă cu gîndul pînă la voință. În schimb își amintea că și-a propus ca mîine, după ce se vor înapoia de la inele, să-i mărturisească tot lui Alistar, fără a-i ascunde nimic, cum era de mult hotărîtă. Dealtfel uneori a avut impresia că Alistar bănuiește ceva. Odată i-a spus că nu-l interesează trecutul, oricum ar fi, că nu admite geloziile retrospective... Liana atunci s-a simțit puțin ofensată. Îi repugna mărinimia care o punea în inferioritate. Printr-o spovedanie sinceră voia să ispășească și să se purifice. Acuma însă gîndul spovedaniei o scîrbea. De ce să-și pîngărească dragostea dezvăluindu-i tainele unui străin? Să roșească în fața lui pentru ceea ce a avut ea mai bun în viață! Iubirea e prețioasă și prin suferințele care ți le impune...

— Și totuși mîine la patru va trebui să...

Sări din pat ca și cînd astfel ar fi vrut să alunge gîndul care se îmbulzea insistent în mintea ei. Merse de ici-colo, îngrijorată că gîndurile n-au s-o lase să se odihnească. Trecea pe lîngă oglinda înaltă, dar se ferea a întoarce ochii într-acolo pentru că nu e bine să te uiți în oglindă noaptea. Își zicea că i-ar trebui acuma ceva să-i distreze simțurile, să-i concentreze atenția, să-i risipească gîndurile negre. Porni să scoale pe Tinca, să stea de vorbă cu ea pînă se va liniști. Cu mîna pe clanța ușii se răzgîndi, se întoarse și se duse la scrinul cu amintiri.

— Dacă-mi aduceam aminte mai repede n-aș mai fi... — murmură bucuroasă descuind sertarul și aducîndu-l să-l așeze pe pat.

Deasupra, pe teancurile de scrisori și panglicuțe, văzu imediat revolverul lui Dandu, cu mînerul de os, mic ca un bibelou. Îl ridică și-l puse cu atențiile pe mescioara de noapte. Apoi, ca și cînd iar s-ar fi răzgîndit, duse înapoi sertarul și-l închise. Cîteva clipe stătu în picioare lîngă scrin, sprijinindu-se coapsa de dunga teșită, parcă ar fi ostenit umblînd cu sertarul. Își reluă plimbarea prin cameră, uitîndu-se din cînd în cînd la arma ca o jucărie și părîndu-i-se că țintele de pe mînerul de os sunt niște ochi care îi urmăresc toate mișcările. Se apropie de mescioara de noapte, se opri și își roti privirea pe pereți căutînd ceva. Mîna atinse întîmplător țeava revolverului. O retrase parc-ar fi atins o șopîrlă.

— Nu, nu! șopti Liana atît de răgușit că tresări de propriu-i glas ca și de atingerea revolverului.

Se așeză încet pe marginea patului. Privirea și gîndurile se învîrteau mereu în jurul jucăriei de pe mescioară. Întinse mîna deodată, nemaiputîndu-și stăpîni curiozitatea, și apucă mînerul. Își aminti cum și-a lipit atunci Dandu gura țevii pe tîmplă și cît i-a fost ei de groază să nu se împuște. Examina revolverul cu senzația de greață de adineaori. Îl ridică totuși și lipi gura țevii de tîmpla dreaptă cum a făcut atunci Dandu.

— Nu, nu! își zise iarăși, fără glas însă, parcă i-ar fi amorțit complect fibrele vocale.

Îi erau buzele arse și cerul gurii uscat. Ar fi vrut ceva și nu știa ce. Se întinse în pat. Gîndurile se liniștiteau, gata să adoarmă. Ici-colo cîte o întrebare mijea. Ce va fi mîine cu Alistar și...? Nu mai există mîine,

nimic nu mai există. Se simțea inutilă și anacronică, o zdreanță veche care încurcă locul.

Își descheie cămașa la piept. Sînii mici tremurau înfricoșați cu sfîrcurile trandafirii. Mîna înfrigurată se plimbă nehotărîtă o clipă pe rotunjimile cărnii, apoi pipăi binișor linia moale și caldă sub sînul stîng pînă ce simți bătaia inimii, grăbită și speriată, ca o pasăre surprinsă noaptea în cuib.

— Nu te speria, proastă mică...

Pe buzele vopsite se desena un surîs de încurajare în timp ce gura rotundă de oțel se lipea de culcușul inimii ca altă dată gura lui Danduț. Îi fulgeră prin creieri că detunătura va scula din somn toată casa și va...

3

— Tulai, coniță !... Tulai !... Tuuulai !...

Tinca urla și bătea cu pumnii în ușa dormitorului soților Rosmarin. Didina, buimăcită încă de somn, sări din pat și alergă să deschidă. Rosmarin, enervat, mormăi:

— Vezi că s-o fi aprins coșul și toanta aia...

— Tulai, coniță, a murit domnișoara !... Tulai, tulai ! gîfîia Tinca cu ochii roșii de plîns și frîngîndu-și mîinile.

— Aoleu !... Alexandre ! răcni Didina repezindu-se jos așa cum era, în cămașa de noapte.

Rosmarin nu-și mai dădu seama cum și-a luat halatul și cum a ajuns în subsol. Didina plîngea cu hohote și-și zmulgea părul și gemea:

— Aoleu, fetița mamii cea scumpă și bună ! Aoleu și aoleu !

Abia peste cîteva ore reuși Rosmarin să se reculeagă într-atîta ca să se gîndească să anunțe poliția,

rudele, prietenii... Tinca povestea tuturor cum a intrat de dimineață, ca de obicei, să aţîţe focul în odaia domnișoarei, cum a avut grijă să nu facă zgomot s-o trezească. Tare s-a minunat însă cînd a văzut lumina aprinsă pe mescioara de noapte și pe domnișoara cu ochii deschiși, cu gurița zîmbind, de i-a și zis: „Sărut mîna, domnișoară! V-ați sculat?“ Apoi a văzut revolverul pe pieptul domnișoarei și îndată i-a trăznit prin minte că nu e lucru curat...

La patru după-amiazi, cînd era să meargă la inele, Alistar a venit cu un braț de flori albe să le așeze la catafalcul Lianei. A aflat de dimineață, la minister, de la funcționari, căci Rosmarin în zăpăceala momentului a uitat să-l vestească și pe el, și a alergat. A plîns ca un copil de i s-a făcut milă și Didinei, cît era ea de amărîtă, mai ales că mereu-mereu o întreba:

— Cum a putut face Liana un gest atît de îngrozitor?... Pentru ce motiv?.. N-o fi oare din cauza mea?... Poate că nu m-a iubit suficient și a preferat să...

Didina, după ce și-a mai revenit puțin, și-a explicat gestul nenorocit al Lianei prin surmenajul cu învățătura. Dacă ar fi avut vreun motiv, vreo supărare sau nemulțumire, Liana s-ar fi plîns ori ar fi lăsat o scrisoare, măcar în ceasul morții, să fie o mîngîiere pentru bieții părinți. Dar poate fi vorba în cazul ei de necazuri cînd toată viata a fost răsfătata tuturor și chiar acum era mireasă și în ajun avusese o sindrofie cu veselie și bucurie și a petrecut și a fost fericită, pe bună dreptate, ca nici o altă fată? Cărțile și școala însă i-au zdrobit nervii, încît se plîngea mereu de oboseală, chiar și aseară. Și într-un moment desperat, fără să-și dea seama...

Explicația Didinei a fost adoptată de toată lumea, chiar de oficialitate. Doar d-na Gotcu exprima o îndoială ici-colo:

— O fi și învățătura, dar poate să fie și vreo dragoste nenorocită și ascunsă...

D-na Agripina Buta însă observă cu superioritate:

— Liana nu și-ar fi ascuns dragostea, coană Raluca! Era atît de sinceră și de comunicativă, draga de ea!... Ș-apoi ce bărbat n-ar fi fost fericit să fie iubit de o ființă dulce ca Liana?

— Cu fetele de azi nu poți ști niciodată nimic...

Împodobită cu rochia de mireasă, și cu coroana de lămîiță, Liana surîdea și în coșciug. Dricul alb era încărcat de flori...

Remus Oloman apăru numai miercuri, în ziua înmormîntării. Îi era penibil să vadă moartă pe Liana. Bolborosi cîteva fraze de condoleanțe lui Rosmarin care îl privea năuc, parcă n-ar fi înțeles nimic. Apoi urmă și el carul mortuar amestecîndu-se în grupul rudelor și prietenilor apropiați. Schimbă cîte o vorbă cu cei cunoscuți și rămase în sfîrșit lîngă Dandu care avea ochii roșii și speriați.

— De ce s-o fi omorît biata fată, măi Dandule, ce crezi? întrebă încet Remus într-un rînd. Tu ai cunoscut-o mai de-aproape și trebuie să...

Dandu se uită uluit și bîigui:

— Am iubit-o mult și pe urmă...

— A, să nu-ți închipui că te bănuiesc pe tine! zise Remus batjocoritor. Liana a fost prea inteligentă ca să... Nu! Eu mă gîndesc la motivarea psihologică a unui gest așa de definitiv... Și am impresia acuma că Liana n-a avut rădăcini destul de adînci în viață. A fost prea fragilă pentru lupta brutală care e viața

noastră mecanizată. I-au clacat nervii, la un moment dat, ca unui cal de rasă după o cursă de încercare...

Dandu pășea cu ochii în pămînt. Remus își continua explicațiile psihologice mai mult pentru sine. În romanul pe care-l purta în cap avea o eroină enigmatică. Acuma i se părea că Liana îi justifică, prin moartea ei, anume motivări îndoielnice din punctul de vedere strict logic.

— Nimic nu e mai puțin logic ca viața ! își zise dînsul, privind nedumerit florile albe ce împodobeau sicriul Lianei.

AMÎNDOI

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando ?

QUINTILIANUS

Capitolul I

CIUFU

— Oare ce-o fi pățit procopsitul de frate-meu? zise Spiru Dăniloiu, uitîndu-se la nevastă-sa numai cu ochii, fără a întoarce capul. Că m-a întrebat popa Ilie de la biserica Sf. Nicolae... Zice că a trimis de trei ori la dînsul și casa parcă ar fi pustie...?

Era luni seara, pe la mijlocul lui decembre. Stăteau la masă, singuri, soții Dăniloiu, în sufrageria vastă, plină de mobile felurite, bufete și servante încărcate de văsării, tacîmuri, bibelouri... Policandrul de cristal cu zeci de lumini ardea, ca totdeauna, cu un singur bec, pentru economie. Printre cești și pahare, pe bufet, trona statueta de bronz a lui Napoleon, cumpărată de ocazie la București. Deși Dăniloiu era numai negustor și nici nu făcuse armata, avea profundă venerație pentru marele împărat, ca dealtfel mai toți negustorii și alți burghezi înstăriți din Pitești.

Cu coatele pe masă, ținînd în mîini un zdravăn picior de gîscă, bărbatul se oprise din molfăit, așteptînd parcă o explicație. Chipeș, înalt, avea fața bloncoasă, aspră și mustăți stufoase bulgărești mînjite de

grăsime. Soția lui, Vasilica, numai cu vreo opt ani mai mică, părea mai bătrînă ca dînsul, cu părul ei împuținat și cărunt, cu obrajii plini de zbîrcituri, mai ales în colțurile buzelor, încît gura semăna cu o pungă lipită subt nasul îngust și ascuțit. Ea isprăvise de mîncat și, pe gînduri, cu un gest mecanic, strîngea fărîmăturile de pîine dimprejurul tacîmului.

— Aoleu! făcu drept răspuns, tresărind. Tocmai adineaori vorbirăm și noi, cu Solomia, despre dînșii, că n-au mai dat nici un semn de viață!

— Da, adevărat — dădu din cap Spiru. Sîmbătă dimineața m-am întîlnit cu Ilarie la prăvălie și de-atunci... Iar azi e luni!

Intră servitoarea cu un sifon pe care îl așează pe masă, la îndemîna stăpînului, alături de o sticlă de vin pe jumătate goală.

— Ce vorbeam noi, Solomie, despre țața Mița? întrebă doamna cu o mică satisfacție. Vezi, și dumnealui zice că nu-i lucru curat!

Servitoarea tresări ca și d-na Dăniloiu adineaori și se uită îngrozită la Spiru care o măsura cu o privire nehotărîtă. Ochii ei mari, albaștri, cu luciri aproape violete, păstrau o expresie blîndă, catifelată, învăluitoare. Dealtminteri întreaga-i făptură era plăpîndă și fină, încît nimeni n-ar fi spus că e țărancă. Potrivit de înaltă, mlădioasă și cu mers de porumbiță, brațele și mîinile delicate, obrajii puțin palizi, buzele pline mereu umede, avea totuși o înfățișare melancolică, parcă în suflet ar fi purtat numai tristețe. Cînd zîmbea se lumina ca o madonă, dar în vremea din urmă zîmbea tot mai rar.

— De cîte ori nu mă cruceam și eu cu Solomia: cum, Doamne, pot sta atît de singuri și de părăsiți?

reluă Vasilica pe gînduri. La bătrîneţe omul are mai multe nevoi. Şi dumnealor sînt destul de bătrîni...

— Apoi dacă eu am şaizeci şi cinci, Ilarie trebuie să se apropie de şaptezeci şi patru-cinci — mormăi bărbatul cu gura plină. Iar Miţa cred că a bătut şi ea şaptezeci...

Se întrerupse, îşi pregăti tacticos un şpriţ, îl dădu de duşcă, îşi şterse gura şi mustăţile, apoi îşi drese glasul să continue....

Atunci însă se auzi zbîrnîitul soneriei în coridor, atît de strident că toţi trei se cutremurară.

— Cine-o fi? şopti d-na Dăniloiu după o tăcere. Ia vezi, Solomie!

Peste cîteva clipe servitoarea anunţă pe un om din partea părintelui Ilie, care vrea negreşit să vorbească cu domnul.

— Ce-i, Mihai? întrebă Dăniloiu lăţindu-se pe scaun, ca să-şi dea mai multă greutate. Ce s-a întîmplat?... Te-a trimis părintele?

— M-a trimis, domnule Spiricâ — răspunse omul rămas lîngă uşă. M-a trimis să vă spun că iar am fost la domnul Ilarie, a treia oară, şi tot degeaba. Poate nici n-or fi acasă.

— Ei, Doamne, n-or fi — interveni Vasilica supărată. Cum să nu fie acasă? Unde să fie?

— De, cucoană, ştiu eu? făcu omul dînd din umeri.

Se numea Mihai Ciufu şi era servitorul bisericii de mai mulţi ani. Ţăran îmbrăcat orăşeneşte, îndesat, cu capul colţuros şi mic, cu ochii căprui vicleni în fundul capului, gura mare cu dinţi puternici tătăreşti, falca de jos ieşită înainte, parcă mereu ar fi întins gîtul — făcea o impresie neplăcută, mai ales că avea şi un glas mieros, nepotrivit cu înfăţişarea

lui. Preotul Tănăsescu îl lăuda însă că e harnic și credincios.

— La urma urmelor s-ar putea să fi plecat la București după vreo afacere — observă Dăniloiu. Au mai plecat ei și altădată așa, fără să sufle nimănui o vorbă.

Ciufu reluă cu glas blajin și cu o ușoară nemulțumire pe față:

— De sîmbătă pînă acum eu am fost de trei ori, cum zic, dar n-aș putea jura nici într-un fel, nici într-altul...

— Nici sîmbătă n-ai găsit pe nimeni? se miră Dăniloiu. Pe la ce oră zici că ai fost sîmbătă? Că sîmbătă dimineața m-am întîlnit cu Ilarie și am vorbit împreună cum vorbesc cu tine...

Servitorul aruncă o privire circulară oprindu-se pe rînd la toți trei cu o compătimire obosită, continuînd apoi totuși dulceag:

— Văd că d-voastră nu vreți să mă credeți parcă v-aș spune minciuni ori basme...

Lui Dăniloiu purtarea și vorba servitorului i se păreau necuviincioase, iar plecăciunea prefăcută îl scoase din țîțîni. Izbucni:

— Prost ești, măi omule, ori ești al dracului? Ce umbli să mă îmbeți pe mine cu apă rece?... Eu te întreb: cînd ai fost sîmbătă la frate-meu, la ce oră, ziua ori seara? Asta te întreb, idiotule, și la asta să răspunzi!

Se sculase de pe scaun și se îndrepta spre Ciufu, roșindu-se și umflîndu-se, parcă ar fi pornit să-l plezнească. Știindu-l iute la lovit și cu mîna grea, d-na Dăniloiu sări să-l potolească:

— Astîmpără-te, Spiricã, și nu te necăji că-ți face rău!... Lasă-l să povestească pe îndelete!...

Dăniloiu se liniști ca prin farmec. Se așeză pe alt scaun, mai bufnind puțin și măsurînd cu ură pe servitorul care plecase ochii în pămînt ca un călugăr șiret. Medicii l-au sfătuit de mult să nu se enerveze, pentru că, gras și sîngeros, e amenințat să-l lovească odată damblaua.

— Eu aș vrea să spun, cucoană, că d-aia m-a trimis sfințitul pe vremea asta de nici cîinele să nu-l lași pe-afară! zise Ciufu supus către Vasilica, trăgînd cu coada ochiului spre Dăniloiu. Că a început un viscol și un ger cum nici la Bobotează nu se pomenește...

— Bine, bine, cred, întrerupse doamna — dar nu mai lungi vorba prea mult, că știi ce ne doare pe noi!

— Cum să nu știu, cucoană, păcatele mele! făcu servitorul cu importanță. Că, Doamne ferește, de s-ar fi întîmplat ceva, apoi d-voastră trebuie să aflați mai întîi și să... Dumnezeu însă e bun și mare și poate să aibă milă de noi toți...

Oftă adînc, parcă să sublinieze o durere tainică ori numai să stîrnească mai multă curiozitate. Gazdele nici nu luară seama, doar Solomia, mereu la spatele stăpînei, murmură cu glas pierdut...

— Doamne iartă-ne și ne apără de toate păcatele!

D-na Dăniloiu cunoștea jalea și durerea Solomiei. O dojeni ocrotitor:

— Ia taci, fată, nu mai supăra pe Dumnezeu cu tînguiri fără rost!

— Să vedeți cum s-a întîmplat — porni Ciufu repede ca și cînd i-ar fi fost frică să nu piardă șirul. Alaltăieri, sîmbătă, poate să fi fost pe la nouă dimineața, cum ieșeam cu sfințitul să mergem în oraș, nici n-apucăm să facem cinci pași, chiar în fața bisericii, ne întîlnim nas în nas cu domnul Ilarie Dăniloiu, fratele d-voastră, coane Spirică... Dumnealor s-au oprit, iar eu, după

obraz, m-am dat nițel la o parte, dar auzeam ce vorbeau cum mă auziți d-voastră... Domnul Ilarie e efor la biserica noastră, că doar știți prea bine, și fără iscălitura dumnealui nu-s bune socotelile sfințitului. Acu nu știu despre ce fel de socoteli o fi vorba, destul că părintele Ilie de vreo săptămînă se tot roagă de domnul Ilarie să poftească la iscălit și dumnealui tot făgăduiește că are să vie negreșit, dar de venit nu vine. Dintr-una dintr-alta, sfințitul aduse iar vorba de socoteli și domnul Ilarie își dă cuvîntul că după prînz nici n-are să se mai odihnească, după cum îi e obiceiul de cincizeci de ani, ci va veni la datorie... Parcă-l aud și acuma: „Să încheiem, părinte, să nu dea moartea peste mine și să rămîi d-ta încurcat din pricina mea!“ Sfințitul a rîs: „Ehe, cucoane, de bătrîni ca d-ta moartea fuge mîncînd pămîntul!“ Așa ne-am despărțit rîzînd. Dumnealui a trecut devale, spre casă, că sîntem aproape vecini, iar noi am luat-o înainte, spre piață. Domnul Ilarie aducea un pește subsuoară, ca în toate sîmbetele, că e mai ieftin sîmbăta decît vinerea... Sfințitul l-a așteptat toată după-amiaza în zadar. Domnul Ilarie iar n-a venit. După ce am tras clopotele, părintele Ilie, cam supărat, m-a mînat să-i aduc aminte că e așteptat... Pe la amiazi, poate țineți minte, a început dintr-o dată o lapoviță cu vînt aspru de-ți înghița sufletul. Greu îmi venea să ies pe o vreme ca aceea, dar porunca-i poruncă, m-am dus... Tocmai se îngîna ziua cu noaptea, că acuma se întunecă tare de timpuriu. Ajunsei la dumnealor, deschisei binișor portița și o luai spre fundul curții. Nici o pîlpîire de lumină în casă, ori de zgomot și nici un semn de viață... Mă cuprinse un urît de moarte, poate și unde plecasem numai în haină de m-a pătruns pînă la os frigul și umezeala. Începui să strig: „Domnule Ilarie!... Coană Mițo!“...

Nimic. Mă oprisem tocmai în dreptul marchizei pe unde umblă boierii, dar nu cu gîndul să intru pe-acolo, că-mi cunosc lungul nasului, fără numai să văd dacă e cineva în casă. Strigînd aşa în neştire băgai de seamă că uşa marchizei e doar trasă şi se mişcă uşor în bătaia vîntului. Atunci ce-mi dete prin gînd: ia să bat eu la uşă! Intrai în marchiză şi bătui întîi mai uşurel, pe urmă mai cu putere, şi iar strigai: „Coane Ilarie!... Domnule Dăniloiu!" Am stat aşa acolo, bătînd şi strigînd, poate cîteva minute... Apoi dacă am văzut că nu răspunde nimeni, am gîndit că n-or fi acasă şi-mi pierd timpul degeaba. Am închis frumos uşa marchizei, să n-o trîntească vîntul şi să spargă geamurile, şi am ieşit din curte... Părintele Ilie nu s-a mai necăjit sau n-a vrut să se arate faţă de mine. „Ei, zice, cine ştie ce-o fi avut şi dumnealor de nu-s acasă... Nu face nimica. Mîine să te duci, Mihai, îndată după sfînta slujbă, şi nici să nu te întorci fără dumnealui!" „Bine, zic, să mă duc, de ce să nu mă duc dacă trebuie?"... Sîmbătă noaptea a nins întîia oară ăst-an. După zloata şi viforniţa de peste zi chiar trebuia să ningă. Cînd m-am sculat zăpada era de jumătate de metru. Am muncit toată dimineaţa să fac pîrtie în curte şi să curăţ în faţa bisericii...

Povestirea servitorului, prolixă şi sfătoasă, mulţumi şi pe Spiru Dăniloiu, care la fel istorisea cînd avea ceva mai de seamă. Baremi d-na Dăniloiu sorbea vorbele şi schimba, în răstimpuri, priviri de uimire sau de aprobare cu Solomia, adevărata ei confidentă, deşi Solomia acum participa mai puţin ca alteori la evenimentele familiare.

— De-abia pe la amiazi m-am putut repezi iar pînă la domnul Ilarie — continuă Ciufu cu aceeaşi sfătoşie. Intrai în curte, strigai, bătui la uşă, mă dusei

și prin dos să bat — degeaba, Liniște și tăcere, ca și ieri. Ce-o mai fi și asta, Maică Precistă? Ia, zic, să mă uit nițel pe geam dacă nu sînt înăuntru? C-or fi oamenii bolnavi ori... Dar ți-ai găsit! Geamurile înghețate tun și cu niște flori groase și frumoase parcă ar fi fost zugrăvite pe sticlă. Asta înseamnă ori că nici n-au dormit acasă, ori că au plecat dis-de-dimineață cine știe unde... Ce să mai stau și ce să mai încerc? Cînd a aflat sfințitul că iar n-am dat de dumnealui, s-a făcut borș și m-a ocărît în toate felurile, parcă ar fi vina mea dacă domnul Ilarie nu-i acasă. „Nu, striga sfințitul, că nici n-ai fost, ticălosule, unde te-am trimis, că nu se poate să nu-l găsești în Pitești pe Ilarie Dăniloiu!"... Azi-dimineață, după ce s-a potolit, o fi chibzuit ca și d-voastră că poate să fie la mijloc vreo boală ori altceva și, după prînz, m-a trimis iar, a treia oară, să mai văd ce mai e pe acolo... Ce să fie? Ca și ieri și ca alaltăieri. Pustiu și tăcere. Degeaba strigi și degeaba bați... Și așa mi-a poruncit pe urmă să vin să vă povestesc și d-voastră ce și cum s-au întîmplat lucrurile, că d-voastră ca rude de-aproape...

Tăcu brusc, încurcat, cu un surîns prostesc, ca și cînd n-ar mai fi avut ce spune și s-ar strădui zadarnic să mai găsească alte cuvinte.

După un răstimp, parcă s-ar fi trezit din piroteală, Dăniloiu îngăimă ostenit:

— Spune părintelui Ilie că-i mulțumim de interes și să fie liniștit că Ilarie își cunoaște obligațiile și n-are să-l lase încurcat...

— Poate s-o îndura Dumnezeu și n-o fi nimic rău — adăogă Vasilica puțin plîngător, deși voia să pară calmă. Așa băiete? Acuma du-te acasă, nu cumva să te aștepte părintele și să se supere!

Femeia ar fi dorit să dezbată pe îndelete întîmplarea aceasta ciudată despre Ilarie și Mița, dar Spiru părea buimăcit de tot. Într-adevăr bărbatul nu ascultase în realitate pe Ciufu cu interesul ce l-ar fi arătat altfel. După izbucnirea nervoasă, în vreme ce servitorul vorbea, s-a gîndit mereu că a mîncat iar prea mult și se simțea balonat, cu o somnolență bolnavă în tot corpul, părîndu-i-se că și respirația s-a îngreuiat. Pe urmă îl prinse teama că are să i se facă rău, îi fu rușine să se plîngă și mai ales să cheme un medic ca să-i dea ceva să previe ce ar putea să i se întîmple. Nici nu-i mai păsa de frate-său. Cînd e în joc sănătatea lui, ce să-l doară necazurile altuia, fie chiar ale fratelui.

D-na Dăniloiu încercă să înfiripeze o convorbire, tocmai crezîndu-l abătut din pricina îngrijorării pentru Ilarie. Ba îi și zise, ca să-l liniștească.

— Lasă-l încolo pe frate-tău, nu-ți mai face inimă rea, că n-o fi nimic... N-ai văzut ce mutră de bandit avea servitorul popii?... Mîine pînă-n ziuă mergem cu Solomia să vedem ce e... Dar mi se pare că nu ți-e prea bine, Spirică? urmă deodată speriată. Aoleu, iar ai mîncat prea mult și... Of, Doamne, că și tu... Aide, stai cuminte unde ești, să te trag nițel cu oțet aromatic, să te mai răcorești și să te sprintenești...

Dăniloiu începu să geamă. Întrebarea soției i se părea o confirmare a boalei. Se jură în gînd că nu va mai mînca seara nimic. Cel mult un iaurt gol. (Jurămîntul se repeta de cîte ori se simțea rău.) Răspunse blînd, supus:

— Da, da... Fă cum crezi... Numai să nu mă doară...

— De ce să ne închipuim îndată crime și răutăți? zise Vasilica, obsedată de vorbele servitorului. Poate să nu fie nimic, poate să fie numai...

Capitolul II

STĂPÎNA CU SERVITOAREA

Pînă s-a întors Solomia de la piață, pînă au așezat mîncările la foc, s-a făcut aproape nouă. D-na Dăniloiu stătea pe spini. A dormit mai prost ca de obicei și s-a perpelit în așternut cu gîndurile din ce în ce mai negre despre Ilarie și Mița. Presimțirile ei n-o înșelau niciodată. S-a sculat cu noaptea-n cap și a cicălit mai vîrtos pe Solomia, care însă nu lua în seamă parcă ar fi trăit pe altă lume. La plecare i-a găsit o nouă pricină să-i ajungă toată calea:

— Aoleu, Solomie, fată ori femeie ori ce ești, ai început să porți salba de aur și-n zilele de lucru? Te-am văzut și ieri, și nu te-am dojenit, credeam că o se te simți... Ai ajuns ca Păcală: un an de zile n-o pui deloc, pe urmă deodată nici n-o mai scoți de la gît... Erai fată cuminte și potolită și harnică de-ți era mai mare dragul. De cînd însă ți-a scos soarta pe Lixandru de ți-a sucit capul, nu mai e chip de înțeles cu tine. Te-a nenorocit Lixandru, fetițo, tu nu vezi și nu simți? Poate că d-aia l-a și bătut Dumnezeu de s-a îmbolnăvit și zace de atîta vreme și se topește...

— Lasă-l, cucoană, pe bietul Lixandru că n-are nici o vină! răspunse Solomia cu glasul înăbuşit şi fără să se uite la d-na Dăniloiu.

Zăpada de sîmbătă îmbrăcase tot oraşul într-o blană albă, rămasă încă aproape intactă şi curată. Doar pe străzile principale şi pe trotoare o mai murdăriseră săniile şi pietonii... D-na Dăniloiu mergea greu şi aluneca, încît Solomia trebuia s-o sprijine. Noroc că nu era departe pînă la Ilarie, de la ei, din strada Rosetti. Cotiră în strada Luceafărul, scurtă şi cu o pantă severă şi, pe lîngă fîntîna din faţa casei primarului, traversară Piaţa Izvor drept spre strada Speranţei. N-au întîlnit ţipenie de om, ca şi cînd gerul ar fi zăvorît în casele lor pe toţi oamenii.

Casele lui Ilarie Dăniloiu se cunoşteau de departe din pricina gardului înalt de scînduri, vopsit negru cu păcura cea mai ieftină. De pe trotoar se vedeau numai coroanele arborilor din curte puşi parcă înadins să împiedece orice privire indiscretă a pătrunde înlăuntru. Devale, înspre casa familiei Secuianu, se ridica un zid de cărămidă, făcut odinioară de răposatul avocat care fusese bun prieten cu Ilarie. În partea cealaltă calcanul din spatele caselor măcelarului Mitică Ionescu alcătuia o adevărată pavăză şi se întindea de la stradă pînă în fundul curţii.

În faţa portiţei, cele două femei se opriră să răsufle.

— M-am obosit şi m-am încălzit de toată-s o apă — zise d-na Dăniloiu îngrijorată. Numai de n-aş răci, să mă mai aleg şi cu vreo boală după toate celelalte...

Solomia nu spuse nimic. După cîteva clipe cucoana puse mîna pe clanţa portiţei. Clanţa cedă, dar portiţa nu se deschise parcă ar fi fost priponită pe dinlăuntru. Înainte de a se mira, îşi dădu seama şi împinse mai cu putere.

— De cînd a nins n-a mai intrat nimeni în curte — observă d-na Dăniloiu, adăogînd mustrător: Aide, fată, pune umărul niţel că eşti tînără, nu mă lăsa pe mine să mă chinuiesc singură! Trebuie să fi îngheţat şi zăpada şi....

Portiţa se răsuci în balamale cu un scrijălit peste zăpada geruită. În curte, pe subt pomii cu crengile înălbite şi pînă în fund printre cele două corpuri de case, se întindea sclipitor şi neprihănit covorul alb în care piciorul se scufunda pînă la genunchi.

— Cum poate minţi un om cu atîta neruşinare? vorbi d-na Dăniloiu indignată şi lunecîndu-şi privirea peste albeaţa dureroasă. Închide portiţa, Solomie, şi haidem să vedem noi cu adevărat ce s-a întîmplat, că minciunile lui Ciufu vezi şi tu cît preţuiesc!

D-na Dăniloiu mergea înainte. Scoarţa îngheţată a zăpezii troznea sub paşii care o sfărîmau. Solomia se silea să calce în urmele stăpînei sale ca să nu-i mai intre şi fărîmăturile de zăpadă peste ghete, fiindu-i şi altfel picioarele aproape îngheţate. Amîndouă casele păreau într-adevăr pustii şi nelocuite. Vasilica se uita în toate părţile cu multă atenţie, păşind din ce în ce mai rar, parcă s-ar fi pregătit pentru orice surpriză. Lîngă uşa marchizei se întoarse spre servitoare şi-i zise cu glas şoptit:

— Ia apropie-te, Solomie, şi intră şi tu în casă că eşti tînără şi...

Solomia rămăsese cîţiva paşi în urmă. De acolo răspunse, dar atît de nătîng, că glasul ei împrăştie brusc liniştea ce stăruia ca o apăsare înăbuşitoare:

— Eu nu intru în casa asta, cucoană!... Poţi să mă omori, dar nu intru!... Că mi-e frică şi mi-e urît şi nu pot intra, cucoană!...

— Taci, fată, taci, nu mai striga să ne audă vecinii! zise tot şoptit şi blînd stăpîna, înfricoşată de izbucnirea ei. Te lăudai că eşti curajoasă, dar dacă nu eşti, lasă că mie nu mi-e frică!

Servitoarea, rămasă pe loc, continua din ce în ce mai moale, cu o încăpăţînare speriată ce se stingea:

— Nu pot, cucoană, nu pot... nu pot...

D-na Dăniloiu, încurajată parcă de spaima servitoarei, deschise îndată uşa marchizei şi apoi începu să bată în uşa antreului. Din acelaşi loc, încremenită, Solomia o văzu intrînd înlăuntru. Ar fi vrut să se apropie şi ea, dar picioarele îi erau înţepenite. Îşi urmări însă stăpîna cu gîndul şi cu urechea. Îi auzi paşii în antreu, apoi mai slabi în dormitor. Peste cîteva momente zgomotul pieri complect, semn că d-na Dăniloiu s-a oprit în faţa unui spectacol care a îngrozit-o. În clipa următoare auzul încordat la paroxism al Solomiei prinse foarte deslușit un murmur: „Aoleu, nene Ilarie!... Acolo eşti?... D-ta eşti...?" Pe urmă paşii, mai şovăitori, trecură mai departe, în sufragerie, în bucătărie, şi iar se poticniră. După cîteva secunde vocea d-nei Dăniloiu se auzi mai clar, deşi sugrumată de spaimă. „Vai de mine şi de mine!... Amîndoi!..."

Groaza din casă parcă ar fi năvălit afară pe uşile rămase deschise, cuprinse pe Solomia şi-i zgîlţîi sufletul. Cu ochii mari ţintă asupra marchizei, i se părea că a trecut un veac de cînd a intrat stăpînă-sa şi nu mai iese. Voia s-o cheme şi nu mai avea glas, ca şi cînd frica i s-ar fi încleştat, ca un căluş, în beregată. Dar lacrimile începură a-i curge deodată atît de multe, că-i inundară obrajii. Aşa se pomeni apoi cu doamna iarăşi în uşa marchizei, pe faţa ca varul cu groaza încrustată ca o mască. Vru să alerge spre dînsa, fericită

că nu i s-a întîmplat nimic. Instinctiv își curmă avîntul. Dealtfel d-na Dăniloiu închise ușor ușa antreului, apoi marchiza și veni, clătinîndu-se puțin, la Solomia.

— Aici s-a întîmplat o tîlhărie nemaipomenită... I-au omorît și i-au jefuit... Trebuie să dăm de veste, Solomie!

Respiră de cîteva ori din străfund parcă ar fi vrut să alunge din nări și din plămîni aerul coclit. Pe urmă continuă mai ferm, cu o energie pe care o cîștiga totdeauna în clipele hotărîtoare:

— Tu să mergi la prăvălie să chemi degrabă pe domnul! Auzi, Solomie? Pînă atunci eu am să mă duc la poliție și la tribunal, să dau de veste ce s-a întîmplat...

Îi văzu fața spălată de lacrimi și întrebă nedumerită:

— Tu de ce plîngi?... Ce te-a găsit?...

— Nu știu, cucoană — mormăi servitoarea. Mi-a fost tare frică din pricina d-tale cît ai fost înlăuntru, să nu pățești ceva și d-ta...

— Proastă ești, fată — răspunse Vasilica înduioșată de îngrijorarea ei naivă. Ce, tu crezi că tîlharii au făcut culcuș în casă, împreună cu victimele?... Au dat lovitura și s-au dus pe-aci încolo... Numai poliția mai poate să-i dibuiască și să-i dea pe mîna justiției...

Cînd ajunseră la portiță, d-na Dăniloiu se răzgîndi: nu se poate să plece amîndouă și să lase iar pustie curtea și casa cu morții... Totuși ieșiră din curte, afară. Ea însă rămase pe trotoar și pe Solomia o trimise că cheme pe sergentul care făcea de serviciu cîteva case mai departe, la încrucișarea cu strada Kogălniceanu.

— Să nu te miști de-aici, băiete! îl dăscăli d-na Dăniloiu. Nici să nu lași pe nimeni în curte și cu atît mai puțin în casă pînă ce nu vine poliția și procuro-

rul, cum știi și tu că e legea... Ia seama că în casă sînt doi oameni omorîți...

— Aoleu, cucoană! se îngrozi sergentul. Amîndoi?

— Amîndoi! repetă Vasilica, dînd din cap. Să fii cu ochii în patru!

Cele două femei se depărtară împreună, apoi după cîțiva pași d-na Dăniloiu traversă iar piața, pe unde a venit, în vreme ce Solomia urca grăbită pe strada Griviței, pe lîngă biserica Sf. Nicolae, spre strada mare care ducea la piață. Sergentul se uită după ele o clipă. Cunoștea pe Vasilica, precum cunoștea pe Ilarie Dăniloiu și pe Mița. Curiozitatea îi dădea ghes să intre în curte, să vadă. Crăpă ușor portița, dar o închise repede la loc, cu un mic cutremur în șira spinării. Îi era urît și îi era frică. Era țigan din Vieroși. Începu să se plimbe de ici-colo prin fața porții, bătînd talpa ca să se încălzească și să-și alunge neliniștea, ca o santinelă zeloasă.

Peste cîteva minute veterinarul județului, Haralambie Săvescu, un om înalt și vînjos, trecînd spre centru, întrebă mirat pe sergent: ce păzește? Sergentul răspunse mîndru:

— Domnul Ilarie cu cucoana dumisale au fost omorîți de niște criminali... Pe dumnealor îi păzesc pînă vine poliția...

Veterinarul ezită puțin: să creadă, să nu creadă? Își continuă calea mormăind:

— Numai crime d-astea mai lipseau la Pitești... Că altfel eram procopsiți!... Mare rușine!...

Capitolul III

CINCI MINUTE

Spiru Dăniloiu avea un mare magazin de coloniale în gura pieții din vale, într-o poziție minunată, lîngă podul drumului de fier, încît concentra clientela și din piața de legume, și din piața de cereale și de chiris-tigie pînă la oborul de vite. Magazinul de fierărie de alături, cel mai mare din Pitești și împrejurimi, a fost al lui Ilarie, frate-său, care l-a ținut peste treizeci de ani și, cînd s-a retras din afaceri, l-a vîndut unor ardeleni, actualii proprietari.

Cînd văzu pe Solomia intrînd în prăvălie, Spiru înțelese că s-a împlinit ceea ce a bănuit dînsul aseară după ce l-a tras nevastă-sa și i s-au risipit gîndurile de boală. A stat de vorbă pînă adineaori cu unii vecini și clienți despre Ilarie și cu toți erau de acord că trebuie să i se fi întîmplat ceva, nimeni însă neîndrăznind a preciza nenorocirea din delicatețe pentru dînsul.

— Nu mai spune nimica! întîmpină pe servitoare din dosul tejghelei! Am văzut după mutra ta, tot!... Doar atîta: amîndoi?

— D-apoi eu n-am fost înăuntru — zise Solomia simplu — și n-am văzut, dar cucoana i-a văzut pe amîndoi...

— Săracii, săracii de ei! oftă Spiru Dăniloiu, sculîndu-se ca și cînd ar fi vrut să se ferească de o încercare de amețeală.

În magazin nu se aflau decît vînzătorii și un preot de la țară cu preoteasa care alegeau și se tocmeau mereu de un ceas fără a fi cumpărat încă nimica. În vreme ce Solomia totuși îi povestea ce-a descoperit doamna și cum a trimis-o să-l cheme, Spiru își aduse iar aminte de soră-sa Aretia la care se gîndise și azi-noapte că ar fi trebuit s-o înștiințeze. Aretia era cu vreo zece ani mai tînără și certată cu amîndoi frații, socotindu-se nedreptățită și înșelată de ei încă de la împărțirea moștenirii părintești. Măritată cu un cărturar, cu ajutorul de grefier Pascal Delulescu, azi pensionar, se credea superioară fraților rămași negustori, deși, partea ei de avere risipindu-și-o demult, a suferit și suferea multă și amară mizerie. Băiatul ei Romulus, cu care au cheltuit și ce n-au avut, după ce și-a luat o vagă licență în drept, ducea prin București, ca publicist și avocat fără clienți, un trai cam la fel cu părinții lui, sărăcie lucie. Fiindcă unchiul Ilarie n-avea copii, ultima speranță a publicistului devenise moștenirea ce-i va reveni cîndva și care-i va consolida situația...

— Bine, Solomie, am să mă duc îndată! spuse Spiru cu un glas încărcat de o tristețe pe care nici n-o ascundea și nici n-o exagera. Tu însă te repezi pînă la domnul Pascal, la cumnatul meu — știi unde șade? pe bulevard, tocmai spre gară — și să le povestești și lor ce s-a întîmplat ca să meargă și dumnealor, dacă vor, să fie de față cînd va sosi parchetul... Ai înțeles, fetițo? ...Pe urmă tu pleci acasă, înțelegi?... Vezi, să ai grije de

toate şi, dacă cucoana întîrzie, să fie gata mîncarea şi masa pusă!

După ce Solomia porni mai departe, Spiru se crezu obligat să povestească şi băieţilor, măcar în trei cuvinte, ce nenorocire a dat peste dînsul, mai ales că Gogu, locţiitorul, trăsese cu urechea şi auzise cîte ceva. Mirarea şi indignarea personalului îi făcură bine încît plecă mai potolit, cu toate că tristeţea îi aburea încă sufletul.

Trecu prin piaţa de legume, goală de cînd a dat zăpada, şi ajunse în halele de carne. Măcelarul Mitică Ionescu, vecinul lui Ilarie, îl zări şi-i aţinu calea:

— Va să zică e adevărat, Spirică?... I-a omorît?... Îmi spuse adineaori veterinarul Haralambie... Parcă nici să nu crezi!... Hala fierbe de mînie... O tîlhărie ca asta în plin centru al oraşului! Mîine poimîine o să dea şi peste noi tîlharii!... Lumea zice că trebuie să fie oameni care cunosc bine locurile şi împrejurările. Aşa cred şi eu, dar ca să fie tocmai feciorul lui Pascal, cum spune lumea, nu cred!...

— Cine spune, Mitică? se minună Dăniloiu. Noi nici nu i-am văzut, nici poliţia n-a sosit, şi lumea ştie cine i-a omorît?... Şi tocmai nepotul!... Doamne, tare-i rea şi necruţătoare lumea asta, zău, Mitică!

— Ce-i drept, interes numai nepotul avea să fie omorîţi — zise măcelarul puţin jenat, căci de fapt el a avut întîi părerea aceasta. Dar, la urma urmelor, cine poate să ştie, Spirică? Poate să fie alţii, dar tot dintre cunoscuţi sau dintre neamuri...

Pe strada mare îl mai opriră vreo doi prieteni negustori care voiau amănunte, iar în colţul băcăniei Steriade avocatul Trandafirescu, mic, gras, rotund, jovial:

— Ce-i asta, nene Spirache?... Văzui la tribunal pe coana Vasilica şi m-am îngrozit ce mi-a povestit!...

Așa am ajuns, domnule, să ne omoare tîlharii ziua-n amiaza mare?

Voia să pară îndurerat și revoltat, și nu izbutea din pricina glasului care păstra o nuanță jovială. Și Trandafirescu se interesa cine să fie ucigașii. La tribunal au și început să circule fel de fel de presupuneri: ba c-o fi Romulus Delulescu, care numai sîmbătă (tocmai sîmbătă!) a plecat din Pitești, ba cine știe ce slugă care cunoștea locurile unde își ascundeau bătrînii aurul (se povestea că, pentru mai mare siguranță, nu strîngeau decît galbeni), ba vreun spărgător de meserie de la București în colaborare cu vreun găinar local care să-i fi servit de călăuză, ba unii acuzau direct pe Dică Secuianu care se hărțuia de multă vreme cu bătrînul Ilarie și-l amenința...

Acuma Spiru socoti că trebuie să grăbească pașii. Peste tristețea care-i stăruia în inimă, începea să se înfiltreze teama că Aretia va sosi mai curînd ca dînsul și va dosi toate obiectele de valoare, bani și bijuterii, înainte de venirea autorităților, păgubindu-l astfel și pe el, dar mai ales pe unica-i odraslă, Filofteia, măritată cu căpitanul Vasilescu, în garnizoană tocmai la Sighetul Maramureșului...

În jurul sergentului se adunase un grup de curioși, mai cu seamă servitori, așteptînd sosirea poliției în speranța că atunci vor putea vedea ceva ce nu s-a mai văzut de cînd lumea.

— A fost cineva pe-aici, Lache? întrebă Spiru repede. Nu?... Foarte bine. Trebuie să pice din moment în moment cineva de la parchet, că tot orașul a început să urle despre crima asta nemaipomenită...

Sergentul deschise servil portița, iar lumea se dădu respectuos la o parte ca să treacă fratele victimei. Dăniloiu avu totuși o tresărire cînd deschise marchiza și

îndeosebi ușa antreului. Aerul greu îl sufoca. Descoperi cele două cadavre, clătină din cap în semn de durere, pe urmă se duse la scrinul dintre ferestre, scoase dintr-un sertar o cutiuță albastră și o strecură în buzunar. N-apucă însă bine să închidă sertarul, cînd niște bocete în curte vestiră apropierea Aretiei, însoțită de Pascal.

„Cinci minute dacă mai întîrziam, rămîneam cu buza umflată ! se gîndi dînsul netezindu-și buzunarele."

Aretia năvăli în casă plîngînd cu hohote. Era o femeie voinică, energică, bărbătoasă, cu prea puține urme din frumusețea despre care se povestea că ar fi avut-o în tinerețe. Soțul ei, Pascal, slab, înalt și supt la corp și la față, cu mustăți îngrijite sure și o privire umilă, părea o slugă credincioasă și supusă întru toate. Plînsetele fără lacrimi voiau să dovedească lumii străine jalea Aretiei. De fapt nu mai vorbea de cîțiva ani cu Ilarie, iar în casa asta a lor n-a intrat și mai de mult. Doar Romulus, în urma unui consiliu de familie, s-a împăcat acum doi ani și venea pe la dînșii totdeauna și mai în fiece zi cînd era prin Pitești. Certată era dealtfel și cu celălalt frate, cu Spiru, dar de vorbit vorbeau cînd se întîlneau, mai ales în case străine.

În clipa cînd Aretia dădu cu ochii de Spiru, în antreu, plînsul i se sugrumă în gît.

— Aoleu, aici erai? zise pe urmă batjocoritor. Ai alergat să culegi înaintea noastră ce-o fi mai bun?... Nu vă mai satură Dumnezeu, Spirică nene, nici cînd vedeți cum vă bate!...

— Lasă, Aretio — interveni Pascal rușinat și înfricoșat ca nu cumva să se aprindă cearta tocmai în casa morților.

— Tu să nu te amesteci, Pascale, că mă enervezi mai rău — se înfurie deodată Aretia. Eu îi cunosc mai bine și știu pînă unde merge lăcomia lor. Au și

bani și bogăţii și de toate, dar nu s-ar da înlături să ne fure partea noastră și aici, cum mi-au furat odinioară moștenirea de la părinţi...

Spiru, cu căciula în mînă, stătea liniștit, uitîndu-se la Aretia aproape cu compătimire. Abia într-un tîrziu ripostă, fără supărare:

— Nici nu te-ai uitat încă să vezi dacă au murit cu adevărat și te certi pe moștenire, surioară dragă...

Liniștea lui o linişti și pe ea pentru o clipă. Spiru, profitînd de reculegerea Aretiei, se închină ceremonios și ieși demn afară...

— Văzuși? El pleacă cu buzunarele doldora, iar d-ta mă potolești să nu-l ocăresc ! izbucni Aretia mînioasă către soţul ei. Cînd îţi spun eu că ești un bleg...

În clipa aceasta zări, vîrît aproape subt pat, cadavrul fratelui ei Ilarie și avu o zguduire fără voie, încît numaidecît își făcu cruce, murmurînd speriată:

— Doamne iartă-mă și iartă-ne pe toţi, Doamne !... Săracul nenea Ilarie, cum s-o fi chinuit el, săracul !... Dar ţaţa Miţa unde-o fi...

Peste vreun sfert de oră primul-procuror Constantin Negel pătrundea în antreu, însoţit de noul judecător de instrucţie Aurel Dolga, de medicul Vasile Popescu, de un comisar de poliţie și de Spiru Dăniloiu. Ușa marchizei o lăsară mare, deschisă, de asemenea și pe a antreului ca să se aerisească odăile, deși din pricina frigului cadavrele nu intraseră în descompunere cum bănuise șeful parchetului.

— Ce faci acolo, madam Delulescu? strigă primul procuror sever, găsind-o tocmai cu mîinile în dulapul cu rufărie din care o bună parte o îngrămădise într-un coș de nuiele găsit undeva. Nu știi că nu e voie să te atingi de nimic și nici să înstrăinezi vreun obiect pînă ce nu se stabilesc drepturile?... Îmi pare rău !...

Delulescu ar fi putut să-ți atragă atenția, că doar în tribunal și-a cheltuit viața... Să pui, te rog, imediat la loc tot ce ai ridicat ! Te rog !... Nu încep ancheta pînă ce nu așezi toate cum au fost !... Da ce, asta e glumă ? O crimă atît de odioasă ?...

Glasul și mai cu seamă înfățișarea gravă a primului procuror — altfel un cunoscut și iubit om blajin și chiar rudă de departe cu Deluleștii prin soția sa — impresionară atît de mult pe Aretia că nu îndrăzni să riposteze, cum îi era obiceiul, decît prin niște mormăieli nearticulate, ci începu să tocmească la loc rufăria pe care o alesese.

Trecură cîteva minute într-o tăcere întreruptă doar de mișcările d-nei Delulescu. Apoi se auziră niște pași grăbiți și în sfîrșit apăru, gîfîind, asudat, polițaiul orașului, un bătrînel simpatic, cu o bărbuță tunsă îngrijit, cu o înfățișare generală jovială.

— Salut, domnule prim-procuror ! făcu dînsul puțin jenat. Am întîrziat pentru că iar n-a venit idiotul de sergent să mă scoale... Rog să fiu scuzat, domnule prim-procuror !

— Nu face nimic, nene Tudorică ! surîse Negel întinzîndu-i mîna în semn de adevărată absolvire.

Primul-procuror ca și ceilalți știau foarte bine că polițaiul Tudor Ploscaru, burlac și cam chefliu, petrece toate nopțile prin diferite localuri de noapte, pasămi-te inspectînd, și că de aceea se scoală totdeauna tîrziu, fără a păgubi însă serviciul, fiindcă serviciul merge mai bine fără dînsul, care mai mult încurcă lumea. Era de neam bun și tolerat de toate guvernele din motive de caritate publică.

— Ce crimă oribilă, domnilor ! zise polițaiul cu poftă de vorbă. Am început să ne civilizăm și să luăm alură de oraș mare, dacă ne-am pornit pe astfel de crime !

După o mică pauză și pentru că toată lumea tăcea, polițaiul continuă cu glas împletit din ironie și compătimire:

— Dică Secuianu, de cîte ori vorbea de bietul Ilarie Dăniloiu, se mira cum de nu se găsește cineva să-i sucească gîtul, să scape lumea de un zgîrcit odios!... Dică glumea, firește, dar uite că s-a găsit cine să-i împlinească dorința!...

Capitolul IV

CASA CRIMELOR

În urma sugestiei judecătorului de instrucție, primul-procuror îndepărtă atît pe Spiru Dăniloiu cît și pe soții Delulescu din casă, declarînd în glumă, ca să nu-i ofensezc:

— Pînă vom descoperi pe ucigași toată lumea e suspectă, începînd cu noi înșine, anchetatorii!

— Foarte just! aprobă judecătorul Dolga cu o privire gravă, simțindu-se parcă eroul principal în piesa care începea.

Cînd rămaseră singuri, primul-procuror rugă pe judecătorul de instrucție să inițieze cercetările în forma și în direcția ce crede, avînd în vedere că el are să continue anchetarea cazului pînă la descoperirea ucigașilor.

Aurel Dolga, ardelean, fusese mutat de curînd la Pitești de la Făgăraș. Avea abia vreo treizeci și doi de ani și o figură severă, compusă înadins pentru meseria de judecător de instrucție, care-i plăcea și-l pasiona. Încă din liceu fusese clandestin și fervent cetitor de romane polițiste și admirator al faimoșilor detectivi

născuți din fantezia nu mai puțin faimoșilor romancieri. Spre deosebire însă de detectivii care îmbină totdeauna perspicacitatea și energia cu umorul special al marilor naivi și care toți posedă negreșit anume ticuri sau obiceiuri caracteristice plus o pipă care se stinge și se aprinde în momentele palpitante, el voia să păstreze în primul rînd demnitatea gravă cuvenită magistratului instructor, aceasta urmînd să fie originalitatea lui cînd va fi cucerit celebritatea. Pînă acum n-a avut nici o ocazie de-a se distinge aievea. Cazurile ce i s-au încredințat la Făgăraș, ca și aici, erau simple și ordinare, încît zadarnic se silea să le complice cu reminiscențe din cărți...

De data aceasta i se părea că poate să fie vorba de ceva mai interesant, mai ales din pricină că crima s-a descoperit așa de tîrziu.

— Dacă-mi permiteți, domnule prim-procuror — zise dînsul cu importanța cuvenită — aș propune două faze în privința constatărilor ce vom face în procesul-verbal: întîi precizarea locului unde s-au produs crimele, în toate amănuntele, și al doilea descrierea exactă a stării victimelor, întrucît aceasta ar putea contribui la stabilirea datei cînd s-au săvîrșit omorurile și eventual la descoperirea omorîtorilor...

Comisarul se așează cu coalele de hîrtie la masa din sufragerie și, așteptînd ca Dolga să-i dicteze, întocmi obișnuita introducere.

În vreme ce ceilalți începură să examineze cele două cadavre, judecătorul cercetă cu luare-aminte mai întîi antreul. Ușa dinspre marchiză părea să nu fi fost unsă demult; cînd încercă să o închidă, balamalele scîrțîiră ușor ca un suspin. Dar și broasca avea probabil arcul rupt sau foarte slăbit, căci limba nu se prinse în scoabă, încît ușa rămase doar lipită. Altă

ușă dădea din antreu în dreapta într-un fel de salonaș cu aspectul de cameră în care se păstrau toate lucrurile fără utilitate curentă. Ușa era închisă, iar cheia învîrtită o dată în broască. Dolga vîrî doar capul; părea evident că în salon se umbla foarte rar și că mai ales cu ocazia crimei n-a trecut nimeni pragul. Cealaltă ușă, în stînga, deschisă larg, ducea întîi în dormitor, de acolo în sufragerie și mai departe în bucătărie... Pe cuierul de perete, la stînga, între ușa marchizei și cea dinspre dormitor, atîrna în același cui un crap de vreo două kilograme, înghețat tun, și un baston cu mînerul în formă de cîrjă. Pe mescioara din fundul antreului cam întunecos era aruncată o căciulă mare neagră de miel, iar pe unul din cele două scaune un palton foarte uzat, cu căptușeala ici-colo roasă, rămăsese agățat numai cu o mînecă, restul fiind alunecat și mototolit după picioarele mesei ca și cînd ar fi fost dezbrăcat și azvîrlit acolo în mare grabă...

— Domnule comisar, scrie! strigă judecătorul Dolga începînd să dicteze rar și apăsat.

În dormitor două paturi, cu căpătîile la perete, despărțite printr-o noptieră. Între cele două ferestre spre curte, bine zăbrelite, un scrin vechi plin de rufărie de damă, nouă, nepurtată, era surmontat de o oglindă de cristal cu ramă foarte grea, aurită. Alte două dulapuri se aflau în colțurile ferestrelor, dulapuri simple din bătrîni, încărcate unul cu rufe de pat, iar cellalt cu haine. În cel cu rufe de pat opera Aretia, cînd au apărut reprezentanții justiției. Ușa antreului se deschidea în dormitor în stînga, încît se lovea aproape de garderobul cu haine.

Între cele două paturi, cu fața în jos, cu capul vîrît puțin sub patul dinspre ușă, cu picioarele încălțate cu șoșoni rupți peste niște ghete vechi, rămase

de la genunchi afară dintre paturi, zăcea cadavrul lui Ilarie Dăniloiu. Pe patul cellalt, spre antreu, învelitoarea de catifea cenușie era mototolită și cu pete mari de noroi uscat, pe cînd cuvertura patului dinspre ușă era întinsă și trasă puțin într-o parte, deoarece degetele mîinii stîngi a mortului se încurcaseră în ciucurii împletiți... Soba de teracotă portocalie, înaltă pînă aproape de tavan, cu bibelorui pe lespedea de marmură, avea ușița deschisă larg parcă ar fi vrut să facă foc cineva sau doar să arunce ceva înlăuntru...

— Să continuăm, domnule, procesul-verbal! reluă Dolga din prag, către comisarul de poliție înainte de-a trece în sufragerie, fără să se lase tulburat de întrebările sau observațiile celorlalți, recomandîndu-le din cînd în cînd să binevoiască a nu se atinge de nimic.

Sufrageria era mare, cu o masă ovală și șase scaune de piele, cu două bufeturi înalte de modă veche pline cu tot felul de vase și pahare. Judecătorul se uită cu atenție împrejur prin bufeturi, pipăi masa și deodată zise către comisarul care continua să scrie:

— Un moment, domnule...

Comisarul se dădu la o parte, iar Dolga ridică puțin tăblia mesei. Subt tăblie descoperi mai multe piese de aur așezate în scobituri și crăpături așa fel încît să nu se observe. Învîrti puțin capacul și, într-un fel de sertar ascuns, dădu iar peste o grămăjoară de galbeni și mai mulți bani de argint dinainte de război. Comisarul încremeni o clipă de mirare, apoi rosti:

— Asta-i o comoară, domnule judecător!

Dolga rugă pe primul-procuror să inventarieze banii, iar el însuși se întoarse înapoi în dormitor să cerceteze în dulapuri, deși aceasta voise să o lase pentru încheiere. Dar după descoperirea din sufragerie chibzui că e mai practic să lichideze cercetările și în dor-

mitor. Într-adevăr, în dulapul cu haine găsi o față de pernă murdară, suspectă. Pipăind-o și apoi desfăcînd-o constată că era plină cu bancnote românești, puse înadins să rămîie nebăgate în seamă și totuși ascunse.

— Ei, dragă Dolga, văd că aduni bani, nu glumă ! zise primul-procuror uimit. O să ne apuce prînzul numărînd !

Ușa bucătăriei era deschisă ca și celelalte. Bucătăria mare servea și ca spălătorie și chiar ca baie în cazurile rare cînd bătrînii se îndemnau să împrumute de la d-na Secuianu vana de tablă ca să se spele mai temeinic. În dreapta ușii se afla soba de gătit, mare cît un cuptor, cu cîteva oale pe roate, în care apa înghețase. În dreptul ușii, în peretele din față, o fereastră dădea spre fundul curții, unde se vedeau năclăite în zăpadă niște lemne tăiate și o grămadă de crăci cumpărate de curînd. În stînga ferestrei pe o masă lungă de brad, se afla o pîine lungă neîncepută și o ulcică de lut, înfloritâ, răsturnată, goală, iar subt masă cîteva șomoioage de jurnale vechi. Lîngă peretele dinspre sufragerie, într-un dulap rudimentar, erau aranjate oale, cratițe, tigăi, capace de toate felurile. Între acest dulap și ușa sufrageriei, pe o laviță solidă, o albie de spălat rufe părea răsturnată pe jumătate; cîteva bucăți de pînzeturi erau căzute pe jos, mai mult muruite decît spălate, iar cele rămase în albie înghețaseră cu rămășițele de apă murdară. Ușa din peretele spre curte era încuiată pe dinăuntru.

Cadavrul doamnei Dăniloiu zăcea într-o rînă, pe stînga, între masa de bucătărie și lavița cu albia de rufe. Figura ei era înfășurată cu o rufă udă peste gură, dar ochii sticloși aproape ieșiți din orbite priveau spre sufragerie cu atîta groază de parc-ar fi fost vii.

— Dacă permiteţi, domnule prim-procuror, mai întîi să terminăm înregistrarea minuţioasă a locului ! zise Dolga cu mîndrie, revenind în sufragerie. Pe urmă vom nota obiectele de preţ şi la sfîrşit, cu ajutorul doctorului, poziţia şi starea fizică a cadavrelor !

Se simţea din ce în ce mai stăpîn. Afacerea părea să aibă proporţii deosebite şi în orice caz anume necunoscute şi mistere; în sfîrşit ceva ce rîvnea ambiţia lui de detectiv în devenire.

După ce dictă cu emfază comisarului constatările din bucătărie, trecu împreună cu medicul şi cu poliţaiul în dormitor să examineze mai de-aproape cadavrul lui Dăniloiu.

— Numai un moment ! strigă Dolga către medicul care se pregătea să libereze cadavrul dintre paturi.

Cu mare băgare de seamă împinse puţin mai încolo patul dinspre antreu, încît ceafa victimei ieşi la iveală. Părul alb, foarte rar, părea lipit de tidva ca pergamentul vechi. Gîtul, deasupra gulerului hainei cenuşii, era strangulat cu o sîrmă de alamă subţire, înnodată dinapoi şi răsucită de mai multe ori, aşa că pătrunsese adînc în pielea zbîrcită. Cele două capete ale sîrmei se terminau în ochiuri ca şi cînd ar fi servit la atîrnat în cui.

— Ciudat ! murmură judecătorul.

Plecîndu-se peste mort, observă un fir de păr castaniu închis pe un umăr şi altul aproape blond pe gulerul hainei motolite, parcă ar fi fost apăsată cu genunchiul sau cu piciorul.

Doctorul Popescu, urmînd exemplul lui Dolga, socoti mai practic să lase cadavrul unde se afla şi să îndepărteze paturile ca să aibă spaţiu suficient pentru o examinare corectă. Primul-procuror, curios, veni şi dînsul să vadă mortul. neuitînd să ia şi pe comisarul

scriitor ca nu cumva să fie ispitit a viola faţa de pernă cu bancnote.

— Aici trebuie să fi lucrat asasini cu multă experienţă ! zise Negel foarte impresionat, văzînd cum medicul se trudea să dezlege din jurul gîtului sîrma ucigaşă.

— Sau începători fără experienţă ! observă Dolga gînditor.

Sîrma abia era mai lungă de un metru...

Descurcînd ciucurii cuverturii din degetele mortului, doctorul întoarse pe bătrînul Ilarie cu faţa în sus. Părea viu, cu ochii deschişi şi privind aproape senin, fără groază, doar cu puţină mirare. Numai nasul era puţin turtit şi murdărit de praful de pe parchet, ca şi fruntea şi bărbuţa sură, tunsă, neîngrijită ca un pămătuf de păr moale.

— Nu vreau să mă pronunţ oficial înainte de autopsie — zise medicul Popescu cu oarecare nedumerire în glas — dar aş putea să pariez că bietul bătrîn a murit repede, fără suferinţă, mai puţin de strînsoarea sîrmei, deşi ea l-ar fi ucis pînă la urmă, cît mai degrabă de un şoc de spaimă care i-a curmat funcţionarea inimii...

Ilarie Dăniloiu se vedea a fi fost un omuleţ slăbuţ, subţirel, numai umbra celui care prin munca şi energia lui a uimit Piteştii.

Cînd medicul isprăvi examinarea, Dolga întrebă:

— Ai putea să-mi faci vreo precizare, doctore, în privinţa datei morţii?... O zi, două, trei?...

— Cu oarecare aproximaţie cred că da — răspunse doctorul puţin sigur. Două, cel mult trei zile, mai curînd însă trei !... Adică sîmbătă... Dar să vedem şi celălalt cadavru...

D-na Dăniloiu, în afară de rufa care-i astupa gura, avea şi mîinile legate la spate tot cu o rufă udă, acum îngheţată, iar la gît o sîrmă de alamă aproape la fel

cu cea care servise la omorîrea soţului ei. Sîrma era la fel înnodată şi răsucită la spate, dar fără a fi pătruns în piele.

— Coana Miţa poate nici să nu fi murit strangulată — observă iar medicul, după ce dezlegă sîrma, apoi prosopul de peste gură şi nas şi cămaşa de noapte care servise la imobilizarea mîinilor. Cred că a murit chiar mult mai tîrziu, poate peste cîteva ore, asfixiată de călusul de pe gură şi nas. E posibil că a trebuit să vadă cum a fost ucis soţul ei, fără ca asasinii să-şi dea seama că mai trăieşte...

— Astea se vor stabili mai tîrziu, în cursul anchetei, întrerupse Dolga cu puţin dispreţ.

— Probabil, dacă asasinii vor fi avut curiozitatea să se ocupe cu astfel de observaţii ! răspunse medicul de asemenea batjocoritor.

Judecătorul nu mai stărui. Era sigur de sine. Ochii lui au înregistrat mult mai mult decît s-a consemnat în procesul-verbal, toate amănuntele de care mai tîrziu ar putea să aibă nevoie.

După o scurtă consfătuire, fiindcă nici o îndoială asupra cauzelor morţii nu încăpea şi spre a nu mai spori oroarea dublei crime prin ciopîrţirea inutilă a cadavrelor unor oameni atît de respectaţi, hotărîră să se renunţe la autopsie şi să se dea familiei autorizaţia de înmormîntare.

Pînă ce medicul îşi va redacta referatul şi pînă ce primul-procuror va inventaria cuprinsul feţei de pernă, judecătorul Dolga ieşi în curte, însoţit de poliţaiul Ploscaru, să-şi completeze observaţiile. Corpul cellalt de case era gol şi încuiat. În fundul curţii o remiză cam dărăpănată cu cîteva butoaie, o putină cu varză, diferite sape, hîrleţe ruginite şi uzate... În spatele re-

mizei gardul de zid dinspre Secuianu continua pînă la cellalt vecin, măcelarul Ionescu.

— Ei, domnule jude, v-aţi lămurit? întrebă poliţaiul aprinzînd o ţigară şi respirînd profund. Dacă tîlharii şi-ar fi lăsat cărţile de vizită, ar fi mai simplu...

— Poate că au lăsat, domnule! zise Dolga sever. Dar nu oricine poate să le citească!

— Dacă citiţi d-voastră, ajunge! Noi vom fi fericiţi să vă aplaudăm! făcu poliţistul fără încredere şi cu puţină ironie.

Capitolul V

MOŞTENITORII INDIGNAŢI

— Mobilul crimei nu pare să fie furtul! spuse primul-procuror Negel cînd se isprăviră toate formalităţile şi după ce trimise pe comisar să cheme pe Spiru Dăniloiu şi pe Aretia Delulescu pentru a le da în primire cele două cadavre spre înmormîntare.

— Mă tem că vă înşelaţi, coane Costică — observă poliţaiul. Bătrînii erau putrezi de bogaţi şi de o zgîrcenie proverbială. Lumea prin oraş vorbea despre oale de galbeni şi de lăzi cu bancnote... Nu ştia nimeni unde şi cum ascundeau comoara, dar...

— Noi nu ne putem lua după clevetirile din oraş — întrerupse Negel. Ce ne spui d-ta am auzit şi eu, firește. Dar dacă şi întru cît sînt adevărate vorbele oamenilor, e altă socoteală. Deocamdată noi am cercetat şi n-am descoperit decît ceea ce s-a notat în procesul-verbal. Dealtfel nici nu sîntem noi chemaţi să cercetăm ce fel şi cîtă avere posedau victimele...

Controversa asupra averii bătrînului Ilarie Dăniloiu se reluă şi se înăspri îndată ce reintră Aretia,

care dealtfel fierbea că a fost ofensată și ținută pe-afară ca slugile.

Primul-procuror comunică Aretiei și lui Spiru că autorizează înmormîntarea victimelor fără autopsie. Pentru că însă atît în vederea unei eventuale complectări a cercetărilor cît și a deschiderii succesiunii, casa urmează să fie sigilată, cele două cadavre trebuie să fie ridicate imediat și așezate, pînă la înmormîntare, în biserica Sf. Nicolae, unde Ilarie a fost președintele Eforiei. Cheltuielile vor cădea, firește, în sarcina moștenitorilor.

— Apoi da — zise Aretia batjocoritor. Ne-ați dat afară cînd era să primim ceva, dar ne chemați înapoi cînd e vorba să cheltuim!

— Fii liniștită, madam Delulescu — făcu primul-procuror împăciuitor. Vei avea din ce să te despăgubești... Noi am inventariat peste jumătate milion de lei în bancnote și aur...

— Cît ați spus, domnule prim-procuror? se interesă Spiru.

— Cu precizie poate să vă spuie procesul-verbal... Citește, comisarule! strigă Negel.

— În total șaptezeci și cinci piese de aur și patru sute treizeci și nouă mii cinci sute optzeci lei în bancnote de o mie, de cinci sute, de o sută și de cinci lei, și anume...

— Ajunge! îl opri primul-procuror. Deocamdată banii aceștia rămîn la dispoziția instrucției...

— Aoleu, domnule Costică! izbucni Aretia. Adică numai atîta s-a găsit din tot bănetul ce l-a avut bietul nenea Ilarie?... Atunci ucigașii l-au prădat rău, dacă cumva nu l-or fi prădat mai rău pe urmă alții...

— Aveți vreo bănuială precisă? întrebă judecătorul de instrucție.

— Ce precisă, domnule! strigă din ce în ce mai indignată d-na Delulescu. Pe mine m-a bruftuluit domnul Costică adineaori pentru că am îndrăznit să încerc a salva măcar rufăria de pat, iar pe alții i-ați lăsat să cotrobăiască peste tot și n-ați întrebat unde au dispărut giuvaericalele țaței Mița... Că doar știți și d-voastră ce bijuterii i-au rămas din amanetele nerăscumpărate și altele cumpărate de ocazie...

— Cine a cotrobăit aici înaintea noastră? insistă Dolga.

— Sora mea e așa de bună încît nu se sfiește să mă insulte acuma și pe mine, om cu avere și negustor respectat de toată lumea — declară fierbînd și totuși stăpînit, Spiru Dăniloiu. Cum a insultat ani de zile și pe bietul Ilarie pe care acum vrea să-l moștenească fără să se mulțumească cu ce s-a găsit... Ar vrea să puie mîna pe bijuterii, dar de doisprezece ani n-a vorbit cu Ilarie și nici pragul nu i l-a trecut, încît habar n-are dacă Mița le-a mai păstrat ori le-a transformat în bani...

— Ei, mititelule, cum te-ai supărat? rînji Aretia cu dispreț. Nu cumva te-oi fi simțind cu musca pe căciulă?

— În loc să fii batjocoritoare și să bănuiești pe alții, mai bine ți-ai vedea de necazurile voastre și te-ai apăra de bănuielile orașului! răspunse Spiru scîrbit, întorcîndu-i spatele.

Scena între frați și în fața cadavrelor era atît de uluitoare că ceilalți ascultară fără a interveni. Abia pe urmă polițaiul se dezmetici și le zise mustrător:

— Vă rog, vă rog, oameni buni, dacă nu vă rușinați de domnii judecători, cel puțin de morții care încă nici lumînare n-au avut, ar trebui să vă sfiiți!

Judecătorul Dolga, avînd în vedere numai interesul instrucţiei, reveni către Aretia cu o nouă întrebare:

— D-ta ai cunoscut averea răposaţilor?... Ai putea să ne indici ce s-a furat?

— Eu n-am fost în relaţii de cîţiva ani cu fratele meu Ilarie... Ştie oraşul întreg şi pentru ce şi din pricina cui... Dar lumea ştie ce avere a adunat bietul Ilarie, muncind ca un hamal şi trăgîndu-şi bucăţica de la gură. Ţaţa Miţa dădea împrumuturi pe amanet, numai pe giuvaericale. Se spunea că avea o oală plină de fel de fel de inele şi pietre scumpe şi broşe, cercei şi cîte altele... Numai bijuteriile astea trebuie să fi preţuit mai mult decît aţi găsit d-v. în bani.

— Mă rog, se va face lumină! zise judecătorul cu siguranţă.

— Să dea Dumnezeu să se facă! oftă Aretia, închinîndu-se. Că destule nedreptăţi am suferit şi destul am fost furată de cînd a închis ochii bietul tata, fie iertat! Tot cu credinţa în Dumnezeu şi dreptate am trăit şi ne-am chinuit, că nu se poate să învingă strîmbătatea pînă la urmă...

Primul-procuror se simţea pe de o parte atins în sentimentul său de pietate faţă de morţi, apoi şi în demnitatea sa de personagiu oficial. În special tonul iritat şi vulgar al d-nei Delulescu i se părea o insultă la adresa tuturor. Totuşi, blajin din fire, se jena să pună capăt scenei printr-un gest de energie oficială, mai cu seamă că a dojenit-o şi adineaori. Cînd se hotărî totuşi să intervie, poliţaiul întrerupse batjocoritor şi glumeţ:

— D-ta poate că nu ştii, coană Aretie, dar băiatul d-voastră, Romică, a fost foarte prieten, în vremea din urmă, cu răposaţii...

— Da cum să nu fie, domnule? Nu e nepotul lor bun?

— Desigur!... Şi acuma, cît a fost pe-acasă o lună de zile, pînă sîmbăta trecută, n-a fost zi să nu fie împreună şi să nu vie pe-aici... Poate că ai aflat de la dînsul ce comori avea bătrînul?

O clipă Aretia îl privi nedumerită, pe urmă ripostă dîrz:

— Şi adică ce vrei să spui d-ta cu asta?... Că Romică s-a interesat de averea bătrînilor? Şi dacă s-ar fi interesat, nu era dreptul lui?... Adică pentru că noi am rămas săraci şi cinstiţi nici nu mai avem dreptul să ne cerem drepturile noastre?... Nu ştiu, că băiatul a plecat la Bucureşti, la afacerile lui, dar dacă i-o fi spus cumva răposaţii ceva, apoi să ştiţi d-voastră că nu ne-om mai lăsa nici noi să fim ţinuţi pe-afară şi să se aleagă praf din drepturile noastre!... Aşa să ştii, domnule poliţai! Că mie nu mi-e frică de nimeni, nici de poliţie şi nici de tribunale, dacă sînt femeie cinstită şi fără greşeală pe suflet!

În sfîrşit primul-procuror nu se mai putu stăpîni şi izbucni:

— Destul, madam!... D-ta nu prea ştii ce e cuviinţa după cum văd... N-am venit aici să ascultăm nedelicateţele d-tale, ai înţeles?... Iar dacă nu ştii să te porţi faţă de justiţie, am să te învăţ imediat!... Atîta lipsă de respect n-am pomenit!

Urmă o clipă de jenă generală. Primul-procuror adresase ultimele cuvinte judecătorului, întorcînd spatele d-nei Delulescu şi adăogînd întrebător:

— Acum?

— Domnule prim-procuror, aţi încuviinţat să fie înmormîntate cadavrele — zise Dolga liniştit. Urmează să fie ridicate şi să sigilăm casa...

Polițaiul trimise să cheme pe preotul Tănăsescu, iar Spiru se oferi să îngrijească de cele necesare pentru înmormîntare. Delulescu se arătă de asemenea gata să dea o mînă de ajutor. Numai Aretia, îmbufnată, sîsîi printre dinți:

— Asta ne mai lipsește... Să mai cheltuim și din sărăcia noastră...

Capitolul VI

BĂNUIELILE ARETIEI

Preotul Tănăsescu sosi lăcrimînd. Avea remuşcări că s-a supărat şi a ocărît în gînd pe bătrînul Ilarie cînd Ciufu i-a raportat că nu l-a găsit acasă şi cînd în realitate zăcea ucis de mult împreună cu „baba" lui. Pînă s-au improvizat două brancarde cu care să fie transportaţi la biserică, preotul a avut timp să citească două-trei rugăciuni de sufletul lor. Pe Ciufu l-a lăsat să aranjeze un catafalc provizoriu pe care să fie aşezaţi pînă se vor aduce cosciugele şi cele necesare gătirii morţilor.

— Ce ciudate şi neînchipuite sunt destinele omului! zise apoi preotul către primul-procuror, în vreme ce cadavrele erau scoase afară. Sîmbătă dimineaţa m-am întîlnit cu sărmanul răposat în faţa tutungeriei centrale. Venea din piaţă şi a glumit cu moartea ca de obicei... O, Doamne! Şi în clipa cînd dînsul glumea, moartea poate că îl aştepta acasă cu coasa întinsă!

În urma celor două brancarde acoperite cu cearşafuri albe, merse numai preotul cu Aretia şi cu Pascal Delulescu, căci Spiru plecase să cumpere cosciugele,

dacă va găsi gata ori, dacă nu, să le comande. Anchetatorii mai rămaseră. Dolga se mai plimbă puțin prin toate camerele adulmecînd parcă și în special privind cu mare atenție ca și cînd ar fi vrut să înregistreze încă o dată tot în subconștient. (Asta era „metoda" lui care nu dădea greș niciodată, fiindcă, zicea dînsul: „Memoria mea vizuală e mai fidelă decît fotografia".) Înainte de a pleca, îi veni în gînd să mai arunce o privire, pentru orice eventualitate, în odaia din față, cea care rămăsese închisă. Într-un colț, așezată anume astfel încît să fie văzută, era o casă de fier, modestă, mică, sistem învechit.

— A, în sfîrșit, murmură judecătorul mulțumit. Mă miram să nu fie!

Cheile lipseau. Comisarul fu trimis să le caute în buzunarele morților.

— Va să zică avea dreptate zgripțoroaica! făcu polițaiul curios, în vreme ce Dolga deschidea casa de fier.

Era goală. Abia într-un sertar dădu peste o casetă cu două sute de galbeni.

— Sumă rotundă! zise primul-procuror. Parcă înadins a lăsat-o...

— Ca să distragă atenția eventualilor hoți de la sumele mai mari ascunse aiurea — observă polițaiul.

În alt sertar, printre cîteva acte de familie și polițe vechi, descoperi un plic galben, lipit și sigilat, pe care scria cu litere mari:

„Testamentul meu".

— Asta da! strigă Dolga, oprind repede un gest care ar fi vrut să deschidă plicul. Aici s-ar putea, adică ar fi natural să se găsească indicii asupra averii. Totuși eu nu cred că... În sfîrșit, domnule prim-procuror,

deschiderea testamentului trebuie să se facă după stipulațiile legale... D-voastră nu credeți?

— Firește! Evident! Mai încape vorbă? făcu Negel simplu.

Se redactă un codicil la procesul-verbal, apoi se aplicară obișnuitele sigilii pe ușile casei, iar polițaiul fu rugat să lase și un sergent de pază în curte sau în stradă ca nu cumva vreun dobitoc interesat să violeze opera justiției.

Magistrații și polițiștii urcară pe strada Griviței, pe lîngă biserica Sf. Nicolae unde cele două cadavre erau așezate și unde preotul le aprinsese lumînări și citise cuvenitele rugăciuni, de față fiind mulți dintre cei curioși care se adunaseră la casa crimei...

Aretia cu soțul ei ieșiră din biserică numai cîteva minute după ce trecură anchetatorii. Delulescu se înduioșase de tot în fața catafalcului, mai mult chiar decît în casă, și i se umeziseră ochii, dar Aretia, oricît ar fi vrut, n-a mai vărsat nici o lacrimă. Toate gîndurile ei se învîrteau vertiginos numai în jurul moștenirii și a fricii să nu fie iar păgubită de frate-său Spiru sau poate și de justiție.

— Măi bărbate, tu nu ești în toate mințile — zise ea după ce se depărtară puțin pe o stradă mai dosnică. Văd că te îmbulzești mereu ba să faci asta, ba să aduci ceea... Astîmpără-te, Pascale. Mai lasă și pe Spirică să facă, lasă-l, Pascale, că el n-a stat ca noi să bocească și să se înduioșeze, fii tu sigur! El și-a umplut buzunarele încît nu-i mai pasă de s-o mai găsi ceva ori ba!

— Nu, Tică dragă, exagerezi! se supără Delulescu. Prea mă ofensezi mereu și în fața oamenilor! Parc-aș fi copil fără minte...

— Apoi chiar ești! răbufni femeia abia stăpînindu-și mînia. Dacă n-aș fi fost eu, cîinii te mîncau!.. Dar ce stau eu să te mai judec, că te-a judecat Dumnezeu destul!

Pînă acasă se mai certară și se împăcară de cîteva ori, după obiceiul familiei. Aretia găsea prea molîu pe Delulescu și de data asta. Ea credea că bărbatul ar fi trebuit să facă gură, chiar să se ia de piept cu Spiru cînd s-a văzut că a dispărut cea mai mare parte a bănetului împreună cu bijuteriile. A lăsat-o pe ea să se hărțuiască cu cogeamite lume și nici măcar o vorbă de aprobare n-a scos, ci mai degrabă se arăta contra ei încercînd s-o potolească, adică să dea dreptate dușmanilor. Pascal n-avea răgaz să se disculpe: soția îi tăia vorba îndată ce deschidea gura...

Se făcuse amiazi aproape. Cu preotul Tănăsescu se învoiseră să se întoarcă îndată după masă, să facă toaleta morților cum se cuvine, să-i așeze în sicriu și apoi să slujească o slujbă complectă. Aretia însă nu se grăbea deloc. Îi și spuse lui Pascal, care o zorea, că morții nu merită din partea ei nici o jale și nici o milă...

Părinții celor trei frați Ilarie, Spiru și Aretia au fost bulgari și se numeau Danilef. În casă și între ei au vorbit mai mult bulgărește. Mama lor, mai slabă la cap, nici n-a învățat bine românește pînă la moarte. Au venit în țară ca lucrători la alți bulgari care țineau cu arendă pămînturi în lunca Argeșului și făceau bani cultivînd intensiv zarzavaturi pe care le vindeau în Pitești, plecînd iarna cu banii adunați înapoi peste Dunăre. Danilef a fost mai harnic și a ajuns repede din pălmaș arendaș întîi de un pogon, apoi de mai multe, și în sfîrșit proprietarul celor trei moșii ce le-a și lăsat moștenire copiilor. Cînd s-a mai înstărit, și-a cumpărat casă la Pitești (chiar corpul de casă în care s-a întîmplat

crima), a început să se numească Dăniloiu, cum l-a învățat un avocat, și s-a împământenit prin Cameră și Senat, cheltuind destule parale cu ocazia aceasta. Moșiile le-a păstrat pînă a murit și nici altă negustorie n-a făcut decît cu zarzavaturi și fructe de-ale lui. Dealtfel s-a prăpădit timpuriu, abia la cincizeci și cinci de ani, după ce cu cîțiva ani în urmă îi murise și femeia. Oamenii spuneau c-au murit de prea multă muncă, pentru că într-adevăr viața lor n-a cunoscut altceva decît munca de dimineața pînă seara, iarna, vara, fără odihnă, fără sărbătoare... Cînd a murit bătrînul, Ilarie avea treizeci, Spiru douăzeci și Aretia doisprezece ani. Ilarie a devenit capul familiei, fiind dealtminteri însurat la rîndul lui de patru ani cu o românca băștinașă care i-a adus o mică zestre, în bani, încît așa a putut începe prima întreprindere personală.

După moartea bătrînului, viața a continuat la fel în familia Dăniloiu. Moșiile erau lucrate ca și înainte. Aveau logofeți și chiar unii zilieri bulgari, de încredere. Comerțul cu zarzavaturi rămase și mai departe baza afacerilor lor. Pînă cînd a venit vremea să se însoare și Spiru. Deoarece avuseseră cîțiva ani răi, dar mai ales fiindcă Ilarie reușise să-și înzecească micul capital în negoțul de cherestea și cu magazinul de fierărie, cei doi băieți se înțeleseră, convingînd și pe Aretia, care avea numai șaptesprezce ani și nu voia să știe de afaceri, să vîndă moșiile și cu banii realizați să înceapă tot în comun niște întreprinderi mai rentabile. Au urmat însă ani de criză care le-au încurcat socotelile. Într-un moment greu cei doi frați au vrut să mărite pe Aretia, care ajunsese la douăzeci de ani, cu un negustor armean, bătrîior, văduv, urît foc, avînd însă o băcănie ce mergea minunat, în piață, și pe deasupra mari rezerve la bancă, încît nu pretindea nici o zestre, ba promitea să

le dea o mînă de ajutor în greutăţile ce-i chinuiau. Aretia a refuzat categoric. Era proaspăt îndrăgostită de tînărul Pascal Delulescu, practicant fără leafă la judecătorie, care pe-atunci era un băiat levent, drăguţ şi dezgheţat de se scurgeau ochii fetelor după el. Era prima ei dragoste... Peste cîtva timp Aretia le-a declarat că vrea să se mărite cu Pascal. Fraţii nici n-au vrut să audă, căci Pascal n-avea după ce să bea apă. În zadar plîngea Aretia şi le explica, fraţii ripostau aproape într-un glas că tînărul trebuie întîi să cîştige măcar atîta ca să aibă cu ce să-şi hrănească nevasta. După patru ani de tărăgăneală şi ameninţări, Aretia, fiind deja majoră, se logodi cu Delulescu în taină. Ca să evite scandalul, fraţii consimţiră, dar cu condiţia ca el să nu se amestece în afacerile lor, ci să-şi vază de judecătoria lui, unde ajunsese să aibă şi o leafă de treizeci de lei pe lună. Pascal era modest, Aretia nepricepută şi amîndoi foarte îndrăgostiţi. Fraţii le-au oferit casa de pe bulevard, pe care o cumpărase Ilarie de curînd, o ocazie admirabilă, au mobilat-o parte din nou, parte cu de-ale lor, au făcut o nuntă frumoasă şi i-au trimis chiar şi în voiaj de nuntă, două săptămîni, la Constanţa. Pe urmă, ici-colo, i-au ajutat cu bani, sume mai mici sau mai mărişoare... Între timp dealtfel Ilarie s-a despărţit de Spiru cu afacerile, rămînînd fiecare cu ale lui. Căsnicia Aretiei avea atunci o vechime de zece ani, binecuvîntată cu un copil de opt ani. Delulescu cîştiga abia cît să trăiască. Sora a început atunci să-şi reclame partea de moştenire, dîndu-şi seama că a fost frustată. De-atunci, mai mult de douăzeci de ani, a trebuit să se mulţumească cu fărîmituri aruncate de fraţii bogaţi subt formă de pomană. Nu recunoşteau c-au păgubit-o, ci o acuzau că şi-a mîncat partea de moştenire treptat,

deoarece și-a luat bărbat incapabil să ție o casă ori să fructifice un capital...

La masă, Delulescu nu se putu abține să nu se înduioșeze iar:

— Multe am suferit noi de la dînșii, dar cumplit au mai ispășit!...

— Dumnezeu plătește la toți după faptele fiecăruia! zise Aretia indiferentă.

— Cine să-i fi omorît, ce crezi, Tică? întrebă bărbatul curios.

— Tîlhari și ucigași se găsesc destui — răspunse ea. Aș zice că numai Spiricăi-a ucis ca să-i poată prăda pe urmă, dar îl știu cît e de laș și fricos... Cine l-a omorît trebuie să fi fost om voinic, puternic. Altfel cum să-i sugrume așa... Să nu te miri dacă frate-meu n-o fi tocmit niscaiva ticăloși, poate străini, că era tocmai sîmbătă, zi de tîrg... Ucigașul o fi plecat și ia-l de unde nu-i, iar frate-meu s-a repezit să descopere crima și să strîngă ce-a fost mai bun...

— Parcă ucigașii n-or fi furat și ei ce-au putut la repezeală?

În realitate Aretia era preocupată să descopere nu pe criminali, ci banii și valorile ce s-au furat. N-avea nici o încredere în magistrații anchetatori, cum de altfel nu mai avea în nimeni. Pe cît de încrezătoare a fost în tinerețe, pe atît de bănuitoare era azi. Pe primul-procuror Negel îl știa om cinstit, și dealtminteri cu avere, dar cînd e vorba de atîta bănet cît trebuie să se fi găsit la Ilarie, nici pe el nu-l mai credea fără prihană.

— Tu, care zici că ești calculat și liniștit, după cîte ai auzit mereu, an de an, de la oameni și acuma

în urmă de la Romică — întrebă ea deodată, urmîndu-şi firul gîndurilor — cam ce avere crezi că a putut să aibă nenea Ilarie?

— De — făcu Pascal gînditor. De... Eu aş zice aşa: cel puţin cinci şi cel mult zece milioane în lei d-ăştia proşti... Firește socotind toate, casele, acţiunile, banii, devizele, giuvaericalele, amanetele... în sfîrşit toate!

Aretia se înfurie iar, ca şi cînd ar fi ofensat-o:

— Ei vezi?... Şi dumnealor n-au găsit nici măcar un milion... Ei, apoi să nu mă supăr?...

Peste o clipă se întrerupse, ca şi cînd un gînd i-ar fi fulgerat prin minte:

— Pascale! Numaidecît să dăm o telegramă băiatului să vie acasă!... Ai auzit?... Să vie chiar azi, chiar cu ultimul tren!... Să fie Romică lîngă mine! Cît e el de deştept, dragul mamii, nu se poate să nu scoatem banii, oriunde i-ar fi ascuns Spiricăşi cu ceilalţi!

Delulescu aprobă cu admiraţie:

— Foarte bine, Tică!... Prea bine!...

Capitolul VII

SOLOMIA VREA SĂ PLECE

Spiru, tocmai fiindcă soră-sa s-a purtat atît de urît în faţa judecătorilor, voia să dovedească oamenilor de treabă că familia Dăniloiu nu trebuie judecată după Aretia, ci după cei doi fraţi, fruntaşi ai negustorimei piteştene. În vreme ce el alergă să se ocupe de cosciuge şi de locul de la cimitir, pe Vasilica o trimise să cumpere zăbranicul, lumînările, florile şi ce mai trebuieşte, lucruri pe care femeile le aranjează mai bine.

Pînă la amiazi Spiru a isprăvit cu bine ce-şi propusese: a găsit cosciuge gata de stejar, încît numai cifrele şi literele urmau să fie bătute pe capac, a terminat cu locul, s-a dus chiar pînă în deal ca să vază unde vine şi cum încep groparii săpatul pămîntului, lucru destul de greu pentru dînsul pe îngheţul şi zăpada ce erau...

A sosit acasă ostenit şi asudat, gîfăind şi totuşi mulţumit că şi-a împlinit datoria.

— Îndată după-amiazi mergem la biserică, dragă nevastă — zise dînsul mişcat, aşezîndu-se la masa pusă

mai de mult de Solomia pe care d-na Dăniloiu o lăsase acasă cînd a plecat după cumpărăturile morților. Parcă nici nu mă simt complect liniștit pînă nu-i voi vedea așezați cum se cuvine unor oameni ca dînșii... Aretia nu s-a arătat, firește... Am știut eu prea bine. Numai la cîștig vrea să se îmbulzească... Parcă nici n-ar fi sora noastră, așa e de haină!

De fapt nici el, nici Vasilica nu cheltuiseră nimic. Prudenți, cumpăraseră toate pe datorie, lăsînd ca plata să se facă din moștenirea răposaților. Spiru chiar se gîndise că toate cheltuielile cu înmormîntarea și celelalte vor trebui să fie scăzute din globalul moștenirii înainte de împărțire, așa că, vrînd-nevrînd, va contribui și Aretia cu partea ei...

La sfîrșitul mesei, pe cînd dînsul tocmai moțăia ca de obicei înainte de-a trece pe sofà în dormitor să-și facă siesta, iar d-na Dăniloiu aduna mecanic fărîmăturile de pîine în jurul tacîmului, Solomia se plecă la urechea ei și-i zise domol:

— Să nu uiți, cucoană, să-i spui și domnului că trebuie să plec...

Spiru auzi șoșăitul glasului ei și mormăi ca prin vis:

— Ce să plece?... Unde să plece?...

— Lasă, nu-ți strica tu somnul pentru ea — zise d-na Dăniloiu liniștit. Ia, prostii de-ale ei! Degeaba am crescut-o și am învățat-o, că din ale ei nu iese!

— Nu cumva tot despre Lixandru e vorba?... Atunci eu vă și las, să mă odihnesc nițel... numai un sfert de ceas! făcu bărbatul urnindu-se greoi și trecînd la sofaua pregătită cu o pernă albă la căpătîi.

Sfertul de ceas dura totdeauna un ceas, altfel se scula morocănos și mai frînt de cum se culcase.

Vasilica rămase singură cu servitoarea care se încăpățîna să plece numaidecît.

— Vai, fată dragă, ai început să mă sperii cît ești de nebună! se cruci cucoana. Tu nu vezi ce-a dat peste noi?... Tu n-ai un pic de omenie în sufletul tău de te poți gîndi să pleci acuma și să mă lași singură cu înmormîntarea și cu necazurile?

— Apoi, nu, cucoană! răspunse senin Solomia. Că, dacă e bine Lixandru, nu stau acasă! Nu ți-am spus?... Mîine dis-de-dimineață sînt înapoi!...

— Nici să nu-mi mai vorbești, d-astea, Solomie, că mă superi rău de tot!... Așteaptă, să isprăvim mîine cu înmormîntarea, pe urmă pleacă și stai cît poftești, că de nebune ca tine geme tîrgul!

Servitoarea se mai învîrti puțin prin odaie, strîngînd masa mai îndelung și mai meticulos, iar cînd chibzui că doamna s-a liniștit, reveni:

— Cum nu crezi d-ta, cucoană, la durerea sărăculuí!... Încaltea dacă n-ai cunoaște necazurile mele cu Lixandru mai bine ca mama mea, că nu ți-am ascuns nimic și nu m-am ferit... Și l-ai văzut sîmbătă și d-ta cum era de prăpădit că de-abia l-am coborît din căruță să intre la doftor...

— Ei, și dacă ai să te duci tu acuma, crezi că ai să-l înzdrăvenești? răspunse Vasilica înduioșată puțin de glasul întristat al Solomiei. Nu ți-a spus toată lumea și toți doctorii că boala lui se vindecă greu, dacă se vindecă?... Sîmbătă, nu-s nici trei zile, l-ați tîrît iar la doctor și doctorul v-a spus să nu-l mai chinuiți cu drumurile...

— O, Doamne, ziua de sîmbătă numai în mormînt am s-o uit! zise Solomia cu ochi în gol, cu o durere mare pe față.

— Pentru că nu ești în toate mințile, femeie! se aprinse din nou d-na Dăniloiu. Ai pierdut mai toată ziua pe la doctor și prin farmacii, ca și cînd te-ar da banii afară din casă... Te-am lăsat, cum te las de atîta vreme, să-ți îngrijești bărbatul cum crezi tu mai bine. Dar văd că ai început să te împarți între Valea Ursului și casa mea! De cîteva luni n-a fost săptămînă de la Dumnezeu să nu lipsești cînd ziua, cînd noaptea, ca să te repezi la Lixandru...

— Am să vă slujesc, cucoană, toată viața, numai să mă ajuți să-l punem pe Lixandru în picioare! murmură servitoarea fără emfază, cu o sinceritate din adîncime.

D-na Dăniloiu, ea însăși fată de cîrciumar bogat de la țară, avea o mare slăbiciune pentru Solomia și fiindcă era din satul ei, dar mai ales că a luat-o de la vîrsta de cincisprezece ani, a crescut-o și a ținut-o în casă, nu ca pe o servitoare ce era, ci ca pe un copil al ei cu care se înțelegea dealtfel mai bine decît cu propria ei fată care, învățînd prea multă carte (absolvise liceul de fete din Pitești) și dezvoltîndu-se sufletește în alt mediu, iar pe urmă măritîndu-se cu un ofițer și trăind în altă lume, i se părea înstrăinată. Adevăratele confidențe le avea cu Solomia. Cu ea se sfătuia despre toate; față de ea n-avea taine. A dorit și multă vreme a fost convinsă că, la rîndul ei, și Solomia își deschide complect sufletul, pînă ce a început să constate că ea păstra anume ascunzișuri în care nu lăsa pe nimeni să pătrundă, desigur nici pe Lixandru la care totuși spunea că ține mai mult ca la orice pe lume. Solomia era o fire mai întortocheată. D-na Dăniloiu se enerva de multe ori că nu putea urmări șerpuirea sufletului ei. Fata totdeauna rezerva cîte-o

surpriză, dar nu rezultată din gînduri mincinoase. A controlat-o de nenumărate ori și n-a prins-o niciodată cu minciună. Prefera și primea să fie certată, chiar ocărîtă, decît să încerce a-și ascunde greșeala prin tertipuri sau să se ferească a o ispăși.

Mai cu seamă de cînd s-a încurcat cu Lixandru, Solomia a devenit năucă de tot. D-na Dăniloiu a socotit la început că fata, care abia avea atunci optsprezece ani, s-a îndrăgostit și de aceea i-a trecut cu vederea unele neglijențe explicabile. Lixandru se numea Alexandru Ionescu și era pe-atunci șofer la sucursala băncii Marmorosch-Blank. Băiat curățel și parcă mai de treabă ca alții de teapa lui, nu și-a bătut joc de biata fată — zicea d-na Dăniloiu — și nu i-a întors spatele, cum fac toți, ci s-a alipit mai mult de ea și chiar a vrut să o ia de nevastă. Dar banca s-a închis și Lixandru a rămas fără de lucru. Își adunase o mică sumă de bani ca să poată trăi cîteva luni pînă va găsi alt loc. N-a găsit. Tovarășii și prietenii îl sfătuiau să plece la București, unde, ca șofer destoinic ce era, ar fi găsit mai repede ocupație. N-a vrut să plece fără Solomia, iar pe ea n-o putea lua fiindcă n-ar fi avut cu ce s-o ție... Asta a fost pentru Solomia întorsătura vieții. Îl iubise și pînă atunci cum poate să iubească o fată de optsprezece ani, dar pe urmă, după ce a văzut că Lixandru nu se desparte de ea nici chiar de dragul viitorului său, iubirea ei s-a transformat într-un amestec straniu de devotament, spirit de jertfă și admirație oarbă care, frămîntat cu senzualismul ei primitiv și sfios, a pus stăpînire pe însăși rădăcinile ființei ei. Scopul vieții Solomiei a devenit Lixandru. În afară de el și mai presus de el nimic nu exista pe lume...

Muncind cîte ceva pe unde apuca, Lixandru s-a oploșit prin curtea Dăniloiu cu învoirea tacită a doamnei. Iarna următoare, lucrînd odată afară, în ger, la o reparație de automobil particular, a răcit. Neluînd în seamă și continuînd zilele următoare alte lucrări la fel, fiindcă tocmai s-au ivit ocazii, boala s-a încuibat într-însul, a clocit și a crescut, iar cînd n-a mai putut-o îndura și s-a arătat unui medic, a aflat că e rău de tot și că ar trebui să se îngrijească foarte serios... Solomia și apoi d-na Dăniloiu abia toamna următoare au aflat, nu de la el, care nu spunea nimic și bolea ca un animal trudit, ci de la însuși doctorul la care fusese, că Lixandru e în mare primejdie.

De-atunci Solomia nu mai avea alt rost în viață decît salvarea lui Lixandru. Pentru aceasta și-a cheltuit toate economiile ce le făcuse la d-na Dăniloiu, pe urmă toată simbria ce o primea... Cînd un medic i-a recomandat, în loc de medicamente, să meargă undeva la țară, să stea liniștit, să se odihnească și să se hrănească bine, Solomia i-a propus imediat să meargă în satul ei, Valea Ursului, la părinții ei. Lixandru a stăruit însă ca, mai înainte să se căsătorească, să nu zică oamenii că Solomia își aduce ibovnicul acasă, ci bărbatul legiuit. Nu numai d-na Dăniloiu, dar și Spiru s-a înduioșat de „delicatețea" băiatului, deși el de multe ori bombănise că i s-a oploșit în curte un pierde-vară. Baremi Solomia a plîns cu hohote în timpul cununiei, încît d-na Dăniloiu, nașa mare, i-a șoptit în două rînduri să-și mai ție firea.

După o lună, Solomia s-a întors înapoi în serviciu, lăsînd pe Lixandru la țară. Trebuia să muncească pentru a-i putea plăti întreținerea. Totuși, într-un an de ședere la aer și odihnă, Lixandru, în loc să se

îndrepte, se topea văzînd cu ochii. Solomia s-a gîndit că ar ar trebui să-i mai dea niște leacuri, să nu-l lase fără ajutor ca pe un cîine. Și l-a adus la Pitești de mai multe ori să-l mai examineze doftorii. Așa s-a întors sîmbătă Lixandru la Valea Ursului cu cîteva sticluțe pe care Mirescu, cel mai popular medic din Pitești, după ce „l-a băgat la raze", i le-a prescris să le ia negreșit, fără să garanteze o vindecare grabnică, dar promițînd o îmbunătățire cu ajutorul lui Dumnezeu...

D-na Dăniloiu înțelegea și azi nerăbdarea Solomiei de a vedea efectul medicamentelor. Dacă n-ar fi intervenit pacostea cu crima, ar fi dăscălit-o puțin, ca să se păstreze în nota ei, dar i-ar fi dat drumul să se repeadă pînă acasă, mai ales că acuma, cu autobuzele, poți pleca seara la Valea Ursului și dimineața să fii înapoi. Azi îi era urît să rămîie singură. Avînd-o pe Solomia alături se simțea infinit mai curajoasă, ca și cînd energia tinerească a țărancei i s-ar fi transmis ca un fluid magnetic...

În cele din urmă, văzînd-o prea abătută și mai amărîtă ca niciodată, i se făcu milă de suferința ei și îi făgădui s-o lase să plece mai pe seară, cu condiția ca întîi să isprăvească la biserică îngrijirea morților și ca mîine dimineața să fie negreșit înapoi să-i dea ajutor la înmormîntare.

Solomia se bucură numai pe jumătate, ca și cînd nici n-ar mai fi fost în stare să se bucure aievea de nimic în lume. Murmură abia perceptibil:

— Să-ți răsplătească Dumnezeu binele pe care mi-l faci...

Tocmai cînd isprăviră toaleta sufrageriei, așezînd toate la locul lor, se pomeniră cu un aprod de la tribunal care aducea două citații. D-na Dăniloiu se

înspăimîntă. În viața ei n-a avut de-a face cu judecăți. Aprodul îi spuse și din gură că judecătorul de instrucție poftește și pe domnul Spiricã la cabinet pentru informații în legătură cu crima, de-asemenea pe d-na Dăniloiu și pe Solomia.

— Ia fugi, băiete! se supără deodată d-na Dăniloiu. Doar n-o să ne amestecați și pe noi în nelegiuirea asta, Doamne ferește!

Apăru din dormitor Spiru, căscînd și întinzîndu-se și mormăind, ca totdeauna după somn. Citația îl făcu să-i sară brusc moleșeala.

— Informator? se liniști mai pe urmă. Ei da, da, firește. Trebuie să ajutăm pe bieții judecători să descopere pe criminali... La ce oră e?... A, la trei?... Adică acuma?... Atunci ia vezi, Vasilico!... Dă-mi ce-mi trebuie, să nu întîrziem...

Dădu drumul aprodului. Nu voia să-l vadă cineva mergînd împreună cu un aprod de la tribunal. Între aprod și jandarm i se părea că e numai deosebire de uniformă...

D-na Dăniloiu cu Solomia erau citate pentru a doua zi.

— Ei vezi, tot nu poți pleca, Solomie, pînă ce nu te întreabă judecătorul... Eu te-am lăsat, dar dacă legea nu vrea? zise Vasilica în chip de consolare.

Solomia ridică din umeri, murmurînd cu amărăciune:

— Doamne, iartă-mă și nu mă lăsa!...

Capitolul VIII

JUDECĂTORUL ŞI POLIŢAIUL

Aurel Dolga se afla numai de trei luni în Piteşti, dar cunoştea mai toată lumea, în special avocaţi, profesori, ofiţeri, ingineri, funcţionari, în sfîrşit ceea ce se numeşte, cu o exagerare provincială, boieri-mea. De fapt în boierimea aceasta se cuprind numai cei ce au bani sau altfel de avere care să le dea putinţa de a participa la jocurile de cărţi şi de a primi cel puţin de două ori pe iarnă cît mai multă lume bună care să joace cărţi pînă la ziuă, la cît mai multe mese... Noul judecător, tînăr şi neînsurat, a devenit imediat invitatul favorit în familiile cu fete de măritat, deşi el nu trăda încă intenţii matrimoniale, dorind în prealabil să devie celebru în specialitatea sa spre a putea face o partidă mai strălucită. Era foarte sociabil, păstrînd totuşi marea decenţă şi rezerva cerute unui magistrat. Ici-colo, la vreo petrecere cu ultra-prelungire, i s-a întîmplat să cînte sau să danseze solo sau împreună cu tovarăşii de chef, sau chiar, într-un elan de fericire, să îmbrăţişeze pe vestitul lăutar Dură care, ajutat numai de un ţambalist chior şi de un chita-

rist șchiop, era capabil să întreție buna dispoziție de seara pînă a doua zi seara...

Dragostea cea mare a lui Dolga rămînea totuși instrucția criminală. Din pricina ei avea acum o remușcare: că n-a cunoscut pînă azi familiile Dăniloiu... De aici trăgea însă concluzia pentru viitor: un bun detectiv, deci și judecătorul de instrucție, trebuie să-și lărgească necontenit relațiile în toate straturile societății...

De la casa crimelor pînă la tribunal, Dolga a tăcut, privind drept înainte, parc-ar fi urmărit cu ochii interiori o pistă foarte palidă și întortocheată.

Reținu pe polițaiul Ploscaru care, nu pentru meserie, dar prin felul lui de viață, cunoștea Piteștii cum își cunoștea buzunarele. Nu orașul, ci oamenii, pînă la cei mai umili. Asta era meritul lui unic, dar considerabil, în poliție, mai ales că informațiile lui erau întotdeauna exacte și corecte.

După ce încheie cu grefierul formalitățile de rigoare pentru întocmirea dosarului, comandă cafele. Polițaiul interveni jovial:

— Dacă-mi dai voie, domnule jude, a mea să fie cu un coniac înlăuntru și altul separat alături! După o crimă atîta de scîrnavă, trebuie să-ți stingi greața măcar cu un pic de alcool!...

— Într-adevăr scîrnavă! aprobă Dolga. Foarte bine ai spus. Eu încă n-am cunoscut, din păcate, familia Dăniloiu...

— Ai s-o cunoști acuma, cu ocazia instrucției, pînă în rărunchi!... Ilarie Dăniloiu a fost un om ciudat și plin de taine!

— Dar ceea ce m-a mirat — urmă judecătorul — ceea ce m-a nedumerit mai mult, este mizeria morală pe care am simțit-o în casa lor... Nu mizeria în sine,

care totdeauna e impresionantă și provoacă cel puțin milă, ci mizeria unor oameni despre care se spune că erau foarte bogați, de mai multe ori milionari...

Polițaiul surîse și dădu din cap aprobativ.

— Exact, domnule judecător! zise dînsul. Zgîrcenia, oricît de aprigă, nu poate explica o viață în ticăloșie materială desăvîrșită!... Explicația o dă numai rasa, domnule jude! Ce ideal de trai poate să aibă un om coborînd din părinți care numai dumineca aveau pe masă mîncare caldă?... Eu eram copil cînd a murit bătrînul Danilef, bulgăroiul, cum îi zicea lumea în piață cu un fel de ură amestecată cu admirație. Mi-a rămas însă în minte cu niște ochi negri foarte vicleni și mai ales cu hainele nemțești care-i veneau îngrozitor, parc-ar fi fost adunate din toate colțurile orașului... Dintre copii nici unul n-a moștenit în totul pe bătrînul bulgăroi. Ai văzut, domnule jude, ce pirpiriu era Ilarie... Să-l sufli ca pe o luminiță de ceară... Spirache seamănă cu bătrînul la voinicie și stîngăcie, dar e greoi și prostănac și în același timp șiret ca un vulpoi. Iar d-na Delulescu se zice că e leită maică-sa: credincioasă, mojică și încăpățînată, dar foarte cinstită. Dealtfel cinstiți au fost și frații ei, căci nu i-a prins nimeni niciodată cu vreo abatere de la codul penal. Impresia mea însă a rămas că sufletește, în adîncul lor, nu erau corecți. N-aveau adică cinstea interioară, singura valabilă, pentru că nu e dictată de teama sancțiunii exterioare...

— Cu toate astea pare să fie oameni foarte respectați — observă Dolga.

— Cum să nu fie, dacă n-au greșit niciodată contra legilor?... Pe urmă averea acoperă totdeauna micile turpitudini ale oamenilor. Pe un milionar îl privești cu alți ochi, nu cu ai bănuielii. Să nu fiu rău înțeles,

domnule jude! Ilarie Dăniloiu a jucat un rol mare în ultimile trei decade în viața negustorimii piteștene. Fiindcă era bogat și cu destulă influență în lumea lui, liberalii l-au acaparat pentru partidul lor, l-au pus în consiliul comunal, apoi în cel județean, l-au făcut mai tîrziu ajutor de primar și pretutindeni a făcut treabă bună și a fost corect ca nimeni altul. În cele din urmă, adică după război, s-a ales senator și a făcut figură onorabilă și la București prin cuviința și modestia lui înnăscută. Vezi, prin urmare, domnule jude, că avem de a face cu un exemplar tipic de piteștean notabil!

Dolga asculta atent, iar Ploscaru care, ca toți povestitorii dorea să fie ascultat, se încălzea din ce în ce la amănunte:

— Ei bine, toate demnitățile și onorurile, în loc să-l civilizeze, mai rău îl sălbăticeau lăuntric. Pasiunea economiilor, care pe tatăl său l-a îmbogățit, a transformat-o într-o avariție patologică. Deși nu i-am cunoscut viața intimă, știu că de la o anume vîrstă; cam de cînd a intrat în viața oficială, a fost cuprins de patima tezaurizării. Treptat și, firește, pîndind ocazii excelente, a vîndut moșiile părintești, a vîndut diferite case ce mai avea prin oraș, se zice că și la București, iar banii îi strîngea. Dacă ar fi putut nici pe mîncare n-ar mai fi cheltuit, ca să puie gologanii la păstrare. Oamenii de originea lui, cînd fac avere, încep să facă lux la mîncare și să cheltuiască cu masa mai mult decît pe toate celelalte necesități de viață. Belșugul la masă e primul lux și ultimul la oamenii simpli. Dovadă că Spiru Dăniloiu mînca uneori, nu știu dacă o mai face și azi, pînă ce nu se mai putea urni de la masă. Ilarie însă, cu cît se îmbogățea, cu atît își reducea mîncarea. Circulă prin oraș anecdote

despre peregrinările lui prin piață. Cu toate că după război s-a retras oarecum din afaceri, se ducea în fiecare dimineață în piață să facă, zicea el, cumpărăturile pentru menaj. De zgîrcenie însă cumpăra pîine veche, pentru că e mai ieftină, iar carne o singură dată pe săptămînă din rămășițele măcelarilor, cu jumătate preț. Pește lua din cînd în cînd, dar numai sîmbăta, cînd îl găsea stătut și ieftenit, căci era cel rămas de vineri... La fel făcea cu zarzavaturile și cu toate cele trebuincioase casei. Așa a ajuns fostul senator, batjocura și rîsul zarzavagiilor și măcelarilor, iar de altă parte, din pricina asta s-au născut legendele despre bănetul ce l-ar avea ascuns cine știe unde.

— Atunci d-na Delulescu are dreptate să protesteze?

— Principial poate că da — zîmbi polițaiul. Sînt sigur că s-au înstrăinat multe lucruri înainte de-a sosi noi la fața locului. Rămîne să stabilești d-ta dacă înstrăinările sînt opera asasinilor sau a celor ce au venit după asasini. Pe madam Aretia ați găsit-o operînd, după cum am auzit ulterior. Poate că dom' Spirică, mai prost dar și mai șiret, a avut norocul să opereze mai înainte. Dacă nu s-ar fi găsit testamentul, n-ar avea mare importanță. Acuma însă se schimbă lucrurile... În cearta moștenitorilor trebuie să se amestece și instrucția! Dacă era aici feciorul lui Delulescu, scandalul ar fi luat proporții chiar în casa morților. În orice caz e numai o amînare. Romulus Delulescu aștepta moartea lui Ilarie ca lozul cel mare la loterie. Toată viața, tot viitorul lui e clădit pe speranța sa. Are să fie furios cînd va afla ce s-a ales din visurile lui... Altfel băiat simpatic. Dacă a fost el în stare nu numai să se împace cu Ilarie, dar să devie mosafirul lui aproape zilnic, de cîte ori venea prin Pitești, vezi ce talent

trebuie să aibă!... Păcat că nu-l are și la scrisul lui. Și cîtă pasiune pune să rămînă cel puțin gazetar, dacă scriitor n-a putut ajunge... Mi se pare că și d-ta l-ai cunoscut acum vreo trei săptămîni într-o seară, la cofetărie, la Borănescu?

— Nu-mi amintesc — zise judecătorul.

— Era împreună cu Dică Secuianu chiar lîngă masa d-tale... Un băiat slăbuț și cu ochelari, o mutră de onanist cu părul spălăcit... Altminteri însă, cum spuneam, simpatic, foarte inteligent și îndrăzneț, cu toate că își ia niște aere de modestie umilă, lipicioasă...

După ce sorbi ultima picătură de coniac și aprinse a nu știu cîta țigară (era fumător feroce din pricina nopților ce le pierdea), polițaiul reluă gînditor, ca și cînd ar fi vrut să ghicească cine să fie asasinii:

— Bătrînul Ilarie cunoștea pe toată lumea și n-avea nici un prieten de teamă să nu trebuiască să cheltuiască cu vreo masă sau vreo întîlnire la cafenea. Cred că afară de cîte un servitor străin, trimis de cîte cineva, nu-i intra nimeni în curte, cu atît mai puțin în casă. Timp de cîțiva ani se atașase de Dică Secuianu într-atîta că oamenii prevedeau într-însul pe moștenitorul lui Ilarie. Dică însă nu putea să nu-și dea în petec. Îl cunoști, cine nu cunoaște în Pitești pe Dică Secuianu — băiat bun, dar haimana... După ce a tapat pe toți piteștenii cu diverse sume, a încercat, mi se pare, și la Ilarie. Într-o zi, la mare ananghie, i-a cerut o sută de lei... Și bătrînul, mare minune, i-a dat! Peste cîteva zile, încurajat, Dică i-a înapoiat suta, ca peste alte cîteva zile să-i ceară o mie. Bătrînul n-a mai putut. A refuzat, ba l-a și ocărît... Dică se afla în mare încurcătură. A înghițit mustrările și a revenit mai stăruitor. Bătrînul nu s-a înduplecat, iar Dică s-a supărat și a plecat trîntind ușile... Cel puțin așa

povestește lumea, fiindcă nici el și nici Ilarie n-au spus nimănui nimic... De-atunci Dică îl înjura pe toate potecile.

— E mult de atunci?

— Doi ani, da... da, doi ani și ceva — întări polițaiul. Trebuie să fi fost o explicație mai severă decît ar reieși din spusele lumii, altfel nu s-ar justifica ura cu care-l vorbea Dică de rău, cu toate că se silea să-și ascundă ura subt o mască de dispreț. Îmi aduc aminte, iarna trecută, d-ta încă nu erai aci, la o petrecere, la „Calul Bălan", cum îl auzeam înjurînd și dorindu-i moartea, mi-a fulgerat prin gînd că Dică ar fi capabil să și ucidă pe bătrînul Ilarie dacă i-ar cădea în mîini... Firește, un simplu gînd, sugerat pare-se nu atît de cuvintele lui, cît de unele priviri, de unele scăpărări de ură care nu erau demne de un tînăr dintr-o familie așa de onorabilă, nepotul primului președinte al tribunalului nostru, în sfîrșit, crema societății piteștene... De la Dică a aflat lumea că Ilarie Dăniloiu, în afară de altele, ar fi adunat în ultimul timp numai bancnote străine, dolari, lire sterline, franci elvețieni. Zicea c-ar avea un portofel anume, cum au negustorii în piață, ca o geantă de damă cu multe compartimente, plin cu astfel de hîrtii...

— Da, dar ai văzut că nu s-a găsit așa ceva! zise Dolga.

— Bine, povestirile lui Dică nu trebuie luate ca literă de evanghelie — surîse Ploscaru. El are o fantezie demnă de un mare reporter. Portofelul poate să existe numai în închipuirea lui, poate să aibă proporții mult mai modeste...

— Sau poate să fi fost furat de asasinii bătrînului — complectă judecătorul.

— Absolut! recunoscu polițaiul. Deși, spun sincer, presupunerea aceasta mi se pare cea mai puțin verosimilă, după cum cunosc eu pe prietenul Dică... Dar în sfîrșit, ancheta va lămuri toate... Mi-am adus aminte de toate astea numai fiindcă s-a împlinit pofta lui Dică și bătrînul Ilarie într-adevăr a fost omorît!... În asemenea caz, fără să vrei, faci toate legăturile posibile și imposibile, iar lucruri cărora înainte nu le dădeai nici o importanță, devin deodată tulburătoare... În ultimii ani Ilarie Dăniloiu n-a întreținut relații prietenești cu nimeni decît cu Dică Secuianu în anii trecuți și cu Romulus Delulescu de vreun an sau doi... Ce curios! În timpul cît Dică a fost favoritul bătrînului, Deluleștii ca și Spiru Dăniloiu erau în panică... Acuma fac legătura: poate că apropierea lui Romulus de unchiul său s-a căutat și s-a realizat tocmai de teama ca nu cumva moștenirea să fie amenințată prin vreun capriciu al bătrînilor... Asasinatul a picat, pentru rudele interesate, ca o salvare!... Dacă cumva testamentul nu va aduce altă încurcătură!

— Sunt multe puncte obscure și tulburătoare în afacerea aceasta! observă gînditor judecătorul de instrucție.

— Poate că mai mult în aparență, domnule jude — murmură polițaiul.

Capitolul IX

INFORMATORUL OFENSAT

Spiru Dăniloiu urcă gîfîind treptele tribunalului. Sala pașilor pierduți era mai liniștită ca la prînz. Împricinații cu avocații se aflau în sălile unde începuseră ședințele; pe-afară rămăseseră doar rarii mosafiri fără treburi, care leneveau de colo pînă colo. Negustorul nu se uită nici în dreapta, nici în stînga, ci trecu repede spre scara care duce la etaj. Un aprod îl opri în ușa cabinetului de instrucție:

— Așteptați un moment, dom' Spiricã... Vă cheamă numaidecît!

Cele cîteva minute i se părură nesfîrșite. De emoție îl năpădiră toate căldurile, încît se făcu leoarcă de sudoare. Cînd se pomeni înlăuntru trebui să se sprijine de biroul judecătorului ca să nu se clatine pe picioare.

— Te-am poftit, domnule Dăniloiu, să-mi dai oarecari informații în legătură cu crima ale cărei victime au fost fratele și cumnata d-tale — îl întîmpină Dolga, șezînd cu figura severă, măsurîndu-l și învăluindu-l

într-o privire înțepătoare de suspiciune. Mai cu seamă că d-ta ai fost cel dintîi care ai descoperit...

—Nu, domnule judecător! întrerupse Spiru cu groază ca și cum i-ar fi spus că el e criminalul. Eu n-am descoperit nimic. Nevastă-mea cu Solomia, adică cu servitoarea, s-au dus azi-dimineață să vază ce o fi pățit Ilarie și...

Judecătorul Dolga se ridică în picioare. Fața i se îndulci zicînd:

—Mi se pare că ești obosit... Ia loc, te rog, colea, lîngă birou, pe scaun... Așa!... Ca să putem vorbi în liniște... Lasă-ne, domnule grefier, singuri!

Grefierul se sculă și ieși fără o vorbă. Spiru se lăsă greoi pe scaunul care pîrîi sub dînsul gata să se sfărîme. Scoase batista pe care o ținea mai mult de lux și-și șterse fruntea și gîtul de nădușeala care-l supăra.

—Vă mulțumesc, domnule judecător! bîlbîi dînsul umil. Nu mă simt deloc bine... N-am umblat niciodată pe-aici și am o emoție ca la școală...

Dolga schiță un zîmbet care păru o strîmbătură de batjocură:

—De ce să ai emoție?... Un om ca d-ta? Aș regreta... Contez pe informațiile d-tale foarte, foarte mult!... Și ca frate al victimei, dar și ca bărbat cu mare experiență în diferite chestii... Așa că, te rog, povestește-mi tot ce știi despre crimă!

—Nu știu nimic —răspunse repede Spiru, vrînd parcă astfel să se spele pe mîini. De unde să știu?

—Ceva trebuie să știi! stărui judecătorul. Că doar ai fost înaintea noastră în casa crimei... și probabil ai scotocit prin dulapuri ori prin sertare, ca și sora d-tale...

Spiru Dăniloiu se dezmeteci deodată, îi trecu parcă și emoția și frica, se sculă de pe scaun și zise, uitîndu-se jicnit la Dolga;:

— Va să zică mă bănuiți pe mine că aș fi în stare?...

— Domnule — întrerupse judecătorul — pentru mine sînt vinovați, sau cel puțin suspecți pînă la proba contrarie, toți cei ce au vreun amestec cu o crimă, orice amestec! E un principiu călăuzitor pentru mine!... Alții, dimpotrivă, socotesc pe toată lumea nevinovată pînă la producerea unei dovezi de culpabilitate!

— În orice caz mare rușine pentru bătrînețea mea de negustor cinstit să fiu bănuit de d-voastră! zise Spiru amărît. N-am meritat cu nimic astfel de soartă!

Judecătorul Dolga își dădea seama că a exagerat și a depășit marginile obiectivității, îi părea rău, dar în același timp îi trecu prin minte că Spiru ar fi înrudit de departe cu primul-procuror și asta îl întărîtă. Auzise că aici magistrații trebuie să fie atenți la calitatea socială a inculpaților, altfel riscă a-și compromite situația. Cu toate că Spiru Dăniloiu îi apăruse chiar prea cuviincios, Dolga acuma, gîndindu-se la înrudirea cu primul-procuror, avea impresia că informatorul încearcă să-l sfideze. Răspunse rece:

— Am să te rog să renunți la orice reflexii particulare! Eu sînt chemat să descopăr pe ucigașii fratelui d-tale și n-am timp să mă ocup de sensibilitățile speciale ale informatorilor... Am crezut că în d-ta voi avea un colaborator zelos întru împlinirea sarcinii ce mi-a revenit. Mi-ar părea rău să constat că m-am înșelat!... D-ta ce crezi, cine a putut să-i omoare?

— Răufăcători sînt destui, domnule judecător — zise Spiru resemnat. Și dușmani cine n-are? Mai ales

cînd e vorba de un om despre care lumea spune c-ar avea comori acasă...

— D-ta erai în termeni buni cu răposaţii, nu-i aşa?... Nu ca sora d-tale?

— Ne iubeam, domnule, ca fraţii cei buni, fără paradă, fără tămbălău, dar cu adevărat. Noi iubeam şi pe Aretia, măcar că dînsa a fost ingrată după ce s-a măritat. Aţi văzut cum m-a insultat şi în faţa cadavrelor şi a d-voastră. Aşa l-a insultat de atîtea ori şi pe bietul nenea Ilarie; uneori chiar în piaţă, în faţa lumii întregi, ca ţiganii. Noi am lăsat-o în plata Domnului. Eu sînt sigur că în adîncul inimii şi ea ne iubeşte. Mizeria şi nevoile înrăiesc şi pe îngeri... Pentru mine însă Ilarie a fost mai mult decît frate. El m-a făcut ce sînt, m-a îndrumat, m-a ajutat nu numai cu sfatul, ci cu fapta. Îi voi fi recunoscător pînă voi închide ochii !

— Vă întîlneaţi deseori?

— Destul de des... Aproape în fiecare zi. Dacă nu bărbaţii, cel puţin femeile noastre.

— Atunci cum se face că n-aţi aflat pînă azi de moartea lor?... Medicul crede că sînt morţi de sîmbătă. Azi e marţi.

— Întîmplarea, domnule judecător. Poate unde şi vremea s-a stricat sîmbătă, ninsoarea şi gerul... Aseară, cînd ne-a spus Ciufu, servitorul părintelui Tănăsescu, că i-a căutat de trei ori şi nu i-a găsit acasă, am făcut observaţie soţiei mele că nu s-a dus cel puţin duminecă să se intereseze de dînşii...

— Ciufu? repetă judecătorul. A fost de trei ori?... Cînd?

— N-am reţinut. Mi se pare că ar fi fost în fiecare zi...

— Un moment! întrerupse judecătorul. Grefier! strigă apoi, ca și cînd și-ar fi adus aminte, ducîndu-se la ușă și deschizînd. Grefier! Trimite să-mi aducă imediat pe Ciufu, servitorul preotului...

Se opri și se întoarse spre Spiru, vrînd să ceară lămuriri mai precise asupra lui Ciufu. Grefierul însă complectă singur:

— Servitorul de la biserica Sf. Nicolae... Am înțeles, domnule jude!

— Pe urmă să reintri să înregistrăm declarația d-lui Dăniloiu!

Închise ușa și se plimbă de două ori prin cameră.

— Dacă nu venea Ciufu, poate că nici azi nu s-ar fi dus nevastă-mea și cine știe cît ar mai fi stat acolo sărmanii! reluă Spiru cu alt curaj. Ce-i drept, părintele Tănăsescu m-a întrebat duminecă după-amiazi, ne-am întîlnit întîmplător pe strada mare, m-a întrebat, zic, unde-o fi frate-meu Ilarie, că nu l-a putut găsi nicăiri și avea mare nevoie de dînsul. Am luat în glumă întrebarea și am răspuns ceva tot în glumă...

— A, va să zică duminecă ți s-a spus și totuși...

— Dacă-aș fi știut, domnule judecător, că e serios, aș fi alergat, păcatele mele! Dar cum pot să-mi închipui o grozăvie ca asta? Că doar sîmbătă dimineața ne-am întîlnit în piață și...

— Cînd l-ai văzut ultima oară pe fratele d-tale?

— Cum vă spuneam, sîmbătă dimineața...

— La ce oră?

— Poate să fi fost înspre ora nouă... În orice caz mai de dimineață, căci sîmbătă e tîrg, știți, și noi deschidem prăvălia de cum se face ziuă, din pricina mușteriilor de la țară... Ilarie a venit cam la un ceas după ce am deschis...

— Ai putea să-mi spui despre ce ați vorbit?

— Cum nu, domnule judecător! răspunse Spiru din ce în ce mai vioi. Cu cîteva zile în urmă un popă de pe lîngă Costești m-a întrebat unde ar putea schimba niște bani americani ce-i avea nu știu de la ce țăran întors din America de curînd. Pentru că Ilarie strîngea bani americani, cînd îi putea cumpăra pe preț de chilipir, am spus popii că și noi sîntem amatori, iar popa îmi spuse că va veni cu banii vineri, cînd are iar treburi prin oraș... Ilarie m-a întrebat despre popa cu banii americani. Popa nu venise vineri și am crezut că are să sosească sîmbătă. Frate-meu însă, mai cunoscător, îmi spuse să nu-l mai aștept că n-are să mai vie... Era sigur că a găsit pe altcineva care i-a oferit un preț mai bun decît oferisem eu...

— Da... Banii americani — murmură judecătorul gînditor. Altceva nu?

— Nu prea... Nici n-a stat mai mult de un sfert de oră. Erau mulți clienți și trebuia să fiu cu ochii în patru... Avea o pîine la subsuoară și-mi spuse că vrea să cumpere un crap, dacă va găsi... Pe urmă a venit servitoarea noastră, care făcuse cumpărăturile obișnuite prin piață, să mă întrebe dacă am să trimit vreo vorbă sau altceva cucoanei; așa e obiceiul în familia noastră... Ilarie i-a dat servitoarei pîinea, să i-o ducă acasă, că dînsul vine mai pe urmă. A plecat la pește, iar Solomia a mai așteptat puțin că tocmai tîrguisem și eu niște bunătăți ieftine și vroiam să le trimit...

— Pe urmă nu l-ai mai văzut deloc? Și nici nu te-ai mai interesat de dînsul?

— Ce să mă interesez, domnule judecător? Cum puteam să bănuiesc ce are să se întîmple?

— Dar cînd preotul ți-a atras atenția? N-ar fi fost normal să te repezi să vezi dacă nu i s-o fi întîm-

plat ceva?... Ziceai că-l iubeai și-i vei fi recunoscător toată viața...

— Acuma, după ce s-a întîmplat nenorocirea, firește, îmi reproșez și eu că n-am mers — recunoscu Spiru îndurerat. Dar, în mod obișnuit, întrebarea părintelui era mai mult o vorbă aruncată, întocmai cum zici: Ce mai faci?... Ilarie dealtfel avea curiozitățile lui. De multe ori se încuia în casă și, cînd venea cine nu-i plăcea, nu răspundea deloc, făcîndu-se că nu-i acasă...

— Bine, bine, dar puteai și altfel să treci pe la dînsul... Ești sigur că de sîmbătă dimineața nu te-ai mai întîlnit deloc?

— Absolut sigur!

— Nici pe la el n-ai fost?

— Dac-aș fi fost, i-aș fi găsit cum i-am găsit azi...

— Cînd servitorul popii v-a spus că de trei ori nu l-a găsit, de ce n-ai anunțat poliția?

— S-ar fi putut să lipsească într-adevăr de acasă, domnule judecător! S-a mai întîmplat să plece din oraș fără să spuie nimănui...

— De ce te-ai dus singur să vezi morții, fără să aștepți sosirea autorităților?

— Cum să nu mă duc cînd mi se vestește c-a fost asasinat fratele meu?

— Și ce-ai luat?

— Ce să iau?

— Te rog să răspunzi la întrebarea ce-ți pun: ce ai luat din casa fratelui d-tale cînd ai pătruns acolo, deși știai că s-a săvîrșit o crimă monstruoasă?

Spiru Dăniloiu îngălbeni, parcă l-ar fi pălmuit. Răspunse încet, cu ton de protest:

— Domnule judecător, chiar dacă aș fi luat ceva — deși n-am luat — aș fi fost în dreptul meu ! Sînt fratele victimei și deci, fiindcă n-are copii, moștenitorul lui legal, firește împreună cu sora mea Aretia...

— Ești așa de sigur? zise puțin ironic judecătorul. Dar dacă a lăsat un testament și dacă d-ta nu figurezi printre moștenitori?

— Asta nu se poate !

— Dacă...

— Ei atunci...

— Atunci, fapta d-tale are o anume calificare ! triumfă Dolga. O calificare ce rămîne însă chiar dacă ai fi într-adevăr moștenitor...

— Domnule judecător — vorbi iar grav și ofensat Spiru Dăniloiu — protestez din toată ființa mea împotriva bănuielii cu care mă insultați !

— Ce insultă? Ce insultă ! se supără judecătorul. Iar uiți că aici se instruiește o crimă? Amabilitatea mea nu poate trece înaintea obligației de a afla adevărul și pe cei vinovați ! D-ta ai pătruns într-o casă unde zăceau două cadavre, deși știai că reprezentanții justiției au fost anunțați și trebuiau să sosească din moment în moment. Nu poți să mă convingi pe mine că ai intrat din simplă curiozitate sau chiar din dragoste pentru cele două victime. Eu știu foarte bine: ai vrut să o iei inaintea sorei d-tale. Dealtfel ea însăși ți-a spus-o în față. Atunci de ce să protestezi? Mai bine te-ai dezvinovăți cu argumente acceptabile sau...

— Din moment ce nu vreți să mă credeți — ripostă domol Spiru.

— Eu nu pot crede decît afirmațiile dovedite ! Celelalte le primesc sub beneficiu de inventar... Dacă un om bogat poate să se lăcomească într-atîta, cum să nu mă cuprindă toate bănuieile? De unde

știu eu dacă într-adevăr n-ai fost și ieri sau alaltăieri la fratele d-tale?... Prin oraș lumea șoptește că asasinii sunt din familia d-voastră...

— Domnule judecător, d-voastră nu puteți asculta șoaptele oamenilor răuvoitori! Familia Dăniloiu are o cinste de păstrat și de apărat!

— În privința asta suntem de acord! aprobă ironic Dolga. Deocamdată însă trebuie să înregistrăm declarațiile d-tale, domnule Dăniloiu... Tocmai bine sosește grefierul...

Grefierul trimisese după Ciufu.

— Pînă va sosi, avem timp să terminăm cu dumnealui... Va să zică...

Capitolul X

„CÎND AI MINȚIT?“

Ieșind din cabinetul judecătorului, Spiru Dăniloiu întîlni în vestibul pe Ciufu, subt paza unui sergent de poliție.

— Aoleu, domnule Spiricǎ ! răbufni servitorul plîngător. Fie-vă milă de mine ! Puneți o vorbă bună la domnul judecător, că m-a adus aci nu știu de ce și...

— Lasă, n-ai grijă, Ciufule ! zise Spiru. Dacă nu ești vinovat, Dumnezeu o să te apere de necazuri...

— Nu sînt, domnule Spiricǎ, păcatele mele !... Și m-a luat chiar din biserică, de lîngă catafalcul domnului Ilarie, că mă pusese părintele să dau o mînă de ajutor...

Spiru nu-l mai ascultă. Se simțea ostenit mai ales pentru că nu îndrăznea să se revolte. Pleca cu bănuielile judecătorului înfipte în inimă ca niște cuie. Nu-și dădea seama ce învinuiri îi aduce și unde voia să ajungă cu suspiciunile. De fapt i-a găsit vină în toate. Poate că-l crede și ucigaș.

„Hain om ! E în stare să te bage în ocnă de pomană !“ se gîndi dînsul coborînd în sala pașilor pierduți

și apoi strecurîndu-se afară unde aerul aspru îl reînvioră. „Dacă el crede că noi sîntem niște haimanale, se înșală ! adăogă în sine mai încrezător. Că doar nici noi nu sîntem de pe drumuri, să-și bată joc oricine...“

Ciufu continuă să se plîngă sergentului și să protesteze că e nevinovat pînă cînd apăru în ușă grefierul.

— De ce nu spuneai, băiete, c-ați sosit? se răsti grefierul către sergentul care luase poziție. Aide, Ciufule! Treci înlăuntru!... Iar tu aștepți aci, sergent! Ai înțeles?...

Judecătorul examină pe Ciufu cîteva minute, fără nici un gest și nici o mișcare. Pe urmă, ca și cînd s-ar fi edificat, rosti:

— Mda... bine... Vino mai aproape!... Cum te cheamă?

— Mihai Ciufu, domnule judecător!

— De cîți ani ești?

— Am împlinit treizeci și doi...

— Ești de mult în serviciul bisericii?

— De șase ani.

Răspunsurile servitorului erau umile, dar precise. Judecătorul, ca și cînd ar fi așteptat altceva, îl scrută iar un răstimp, apoi continuă prietenos:

— Ai auzit cum au fost omorîți amîndoi soții Dăniloiu Ilarie...

— O, Doamne! suspină Ciufu.

— Ei bine, ucigașii trebuie găsiți cu orice preț ca să-și ia pedeapsa meritată! Toată lumea, toți oamenii de treabă sînt obligați să ajute justiția să descopere pe cei vinovați. Așa e, Ciufule?

— Așa e, domnule judecător!

— Ei, Ciufule, atunci tu ai să ne pui pe urmele tîlharilor?

Servitorul își recăpătase toată încrederea și se simțea în siguranță. Răspunse dibuind ca omul care într-adevăr vrea să ajute:

— De, domnule judecător, despre cine o fi făptuit nelegiuirea nu vă pot spune nimic, că nu știu nimic... Dar să vă spun ce știu și ce am povestit aseară domnului Spiricã, după cum mi-a poruncit sfinția-sa, că după spusele mele s-a dus azi-dimineață coana Vasilica și a găsit nenorocirea împlinită!

— Da, tocmai! făcu Dolga, dînd din cap.

Ciufu repetă povestirea de-aseară de la Spiru Dăniloiu, în toate amănuntele, și judecătorul îl lăsă să vorbească fără a-l întrerupe. Numai cînd isprăvi și tăcu singur, îl întrebă candid:

— Va să zică ai fost în curtea răposaților sîmbătă, duminecă și luni... La ce oră ai fost sîmbătă? Înainte ori după-amiazi?

— După, după! Cum vă spusei, după ce am tras clopotele pentru slujba de a doua zi...

— Adică după ceasul cinci... Atunci trebuie să fi fost întunerec de tot, mai ales că și viscolea?

— Nu era așa de întunerec...

— Atunci ai fost mai devreme? Înainte de a trage clopotele?

— Ba eu cred că mai întîi am tras clopotele și pe urmă...

— Nu vreau să știu ce crezi tu, băiete, ci cum a fost!... Gîndește-te bine și răspunde limpede!... Curtea e întunecoasă și ziua din pricina copacilor. Acuma se înserează foarte devreme... Dealtfel pe seară, tocmai pe la cinci a început să ningă sîmbătă și viscolul s-a potolit...

— Așa trebuie să fie, domnule judecător, cum ziceți d-voastră făcu Ciufu cu un aer de recunoaștere confidențială. N-am dat importanță ceasului și de aceea...

— Poate că părintele te-a trimis înainte de prînz să-i amintești domnului Dăniloiu ca să nu uite?

— Ba nu! se îndîrji servitorul. După-amiazi m-am dus!

— În sfîrșit, părintele poate că are să-și amintească mai bine — zise judecătorul indiferent. Dumnealui are să ne spuie și cum ai plecat... și tot adevărul pe care tu vrei să-l ascunzi!

— Nu vreau să ascund nimic, domnule judecător, iertați-mă! se pripi Ciufu puțin speriat.

Dolga rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi reluă cu alt glas:

— Duminecă părintele te-a trimis din nou... Te-ai dus?

— Se poate, domnule judecător, să nu mă duc? Dacă mi-a poruncit sfinția-sa...

— Te-ai dus sau nu te-ai dus? repetă Dolga mai energic.

— M-am dus!

— Ai intrat numai în curte sau și în marchiză?

— Numai în curte. Ușa marchizei o închisesem așa că...

— Ai observat ceva deosebit față de ce fusese ieri?

— Nu.

— Nici zăpada?

— Da, zăpadă era destulă ...

— Pe urmă ieri, luni, ai fost a treia oară?

— A treia oară.

— Și iar ai intrat în curte și ai pătruns pînă unde?

— Pînă la marchiză, domnule judecător. Numai pînă la marchiză. Şi dacă am văzut că tot nu răspunde nimeni...

— Nu ţi-ai închipuit că s-o fi întîmplat ceva?

— Ba mi-am închipuit din prima zi, domnule judecător, dar n-am cutezat să spun nimica. De ce să iasă de la mine vorbe urîte?

— Şi nici ieri n-ai observat nimic deosebit în curte?

— N-am observat nimic, domnule judecător, nimic.

— Zăpada era tot aşa, neumblată?

— Tot aşa...

— Pe unde ai intrat în curte?

— Pe portiţă, domnule judecător.

— Potecă era prin zăpadă?

— De unde să fie...

— Dar urme de paşi?

— Erau ale mele, de duminecă...

— Sigur?

— Vai de mine, domnule judecător, s-ar putea să nu fiu sigur? Dacă am intrat, cum să nu fi rămas urme!

Judecătorul Dolga se oprise în faţa lui şi arunca întrebările repede, ca nişte mingi pe care Ciufu urma să le prindă instantaneu. Acuma însă se retrase doi paşi şi zise rar, răspicat:

— Şi totuşi, d-na Dăniloiu, cînd a intrat azi-dimineaţă cu servitoarea, n-a găsit nici o urmă în zăpadă!... Portiţa nu fusese deschisă de cînd a nins, încît abia a putut răzbi în curte... Cum explici d-ta asta?

— De, domnule judecător, bîlbîi Ciufu. Mă mir... Că doar eu am intrat şi duminecă şi luni...

— Atunci poate că minte d-na Dăniloiu, Ciufule? zise judecătorul. Ori d-ta n-ai mai dat deloc pe acolo nici duminecă și nici luni?

— Iertați-mă, domnule judecător, dar...

— Ei, haide, scurt și cinstit: ai dat ori n-ai dat?

— Domnule judecător, vă rog din suflet să mă credeți...

— Va să zică n-ai mai dat pe acolo de sîmbătă cînd...?

— Ba am dat — zise Ciufu repede, întrerupînd. Jur pe sfînta cruce, domnule judecător! Am fost pînă la poartă și duminecă, și luni, dar mi-a fost urît să mai intru în curte...

— De ce urît, ziua-n amiază mare? stărui Dolga.

— Mi-a rămas de sîmbătă o spaimă în inimă... Poate din pricina tăcerii și a pustietății, nu știu... Aveam parcă o presimțire rea și mi-a fost frică să mai intru...

Ciufu mai bolborosi cîteva cuvinte, din ce în ce mai încurcat și mai domol, uitîndu-se în ochii ironici ai judecătorului ca un șoarece în ochii pisicii. Dolga se mulțumea să-l privească. Se făcu o tăcere. Grefierul, pe scaun, alături, cu condeiul la ureche, se uita la Ciufu, placid, ca și cînd nimic n-ar fi fost în stare să-i tulbure liniștea.

— Cînd ai mințit, Ciufule? întrebă deodată judecătorul puțin batjocoritor, dar numai în glas. Adineaori cînd ai spus că n-ai intrat sîmbătă în casă, ori cînd spuneai că ai intrat în curte duminecă și luni?

— În casă n-am intrat, domnule judecător! se închină deodată servitorul plîngător. Jur pe ce am

mai sfînt în lume, domnule judecător! Jur pe mormîntul mamei mele!

— Eu vreau să te cred, Ciufule — spuse Dolga întorcînd spatele. Dar nu mai știu ce să cred... Dacă încerci să mă prostești spunînd că n-ai mai intrat în curte pentru că ți-a fost urît? Bărbat în toată firea să nu intre ziua în curtea unor oameni cumsecade din pricina urîtului? Cine să creadă așa ceva? Uite, colea pe domnul grefier... Întreabă-l dacă poate crede!

Grefierul tresări, dovedind că era cu gîndul aiurea. Pe urmă surîse în semn că a înțeles gluma șefului. Ciufu însă parcă stătea pe jăratec. Fața i se strîmbase, iar gura rămasă deschisă bîlbîia în neștire:

— Nu-s vinovat, domnule judecător... Jur, domnule judecător...

— Eu n-am spus că ești vinovat — urmă Dolga. Nu știu dacă ești ori nu ești. Dar mincinos, da, ești, Ciufule! Adevărat?

— Iertați-mă, domnule judecător — murmură servitorul într-una.

— Deocamdată m-ai mințit!... Dacă n-ai intrat duminecă și luni în curte, înseamnă că știai ceva de sîmbătă, fie că ai văzut ceva, fie că ai făcut ceva în casă!

Așteptă cîteva clipe o confirmare, Ciufu începuse a-și frînge mîinile.

— Va să zică așa stăm, Ciufule! reluă Dolga mai înviorat. Uite, nu te arestez că poate într-adevăr nu ești vinovat!... Îți dau răgaz să te gîndești, să chibzuiești și să-mi mărturisești adevărul. Ai înțeles, băiete?

Îngrozit deodată, parcă subt o apăsare cumplită, servitorul căzu în genunchi, băiguind înecat în lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, nu-s vinovat...

— Destul! strigă deodată judecătorul. Mie să nu-mi faci teatru!... (Apoi către grefier, cu același ton sever:) Rămîne la dispoziția noastră!... Trimite-l subt pază la poliție! Să fie ținut la secret ca să nu comunice cu nimeni!

— Da, domnule jude! zise flasc grefierul.

Capitolul XI

DOUĂ BIETE FEMEI

Spiru Dăniloiu nu mai avea astîmpăr. De la tribunal a pornit spre biserica Sf. Nicolae să vadă ce-au făcut femeile cu așezarea morților. În colț, la băcănia Steriade, se întîlni cu preotul de pe lîngă Costești care-i oferise dolari pentru Ilarie. Întîlnirea i se păru de rău augur. Cu toate că preotul ar fi dorit detalii asupra crimei, Spiru reuși să se derobeze, mințind că are alergături în legătură cu nenorocirea. Se duse la prăvălie, dar nici acolo nu putu rămîne, fie din cauza cunoștințelor care veneau să afle amănunte subt pretextul condoleanțelor, fie din cauza depresiunii lui sufletești. Ca să scape de toate, plecă acasă. Acolo Vasilica tocmai se întorsese de la biserică împreună cu Solomia și vorbeau despre înmormîntarea care se înțelesese cu preotul s-o facă a doua zi, miercuri, după-amiazi, „ca să poată asista toți cei ce au iubit și stimat pe sărmanii bătrîni" — după cum s-a exprimat Tănăsescu.

— Aoleu, Spirache, nu cumva ești bolnav? îl întîmpină Vasilica speriată, văzîndu-l atît de abătut și parcă tras la față.

— Lasă, frate, nu te mai alarma așa numaidecît! răspunse Spiru mohorît. Doar n-ai vrea să dansez cînd bietul Ilarie și țața Mița se află pe catafalc, iar eu sînt silit să mă hărțuiesc cu judecătorii ca un criminal!

D-na Dăniloiu se potoli, dar apoi se înfurie mai rău cînd află ce-a pățit bărbatul ei în cabinetul judecătorului:

— Despre boanghina asta am auzit că n-are deloc cateță nici de două parale... Să-i fie rușine! Mă mir cum aduce guvernul aci oameni fără educație să ofenseze lumea, parcă ar fi servitorii lui!... Ar trebui să ne plîngem la primul-președinte ori chiar la București, să-l învețe cum să se poarte cu noi! Dacă e mojic, să fie cu nepricopsiții lui de ungureni!... Ești tu moale din fire, că altul l-ar fi pus la locul lui imediat... Cu toate că e mai bine că nu ți-ai pierdut cumpătul, că mitocanul ar fi fost în stare să te și aresteze!

— Ei, acu vorbești și tu, ca să nu taci! ripostă Spiru speriat numai la ideea că i s-ar fi putut întîmpla și asta. Parcă așa se arestează oamenii!

— Apoi dacă te bănuiește c-ai luat ceva? făcu Vasilica din ce în ce mai potolită. De, știu eu? Sper că nu te-a pișcat ispita să iei ceva, Spirache, să ne pomenim cu o percheziție de rîsul tîrgului?

— Muiere, tu numai de rău știi să tragi! se indignă bărbatul cu o moliciune însă care îngăduia toate presupunerile.

Vasilica hotărîse să meargă pe înserat, înainte de cină, cu Solomia, să mai așeze cîteva lumînări și să vegheze puțin la căpătîiul morților. Acuma renunță și trimise pe Solomia singură, mai ales că de la ea

pornise gîndul. Numai să nu zăbovească prea mult, ca să nu se întîrzie cu masa.

Solomia s-a întors la timp, plînsă și istovită, parcă ar fi jelit ce avea mai scump în lume. Vasilica o înțelegea, știind că răposata Mița iubea pe Solomia precum și Solomia iubea pe Mița, încît de multe ori se ducea la cucoana și singură ca să stea de vorbă și să primească povețe.

Pe cînd punea masa, Solomia povesti stăpînei sale că n-a plîns niciodată cum a plîns acuma în biserică, mai cu seamă pentru că i-a găsit așa de părăsiți și de singuri, dar că pe urmă s-a speriat așa de rău de a crezut că înnebunește. I s-a părut anume deodată că cucoana începe să se miște în cosciug... A dat buzna afară și nici nu s-a oprit pînă la părintele Ilie căruia i-a anunțat minunea. Preotul era supărat din pricină că Ciufu a fost oprit la parchet de către judecătorul de instrucție, totuși a mîngîiat-o și s-a dus cu ea înapoi în biserică și i-a explicat că probabil fîlfîirea lumînării a făcut să aibă vedenia aceea. Atunci, printre altele, sfințitul s-a mirat că nu s-a gîndit nimeni să fi îmbrăcat cum se cuvine pe cei doi morți și să nu-i fi lăsat în hainele celea urîte de toate zilele. Apoi a trimis după dascăl să mai citească de sufletul lor...

La cină au vorbit numai despre nenorocirea ce s-a abătut asupra familiei din cauza bietului Ilarie. D-na Dăniloiu, obsedată de observația preotului, se scuza că ea a spus c-ar trebui să-i primenească, dar Spiru i-a astupat gura că și-a adus aminte prea tîrziu, că se puseseră sigiliile pe uși și ar fi trebuit să vie cineva de la parchet... Dealtfel de ce nu s-ar ocupa cu astea Aretia, care pentru moștenire a știut să se

repeadă la Spirică și chiar să-l insulte, încît numai din pricina ei a îndrăznit și judecătorul să-l umilească. Dar Aretia s-a mulțumit să stea acasă și să reapară la biserică abia cînd toate erau gata.

— Ai să vezi, Spirache, ce-or zice oamenii! oftă totuși mai tîrziu, îngrijorată, d-na Dăniloiu. Și, cînd au atîtea haine, pline dulapurile! Parcă cine o să profite de ele?... Nu știu, dacă nu mi-ar fi rușine, mîine m-aș duce să-i primenesc... Cu toate că acuma, ar fi prea tîrziu și mai multe clevetiri ar putea să stîrnească...

— Lasă și tu că nu-i nimica — încercă soțul ei s-o liniștească. La urma urmelor tot în pămînt o să-i bage, fie cu haine bune, fie cu rele... Poate că ar fi păcat să se prăpădească hainele cele bune, dacă s-au întîmplat așa lucrurile...

Despre Ciufu însă nu le părea rău că l-a reținut la parchet. Într-un fel le apărea ca adevăratul vinovat de toate cele ce li se întîmplă, fiind el cel care le-a adus vestea rea și a stîrnit descoperirea crimei cu urmările ei.

— Să nu te miri dacă n-o fi chiar el ucigașul — zise Vasilica înfiorîndu-se. Că înfățișare de criminal are. Mi-e și frică acum cînd mă gîndesc la dînsul... Apoi trebuie să-l fi prins cu ceva judecătorul, dacă l-a și înhățat!... Dealtfel cu minciuna l-am prins și noi, nu-i așa, Solomie? Zicea c-a intrat și ieri la Ilarie în curte și cînd colo portița era înțepenită în zăpadă, încît abia am deschis-o...

— Apoi atunci d-aia l-a închis — făcu Spiru, adăogînd puțin îngrijorat: Să băgați de seamă și voi ce vorbiți mîine...

— Din partea noastră să fii liniștit — declară d-na Dăniloiu aproape cu mîndrie. Noi n-avem nici o pată pe suflet...

Solomia lîngă scaunul stăpînii sale, ca totdeauna, murmură parcă pentru sine:

— Mie-mi vine parcă nici să nu mă duc mîine, cucoană...

— Fugi, fată, nu fi proastă! se supără Vasilica. De ce să nu mergi? Vrei să dai de dracul, să te ducă cu poliția?... Ori ți-e frică, unde ai auzit ce-a pățit domnul?

— Ba mie nu mi-e frică, zău, cucoană — zise Solomia tăgăduind și din cap. Că o viață am... Dar mi-e scîrbă...

— Parcă mie nu mi-e scîrbă! făcu d-na Dăniloiu ridicînd cu dispreț din umeri. Lasă, Solomie, că mergem împreună și isprăvim repede!...

A doua zi se prezentară la cabinetul de instrucție prea devreme și trebuiră să aștepte mai bine de un ceas pînă să sosească judecătorul. D-na Dăniloiu tocmai se plîngea grefierului că are să vie acasă soțul ei și nu va găsi nici măcar masa așternută.

Dolga era foarte bine dispus. Își frecă mîinile și se scuză, adăogînd însă că el le-a convocat abia pentru ora douăsprezece jumătate, încît nu e vina lui dacă au avut să piardă timp așteptînd. Vasilica se învioră, îl găsi foarte politicos și drăguț și se miră în sine de unde l-a scos Spiru așa de urîcios.

— Dînsa cine este? întrebă judecătorul arătînd pe Solomia, dar răspunzînd tot el: Adică, da, știu... Ea v-a însoțit ieri cînd ați făcut descoperirea pe care ne-ați denunțat-o... Foarte bine!... Doamnă, poftiți înlăuntru!... Fata va aștepta aici...

— Domnule judecător, să nu vă supărați, dar am să vă cer o favoare — zise d-na Dăniloiu încurajată. Fata e de la țară și n-a umblat pe la judecăți... Vă rog s-o lăsați lîngă mine... Sîntem două biete femei și...

— Bine, doamnă! aprobă Dolga galant. Cu toate că tot pe rînd o să vă ascult, după cum e legea și obiceiul...

— D-apoi că noi n-avem secrete, spuse d-na Dăniloiu mulțumită. Solomia e crescută la noi...

Judecătorul îi oferi același scaun pe care șezuse ieri Spiru. Solomia rămase în picioare lîngă stăpînă-sa, cum obișnuia și acasă. După ce răsfoi cîtva timp în dosarul ce i-l pregătise pe birou grefierul, Dolga reluă mai serios, dar mereu politicos:

— Povestirea d-voastră de ieri, de la domnul prim-procuror, am auzit-o, doamnă Dăniloiu, despre cum ați dat peste cele două cadavre... De fapt aș dori numai cîteva precizări și repetiri ca să le putem înregistra în procesul-verbal...

Ridică ochii spre Vasilica, dar privirea îi alunecă asupra Solomiei. O examină un răstimp cu o curiozitate nereținută. Frumusețea și mai ales delicatețea țărăncuții îl țintuiau fără voie și-l uimeau.

— Da... exact — urmă smulgîndu-și privirea de pe Solomia. Întîi să-mi spuneți ce urme ați găsit în curte, pe zăpadă?...

— De-abia am putut deschide portița opintindu-ne amîndouă — răspunse Vasilica. Era și portița înghețată, dar mai cu seamă era zăpada întărită, căci portița nu mai fusese deschisă de cînd a nins și nici zăpada curățită sau făcută potecă... Așa că nici urme nu puteau fi în zăpadă, dacă nu umblase nimeni. Dealtfel v-am spus astea și ieri, la domnul Costică, în biurou,

cînd v-am dat de veste... Servitorul părintelui Tănăsescu ne minţise în ajun că el a umblat prin curte, dar zăpada neprihănită l-a dat de gol. Norocc-că eram în şoşonii-cizmuliţe, că te scufundai în zăpadă pînă în genunchi...

— În casă aţi intrat numai d-voastră, singură?

— Singură! zise d-na Dăniloiu. Voisem să trimit pe Solomia, dar ea a refuzat. Îi era frică. Şi mie mi-a fost frică, mărturisesc acuma, dar n-am vrut să mă arăt mai slabă ca servitoarea şi de-aceea am intrat. Acuma, după ce am văzut ce-am văzut, mă minunez şi eu cum am avut curajul!

— Vă rog să-mi spuneţi ce-aţi făcut în casă, doamnă? întrebă iar judecătorul după o pauză.

— Prea bine nu mai ştiu nici eu ce-am făcut... Cînd am trecut din antreu în camera de culcare, ţin minte că m-am împiedecat de picioarele bietului Ilarie, că nu mă uitam pe jos... Dar nu ştiu cum a venit că totuşi nu m-am oprit şi n-am băgat de seamă de ce mă împiedecasem. Am trecut în sufragerie şi de acolo am văzut în bucătărie pe ţaţa Miţa moartă-umflată cum aţi găsit-o pe urmă şi d-voastră. Am vrut să mă apropiu şi n-am mai avut puterea să merg decît pînă la uşă şi să-mi arunc ochii în bucătărie parcă aş fi căutat ceva, desigur pe Ilarie... Atunci, în momentul acela, mi-am amintit că m-am împiedecat şi că trebuie să fi fost chiar dînsul. M-am întors înapoi în dormitor, am văzut acuma bine picioarele şi apoi corpul între paturi, dar capul nu i l-am văzut... Abia atunci m-a cuprins mai mare spaima şi am ieşit afară să chem pe Solomia, să cercetăm împreună mai de aproape ce şi cum s-a întîmplat. Dar ea s-a îngrozit şi mai rău cînd m-a văzut ieşind şi a început să plîngă încît de-abia am potolit-o...

Judecătorul aruncă iar o privire spre Solomia, care însă se uita în pămînt, ca și adineaori, încît nu-i putea vedea culoarea ochilor, ci doar obrajii palizi.

— N-ați pus mîna pe nimica în casă? Pe nici un obiect?... N-ați deschis vreun sertar ori vreun dulap? stărui Dolga, cu un glas blînd care nu supăra.

— Parcă-mi ardea mie atunci, în spaima aceea, să mă mai gîndesc la dulapuri ori la comori? zise d-na Dăniloiu. Eu mă mir cum nu mi-a venit rău și n-am leșinat! Dar omul e ca oțelul cînd dă primejdia peste el...

— Un amănunt poate totuși să vă amintiți: ușa marchizei era închisă?

— Închisă, închisă — spuse repede Vasilica, și cu importanță. Uite acuma, cînd mă întrebați, îmi amintesc foarte clar că era chiar lipită puțin, probabil tot din cauza gerului, încît a trebuit să apăs mai tare clanța, trecîndu-mi chiar prin gînd că poate e încuiată...

— Foarte bine!... Dar cea de la antreu?

— De... știu eu? făcu femeia deodată nesigură. N-aș putea spune... După amintire parc-ar fi fost numai aținată... Poate și unde mă obișnuisem cu rezistența de la marchiză...

Dolga mai răsfoi puțin filele dosarului, apoi trecu la grefier și consultă însemnările lui — ciorna răspunsului d-nei Dăniloiu. Mormăi ceva în sine, ca și cînd ar fi recapitulat, se întoarse și se așează la birou. Apoi deodată se adresă Solomiei cu glas mai rece și cu privirea scrutătoare:

— Pe tine cum te cheamă, fetițo?

Servitoarea se cutremură parcă ar fi izbit-o un pumn în piept. Întoarse ochii spre judecător, speriați

și totuși mai violeți și învăluitori. Bărbia îi tremura, încît abia rosti cu glas gîtuit:

— Pe mine?... Solomia...

— Solomia și mai cum?

— Solomia lui Ilie Motroc — răspunse ea aproape dîrdîind, fără a-și putea stăpîni emoția.

— De unde ești?

— Din comuna Valea Ursului...

— Cîți ani ai împlinit?

— Douăzeci și unu.

D-na Dăniloiu n-o vedea, numai glasul i-l auzea și simțea cît e de înfricoșată. Se întoarse pe scaun spre Solomia și-i zise matern:

— Liniștește-te, fată, și nu-ți fie frică! Domnul vezi cît e de delicat... Tu ești femeie cinstită și nu trebuie să te sperii!

— Așa e! adăogă judecătorul cu un zîmbet de încurajare. Noi nu mîncăm oameni, fetițo! Numai oamenii răi și vinovați au să se teamă de noi! Tu n-ai mutră de ucigașă... Așa că potolește-te frumos și răspunde drept la întrebările mele. Ai înțeles?

— Da — șopti Solomia.

După o pauză, în care Dolga primi o privire de recunoștință de la d-na Dăniloiu, interogatoriul continuă:

— Domnul Dăniloiu, stăpînul tău, ne-a spus că sîmbătă dimineață, în magazinul său, răposatul Ilarie ți-a încredințat o pîine cumpărată ca să o duci și să o lași la dînsul... Mi-ai putea spune pe la ce oră a fost asta?

— Eu nu știu carte, domnule... Dar pe ceas cunosc... Era nouă și un sfert!

— Nouă și un sfert... De unde știi așa de precis?

— Fusesem la farmacie chiar atunci și am văzut pe ceasul din perete...

— De ce te interesa pe tine ceasul exact?

— Eram grăbită pentru că venise de la țară Lixandru cu mama ca să mergem la doctor... La unsprezece trebuia să fim la domnu' doctor Mirescu...

— Și ce-ai făcut cu pîinea?

— Am dat-o cucoanei...

— Care cucoană?

— Cucoana Mița.

— Adică te-ai abătut pe la d-nul Ilarie și...

— Da, și i-am dat-o — zise Solomia.

D-na Dăniloiu nu se putu abține să nu întrebe:

— Mie nici nu-mi spuseși c-ai fost pe la țața Mița!

— Ce să-ți mai spun, cucoană... Parcă nu mă trimitea domnul Ilarie mai în fiecare zi din piață să-i duc cîte ceva?... Dealtfel domnul nostru a văzut cînd m-a trimis. Putea să-ți spuie dumnealui.

— Bine, bine, nu-i nimic — se liniști Vasilica. Dar...

— Cucoana ce făcea cînd i-ai dus pîinea? reluă judecătorul.

— Spăla niște rufe în bucătărie — răspunse Solomia.

— Ai zăbovit cumva la cucoana?

— Eram grăbită și nu puteam zăbovi... Așa și tot am întîrziat la domnul doctor...

— De ce ai întîrziat? Aveai destul timp de la nouă și un sfert...

— Am mai avut de lucru și acasă, că nu puteam lăsa pe stăpîna mea să facă singură toate... Pe urmă pînă am găsit banii pentru doctor...

— Unde i-ai găsit?

— Am vîndut un bănuț de aur din salbă...

— Va să zică tot ai vîndut? se supără d-na Dăniloiu. Te-am bănuit eu, știi bine! Iar umbli să te ascunzi de mine, fată, și n-are să-ți fie bine.

— Nu mă ascund, cucoană, dar ce-ai fi vrut să fac? zise Solomia cu o blîndețe resemnată. Că d-ta nu mi-ai mai fi dat, că mi-ai dat destul de nici într-un an n-am să mă plătesc. Mi-ar fi fost și rușine să-ți mai cer. Apoi la doctor trebuia să mergem c-ai văzut și d-ta în ce hal era bietul Lixandru...

Judecătorul nu înțelegea din schimbul lor de cuvinte decît că Solomia a ascuns ceva stăpînei sale, ceva însă fără legătură cu afacerea ce se instruia. Readuse deci lucrurile la ceea ce-l interesa:

— În sfîrșit, să ne întoarcem la cucoana Mița... Văd că te interesa ceasul... Poți să-mi spui precis ce oră era cînd ai plecat din curtea răposaților?

— Cucoana Mița n-avea ceas — zise Solomia simplu.

— De la magazin la cît ai plecat spre casă?

— Atunci, îndată...

— Te-ai mai abătut pe undeva?

— Am mai luat de zece lei frișcă proaspătă de la cofetăria Borănescu...

— Pe urmă?

— Pe urmă am coborît la coana Mița, i-am lăsat pîinea și am plecat repede acasă...

— Va să zică la ora nouă jumătate, cel mult zece fără un sfert, sîmbătă, este sigur că doamna Ilarie Dăniloiu trăia? întrebă mai apăsat judecătorul.

— Vezi bine că trăia dacă i-am dat pîinea — spuse Solomia natural.

— Baremi domnul Ilarie nici nu sosise acasă? adăogă Dolga. Firește. Abia după ce ți-a dat pîinea s-a dus să cumpere peștele pe care l-am găsit agățat în cuierul din antreu...

— Da...

Judecătorul iar consultă dosarul, iar se uită la Solomia, apoi se sculă în picioare:

— Pentru asta v-am convocat dcamnă! Vă mulțumesc!

Capitolul XII

TOIAGUL BĂTRÎNEȚELOR

Romulus Delulescu sosi la Pitești cu accelera-tul marți seara, adică cu primul tren, căci telegrama părinților n-a primit-o decît pe la ora cinci după-amiazi. Toată seara au ținut sfat în familie. Romulus era neconsolat, nu atîta de moartea bătrînilor, cu toate că din cînd în cînd ofta „bietul nenea Ilarie" sau „sărmana tanti Mița", ci pentru că n-a fost aici cînd s-a descoperit crima. Avea certitudinea nezdruncinată că unchiul său Spiru a răsluit ce a fost mai bun, adică bijuteriile și poate mare parte din bani.

— Suntem o familie fără noroc! exclamă tînărul de mai multe ori. Dacă și acuma am fost trași pe sfoară, nu mai e nici o speranță de fericire!

Părinții îl aprobau în toate. El era mîndria lor. Îl vedeau frumos, inteligent, vrednic să ajungă om mare nu doar în Pitești, ci pe toată țara. Se simțeau vinovați față de dînsul, pentru că au fost săraci și nu i-au putut oferi destule mijloace să meargă la Paris, să se perfecționeze, ca alții. Ba, de cîțiva ani, bietul Romulus le-a mai zvîrlit el ici-colo cîte o

sumuliță, după puterile lui; le era rușine destul, dar primeau... Aretia, care tiraniza pe oricine venea în contact cu ea, numai pe el îl respecta aievea. S-a întîmplat totuși, foarte rar, să-l bruftuluiască; totdeauna i-a părut rău. Ce spunea Romulus era pentru mămica lui literă de evanghelie. Dealtfel și el, spre deosebire de alți băieți, a rămas mai atașat de maică-sa și mai respectuos.

— Acuma vezi, Pascale, cîtă dreptate am avut să mă supăr cînd tu mă potoleai? făcu Aretia triumfătoare. Dacă-ți spun că ești moale și fricos, te superi!

— Ascultă, Romică — zise Delulescu, tu nu te uita la maică-ta că ea multe vorbește, dar puține bune! Chestia stă așa că, deocamdată, s-au pus sigilii pe toate ușile și că, pînă nu va decide justiția într-un fel sau altul, nu se poate atinge nimeni de nimic!

— Dar cel puțin instrucția crimei a început? se interesă tînărul.

— Ba bine că nu!... Și noi sîntem chemați mîine pentru informații, cu toate că noi n-avem cu ce să-i informăm dacă de atîția ani nici măcar n-am vorbit cu alde Ilarie... Aretia a aflat de la popa Tănăsescu că pe servitorul lui l-ar fi arestat ca ucigaș!

— În orice caz, vom vedea mîine ce vom face ca să salvăm ce se mai poate! zise Romulus cu gravitate. Am să merg și eu cu d-voastră la tribunal, să vorbesc cu judecătorul!...

— Ei, bravo! strigă Aretia mulțumită. Bine c-ai venit, dragul mamei, să nu mă mai simt așa de singură!

— Apoi da, că eu nici nu contez — mormăi Delulescu...

A doua zi Romulus se duse la biserică să se închine puțin la catafalcul unchiului său și să mai afle

oarecari ştiri. De la Dică Secuianu auzi că prin prostime circulă zvonul că asasinul ar fi chiar el, nepotul... Rîseră amîndoi. Erau la Borănescu, în cofetărie. Dar Romulus simţi o împunsătură în inimă. În realitate îl sîcîia faptul că există oameni în Piteşti care-l cred capabil de o crimă atît de oribilă...

— Fără glumă, Dică — întrebă mai tîrziu tînărul Delulescu — cine crezi să fie asasinul sau asasinii?

— N-am idee — zise Secuianu. Dar că l-au omorît, mai ales pe el, foarte bine au făcut. Era păcat să consume lumina soarelui un suflet atît de acru. Nu te supăra, Romică... A fost o scîrnăvie unchiul tău Ilarie!

— Exagerezi... Şi în orice caz rău faci că-l ocărăşti cînd se află pe catafalc şi după o moarte aşa de crîncenă prin care a plătit tot ce a greşit în viaţă! Dacă te-ar auzi cineva vorbind aşa, ar crede că n-ai inimă, Dică!

— Nici nu vreau să am faţă de asemenea monstru.

La a treia mescioară un domn se uita la ei, auzind probabil convorbirea lor. Secuianu îl recunoscu şi-i strigă:

— Tragi cu urechea, măi grefierule? Crezi că mă jenez de tine sau de oricine?

Era într-adevăr grefierul judecătorului Dolga care salută zîmbind şi răspunse:

— Ce-s de vină eu dacă d-ta vorbeşti tare de te aude toată cafeneaua?

— Apoi d-aia vorbesc tare, să auziţi toţi!

Lumea piteşteană cunoştea obiceiurile lui Secuianu şi făcea haz de butadele lui, mai ales cînd era beat sau măcar ameţit, căci la trezie nu prea avea sare...

Familia Delulescu sosi la tribunal îmbrăcată în negru; de aici urmau să treacă la biserică, să participe la înmormîntare. Uşierul îi anunţă îndată.

Judecătorul, avînd în vedere importanța afacerii, amînase toate lucrările obișnuite, rezervîndu-și toate orele de serviciu numai pentru anchetarea asasinatului din strada Speranței. După ascultarea d-nei Dăniloiu și a Solomiei a avut liberă aproape o oră ca să-și claseze materialul în vederea continuării cercetărilor.

Dolga îi primi în cabinetul său pe toți trei. Romulus se recomandă singur.

— Parcă nu erați în Pitești! se miră puțin judecătorul.

— Mi-au telegrafiat părinții ieri și am venit imediat — zise tînărul, întristat. Cum să nu viu cînd un dublu omor fioros...

— Da, adevărat — întrerupse Dolga, ca și cînd ar fi știut urmarea. Ați venit desigur să dați concurs justiției pentru descoperirea vinovaților?... Vă mulțumesc. Am să vă chem îndată ce se vor clarifica puțin cercetările. Poate mîine, poate mai tîrziu... Vom vedea!

Judecătorul devenise atît de ceremonios, că Romulus răspunse la fel:

— Voi fi la dispoziția d-voastră...

— Va să zică începem cu d-na Delulescu, reluă Dolga. Permiteți?

Bătrînul Delulescu se retrase împreună cu Romulus. După formalitățile obișnuite, judecătorul ceru informatoarei să povestească tot ce știe despre împrejurările omorîrii fratelui și cumnatei sale. Impresionată de tonul grav, Aretia făcu o întreagă spovedanie a vieții ei, relațiile cu frații, căsătoria, cum a fost înșelată la moștenire, cum a ajuns să fie certată cu Ilarie și cu Spiru... Sfîrși lăcrimînd, cu glas înecat:

— Am sperat mereu că ni se va face dreptate măcar la moartea lui Ilarie. Acum văd că și speranța asta s-a spulberat. Oameni fără noroc!

Dolga a ascultat calm și numai cînd d-na Delulescu a tăcut, a întrebat-o:

—Nu bănuiți deloc cine ar putea fi asasinii?... Ieri părea că vreți să învinuiți pe...?

— Pe frate-meu Spirică? complectă Aretia puțin uimită. Apoi la supărare omul multe spune, dar cine aude nu trebuie să le creadă pe toate... Cum aș putea să mărturisesc așa ceva cu mîna pe cruce? M-ar trăzni Dumnezeu din cer. Păcate o fi avînd el Spirică multe, dar să făptuiască un omor, Doamne iartă-mă, nici prin vis n-ar fi în stare... Îmi aduc aminte, cînd eram copii, că lui îi venea să leșine de cîte ori vedea tăind vreo găină... Pe urmă, slavă Domnului, e și el putred de bogat și are o singură fată, măritată bine... Atunci de ce să făptuiască asemenea nelegiuire?

— Nu spun eu c-a făcut-o — zîmbi judecătorul. D-voastră ați lăsat să se înțeleagă ieri... Dealtfel, cum bine observați, cel ce i-a ucis a făcut-o sau din interes, sau din răzbunare. Avea mulți dușmani răposatul?

— Ce dușmani să mai aibă un biet moșneag? zise natural d-na Delulescu.

— De pildă d-voastră! zîmbi iar judecătorul.

— Dușmănia între frați e altceva...

— Depinde... Cînd e și interes la mijloc?

D-na Delulescu se uită bănuitor la Dolga ca și cînd s-ar fi întrebat ce vrea. Apoi răspunse cu un început de indignare:

— Nu cumva vă închipuiți că i-am omorît noi?

— Eu n-am dreptul să-mi închipuiesc nimic decît pe bază de dovezi — rosti enigmatic judecătorul.

— Apoi numai asta ne mai lipsește, vezi d-ta! Și săraci, și criminali!

— Dar, iată, vă declar că n-am nici o dovadă! continuă Dolga iar surîzător. Dimpotrivă, mi se pare că fiul d-voastră era în relații foarte bune cu răposații în timpul din urmă?

— Adevărat! aprobă Aretia cu un oftat de ușurare. Noi l-am îndemnat pe Romică să nu fie mîndru și să se apropie de unchiu-său, că băiatul numai din pricina noastră se înstrăinase de Ilarie... Apoi cum e Romică băiat plăcut, Ilarie aproape că s-a amorezat de dînsul. Baremi luna asta, cît a stat acasă, mai mult la Ilarie a petrecut-o... Ca să vedeți cît îl iubea, pot să vă spun că la plecare i-a dăruit cîteva mii de lei! La un om zgîrcit și ursuz, cum era bietul Ilarie, așa ceva e mare minune!

— Cînd a plecat fiul d-voastră de aici, din Pitești?

— Sîmbătă... A avut ghinion, bietul băiat — urmă d-na Delulescu redobîndindu-și încrederea. Se hotărîse de vineri să plece a doua zi cu acceleratul de dimineață; trebuia să fie la zece la București, că avea niște afaceri urgente. Ei bine, închipuiți-vă, domnule, cum-necum, n-a sunat deșteptătorul și Romică s-a trezit tocmai bine la opt, cînd trenul era în gară... S-a supărat, a tunat și fulgerat că de ce nu l-am sculat, că eu la șase sînt totdeauna în picioare... În sfîrșit a plecat cu personalul de două, că nu mai avea alt tren, și a sosit la cinci după-amiazi...

— Se întîmplă — încuviință judecătorul, adăogînd însă după o mică pauză: Și ce-a făcut pe urmă pînă la două?

— Ce să facă băiatul?... A ieșit în oraș. S-o fi dus pe la Dică Secuianu, poate și pe la unchiu-său... Știu eu?

— Spuneați, doamnă, că răposatul i-a făcut cadou o sumă de bani la plecare... Nu știți cînd i-a dat banii sau cîți?

— Nu știu, domnule — răspunse Aretia cu o sinceritate familiară. Zău, nu știu. Mie mi-a dat două mii de lei, la masă, la dejun, fiindcă mereu mă plîngeam că nu mai răzbesc cu cheltuielile din pensia bietului Pascal. Poate că nici n-avea mai mult, atîta i-o fi dat unchiu-său... Are o inimă de aur. Îmi seamănă mie în privința asta. D-aia nu ne-am procopsit...

— Altfel, venea des pe-acasă fiul d-voastră? întrebă judecătorul întrerupînd-o și căutînd parcă înadins să schimbe vorba.

— Mai în fiecare săptămînă, dar numai cîte-o zi, uneori o jumătate, după cum avea timp liber...

— Cîștigă bine din... ce slujbă are?

— Avocat și ziarist — zise d-na Delulescu cu mîndrie. Cîștigă binișor pentru dînsul, cît să trăiască omește... Și să ne mai ajute și pe noi din cînd în cînd, dacă n-am avut noroc să-l ajutăm noi, că el e toiagul bătrînețelor noastre...

Grefierul încheie repede declarația, i-o citi tot atît de repede și d-na Delulescu iscăli bucuroasă că s-a terminat, deși, după cum spuse lui Romulus pe urmă, judecătorul s-a purtat foarte „gentil“...

Bătrînul Delulescu se mărgini să declare că n-are nici o cunoștință despre împrejurările în care s-a comis crima, că numai ieri înainte de amiazi au fost anunțați prin servitoarea cumnatului său Spiru Dăniloiu și au alergat să vază ce s-a întîmplat... Spuse că el personal n-a avut niciodată nici o discuție cu răposații, deoarece n-a vrut să se amestece în afacerile dotale ale soției sale, preferînd, certurilor, sărăcia. Aretia a știut să se descurce singură cu frații ei, deși fără nici un rezultat

practic. De cînd băiatul s-a făcut mare, el a susținut necontenit că trebuie să păstreze legături bune cu unchii săi, mai cu seamă cu Ilarie, de la care putea spera să moștenească o avere frumoasă. Aretia, mai țanțoșă, s-a opus multă vreme. Numai cînd au înțeles (într-un timp a și umblat zvonul prin oraș) că Ilarie ar putea lăsa prin testament toată averea altora sau la spitale ori biserici, neavînd obligația legală de-a testa ceva moștenitorilor colaterali, s-au dezmetecit și au îndemnat pe Romulus să se ducă la unchiu-său...

— N-ai putea, domnule Delulescu, să-mi dai o lămurire de ordin domestic, ca să zic așa? întrebă judecătorul. Răposații n-aveau servitori, am văzut. Nu importă din ce motive. Dar muncile mai ordinare și mai grele pe lîngă casă nu le putea face nici domnul Ilarie și nici doamna: tăiatul lemnelor, căratul apei, măturatul curții și altele... Nu știi d-ta cine le făcea astea? Servitorii din vecini sau oameni tocmiți din piață? Fiul d-voastră nu v-a vorbit despre asta, fie chiar întîmplător?

— În trecut nu țin minte — răspunse Delulescu. Dar, acuma, în ultimele luni, ne spunea Romulus că bătrînii se serveau mai ales de ordonanța ofițerului care șade alături, la d-na Secuianu, iar alteori preotul Tănăsescu le trimitea pe servitorul lui, pe care dealtfel am auzit că l-ați și arestat...

— Nu l-am arestat — zise repede judecătorul. L-am prins doar cu niște minciuni care mi l-au făcut suspect...

— Se pare că Ilarie avea încredere în servitorul popii, căci odată l-a trimis și la noi după Romulus, să-l cheme nu știu unde și pentru ce... Dar cred că mai mult recurgeau la serviciile ordonanței care era mai aproape, încît puteau să-l strige oricînd.

— Cînd a scăpat trenul, sîmbătă dimineaţa, fiul d-voastră s-a mai dus pe la unchiul său ori...?

— Nu cred, domnule judecător — răspunse bătrînul Delulescu puţin uimit de întrebare. Aretia v-a spus c-a fost?

— Nu, nu, dar îmi adusei aminte şi m-ar fi interesat să precizez — zise Dolga repede şi aproape indiferent, parcă ar fi vrut să renunţe.

— Aţi găsit vreo pistă, domnule jude, dacă-mi permiteţi să întreb? făcu Delulescu deodată cu o intimitate care era de fapt o simplă uitare de sine a fostului grefier.

Fiindcă judecătorul, în loc de răspuns, îi aruncă o privire mustrătoare, bătrînul pensionar adăogă îndoindu-se uşor şi umil:

— Scuzaţi, domnule jude... M-a luat gura pe dinainte... Am uitat că sînt informator... Mi-am închipuit o clipă că sînt iar ce-am fost odată... Atunci aşa întrebam pe şeful meu, cînd se termina cu interogatoriu...

— Atunci poftim, scrie-ţi singur declaraţia, după notele dînsului! zise Dolga cu un mic rîs sec. Căci interogatoriul dumitale s-a terminat într-adevăr!

Capitolul XIII

CORTEGIUL FUNERAR

Spiru Dăniloiu a uitat să tipărească obișnuitele anunțuri mortuare, cum s-ar fi cuvenit unui om ca Ilarie. Își pusese în gînd să le comande ieri după ce va fi isprăvit la cabinetul de instrucție, pe urmă s-a zăpăcit.

Lumea a aflat totuși că înmormîntarea va fi la orele patru și de la două a început să se îndrepte spre biserica Sf. Nicolae. În Pitești, localitate cu mari ambiții urbane, crimele nu sunt în general tocmai rare. Dealtfel ar fi semnul unei îngrijorătoare lipse de temperament dacă parchetul n-ar avea de lucru suficient într-un oraș care a dat țării atîtea celebrități în toate domeniile vieții. Dar în mod obișnuit se întîmplau numai crime ordinare care nu atrăgeau la curtea cu juri nici măcar pe avocații fără clientelă. Dublul asasinat din strada Speranței a mai reabilitat puțin renumele orașului la cronicile judiciare ale ziarelor din Capitală. De-aceea înmormîntarea victimelor a devenit un eveniment social la care toată lumea găsea justificare să participe. De la trei și jumătate biserica era ticsită, iar afară strada Griviței pînă la strada mare se înnegri-

se de oameni. Deoarece sediul poliției se afla aproape, Ploscaru a socotit nimerit să ia cuvenitele măsuri de ordine, concentrînd cîțiva sergenți de pe străzile dimprejur, ca să menție liberă cel puțin intrarea în biserică...

În jurul catafalcului, de o parte familia Delulescu, de cealaltă parte Vasilica și Spiru Dăniloiu, iar la spatele lor Solomia... Toți fruntașii negustorimii au ținut să dea ultima cinstire celui ce a fost multă vreme adevăratul părinte al breslei lor. Conducătorii locali ai partidului liberal s-au înfățișat în corpore spre a dovedi că partidul știe să prețuiască pe negustori și după moarte. Cu toate că mortul fusese liberal, au venit și cîțiva corifei țărăniști, în frunte cu tînărul și popularul șef, desigur cu gîndul de-a ademeni pe seama lor pe unii burghezi încă neînregimentați. A stîrnit uimire plăcută apariția primului-președinte Scarlat Măinescu, însoțit de primul-procuror Negel și de judecătorul Dolga, care instruia crima. La putere fiind, ca totdeauna, liberalii, primarul a depus o coroană frumoasă pe catafalcul celui ce a fost odinioară un ajutor de primar model. Și în sfîrșit, cînd să înceapă slujba mortuară, a sosit în automobil însuși prefectul județului, primit la intrare ceremonios de polițaiul Ploscaru...

Trei preoți au slujit cum au știut mai frumos, iar corul de ucenici, adus anume, a dat răspunsurile. În timpul slujbei toate privirile căutau să observe cum arată cadavrele după moartea silnică ce au îndurat-o. Preotul Tănăsescu a avut însă grije să le acopere cu flori, astfel încît să nu se pîngărească solemnitatea înmormîntării. S-a băgat de seamă de către cei curioși că Aretia stătea țeapănă, cu vălul lăsat pe față, fără să plîngă deloc, de asemenea că Romulus își scotea mereu ochelarii și-și ștergea ochii cu batista îndoliată. Delu-

lescu avea urme de lacrimi pe obraji, ca și Spiru, iar d-na Dăniloiu plîngea într-una domol, discret, ca să nu atragă atenția.

Cea dintîi cuvîntare funebră a ținut-o părintele Tănăsescu, lăudînd zelul și jertfele ce le-a depus Ilarie Dăniloiu pentru biserica în care își lua acuma rămas bun pentru totdeauna de la lumea aceasta păcătoasă. În cursul cuvîntării Solomia a izbucnit deodată într-un hohot de plîns, încît toate privirile s-au îndreptat o clipă spre ea, iar preotul a trebuit să ridice puțin glasul. D-na Dăniloiu s-a întors și i-a șoptit dojenitor: „Solomie, astîmpără-te, Doamne ferește!“ În mîna servitoarei însă lumînarea de ceară a mai tremurat cîteva minute în ritmul sughițurilor de plîns abia stăpînite...

Oratorul partidului liberal a glorificat pe marele român care a fost asasinat mișelește, iar primarul a reamintit serviciile prețioase ce le-a adus orașului răposatul...

Pe urmă, în sunetele „veșnicei pomeniri“, dricarii au purces la acoperirea cosciugului, la baterea capacelor, la pregătirea carului mortuar... În acest timp notabilii au exprimat condoleanțele de rigoare familiei, adică mai ales lui Spiru, căci pe Aretia numai puțini au luat-o în seamă...

Cortegiul s-a format după toate regulile protocolare, subt supravegherea șefului dricarilor care, în asemenea ocazii, devine și maestru de ceremonii. Muzica militară a fost oferită de primărie. În sunetele marșului funebru de Grieg, s-au pus în mișcare colivarii, oamenii cu crucile, trăsura cu preoții, apoi dricul cel mai luxos din Pitești, urmat de membrii masculini ai celor două familii îndoliate, la care s-au adăogat imediat și fruntașii participanți. Mare și bună impresie a făcut că, cel puțin pe strada mare, primarul și șeful

liberalilor au ținut cordoanele alături de doi bătrîni negustori. După grupul nobililor urmară întîi două cupeuri cu cele două cumnate care, nevorbindu-și de ani de zile, nu puteau merge împreună, apoi un șir lung de trăsuri și automobile, înghesuite de mulțimea de popor care nu încăpea pe trotoare. D-na Dăniloiu regreta mult că fiica ei Filofteia n-a putut fi alături de ea în momentele astea dureroase, dar și înălțătoare pentru familie. I-au telegrafiat ieri trista veste, dar cum să vie tocmai de la Máramureș? Au primit însă o foarte frumoasă și lungă telegramă de condoleanțe iscălită de Filofteia, de soțul ei, pînă și de băiețelul lor... Înainte de a se sui în cupeu, d-na Dănilciu a avut grijă să trimită acasă pe Solomia. Izbucnirea ei în biserică a mișcat-o, căci rari mai sunt azi servitorii credincioși și cu recunoștință față de stăpînii care-i hrănesc. Dar pe de altă parte era supărată că a atras atenția oamenilor cu bocetele ei nechibzuite, căci omul cuminte și la durere trebuie să știe să se stăpînească. Solomia nu s-a arătat nemulțumită, a răspuns doar „Bine, cucoană", și a plecat cu lumînarea în mînă, parcă s-ar fi întors de la Înviere...

Prefectul județului, subt pretext că e foarte ocupat, nici nu a mai intrat în cortegiu, ci s-a făcut nevăzut îndată ce s-a terminat serviciul religios. La tribunal s-au retras apoi și primul-președinte cu primul-procuror și cu judecătorul Dolga. Primul-procuror spuse tare, să audă cei dimprejur, ca o scuză pentru toți trei, că au întrerupt serviciul numai ca să nu lipsească de la înmormîntarea unui mare muncitor și martir...

Dolga nici nu apucă bine să-și deschidă dosarele, că se și pomeni cu primul-procuror Negel la o cură de taifas. N-avea de lucru, în orice caz nimic important, și-i ardea de vorbă.

— Mi se pare că mai aștepți clienți? întrebă dînsul. Pînă sosesc, fă-mi cinstea cu o cafea bună, amice Dolga!

— Cu mare plăcere! răspunse judecătorul sunînd. Tocmai și eu mă gîndeam... O înmormîntare totdeauna parcă îți sporește pofta de viață...

Pînă să vie cafelele vorbiră despre înmormîntare, adică mai mult Negel, care, localnic, găsi prilejul de-a bîrfi puțin pe prieteni și pe neprieteni deopotrivă.

— În orice caz, au avut o înmormîntare impozantă — observă judecătorul. Se vede c-au fost foarte iubiți...

— Iubiți, n-aș putea spune — observă Negel aprinzînd o țigaretă, după ce sorbi întîi cu zgomot din cafeaua gingirlie. Românului, știi, nu prea îi place munca, dar o respectă la alții, mai ales la străini. N-ai băgat de seamă că nicăiri nu se face mai zgomotos apologia muncii ca la noi, cu toate că noi suntem poporul care muncim cel mai puțin?[1] În fond numai nemții și nordicii au inventat necesitatea și religia muncii. Omul nu e creat ca să muncească, ci să se bucure de viață. Idealul nu e munca sau cel puțin n-ar trebui să fie... Dar, în sfîrșit, asta-i altă socoteală. Cum ziceam, Ilarie era respectat pentru că toată viața a muncit ca un bou, ca la urmă să vie cineva să-i sucească gîtul ca unui pui de găină... Păcat de toată viața și de toată munca lui!

Dolga, crescut în cultul muncii, zîmbea confuz și tăcea.

— Dar, à propos, cum stai cu ancheta? reluă primul-procuror. Îmi închipui cît de greu trebuie să-ți

[1] Considerațiile prim-procurorului Negel, exprimind o mentalitate burgheză, găsesc, la antipod, în opera lui Liviu Rebreanu, elogiul muncii și al milioanelor de truditori ai țării noastre; în anul cînd scrie *Amîndoi*, același prozator face, în acest sens, o mărturisire de credință în discursul de recepție la Academia Română: *Lauda țăranului român* (21 mart. 1940).

vie s-o urnești din loc... Pe servitorul popii bine făcuși că l-ai reținut — știi, e o satisfacție pentru opinia publică, mică, dar este... ! Pînă una-alta ar trebui poate să grăbim deschiderea testamentului, pe de o parte să astupăm gura moștenitorilor, pe de altă parte ca să vezi dacă nu-ți oferă oarecare indicii.

— Mă rog, eu aș fi foarte mulțumit dacă s-ar putea grăbi — zise Dolga simplu.

— Am vorbit chiar adineaori, în biserică, cu Măinescu — adăogă Negel confidențial. E și el de părere. Dealtfel din partea noastră s-au încheiat formele...

— Desigur, s-a depus încă de ieri...

— Atunci voi mai face eu diligențe verbale — murmură primul-procuror. Știi, deviza mea: mînă de fier în mănușă de mătase!

Judecătorul cunoștea părerile acestea, repetate de atîtea ori de către Negel, care căuta să-și sporească popularitatea în jos, adică în lume, păstrînd în sus reputația de strict legalist. În realitate, primul-procuror dorea să fie bine cu toată lumea și să aplice legea după obraz.

— Numai să nu exagerăm, dragă Dolga! continuă mai insistent Negel. N-aș vrea să dăm ocazii la plîngeri... Ai ascultat pe Spiricâ Dăniloiu, fratele victimei. Un om de treabă, cuviincios, respectuos, cu o situație frumoasă în oraș, ca și Ilarie... Ei bine, bietul om numai că nu plîngea povestindu-mi azi-dimineață ce-a pățit aici.

— Domnule prim-procuror, mă mir că s-a putut plînge — ripostă judecătorul cu răceală.

— Nu s-a plîns, omule, stai, nu exagera iar! zise repede Negel, ostoindu-l parcă. Nu... Dar mi-a povestit și era necăjit și amărît... A rămas cu impresia că-l suspectezi și pe dînsul, că în sfîrșit...

— Cînd e vorba de o crimă atît de urîtă, sunt obligat să verific orice amănunt care ar putea să mă puie pe urmele asasinului — răspunse Dolga cu o încăpățînare care se accentua. Nu mi-e permis să am considerații lăturalnice și nu vreau să cunosc legăturile particulare ale informatorilor. Datoria e mai presus de toate!

— Exact! Just! Totuși asta nu împiedecă anume diplomație, anume subtilitate, chiar în interesul succesului!

— Nu vă supărați, domnule prim-procuror, orice sugestie în privința aceasta mă ofensează!

Negel tresări ușor. Rezistența judecătorului îl zăpăci. Pe urmă se întunecă. Răspunse cu alt glas.

— Nu mă supăr, dar îmi pare rău!

— Vă rog să mă iertați!

— Eu ți-am vorbit amical, ca un om mai bătrîn, cu experiență mai multă, iar d-ta îmi răspunzi înțepat ca și cînd aș vrea să te influențez sau să-ți forțez mîna... Îmi pare foarte rău!

— Poate că m-am exprimat greșit, domnule prim-procuror, dar...

Convorbirea fu întreruptă de apariția ușierului, care anunța sosirea d-lui Dică Secuianu. Se făcu o scurtă tăcere, apoi Dolga zise:

— Numaidecît!... să aștepte puțin!

— Dică Secuianu? întrebă Negel uimit după ce se retrase ușierul. L-ai citat și pe el? Ai vreo bănuială împotriva lui sau...?

— Vreau să-i cer niște lămuriri asupra victimelor...

— Bine, dar erau certați de multă vreme... Nu știai?

— Știu... Am aflat... Totuși sunt vecini și...

Negel se sculă să plece. După doi pași se întoarse:

— Nu uita, dragă Dolga, că Dică Secuianu e nepotul primului-președinte și că primul-președinte ține foarte mult la el, cu toate că...

— Domnule prim-procuror, pentru mine e un informator ca oricare altul!

— În sfîrșit, ești încăpățînat, amice! spuse Negel îndulcind tonul și schițînd un surîs. Eu te-am prevenit și mă spăl pe mîini!

Ieși trimițîndu-i o bezea din vîrful degetelor.

Dolga rămase în picioare răspunzînd de asemenea cu un zîmbet protocolar. Așteptă cîtva timp închipuindu-și că primul-procuror are să schimbe amabilități cu nepotul primului-președinte. Pe urmă sună prelung și zise aprodului care întredeschise ușa:

— Să vie domnul Secuianu!

Capitolul XIV

O CELEBRITATE PITEȘTEANĂ

— Salut! strigă familiar Dică Secuianu, intrînd în cabinetul judecătorului, urmat de grefierul care stătuse pe-afară cît a fost primul-procuror înlăuntru.

Își lăsase în vestibul șoșonii, blana și căciula de lutru. Se apropie de birou cu mîna întinsă, încît Dolga trebui să i-o strîngă. Se cunoșteau și din familii, și de la unele petreceri. Secuianu l-a tutuit din prima zi, cum tutuia pe toată lumea. Judecătorul, din timiditate și din prudență, a continuat să-l domnească... Era de statură mijlocie, bine legat, vînjos, cu umerii largi, capul rotund, cam roșcovan la față ca și la păr, tuns scurt ca un neamț, puțin buhăit din pricina băuturii și a nopților nedormite, cu niște ochi albaștri-oțel, mici și obosiți, parcă veșnic în suferință de somn, totuși cu străfulgerări de energie din cînd în cînd. Părea greoi și trecut pentru cei treizeci și șase de ani. Tatăl său a fost o glorie a baroului argeșan. A murit timpuriu, pe cînd Dică termina liceul, lăsînd o avere destul de importantă pentru împrejurările locale, mai ales că și soția sa, Cezarina, sora mai mare a actualului

prim-președinte Măinescu, a avut zestrea ei. Cezarina a fost o mamă prea blîndă pentru un băiat ca Dică. L-a răsfățat și l-a lăsat în voia lui, iar el s-a adîncit din ce în ce în viața ușoară de petreceri și trîndăvie. Cu chiu și vai a luat o licență în drept tocmai la Iași, dar în barou nu s-a înscris, pentru că i-a repugnat începutul firesc de trepăduș de tribunal. În schimb a ajuns curînd un stîlp al localurilor de petreceri, întîi, un răstimp la București (cît a avut bani mai mulți), pe urmă la Pitești și în toate orășelele dimprejur, începînd cu Găești și Curtea de Argeș, trecînd prin Cîmpulung, Tîrgoviște, Slatina și sfîrșind cu Craiova. Reședința o păstra însă la Pitești unde maică-sa a rămas în cele din urmă numai cu casa din strada Speranței, fiind silită la bătrînețe să închirieze două camere mobilate, pentru traiul de toate zilele. Dică reușise să devie o celebritate piteșteană. Simpatic și vorbăreț, spiritual după gusturile piteștene, dansator neobosit, cunoscînd toate cîntecele populare mai bine ca lăutarii înșiși, precum și pe cele moderne lansate prin teatrele de reviste, cîntînd din gură deopotrivă ca și la vioară, era un mosafir deosebit de prețuit la toate ceaiurile cu prelungire, la nunți și botezuri în familiile bune din Pitești. Mîndru de originea lui, de gloria tatălui său, avea un dispreț neascuns față de mitocanii cu avere care i se părea că acaparează viața socială piteșteană. Pe măsură ce sărăcia se făcea mai batjocoritoare, se lăuda mai mult cu ceea ce a avut sau ar fi putut deveni. Simțea că e idolul lăutarilor, al cîrciumarilor și șantanurilor și al tuturor tinerilor care debutau în viața de petreceri, iar asta îl măgulea, fără să bage de seamă că tovarășii de chefuri se cumințeau repede și că numai el rămînea mereu același.

— M-ai chemat, onorate domn? zise Dică Secuianu puțin ironic, așezîndu-se pe scaun fără a aștepta invitația judecătorului încurcat. Dacă venea băiatul cu un ceas mai tîrziu, nu mă găsea, că tocmai mă pregăteam să plec la Argeș, unde...

— Atît mai bine! întrerupse deodată Dolga mușcîndu-și buza, părîndu-i-se că atitudinea aceasta îi scade autoritatea. Altfel poate ar fi trebuit să...

— Să mă aduci cu poliția? Nu? făcu Dică mai mult batjocoritor decît sfidător. Și pentru ce, rogu-te? Am săvîrșit vreo crimă? Am călcat vreo lege?

Judecătorul stătea tot în picioare și-l privea, silindu-se să-și păstreze calmul și astfel să dobîndească ascendența necesară. Zise politicos și demn:

— Domnule Secuianu, te rog să ai răbdare! Eu aici îmi fac datoria! Sînt pus să fac o cercetare penibilă, cu răspunderi grave... Au fost uciși doi bătrîni, vecinii d-tale. Știi, firește. Crima nu poate rămînea nesancționată. Ești obligat și d-ta, ca toată lumea, să ne dai concursul ca să descoperim pe autorii crimei!

Secuianu, aproape împotriva voinței sale, se pomeni impresionat nu atît de cuvintele, cît de înfățișarea austeră a judecătorului și de tonul lui convins. Reluă mai potolit, cu glasul încă morocănos:

— Despre omorîrea vecinilor mei nu pot să-ți spun părerea ce o am, cel puțin aici. Poate că ai auzit-o că în orașul ăsta merge vorba rea ca gîndul...

— Te rog să nu-mi repeți părerea! zise Dolga. Nu vreau s-o aud!... Mi-e teamă că ar trebui să-ți dresez proces-verbal pentru glorificare de crimă!

— Așa e! aprobă Secuianu. De aceea mă mir că am mai fost citat...

— Totuși am putea eventual preciza, cu ajutorul d-tale, unele lucruri... De pildă momentul comiterii

crimei !... Medicul legist a opinat că bătrînii ar fi fost omorîți sîmbătă. Din datele de pînă acuma s-ar părea că într-adevăr sîmbătă s-a întîmplat nenorocirea. Ar avea însă mare importanță dacă am dobîndi o precizare mai categorică. Din cauza aceasta m-am gîndit la vecini... Nu pot fi uciși doi oameni fără să scape un țipăt sau măcar un zgomot care să atragă atenția vecinilor. D-ta erai acasă sîmbătă?

— Cred că da, dar...

— Știu, dormeai înainte de amiazi, ca totdeauna... Da! Totuși poate că servitorii au auzit sau au văzut ceva suspect?...

— N-am idee, dar nu cred... Ai văzut, casa noastră are o curte largă spre casa lor, mărginită de un zid înalt, peste care nu se poate privi dincolo. Așa că nu e verosimil să fi putut observa ceva servitorii noștri, deși nu i-am întrebat...

— Nu s-a vorbit zilele acestea la d-voastră despre crima care a răscolit tot orașul?

— Despre servitori nu pot spune nimic. N-am obiceiul să țin sfat cu ei. Mama însă a plîns destul, deși oamenii aceia nu meritau lacrimile ei.

— D-ta știai că ordonanța ofițerului care șade la d-voastră făcea servicii domestice la Ilarie Dăniloiu?

— Cum nu. De ani de zile toate muncile grele și le-au făcut cu servitorii altora, mai ales cu ai noștri, chiar după ce am rupt orice legături cu hodorogii... Pardon!.. Cînd nu puteau ai noștri, se milogea la părintele Tănăsescu. La ei am cunoscut și eu pe Ciufu, pe care, în treacăt, cred că degeaba l-ai arestat... O fi mincinos și lăudăros, dar nu e capabil de crimă, în primul rînd pentru că e fricos...

— Se poate! întrerupse judecătorul. Dealtfel mi s-a spus că e credincios, chiar foarte credincios față de cei pe care-i slujește...

— Asta cel mult popa o spune! rîse Secuianu. Trebuie să fie foarte afectat că i-ai sechestrat bunătatea de slugă.

Dolga ezita și-și ascundea ezitarea subt o politețe din ce în ce mai mare față de Secuianu. Îi era teamă să nu simtă ce căuta și unde vrea să ajungă cu întrebările înadins anodine.

— Nu mă mir㠗 zise judecătorul. O slugă bună e un tovarăș prețios în toate întreprinderile serioase.

— Dezghețat este Ciufu, deși unii spun că e prost, de pildă chiar Romulus Delulescu — făcu Secuianu cu îngîmfare de triumfător, avînd impresia că a pus la locul lui pe Dolga. Eu, cînd am ceva important, pe Ciufu îl însărcinez, nu pe Iacob, adică ordonanța...

— Și totuși și domnul Delulescu se servea de Ciufu cînd avea nevoie — urmă Dolga.

— Mai puțin, căci el nu șade mereu la Pitești — zise Dică. Poate în vremea din urmă, de cînd s-a împăcat cu bătrînii și venea deseori pe la ei, să-l fi întrebuințat mai des, dar tot pe seama lor și din pricina lor și ca să-i servească pe dînșii...

— Fiindcă veni vorba de domnul Delulescu, v-ați întîlnit sîmbătă împreună? întrebă deodată judecătorul foarte natural. Părinții dumnealui mi-au spus cum a scăpat acceleratul de dimineață...

Dică Secuianu plecă într-o ureche capul și rămase așa, cu o privire disprețuitoare, ca și cînd l-ar fi cîntărit; apoi răspunse rîzînd cu superioritate:

— Ce te îndreptățește pe d-ta, domnule... judecător de instrucție, să te crezi mai deștept ca mine sau să mă crezi pe mine mai prost ca d-ta?

— Domnule Secuianu! protestă Dolga. Nu-ți permit astfel de...

— Permiteți, nu permiteți, puțin îmi pasă! zise Dică iarăși cu superioritate. Îți închipui poate că am venit aci ca să-ți exerciți asupra mea agerimea minții d-tale? Am răspuns, domnule, la chemarea justiției, dar te rog să nu încerci a mă prinde pe mine în rețeaua d-tale de abilități!

— Domnule, mă silești să-ți atrag atenția că datorești deferență justiției! făcu solemn judecătorul.

— Deferență pentru deferență — ripostă Secuianu, cu glas ridicat.

— Te previn, domnule, că orice lipsă de deferență va avea urmări pe loc! declară Dolga devenind palid. D-ta confunzi acest cabinet cu alte localuri! Sau poate te bizui pe anume legături... Eu sunt aici suveran în conducerea și efectuarea instrucției și nu voi permite nimănui să-mi zădărnicească opera de ecarisaj social!

Dică Secuianu se ridicase în picioare parcă ar fi vrut să părăsească biroul. Ochii mici aveau scăpărări de ură. O tăcere aspră stăpîni cîteva clipe. Pe cînd cei doi încrucișau privirile dîrze, grefierul la masă se făcuse mic de tot, băgase capul între umeri și nici nu cuteza să ridice ochii.

— Pe mine nimeni și nimic nu mă poate abate de la împlinirea datoriei! continuă judecătorul. Și mai ales nimeni nu mă poate intimida ca să renunț la anume cercetări!

— Iar eu sînt om cinstit, domnule! Să știi bine asta! zise Dică aproape înăbușit de mînie.

— Nu sînt chemat să examinez cinstea și corectitudinea nimănui! răspunse Dolga mereu sever. Mă interesează numai fapte, date și dovezi. Calificările le dau alții...

— Dar în definitiv ce dorești de la mine, domnule judecător? strigă indignat Secuianu. Întreabă direct, fără ocoliri! Și voi răspunde la fel! Eu n-am nimic de ascuns și n-am obiceiul să mint!

— Am întrebat: te-ai întîlnit sîmbătă dimineața cu Romulus Delulescu? Se poate ceva mai clar? zise judecătorul mai calm; apoi, deoarece Secuianu respira profund ca să-și domolească nervii, adăogă cu amabilitate oficială: Te rog ia loc și răspunde! Dacă vrei firește. Poți să refuzi a răspunde, dacă...

După o scurtă pauză, Dică Secuianu răspunse:

— Da, m-am întîlnit sîmbătă dimineața cu Delulescu.

— Ai vrea să precizezi?... La ce oră?

— Cam unsprezece... așa cred... M-a sculat din somn...

— A avut să-ți comunice ceva important și urgent?

— Pentru el era important și urgent, pentru mine numai plicticos.

— N-ai vrea să precizezi despre ce a fost vorba?

— Cu toate că e ceva intim, ca să nu ți se pară că vreau să sabotez instrucția, iată, precizez: a venit să mă roage să-l învăț unde ar putea să schimbe grabnic cincizeci de dolari. Mi-a spus că a primit în ajunul plecării, adică vineri, o sumă de dolari de la unchiul său.

— Cînd ți-a spus aceasta, domnule Secuianu?

— Atunci, sîmbătă dimineața, cînd m-a sculat din somn.

— Dar vineri nu v-ați întîlnit?... Serile erați tot deauna împreună, dacă nu mă înșel?...

— Am fost într-adevăr împreună și vineri seara, dar nu mi-a mărturisit. Poate ca să nu-l ademenesc să facem un chef și să risipească banii...

— Da, perfect — zise judecătorul. Pe urmă te-ai sculat și...

— Nu, mi-a fost lene să mă scol, căci mă culcasem abia la șapte dimineața și eram frînt de somn — răspunse Secuianu liniștit. Voia să schimbe dolarii și m-a rugat să-l ajut. Dacă s-ar fi dus Romulus chiar la omul meu și în numele meu, jidanul ar fi bănuit că sînt banii lui. Pe cine să trimitem? mi-am zis cu ochii închiși, ca să nu mă trezesc de tot. Iacob, ordonanța chiriașului nostru, e un tont, nici străzile nu le știe bine... Atunci mi-am adus aminte de Ciufu, pe care l-am mai întrebuințat în chestii d-astea delicate de bani, adică mai mult împrumuturi. Am poruncit lui Iacob să cheme pe Ciufu, iar între timp am mîzgălit pe o carte de vizită cîteva cuvinte pentru Lieberman... Ciufu a venit imediat și într-adevăr a făcut treabă bună, ca totdeauna. Peste jumătate de oră s-a întors cu aproape zece mii de lei. Jidanul a fost serviabil și mi-a făcut schimbul cel mai favorabil... Romulus a așteptat la mine, adică m-a păzit, fiindcă eu am adormit iarăși și numai ca prin vis îmi amintesc de sosirea lui Ciufu cu banii și de mulțumirile prietenului...

— Ordonanța cum spuneai că se numește?

— Iacob și nu mai știu cum, mi se pare Cociorva!

Judecătorul așteptă un minut, uitîndu-se numai cu coada ochiului la Secuianu care părea istovit. Îi zise apoi cu o mică ironie:

— Îți mulțumesc, domnule Secuianu... Cum vezi, nu era nevoie de enervare. Nu ți-am cerut nimic nedelicat...

— Tonul face muzica, onorate domn — mormăi Dică amintindu-și supărarea și gata iar să se înfurie.

— Dar urechea o interpretează greșit, cînd nu e muzicală — răspunse Dolga zîmbind. Duhovnicul, me-

dicul și judecătorul nu pot ofensa, căci ei nu caută decît adevărul. De aceea am să-ți mai cer o lămurire în legătură cu Ilarie Dăniloiu. Pentru că a fost vorba de dolari... Mi s-a spus că răposatul a avut mania să tezaurizeze dolari și în general valută grea... Cineva mi-a precizat chiar că poseda un portofel anume în care ținea numai banii străini. Cînd am descins în casa crimei n-am găsit nici urmă de portofel, nici de bani străini... D-ta ai fost odinioară foarte intim cu bătrînul. Se vorbea că te va face moștenitor universal și unic, că ți-a și făcut un testament... Ce crezi despre afacerea cu banii străini și cu portofelul? Că a avut dolari, mi-ai confirmat d-ta însuți....

— Mi-e penibil, adică mai mult mă dezgustă să vorbesc despre bătrînul Dăniloiu — zise Dică într-adevăr plictisit. Eu unul nu-l iert nici după moarte, declar sus și tare! Am motivele mele!... C-a fost avar fără pereche și a adunat avere multă, nu mai încape discuție. A trăit ca un animal, cum să nu adune! Ceva precis însă în privința averii lui nu știu, iar cine spune că știe, minte. Intimitatea cu moșul se oprea net în preajma banilor. Se ferea și de umbra lui... Ce-a mai făcut pe urmă, ar putea să te lămurească Romulus Delulescu, firește relativ, că nici cu el n-a avut intimități de bani, afară de cadoul cu dolarii din care se vede că i s-a tras și moartea... Eu de aproape trei ani i-am întors spatele. Dar îmi aduc aminte că, într-adevăr, l-am surprins odată cu un portofel mare, vechi, soios, doldora probabil de bancnote; habar n-am dacă erau hîrtii străine sau românești. Cumpăra și pe-atunci bani străini, cînd i se ofereau ocazii foarte avantajoase, dar știu de-asemenea că și vindea, ceea ce înseamnă că făcea negoț, nu tezaurizare...

— Da, într-adevăr — observă judecătorul pe gînduri. Şi totuşi protofelul a dispărut! Dacă era gol, de ce ar fi dispărut? Afară dacă bătrînul nu l-o fi aruncat cînd s-a învechit prea tare...

— Ilarie Dăniloiu să arunce ceva? Ooh! Cred că în viaţa lui n-a aruncat nimic, nici un petec de hîrtie... Cel mult l-o fi vîndut!

— În sfîrşit...

Dolga îşi curmă brusc vorba. Secuianu observă şi iar se ofensă:

— De ce te-ai oprit? Ai vreo îndoială?... Ţi-am spus că mă jicnesc cuvintele şi gesturile în doi peri. Sînt om franc şi...

— Era să-ţi pun o întrebare fără legătură directă cu ancheta, de ordin personal — zise judecătorul aproape scuzîndu-se. Voiam să te întreb ce motive ai de nu-l poţi ierta pe Ilarie Dăniloiu nici după o moarte atît de crîncenă? Dar mi-am dat seama că întrebarea ar putea să-ţi răscolească amintiri penibile şi...

— Adevărat, mai mult decît penibile! murmură Dică. Sunt lucruri care nu mă interesează decît pe mine. Afară de mama nici nu le-am spus nimănui. Ei a trebuit să-i explic de ce Ilarie Dăniloiu, pe care tatăl meu l-a sprijinit mult odinioară, nu merită nici să fie scuipat. Pentru ceilalţi n-avea nici o importanţă. Faţă de străini mă răcoream înjurîndu-l birjăreşte, singurul fel care era pe înţelesul lui, ştiind că se vor găsi destui care-i vor raporta cuvînt cu cuvînt toate sudălmile...

Tăcu abătut, amărît, ca şi cînd amintirea l-ar fi îndurerat în străfunduri. Apoi deodată se întoarse spre grefierul cu condeiul în mînă şi-i zise aspru, ca unui servitor:

— Aide, lasă-mă singur cu dumnealui!... Vreau să-i vorbesc în particular!

Grefierul aruncă o privire spre Dolga, întrebătoare și înfricoșată, dar, fără să aștepte aprobarea lui, se sculă și ieși repede, ca un cîine cu coada între picioare.

— Nu te supăra că l-am dat afară — zise confidențial Dică. D-ta m-ai stîrnit și acuma simt nevoia să mă răcoresc. Altfel m-aș înăbuși...

Surprins, judecătorul Dolga rămase privindu-l cu nerăbdare și emoție. Înainte de a mai spune el ceva, Secuianu continuă:

— Îmi plac oamenii întregi, chiar dacă mă sîcîie!... De aceea mi-ai inspirat încredere, indiferent dacă eu nu-ți inspir d-tale...

— Cu toate astea...

— Nu, nu, știu... Indiferent!... În clipa asta am nevoie de d-ta! Mîine poate o să-mi pară rău... Acuma însă am să-ți mărturisesc tot, absolut tot...

Dolga își stăpîni o tresărire nervoasă ca în așteptarea neprevăzutului. Nu mai zise nimic de teamă să nu-i turbure hotărîrea. Dealtfel Secuianu continuă fără să-l privească, vorbind parcă mai mult pentru sine și pentru despovărarea-i proprie:

— Am fost printre puținii oameni care am iubit pe Ilarie Dăniloiu... Cît am fost copil, din milă pentru înfățișarea-i umilă, bolnăvicioasă, strecurătoare. Mai tîrziu pentru că avea tot ceea ce nu aveam eu: dragoste de muncă, stăruință în sforțare, spirit de economie și, în ciuda aparenței, o anume rectitudine în relațiile cu oamenii. Eram buni vecini, fără să avem legături sociale; neamul nostru nu se putea amesteca cu un neam de slugi, oricîtă avere ar fi adunat și orice situație lumească ar fi dobîndit. Dealtfel și ei își cunoșteau lungul nasului și nici n-au încercat vreo apropiere. Decadența noastră materială, din vina vieții pe care am dus-o eu, m-a făcut pe urmă mai puțin intransigent și așa, încetul

cu încetul, m-am legat de bătrînul Ilarie cu o simpatie sinceră, dezinteresată. Îl consideram ca un confident căruia îi poţi încredinţa orice taină, cu siguranţa că nu te va trăda niciodată. Am ajuns să fiu mosafir zilnic în casa lor, unde mă simţeam ca acasă la mine, cu toate că şi atunci trăiau tot atît de oribil şi erau în stare nici să nu mănînce ca să facă eccnomii. Jucam tabinet pe boabe de fasole căci numai astfel jocul de cărţi nu e otrăvitor. Nu i-am cerut niciodată nimic, cu atît mai puţin bani. Ei se împrumutau la noi cu toate fleacurile şi uitau să le dea înapoi, deşi noi acuma ajunsesem să ţinem doi chiriaşi cu luna ca să ne echilibrăm. Indiferent... Din cînd în cînd bătrînul Ilarie îmi oferea sfaturi şi îndemnuri, gratis, firește. Îl ascultam cuviincios şi încolo îmi vedeam de treburi. Viaţa în care mă înglodasem trebuia urmată aşa pînă la capăt. Pornisem greşit. Uneori îmi dădeam seama, dar inerţia mă ducea înainte, pe acelaşi drum... În sfîrşit acum trei ani s-a întîmplat întorsătura cea mare. În viaţa fiecărui om cred că există o răscruce decisivă, chiar dacă omul trece fără să-şi dea seama de existenţa ei. În răscrucea asta se poate schimba tot: binele în rău şi răul în bine... Pentru mine a apărut răscrucea acum trei ani. O prietenă de-a mamei, femeie săracă, i-a încredinţat trei mii de lei să-i păstreze, ca să nu-i ştirbească cumva, avînd să plătească cu ei chiria la un proprietar care ameninţa s-o scoată din casă dacă nu plăteşte la zi. Te scutesc de nume şi de amănunte — n-au nici o importanţă. Important este numai că, exact cu două zile înainte de termenul cînd femeia avea neapărată nevoie de bani, eu am dat peste ei, scormonind într-un scrin vechi, i-am pus în buzunar ca să fac o glumă proastă

cu mama, crezînd că a făcut economii fără să-mi spuie... Seara cu băieţii ne-am întins la o petrecere. Ca şi alte dăţi, m-a cuprins galanteria şi am cheltuit din banii mamei. Pe urmă ne-am abătut pe la nişte prieteni unde era joc de cărţi, am vrut să complectez ce ştirbisem şi pînă dimineaţa am pierdut tot, de n-am avut nici cu ce să plătesc birja care m-a dus acasă... După-amiazi i-am mărturisit mamei ce-am făcut, iar ea mi-a spus ce fel de bani erau şi că mîine dimineaţă trebuie să-i înapoieze nenorocitei care i-a încredinţat, socotindu-i mai în siguranţă la mama decît în bancă... N-am să fac fraze şi să-ţi spun vorbe mari: m-aş fi împuşcat, dar moartea mea n-ar fi împiedecat ruşinea mamei. Atunci, în ceasul acela de desperare pe care nu-l poate înţelege decît cel ce a privit pînă în adîncuri prăpastia ruşinii ucigătoare, mi-a venit în gînd salvarea: Ilarie Dăniloiu. M-am dus la dînsul. L-am surprins tocmai numărînd galbeni şi aşezîndu-i în fişicuri. M-am spovedit ca unui duhovnic. I-am mărturisit tot, tot... Şi am adăogat că întîmplarea aceasta m-a hotărît să rup pentru totdeauna cu trecutul meu, să încep o viaţă nouă, să muncesc, să urmez într-adevăr pilda lui... A ascultat continuînd a înfăşura fişicurile în hîrtie de jurnal, fără o tresărire, fără măcar să mă privească. Pe urmă, cînd am tăcut cu sufletul pe buze, a ridicat la mine ochii vicleni şi nepăsători şi a răspuns doar atîta: „Nu pot, dom'le Dică... Nu pot!“ Eram aşa de spăimîntat că am mai stăruit, l-am implorat — mi-e ruşine cînd îmi aduc aminte. S-a mulţumit să repete: „Nu pot, dom'le Dică...“ Mă mir cum nu l-am strîns de gît atunci ca să nu mai sfideze soarele asemenea bestie umană! Dacă-mi sărea atunci în ajutor monstrul, azi aş fi alt om!... Da, da!... A fost singurul moment

cînd mi-aș fi putut schimba destinul !... Bestia m-a lăsat să mă tîrăsc în prăpastie, deși mîntuirea mea atîrna de un singur strop de bunătate !... N-am să-l iert niciodată !...

Era în picioare, congestionat, gesticulînd ca un dement. Judecătorul tăcea și-i urmărea mișcările cu o curiozitate rece, științifică.

— Am să regret toată viața că nu l-am sugrumat atunci !

Capitolul XV

LIXANDRU

— Acuma, cucoană, eu nu mai stau nici să mă legi cu lanțuri!... Nu mai pot sta!... Trebuie să plec!

D-na Dăniloiu se supără auzind-o pe Solcmia că o întîmpină așa de cum se întoarce acasă de la cimitir.

— Ia ascultă, Spirică — zise doamna în culmea indignării — ce spune fata asta și ce poftește! Ascult-o și tu, că pe mine nu mă crezi cînd îți spun că nu e în toate mințile!

Solomia era îmbrăcată de ducă în hainele cele bune și căldurcase, pentru că iar începuse a fulgui și vîntul bătea mai a ger. Repetă cu încăpățînare:

— Nu mai pot sta, cucoană, păcatele mele, d-ta nu vrei să mă înțelegi?... Am făcut cum ai zis, am mers la judecată, am fost la înmormîntare:.. Dar acuma fie-ți milă și de sufletul meu că-s om, nu-s vită!

Vasilica se supăra și se încăpățîna la rîndul ei, deși îi făgăduise că-i va da drumul după înmormîntare. Spiru interveni împăciuitor și ostenit de emoțiile zilei:

— Las-o, frate, să se ducă, dacă te roagă... O fi avînd și ea necazurile ei...

— Necazuri, cum nu! făcu doamna mai aţîţată, pentru că bărbatul a dat dreptate servitoarei şi deci a coborît-o pe ea. Parcă nu ştiu eu necazurile ei!... Dar bine-mi faci, că numai eu sînt de vină că am răbdat-o ani de zile cu prăpăditul cela de Lixandru...

— Nu-l sudui, cucoană, că-i păcat! zise Solomia cu o imputare plină de tristeţe. Poate că săracul trage să moară ori o fi şi murit, şi-i păcat!

— Aide, du-te, nenorocito, şi nici să nu te mai întorci, că mi-ai amărît sufletul de nu eşti vrednică! declară d-na Dăniloiu energic, ca să curme discuţia.

— Ba eu mă întorc, cucoană, dăc-o vrea Dumnezeu să... Acu sărut mîna şi să vă găsesc sănătoşi!

Se înserase. Autobuzul spre Valea Ursului trebuia să fie plecat, dacă n-o fi avut vreo reparaţie de făcut. Solomia porni pe jos, gîndindu-se că în două ceasuri, dacă merge bine, ajunge acasă şi fără maşină, iar banii îi rămîn în buzunar. Avea în mînă o bocceluţă cu două pîini şi mezeluri şi o sticlă de ţuică înfăşurate în hainele ei de purtare, ca să nu le strice acasă pe cele de sărbători...

De cum ieşi din oraş vîntul începu să sufle mai tare, biciuindu-i faţa cu fulgi aspri de zăpadă. Pe şosea însă zăpada se topise în cursul zilei, transformîndu-se în bălţoace de apă şi noroi, care acuma dădeau să îngheţe. Noaptea coborî repede, dar linţoiul de zăpadă ce acoperea cîmpurile îndulcea întunerecul, încît Solomia putea chiar să ferească ochiurile de noroi ca să nu-şi murdărească prea rău cizmele şi rochia.

Cînd trecu prin Bascov şi apoi coti spre Valea Ursului, se simţi mai uşoară, cu toate că era asudată leoarcă. Pe aici o ajunse din urmă, cu farurile aprinse, autobuzul care într-adevăr întîrziase la atelier pentru o reparaţie, ca de obicei. Şoferul îi dădu cîteva semnale de

claxon și chiar încetini ca să o ia în mașină, dar Solomia făcu semn că nu vrea și se feri să n-o stropească... Pe la pod, mai încolo, o sanie cu doi căluți prăpădiți dădu să treacă pe lîngă ea înainte, căutînd pîrtie pe marginile șoselei desfundate. Recunoscu pe Dumitru al Smărăndiței, chiar din Valea Ursului, care opri și o luă în sanie. Venea de la Dobrogostea, unde dusese un butoiaș de țuică unui cîrciumar. Solomia întrebă ce mai e prin sat, iar Dumitru, înțelegînd întrebarea, răspunse dînd cu biciul în amîndoi căluții pe rînd:

— Apoi ce să fie, că bine nu-i!

Nu mai schimbară nici o vorbă. Țăranul îndemna mereu caii, cînd cu vorba cînd cu biciul, iar Solomia ședea cu bocceluța în poală și se uita numai înainte, parcă ar fi așteptat să se ivească negreșit ceva în cale. La gura uliței apoi sania se opri și Solomia se dădu jos bolborosind:

— Noapte bună, nea Dumitre, și mulțumim...

— Noapte bună! răsună în urma ei glasul răgușit, însoțit de îndemnul obișnuit: Hai, ha!

Pe uliță cele mai multe case erau adormite în întunerec. Numai ici-colo veghea cîte o luminiță galbenă ca un ochi bolnav de griji. Solomia văzu de departe lumină la casa lor și se gîndi îndată:

„Lasă că-i bine! Nu s-au culcat încă!“

Cînd împinse portița, cîinele Tîlharu făcu numai „ham“, o recunoscu și în semn de dragoste, se tăvăli la picioarele ei, încît trebui să treacă peste el. Ușa tinzii se deschise și în prag apăru maică-sa Ioana parc-ar fi știut că sosește:

— Bine că te-a adus Dumnezeu că de luni se trudește să moară și nu poate fără de tine!

În tindă, pe vatră, la lumina tăciunilor, ședea fratele Solomiei, Eremia, care nici nu se mișca parc-ar

fi fost încremenit. Numai cînd Solomia șopti bună seara, răspunse și dînsul, fără a se întoarce, „bună seara".

Maică-sa îi luase bocceaua și o pipăise. Zise mulcom:

— Degeaba ai mai adus că nu mănîncă nimic... De sîmbătă numai cu apă trăiește și cu nădejdea ta... Mereu gîfîie: Solomia... Mia... Că nici glas parcă nu mai are...

Solomia stătea în mijlocul tindei nehotărîtă, speriată, neștiind ce să facă. Maică-sa trebui s-o îndemne:

— Du-te înlăuntru să te vadă... Lasă-ne pe noi... Du-te...

Totuși, parcă-ar fi vrut să amîie împlinirea soartei, mai ezită și mai căută să întîrzie:

— Numai să răsuflu nițel că-s moartă de trudită... Apoi poate că și dînsul doarme și să nu-i mai stric odihna...

— Ce să doarmă? zise Ioana, maică-sa, fără nădejde. De sîmbătă stă numai cu ochii deschiși, parcă i s-au înțepenit pleoapele, și se uită la geam mereu țintă ca și cînd ar vedea ceva sau ar aștepta...

Solomia nu mai avu încotro. Puse mîna pe clanța ușii din stînga, căci în odaia din dreapta ședea Eremia cu nevastă-sa și doi copilași... Cînd păși pragul o izbi un miros cald, greu, răsucitor de suflet, mirosul morții. Aerul zăpușit era încărcat de aburi putrezi. La căpătîiul patului, într-o ulcică de lut, pe laviță, lumînarea de seu se încovoiase cu flacăra palidă mai mult fumegînd decît luminînd, dar zugrăvind pe pereți umbre uriașe apocaliptice... Solomia nu se uită îndată spre pat, ci își lepădă încetinel haina și cojocelul. Pe cînd le așeza binișor pe celălalt capăt al laviței, auzi glasul maică-si în spatele ei, răsunînd atît de tare în

tăcerea sugrumată de parc-ar fi țipat, deși bătrîna vorbea cu milă blîndă:

— Uite, a venit Solomia, măi Lixandre!

— Am venit, Lixandre! adăogă repede și Solomia, întorcîndu-se și apropiindu-se.

Luminița de la căpătîi, ascunsă după colțul pernei, arunca o umbră groasă peste patul de blăni în care zăcea Lixandru, învelit pînă la gît cu o pătură albă murdară, încît numai capul îi rămăsese slobod și o mînă pămîntie uitată pe dunga din afară, cu degetele lungi, subțiri, răsfirate. Peste cîteva clipe, pentru că tăcerea dăinuia, Ioana, spăimîntată să nu fi murit, luă ulcica cu lumînarea și o ridică deasupra patului. Capul se odihnea pe două perne, cu fața în sus, cu părul negru ciufulit, cu barba și mustățile crescute (deși numai ieri îl răsese Eremia ca să-l găsească soră-sa frumos), cu nasul și buzele subțiate, cu pielița obrajilor lucioasă și cenușie, cu ochii mari, negri, scufundați în orbite, sticloși, în care parcă nu mai licărea nici o urmă de viață.

Solomia se mai apropie, cuprinse mîna de pe dunga patului în mîinile ei abia dezmorțite de frigul drumului și repetă duios, uitîndu-se în fața lui:

— Eu sînt, Lixandre... Eu, Solomia ta... Am venit...

Atunci fața bolnavului parcă se înseninâ de o undă de mare bucurie, iar în ochii încremeniți apăru o pîlpîire luminoasă. În același timp Solomia îi simți mîna tremurînd ușor în ale ei.

— Așa, Lixandre — adăogă Ioana mai vîrtos, ca o încurajare. Ți-a adus de toate bunătățile și ai să te faci bine curînd-curînd...

Pe buzele fără culoare ale lui Lixandru înflori un surîs foarte plăpînd, iar bulbii ochiilor se întoarseră spre Solomia cu aceeași licărire de fericire. Apoi buze-

le, abia mișcîndu-se, schițară un lihăit mai mult văzut decît auzit:

— Mă... duc...

— Lasă, n-ai grije acuma, Lixandre — zise iarăși Ioana cu încredere. Dac-a venit Solomia, nu te lasă ea să te prăpădești...

Așează la loc ulcica cu lumînarea și ieși în tindă să-și vază de treburi.

Rămasă singură, Solomia mai stătu un răstimp în picioare, neclintită, cu ochii în ochii lui, ca și cînd astfel ar fi vrut să-i insufle încredere și nădejde de viață. Lixandru păstra pe buzele livide închipuirea de zîmbet, iar în lumina ochilor, mica scînteiere parcă se lupta cu jocul umbrelor. Pe urmă, ca să fie el mai sigur că ea nu se va mai mișca de aici, dar să și poată veghea mai ușor, Solomia se așează încetinel pe dunga patului, ținîndu-i mereu mîna în poală și urmîndu-i orice semn de viață cu spaima în suflet.

Se așternu tăcerea grea, lungă, în odaia otrăvită de boală. Din tindă pătrundea uneori, ca dintr-o depărtare mare, zgomot vătuit de glasuri — Ioana se sfătuia cu feciorul într-o așteptare tainică. Apoi gîndurile Solomiei începură să străbată prin zăbranicul tăcerii, să se amestece cu mirosurile ce îmbîcseau mereu mai chinuitor aerul. Gîndurile o dureau și-i striveau inima, atîta erau de tulburi și de vălmășite. Numai într-un tîrziu se limpezi o părere de rău înecată într-o scîrbă fără margini:

— Toate au fost degeaba... toate... degeaba...

Nu-și mai dădea seama dacă vremea trece sau s-a oprit pe loc. Deodată însă simți că mîna lui Lixandru s-a răcit în mîinile ei, ca un sloi de gheață. Luă ulcica cu lumînarea aproape trecută și-i lumină fața. Era aceeași,

cu urma surîsului pe gura ușor întredeschisă, cu aceiași ochi mari în care părea întipărit ca pe sticlă chipul ei.

— Lixandre! bolborosi dînsa pierdută. Te-ai dus, Lixandre?

Îi pipăi obrajii și-i netezi fruntea pe care licăreau broboane reci de sudoare.

O clipă mai stătu cu lumînarea ridicată deasupra patului, neștiind ce să facă și încotro s-o apuce. În sfîrșit deschise ușa și din prag spuse Ioanei care tocmai se pregătea să se culce:

— Mamă, a murit Lixandru!

Lacrimile îi curgeau șiroaie, dar nu-și dădea seama.

— Aoleu! făcu Ioana. De ce nu m-ai chemat pe mine?... Acu Dumnezeu să-l ierte, că s-a chinuit destul și ne-a chinuit și pe noi!

— Să nu vă pară rău, mamă, că atîta am avut și eu pe lumea asta — zise Solomia în prag, cu lumînarea în mînă, parcă ar fi făcut un jurămînt. De-acuma nici eu nu mai am nici un rost în viață!

Glasul ei părea atît de straniu mamei că, continuînd a-și lega fotele, îi răspunse cu mustrare:

— Ia nu mai supăra pe Dumnezeu, fată, că-i mare păcat! Omul așa e lăsat, să moară cînd îi vine rîndul, iar cel care rămîne să trăiască...

Solomia tăcu. Iar nu mai știa ce să înceapă. Dădu să închidă mașinal ușa, dar maică-sa deschise și tinda, făcîndu-și cruce de trei ori și zicînd:

— Nu închide, Solomie, să poată ieși afară sufletul mortului...

A doua zi, joi de dimineață, Solomia alergă, cu autobuzul, la Pitești să facă bani, căci acasă n-avea nici un leu și chiar de-ar fi avut, n-ar fi cheltuit nimeni cu înmormîntarea lui Lixandru. Eremia și maică-sa rămîneau să îngrijească de cosciug, de popă, de groapă,

numai ea să plătească și să aducă zăbranicul și cele trebuincioase pentru pomeni... Solomia nu dădu deloc pe la stăpîni în Pitești, de la care nu mai putea spera să capete nimic, îndatorată cum era peste cap. S-a hotărît azi-noapte, după ce și-a venit în fire, să mai vîndă doi bănuți de aur din salbă și să cinstească pe Lixandru pînă la capăt...

Ziua următoare, vineri, s-a făcut o înmormîntare cum puține s-au pomenit în Valea Ursului. Vecinele bătrîne, cu Ioana în frunte, l-au bocit pe Lixandru cum s-au priceput mai duios, iar preotul a slujit ca la boieri, măcar că era frig mare și puteau să-i degere degetele pe cărțile de rugăciune. Solomia a stat numai în genunchi, cu fruntea sprijinită pe dunga sicriului, plîngînd fără hohote, dar cu sughițuri grele care-i sfîșiau pieptul. Abia cînd au început să bată capacul, și-a pierdut puțin cumpătul, plecîndu-se peste cosciug și îmbrățișîndu-l cu gemete și lacrimi care au înduioșat pe toată lumea. Maică-sa a luat-o binișor de-o parte bîiguind:

— Taci, draga mamei, taci și fii cuminte...

Solomia s-a liniștit încet-încet, dar gura ei nu mai tăcea suspinînd:

— Of, Doamne Dumnezeule, rău mă pedepsești, Doamne!

Capitolul XVI

ALIBI

Romulus Delulescu declară de la început că i-au ajuns la ureche zvonurile stupide și revoltătoare care vor să-l indice ca pe asasinul probabil al unchiului și mătușii sale. De aceea și-a permis încă de ieri, adică de îndată ce a sosit în Pitești, să ceară să fie ascultat, ca să poată spulbera, cu un ceas mai devreme, murdarele calomnii răspîndite de dușmanii și invidioșii lui și ai familiei lor sărace, dar curată ca hîrtia de lux.

Voia să fie patetic și întrebuința toate frazele comune cu care avocații de județătorii rurale încearcă să convingă mai ales pe clienții lor naivi. Își stăpînea teatral indignarea și arăta o politeță supărător de făcută. Ceea ce însă pe Dolga îl indispunea mai rău era surîsul iezuit și onctuozitatea atitudinii, care căutau să-i demonstreze superioritatea morală îmbrăcată într-o mare modestie.

Fără să aștepte vreo întrebare, Romulus se porni apoi să povestească, cu o prolixitate obositoare, momentele importante ale vieții lui în legătură cu Ilarie Dăniloiu. După cîteva minute însă județătorul îl opri:

— Toate acestea le-am auzit cu variantele de rigoare, de mai multe ori... M-ar interesa mai mult să-mi relatezi, scurt și documentat. cum ai petrecut timpul sîmbăta trecută, între scăparea acceleratului de dimineață și plecarea cu rapidul de după-amiazi! Te rog prin urmare să ne mărginim la asta pentru moment!

— Cu multă plăcere, domnule jude — zîmbi delicat tînărul Delulescu. Pierderea acceleratului mi-a fost din toate punctele de vedere extrem de dezagreabilă. Aveam o întîlnire de afaceri la București, foarte importantă, pe care, scăpînd-o, pierdeam o sumă considerabilă, firește pentru mijloacele mele materiale modeste. Dar îmi era neplăcută și pentru că toată lumea de aici, adică prietenii și cunoscuții mei, știau că am plecat și cînd colo aveau să mă vadă iarăși pe străzile Piteștilor. E ceva neserios și nebărbătesc în aceste *faux départs*, cel puțin așa mi se pare...

— Ai ieșit în oraș, la ce oră? întrerupse Dolga sătul de vorbărie. Fiindcă ai ieșit, nu-i așa?

— În primul moment mă hotărîsem să nu mai ies deloc, să profit de cele cîteva ore ca să-mi pun la punct o lucrare literară schițată mai de mult și să iau primul tren, adică personalul... Pe urmă niște considerații de ordin intim, familiar, m-au silit totuși să fac o vizită unui prieten...

— Nu s-ar putea să precizăm, domnule Delulescu? zise Dolga. Ce fel de considerații te-au scos din casă și ce prieten ți-a primit vizita?

— Dacă e absolută nevoie să dezvăluiesc lucruri cu totul intime, fără nici o legătură cu...

— O să-mi dai voie să hotăresc eu ceea ce are sau nu are legătură cu instrucția? întrerupse iar judecătorul, rece.

— Mă rog, sunteţi suveran — se plecă Romulus prompt. Atunci precizez: mama mi s-a plîns că rămîne aproape fără un ban în casă, fără a-mi cere totuşi nimic, pentru că nu ştia dacă eu însumi aş fi în stare să-i dau ajutor. În realitate eu primisem în ajun de la unchiul Ilarie un cadou neaşteptat — cincizeci de dolari, cu îndemnul, aproape ordin, să-i păstrez ca un prim capital şi stimulent pentru economiile ce îi făgăduisem că vreau să le fac de aci înainte, ca să urmez exemplul lui de viaţă...

— Curios acest cadou din partea unui om cu reputaţia de zgîrcenie ce o avea unchiul d-tale!

— Exact, domnule jude! aprobă tînărul. Eu însumi am rămas uluit. De aceea, mărturisesc, am avut de gînd să păstrez într-adevăr banii şi să-i execut îndemnul. Plîngerea mamei mi-a zdruncinat hotărîrea. Mi s-ar fi părut monstruos să plec cu o sumă atît de considerabilă şi pe mama mea s-o las în suferinţă... Atunci am ieşit în oraş să vînd o parte din dolarii ce-i primisem ca să pot oferi mamei două mii de lei. Iată o precizare poate chiar excesivă!

— Ba nu! Continuă, te rog!... La ce oră ai ieşit de-acasă?

— Cred că era nouă — ezită Romulus. Exact n-aş putea spune...

— Şi totuşi o precizare cît de excesivă nu mi-ar displace! zise Dolga ironic.

— A, da — surîse puţin încurcat tînărul Delulescu, vrînd să arate că a gustat aluzia judecătorului. Mi-e imposibil însă... Îmi lipseşte un punct de sprijin... Am spus nouă cu o posibilitate de eroare în plus sau în minus de douăzeci-treizeci de minute...

— Dar itinerarul ai să mi-l poţi descrie mai precis?

— Cred, domnule jude — zise Romulus. Cu toate că, în mod normal, omul nu-și cronometrează mișcările sau popasurile... Am ieșit numai să schimb banii. Dar, oricît sînt de piteștean get-beget, nu cunoșteam zarafii din Pitești, nici nu știam dacă există... Am întrebat pe un prieten farmacist din piață. Nu m-a putut lămuri. M-am dus la cofetăria Borănescu. Era goală. Pe casieriță ar fi fost inutil s-o consult. Chelnerul e un tont și m-a sfătuit să încerc la bancă. În speranța că va pica vreun cunoscut care să mă îndrepte, am luat un ceai... Așa a trecut poate o oră. Dacă am văzut că nu vine nimeni, m-am gîndit că poate totuși tontul de chelner să aibă dreptate. Hai, să mă duc la bancă, cel puțin să întreb. Mai aproape era Banca Populară și într-acolo m-am dus. Pe drum însă mi-am adus aminte de bunul meu Dică Secuianu care știe tot. Din nenorocire el doarme pînă la amiazi... Ce-are a face! Am să-l scol din somn... Așa am făcut. Și cu ajutorul lui am obținut un curs convenabil!...

— Aș dori să-mi precizezi ora cînd ai ajuns la Secuianu! insistă Dolga.

— Aici da, fiindcă m-am uitat la ceas cînd a plecat servitorul la zaraf! făcu tînărul Delulescu sigur. Era unsprezece și cinci minute!

— Asta da precizie! zise judecătorul, continuînd însă cu alt glas după o scurtă pauză: D-ta știi la ce oră a fost omorît unchiul d-tale?

Romulus Delulescu avu un mic surîs numai în privire, subt ochelari, apoi răspunse cu o uimire care se vedea că e compusă:

— Dacă nici d-voastră nu știți, cum să știu eu?

— Cu toate astea am observat cu cîtă grije te-ai ferit să nu sosești înainte de unsprezece la Secuianu, adică să nu treci pe dinaintea casei bătrînului Ilarie!

— Dar poate crima a fost comisă după unsprezece, domnule jude! Poate că am comis-o după ce am plecat de la Secuianu, dacă doriți neapărat să o fi comis eu!

Dolga făcu un gest de nerăbdare. Îi părea rău că a precipitat întrebarea. Reveni mai conciliant:

— Nu e vorba de o învinuire, domnule, ci de o nedumerire... Două ore de la monumentul din bulevard pînă în strada Speranței, nu ți se pare prea mult?

— Depinde, domnule jude! făcu Romulus iar surîzător. Uneori poate să dureze și două zile. Depinde de popasuri.

— Ei bine, popasurile le vom controla, n-ai grijă — ripostă Dolga abia stăpînindu-și acuma enervarea. Cît ai zăbovit la Secuianu?

— Aproximativ o oră — zise ferm Delulescu. Cert este că la douăsprezece și un sfert mă aflam din nou acasă oferind mamei cele două mii lei, spre înduioșata ei bucurie.

— Și nu te-ai interesat deloc să dai bună ziua, nici la ducere și nici la întoarcere, binefăcătorului care te punea în situația de a face un gest frumos față de mama d-tale?

— Dimpotrivă, mi-ar fi fost cel mai penibil să mai dau ochii tocmai cu unchiul Ilarie care-mi arătase atîta încredere! Atît de penibil încît, vedeți, mi-a fulgerat prin minte, cînd am pornit spre Dică Secuianu, să ocolesc pe strada Sfînta Vineri și prin bulevardul Catargiu ca nu cumva să mă întîlnesc cu unchiul *par hasard!*

— N-ai observat nimic deosebit sau suspect cînd ai trecut prin fața casei?

— Din stradă și de pe trotoar nu se vede în curte, știți bine. Numai dacă aș fi intrat în curte... Ceea ce nu putea fi cazul, cum vă spusei.

— Da, bine — murmură judecătorul.

Cîteva momente îl privi parcă s-ar fi gîndit la altceva, apoi urmă:

— Dolarii i-ai primit, zici, de la unchiul d-tale vineri... La ce oră?

— După-amiazi, cînd am mers să-mi iau rămas bun.

— Şi n-ai spus nimănui o vorbă, nu-i aşa?... Iar vineri după-amiazi nu ştiai că mama d-tale e lipsită de bani?

— Domnule judecător, n-am vrut să spun nimănui nimic, tocmai ca să nu mă ating de cadoul primit! Dacă părinţii mei ar fi aflat, mi-ar fi cerut direct, chiar fără să fi fost într-o jenă atît de mare cum din nenorocire s-a întîmplat să fie.

— Sînt în toate astea o serie de întîmplări şi de coincidenţe tulburătoare — observă Dolga bănuitor, adăogînd apoi cu alt glas: Mi s-a spus că unchiul d-tale avea mari sume de bani în valută străină şi totuşi noi n-am găsit nimic. Cum îţi explici asta? D-ta care erai în intimitatea lui...

— Eram în intimitatea lui, negreşit — sublinie Romulus fără şovăire. Dar nu pînă la pungă! Ceea ce e natural, cred. Nu pot şti prin urmare dacă într-adevăr avea sumele mari pe care lumea i le atribuia. Eu, mărturisesc, credeam că le are şi am fost foarte dureros surprins cînd am aflat rezultatul cercetărilor d-voastră la faţa locului... E adevărat că unchiul mi-a spus, cînd mi-a dat cei cincizeci de dolari, că sunt ultimii lui bani străini, dar mi s-a părut că e o simplă afirmaţie de om zgîrcit, care astfel vrea să previe orice eventuală cerere viitoare...

— Va să zică bătrînul însuşi ţi-a declarat că n-avea valută străină?

— Categoric, domnule jude! apăsă tînărul.

— Totuși oameni de bună-credință și cu totul dezinteresați m-au informat, firește după zvonul public, că bătrînul avea un portofel mare și gros, plin de bancnote străine — reluă Dolga. Presupunînd că nu mai avea bani străini, cum ți-ar fi mărturisit d-tale, dar portofelul gol ar fi trebuit să-l găsim undeva, măcar așa, ca o simplă relicvă... Or, a dispărut și portofelul! Ceea ce înseamnă că nu a fost gol, fiindcă nimeni nu fură un portofel gol! Și tocmai portofelul din care ți s-au oferit d-tale cei cincizeci de dolari!

— A, portofoliul ! exclamă Romulus Delulescu. Cine n-a auzit în Pitești despre portofoliul lui Ilarie Dăniloiu? Ani de zile i-au crescut dimensiunile și compartimentele și i s-a umflat conținutul! S-au creat legende despre portofoliul răpciugos în care sunt ascunse comori misterioase... Cu toate astea nimic mai simplu, domnule judecător: portofoliul există — e la mine!

— Va să zică recunoști? zise Dolga cu un glas puțin emoționat.

— Desigur! N-am tăgăduit niciodată!

— Cum a ajuns la d-ta?

— Mi l-a dăruit unchiul împreună cu cei cincizec de dolari...

— Curios ce darnic apare deodată unchiul d-tale!

— Tot ce se poate mai natural, domnule jude — urmă tînărul Delulescu, scoțînd ochelarii și ștergîndu-i cu batista îndoliată ce-i atîrna din buzunarul pieptului. Mi s-au aburit sticlele, scuzați, vă rog, un moment... Așa!... Ei bine, unchiul poate că a vrut să distrugă o legendă care începuse să-l neliniștească fiindcă putea ispiti poftele chiar ale hoților din Pitești, dacă nu și altele. Fie că avea bani străini, o

comoară întreagă, cum spunea lumea, fie că nu mai avea pentru că îi va fi transformat în valori mai puțin periculoase, i s-a părut logic să se descotorosească de faimosul portofoliu. Și mi l-a trecut pe de o parte ca să-mi demonstreze că nu există comoara, pe de alta ca să-mi servească și mie ca *porte-bonheur*... M-a mișcat gestul cu portofoliul poate mai mult ca banii.

— Unde se află portofoliul?

— Acasă, în valiza mea de călătorie.

— L-ai arătat cuiva?

— A, nu! protestă Romulus.

— Nici părinților?... Nici acuma, după moartea bătrînilor?... Cînd mama d-tale a protestat atît de vehement că s-a furat ce-a fost mai bun din averea fratelui ei, făcînd aluzie poate tocmai și la faimosul portofoliu?

— Încă nu — recunoscu simplu cel întrebat. De fapt nu mai interesa pe nimeni, dacă era gol.

— Asta e, într-adevăr, dacă era gol! zise judecătorul măsurîndu-l... Dar... vreau să văd portofoliul!

— Cu plăcere! Dacă face trebuință, de ce nu?... Vi-l aduc imediat! Iau o trăsură și...

Judecătorul Dolga avu o ezitare înainte de a întrerupe:

— Mai tîrziu!... Pînă atunci să-mi spui ce relații ai d-ta cu Mihai Ciufu, servitorul bisericii Sf. Nicolae?

— Nici un fel de relații! răspunse Romulus vexat. N-am relații cu servitori!

— Îl cunoști însă?

— Da. De pe la unchiul Ilarie. Făcea mici servicii pe lîngă casă.

— D-tale nu ți-a făcut?

— Nu prea ... Afară dacă nu considerăm drept serviciu un drum la tutungerie sau ceva similar, contra cuvenitului bacşiş.

— Nici sîmbătă?

— A, pardon! La asta făceaţi aluzie?... N-am înţeles. Regret ... Ei da, sîmbătă pe Ciufu l-a trimis Dică Secuianu la zaraf să-mi vîndă dolarii. L-am răsplătit cu o sută de lei, destul de generos.

— Ştiu că l-a chemat ordonanţa... Unde l-a întîlnit?

— N-am idee. Nu m-a interesat.

— Va să zică nu ştiai că Ciufu ieşea tocmai din curtea unchiului d-tale cînd l-a întîlnit soldatul?

— Nu ştiam. Dar chiar dacă mi s-ar fi spus, nu m-aş fi mirat, căci Ciufu intra deseori în curtea unchiului, cum vă spuneam.

— După ce aţi trimis pe Ciufu la zaraf, d-ta ai rămas în camera de culcare a prietenului d-tale?

— Nu, ar fi fost nedelicat. Dică era somnoros şi voia să-şi continue somnul. Şi perdelele erau lăsate şi deci semiobscuritate... Am trecut în odăiţa de alături, un salonaş, unde am răsfoit două ziare proaspete...

— Servitorul, adică Ciufu era... ca totdeauna?

— Cred că da... N-am observat nimic extraordinar. Dealtfel nici nu mi-a trecut prin cap să-l examinez. Pe mine mă interesa atunci altceva.

— Altceva, natural — repetă judecătorul. Nici cînd s-a întors de la zaraf?... Aţi stat de vorbă?

— Cîteva clipe, desigur — zise Delulescu-fiul. Ciufu e foarte guraliv. A încercat să-mi istorisească cum s-a grăbit şi cît s-a ostenit să mă servească mai bine. N-aveam însă timp. I-am întins suta şi i-am astupat gura. Apoi am spus din uşă lui Dică, în trei cuvinte, cum s-a aranjat afacerea şi am plecat.

— Împreună cu Ciufu?

— Domnule judecător, aţi observat că mi-am păstrat, cum mi-e şi datoria, cel mai perfect calm tot timpul, chiar cînd întrebările d-voastră m-ar fi îndreptăţit să protestez cel puţin. Dar obstinarea d-voastră de a mă alinia cu un servitor e atît de ofensatoare că n-o pot primi fără s-o relev.

— Dacă între d-ta şi Ciufu s-au urzit legături, instrucţia trebuie să le clarifice! zise judecătorul liniştit. A fost interesant calmul d-tale şi l-am înregistrat, fii sigur. Toate răspunsurile erau pregătite, studiate cu toată minuţiozitatea, ca nu cumva să rămîie vreo fisură pentru indiscreţii suspecte. Da, recunosc. Dar trebuie să-ţi declar că nu şi-au ajuns ţinta şi nu m-au convins. Dimpotrivă! D-ta ţi-ai pregătit cîte un alibi pentru orice eventualitate. Ai anunţat ostentativ că pleci sîmbătă dimineaţă — şi n-ai plecat. N-ai vrut să ieşi în oraş — şi ai ieşit. N-ai spus că ai dolari — şi ai schimbat. Iar portofoliul l-ai păstrat ca o dovadă că a fost gol. Ba, după ce l-ai purtat la Bucureşti, n-ai uitat să-l pui în valiză, gol, spre a te putea servi de el... Mărturiseşte franc că prea sunt bine ticluite toate acestea ca să poată fi crezute!

Romulus Delulescu îşi redobîndise liniştea. Asculta şi în colţul gurii juca surîsul lui obsechios şi ironic. Vorbi foarte dulce:

— Dacă se cîntăresc lucrurile cu o convingere preconcepută, evident că orice voi spune eu va fi răstălmăcit sau interpretat ca un argument în defavoarea mea. Am socotit că nu trebuie să mă apăr, căci apărarea presupune o acuzare şi mai ales un motiv de acuzare. Faptele credeam că au un limbaj mai concludent... Dar iată că şi atunci cînd faptele au motivări firești, devin simple prilejuri de alibi!... Şi totuşi,

domnule judecător, eu sînt absolut liniștit pentru că conștiința curată totdeauna învinge!

— Mai bine să vedem portofoliul! zise Dolga după ce Romulus tăcu. Ar fi interesant însă să-l găsim așa cum se află, adică în valiza d-tale de călătorie... Parcă așa spuneai?... Bun!... Nu vreau să atragem atenția lumii... Du-te împreună cu grefierul! Știi, ca să am siguranța că, măcar acuma, va fi într-adevăr neviolat!

— Veți avea toate siguranțele pînă la urmă! zîmbi Romulus cu o foarte ușoară plecăciune.

Cînd rămase singur, Aurel Dolga își frecă mîinile, murmurînd satisfăcut:

— În sfîrșit!

Capitolul XVII

INELUL CU BRILIANT

— Am impresia, domnule jude, că sunteți pe o pistă falsă — zise polițaiul Ploscaru jovial, sorbind ultimele picături din marghilomanul cu care-l tratase Dolga. Vă spun asta numai pentru că mi-ați făcut onoarea să mă întrebați, altfel nu mi-aș permite, căci instrucția unei afaceri oarecum misterioase este totdeauna chestie de inspirație...

Judecătorul zîmbi cu superioritatea certitudinii:

— Dovezile materiale vin singure ca un corolar al dovezilor spirituale, dragă domnule Ploscaru!

— Da, hotărît! Cu condiția ca eșafodajul spiritual să fie de nezdruncinat! observă sceptic polițaiul. Aici însă, la fiece cotitură, rămîn întrebări deschise. Nu se pot trage concluzii dintr-o rețea de supoziții... Aveți numai un portofel gol pe care se clădește toată construcția, dar chiar portofelul v-a fost oferit grațios de cel bănuit. Și totuși ce ușor l-ar fi putut distruge fără urmă!

— Ar fi inutil să încerc a te convinge la jumătatea drumului — zise Dolga radios. Peste două-trei

zile, dacă nu mai curînd, vom relua conversația pe alte temeiuri... D-ta refuzi orice importanță portofoliului, care ți se pare un argument tocmai împotriva ipotezei mele. Țin doar să-ți atrag atenția că născocirea afacerii cu dolarii și cu portofelul a fost din partea tînărului Delulescu o abilă pregătire și o justificare prealabilă a banilor străini pe care avea să-i puie în circulație mai tîrziu, după liniștirea lucrurilor...

Judecătorul chemase pe Ploscaru ca să facă împreună o percheziție în cămăruța pe care Ciufu o avea în dependințele locuinței preotului Tănăsescu. Spre a nu stîrni curiozitate și aglomerație, hotărîse să meargă pe înserat, cînd începe să se întunece și înainte de a se aprinde luminile. Ciufu, însoțit de un sergent, va fi adus de la poliție direct la biserică, iar de acolo pe urmă la tribunal pentru confruntările și noul interogatoriu ce pregătise Dolga din vreme și la care fuseseră citați cei necesari.

Preotul Tănăsescu se sperie cînd văzu mai ales pe polițiști, dar judecătorul Dolga se scuză politicos arătîndu-i că e vorba numai de o mică cercetare spre a verifica unele presupuneri cu privire la Ciufu.

— Of, omule, multă rușine mi-ai făcut! exclamă preotul întristat către servitorul care lăcrima cu ochii în pămînt. Cît te-am dojenit pentru patima minciunilor și iată că minciunile te-au nenorocit!

Judecătorul avea o speranță foarte vagă și aburoasă că ar putea găsi în odaia lui Ciufu parte din banii ce îi va fi cedat Romulus Delulescu din fructul crimei. Își dădea seama că ar fi fost o nebunie din partea criminalului să nu fi ascuns într-un loc mai sigur prada, dar conta puțin pe noroc și pe prostia servitorului.

— Am să vă deschid eu, domnilor — urmă părin tele Tănăsescu agitat, luînd o legătură de chei. Cînd am văzut că l-ați oprit la poliție, am încuiat odaia ca să nu intre copiii sau servitoarea!

Percheziția se făcu destul de repede, căci odaia servitorului, luminată cu un bec atîrnat de sîrmă din tavan, nu conținea afară de patul așternut militărește decît o oglinjoară pe perete, o masă cu un scaun și, pe un cui de lemn bătut în zid, cîteva haine agățate cu grijă.

— Lucrurile bune unde le păstrezi, măi Ciufule? întrebă polițaiul cu blîndețe. N-ai lădița ta de la armată?

— Este, domnule polițai! îngînă servitorul. Subt pat!...

Trase afară lădița, o așează pe masă, scormoni cheița din fundul buzunarului pantalonilor, descuie și ridică încet capacul, parcă i-ar fi fost frică să nu sară ceva afară:

— Poftiți ...

— Scoate binișor tot! porunci judecătorul trecînd lîngă masă.

— Sunt numai rufșoare și bulendre și... — murmură înfricoșat Ciufu, golind treptat lada.

Pe fund, într-un plic galben vechi, polițaiul găsi carnetul militar și cîteva acte, apoi, înfășurat într-o batistă roșie, alt plic cu două bancnote de cîte cinci sute, iar trei piese de cîte o sută de lei înnodate separat în colțul batistei.

— Ce bani sînt ăștia? întrebă polițaiul cu o privire spre Dolga.

— Ce-am putut strînge și eu de cînd slujesc pe sfinția-sa — răspunse servitorul cu aceeași înfricoșare.

— A strîns, a strîns — întări preotul Tănăsescu repede. Că n-a fost cheltuitor şi nici beţiv ori stricat altfel. Numai de minciună nu s-a dezvăţat pînă ce nu s-a izbit cu capul de zidurile primejdiei !...

— Ba încă şi acuma se încăpăţînează în minciună în loc să mărturisească adevărul şi să-şi uşureze sufletul şi situaţia ! zise şi judecătorul, dar cu ton sever, care voia să risipească mila inutilă.

— Apoi cu adevăr mărturisesc, domnule judecător — grăi Ciufu, încurajat de mila stăpînului său. Dar dacă nu vrea nimeni să mă asculte şi să mă creadă...

— Destul ! întrerupse sec Dolga. Ce mai e în ladă? adăogă apoi întinzînd puţin gîtul. Nu mai e nimic? Dar cutia de chibrituri?... Dă-o încoace !

— Asta, domnule judecător, e...

Judecătorul găsi o foaie de hîrtie subţire, mototolită, în care era învelit un inel de aur cu un briliant cît un bob de mazăre.

— A, asta era? exclamă Dolga cu un zîmbet de satisfacţie, ridicînd inelul în dreptul luminii ca să controleze strălucirea pietrei.

Urmă o pauză de uimire. Toţi ochii priveau inelul din mîna judecătorului. Poliţaiul, nedumerit, rupse tăcerea:

— Îmi daţi voie un moment?... E sticlă sau briliant?

— Priveşte apele ! zise Dolga întinzîndu-i inelul şi întrebînd apoi pe Ciufu: Ei, acuma ce minciună ai să mai născoceşti?

Servitorul se retrăsese instinctiv un pas ca şi cînd ar fi vrut să se ferească de o lovitură. Răspunse îndată plîngător, dar cu siguranţă:

— Domnule judecător, vă jur pe ce am mai sfînt... L-am găsit de mult, poate să fie o jumătate de an, după o vecernie, în fața bisericii și...

— Și n-a reclamat nimeni! făcu batjocoritor Dolga, Cineva a pierdut un inel de treizeci de mii de lei și a tăcut mîlc!

— Da, e briliant! spuse polițaiul înapoind judecătorului inelul. Ciudat!

— Nu-i așa? surîse Dolga, înfășurînd inelul cum a fost și vîrîndu-l în buzunar. Foarte ciudat! Dar se vor lămuri toate curînd!... Va să zică am fi terminat! Individul să fie condus la cabinetul meu imediat!

— Ei hai, duceți-vă! zise polițaiul morocănos către sergentul însoțitor.

— Vai de capul tău, amărîtule! adăogă preotul Tănăsescu consternat. Să-mi faci tu mie atîta rușine. Du-te cu Dumnezeu!

Sergentul ieși cu Ciufu, în vreme ce judecătorul mulțumi preotului pentru osteneală și-i ceru încă o dată scuze că i-a pricinuit neplăceri fără voia lui...

Pe drum spre tribunal Dolga vorbea triumfător, lăudîndu-și perspicacitatea cu aluzii ironice la neîncrederea de pînă adineaori a specialiștilor experimentați. Polițaiul, gînditor și nemulțumit, răspunse parcă în silă. Ieșiră astfel încet pe strada Griviței, pînă în strada mare. La colț, înainte de a o lua la dreapta, polițaiul zise deodată:

— Pentru mai multă siguranță, aidem să intrăm la Constantinescu să vedem dacă nu cumva ne-am înșelat cu briliantul!

Dolga zîmbi:

— Nu vrei deloc să accepți realitatea, scumpe domnule Ploscaru... Dacă-ți face plăcere, aidem! O confirmare mai mult nu poate decît să folosească!

Ceasornicarul Constantinescu, mărunt, vioi, cu o bărbuță neagră tunsă în colțuri, cu ochi scăpărători, îi întîmpină cu jovială plecăciune. Examină inelul cîteva clipe și strigă încîntat:

— Un briliant prima, domnule judecător și domnule polițai!... Face și între frați cincizeci de mii!

Apoi privindu-l mai de aproape, adăogă ezitînd:

— Un moment... Îmi dați voie? Cred că-l și cunosc... Dacă nu mă înșel... Acum doi sau trei ani, poate și patru, a fost la noi doamna Cristescu, trebuie s-o știți, văduva inspectorului de la căile ferate, să mă întrebe dacă aș fi amator și cît aș oferi pe un inel cu briliant... Ți-aduci aminte, Sofico? se întoarse deodată spre nevastă-sa care, mai trecută, cu părul aproape cărunt, împletea ciorapi lîngă masa lucrătorilor. Ia uită-te și tu, că femeile, cînd e vorba de bijuterii...

Rîse și întinse inelul d-nei Constantinescu care, după două momente, îl restitui mormăind cu indiferență (pe cît era el de vioi, pe atîta era ea de ursuză):

— Da, da, sigur... de la Cristeasca...

— Bine, dar d-na Cristescu .e săracă, de abia se ține din pensia după bărbatu-său?... zise polițaiul necrezător.

— Adevărat, perfect! aprobă ceasornicarul. Tocmai ne-am gîndit și noi... Ce să ne amestecăm în afaceri de astea delicate? Cine știe ce poate să fie la mijloc?... Acu, fie vorba între noi, eu bănuiesc că nici nu era al ei, ci a venit trimisă de altă cucoană care nu voia să se afle că are nevoie de bani și-și vinde bijuteria... În orice caz eu sînt ceasornicar. Am colea și cîteva inele, cercei, dar numai lucruri ieftine, pentru lumea săracă... Trebuie să luptăm cu viața cum putem!... D-aia i-am spus: „Madam Cristescu, frumos e, de preț e, dar nu-i de mine!...

Ce capital am e vîrît în ce vezi aici... Îmi pare rău, madam Cristescu!" Am sfătuit-o să se ducă la un giuvaergiu, la Gică Mălurescu. S-o fi dus, nu s-o fi dus, nu mai știu!...

În vreme ce judecătorul împacheta inelul, iar polițaiul asculta gînditor, Constantinescu continuă cu alt glas, curios și confident:

— De la vreun furt, domnule Ploscaru?... Ori l-ați găsit cu ocazia crimei la Ilarie Dăniloiu?... Iacă, se poate, nu m-aș mira deloc... Cristeasca n-o fi găsit preț să-l vîndă și l-a pus amanet la coana Mița a lui Ilarie... Ei da...

Strada mare începuse să se animeze, ca în fiecare seară, de mulțimea celor care simt nevoia să ia aer plimbîndu-se agale de la tribunal pînă la magazinul Iuga, încurcînd circulația trăsurilor și pe oamenii cu ocupații serioase. Plimbarea aceasta serală, pe vreme bună ca și pe vreme rea, vara ca și iarna, e distracția cea mai plăcută a piețtenilor de toate categoriile, întocmai cum a fost odinioară „bulevardul pardon" la Cîmpulung, prilej de adevărată înfrățire între cei ce altfel sunt despărțiți prin barierele vieții. Într-o dulce comunitate aici se fac cunoștințe între fete și băieți, aici cunosc ofițerii pe domnișoarele rezistente, aici încep exercițiile de flirt elevele și elevii, subt ochii binevoitori ai profesorilor și profesoarelor, aici se dau primele întîlniri amoroase și celelalte, precum tot aici politicienii locali își cultivă popularitatea, iar oamenii de afaceri pun la cale combinațiile...

Înaintînd greu prin mulțimea veselă, judecătorul Dolga rugă pe polițaiul Ploscaru să-i descopere negreșit pînă mîine la prînz pe proprietarul inelului găsit la Ciufu.

— Întîmplarea, mama tuturor descoperirilor, ne-a servit de două ori — zise Dolga. Acuma nu rămîne decît să continuăm pe pista cea bună... Îți încredințez inelul! Treci chiar acum la giuvaergiu sau la d-na Cristescu. Eu, între timp, sper să obțin în sfîrșit mărturisirea adevărată... Ei, la revedere! Îndată ce ai un rezultat, te rog să mă vestești!

Îi strînse mîna și încercă să-și iuțească mersul, strecurîndu-se printre figurile zîmbitoare ce cuprindeau strada și trotoarele...

— Ei, gata? întrebă pe grefier intrînd în cabinetul său și scoțînd grăbit paltonul și șoșonii, ajutat de ușierul zelos.

— Gata de mult, domnule jude — răspunse grefierul luîndu-și locul la masa lui.

— Sper că Ciufu n-a comunicat cu celălalt!?

— Se poate?... Ordonanța așteaptă cum ați dispus, jos, pe sală...

Pe urmă fu introdus Ciufu. Dîrdîia ca apucat de friguri, deși în vestibul era cald. Pe fruntea îngustă, cu două brazde orizontale adînci, smocuri de păr se încîlceau lipite parcă cu clei. Ochii roșiți, ca și cînd n-ar fi dormit de multă vreme, înecați mereu în lacrimi, se uitau implorînd la judecătorul care se plimba de colo-colo, cu mîinile la spate, cu pași rari, într-o tăcere calculată.

— Ei, Ciufule! zise aproape prietenos Dolga, oprindu-se brusc în fața servitorului. Vrei să mărturisești?

— Cum să nu vreau, domnule judecător! răspunse Ciufu cu o licărire nouă.

— Atunci spune cum ai făcut!

— Ce-am făcut, domnule judecător?

— Cum i-ai omorît! apăsă Dolga ţintuindu-l cu privirea.

Ciufu începu să se închine repede, zicînd cu glas plîngător ca o văicăreală;

— Eu n-am omorît, domnule judecător... N-am omorît... N-am omorît!... Jur pe sfînta cruce! N-am omorît!

Judecătorul tăcu cîteva clipe, rămînînd nemişcat, privindu-i zvîrcolirea.

— Va să zică nu vrei să spui? urmă dînsul mereu liniştit. Bine, Ciufule!... Va să zică stărui în minciună?... Şi acuma cînd am găsit în lada ta inelul pe care l-ai furat după ce ai săvîrşit crima?

— N-am omorît, domnule judecător! Nu mă năpăstuiţi, domnule judecător...

— Tăgada e de prisos, Ciufule, pentru că am destule dovezi şi voi mai avea!... O mărturisire sinceră îţi uşurează soarta şi la judecată şi în faţa lui Dumnezeu, Ciufule!... Orice om poate greşi şi greşeala i se iartă dacă îi pare rău şi o mărturiseşte... Ai văzut bine, că nu te-am înjurat, nu te-am bătut, nu te-am chinuit, cum fac alţii. Dacă făceam aşa, ai fi mărturisit de mult. Dar eu nu vreau silă. Vreau să recunoşti tu însuţi, ca astfel să te îndreptezi!

— Dar dacă n-am omorît, domnule, judecător, păcatele mele, cum să spun c-am omorît? Dacă nu-s vinovat!... Of, măiculiţă, de ce m-ai făcut pe lume!

Izbucni brusc într-un plîns cu hohote pe care în zadar se trudea să le înăbuşe. Trupul i se zgîlţîia şi se cutremura ca o bucată de carne sfîşiată proaspăt. Cabinetul oficial se umplu treptat de durere, ca şi cînd din sufletul omului plîngînd ar fi răbufnit toate chinurile îngrămădite în nesfîrşitele ceasuri de apăsare.

Judecătorul rămase un răstimp rece lîngă el, apoi trecu încet după birou, se aşează pe scaun şi zise:

— Plîngi, băiete, să te uşurezi şi pe urmă să vorbim!

Cînd reuşi să se liniştească puţin, servitorul spuse printre lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, iertaţi-mă...

— Bine, Ciufule! vorbi Dolga cu acelaşi glas fără aşprime. Eu vreau să te iert şi mi-e milă de tine, dar... Dar tu m-ai minţit şi mă minţi într-una... Atunci cum vine asta?... Ai minţit că v-aţi întîlnit cu Ilarie Dăniloiu cînd ieşeaţi de-acasă. Adevărul e că v-aţi întîlnit în dreptul tutungeriei centrale. Ai minţit că te-ai dus cu părintele în piaţă... Părintele te-a trimis înapoi, înainte de-a ajunge în piaţă, ca să spui bătrînului Ilarie să nu vie după-amiază, cum vorbiseră adineaori, pentru că preotul din Costeşti avea să-l ia la prînz pentru o înmormîntare. Ai minţit că te-ai dus după-amiazi, pe înserate, la Ilarie Dăniloiu. Doi martori declară că pe la unsprezece, înainte de amiazi, ai fost la Dică Secuianu, de unde tînărul Delulescu te-a trimis să schimbi bani la zărăfie... Dar alt martor îmi spune subt jurămînt că te-a văzut ieşind din curtea lui Ilarie Dăniloiu la ora unsprezece, sau aproape...

— Domnule judecător, nu vă supăraţi, nu vă mint, domnule judecător — zise Ciufu, ştergîndu-şi ochii cu pumnii. E adevărat că sfinţia-sa m-a trimis să spun domnului Ilarie să nu vie după-amiazi, dar m-am dus atunci îndată. Să vedeţi, domnule judecător! Am pornit, poate să fi fost pe la unsprezece, să cobor la domnul Ilarie, dar cînd să intru în curte m-a strigat soldatul de la domnul Dică să merg, zice, că vrea domnul Dică să mă trimită undeva... Şi aşa am trecut la domnul Dică şi mi-a dat un bilet către

zărăfia din strada mare. Acolo am zăbovit pînă la amiazi și n-am avut timp să mă opresc la domnul Ilarie că-mi era frică să nu lipsesc cînd va pleca părintele la Costești...

Judecătorul ascultă liniștit, apoi reluă:

— Va să zică recunoști o parte din minciuni? Bine și atîta. Restul va veni... Dar... adineaori am descoperit în lădița ta un inel cu briliant care spui că l-ai găsit pe stradă. Nu cumva l-ai găsit în casa lui Ilarie Dăniloiu?

— Domnule judecător...

— Nu?... Atunci mai așteptăm pînă mîine, să te pun față în față cu stăpînul inelului. Poate că atunci vei recunoaște că sîmbătă, cînd ieșeai din curtea lui Ilarie Dăniloiu aveai în buzunar inelul cu briliant, împreună cu alte giuvaeruri...

Ciufu vru să mai zică ceva, dar judecătorul îl opri cu un gest energic:

— Nu vreau să te încurci mai rău în minciună!... Să fie introdus soldatul Iacob Cociorvă! adăogă către ușierul pe care-l sunase.

Peste un minut intră soldatul, înalt, lălîu, speriat, bătînd din călcîie și strigînd:

— Trăiți, dom' judecător!

— Soldat Iacob Cociorvă — îi zise solemn Dolga, ai jurat pe sfînta cruce azi, cînd te-am ascultat, că ai spus adevărul. Uite colea pe Mihai Ciufu! Spune-i în față cum s-au întîmplat sîmbătă lucrurile! Ia seama că ai jurat!

— Da, dom'le judecător!... Eu tocmai văxuiam cizmele domnului locotenent, că fusesem cu dumnealui la cazarmă de i-am dus o geantă cu cărți, și n-am avut timp să le isprăvesc. Atunci m-am pomenit că mă sună dom' Dică și mă trimite galop să-i aduc

pe nea Ciufu de la popa că are treabă cu dînsul. Am ieşit cum eram, în papuci şi cu capul gol şi am alergat în sus spre casele părintelui. Dar cînd ajunsei în dreptul casei domnului Ilarie, întîlnii pe nea Ciufu că tocmai ieşea din curte şi închidea binişor portiţa. Zic: „Bine că te găsesc, nea Mihai, că te cheamă urgent dom' Dică!" Dînsul parcă era niţel speriat şi tot îndesa ceva în buzunar, zice: „Bine, vin, Iacobe! Şi am venit împreună, iar eu mi-am văzut de treburi. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!

Soldatul nu se uita la Ciufu, ci numai în ochii judecătorului, ca şi cînd i-ar fi fost teamă să nu greşească şi să fie pedepsit.

— Ei, Ciufule, ai auzit? zise judecătorul. Mai tăgăduieşti că ai fost în curtea lui Ilarie Dăniloiu înainte de amiazi?

În loc să răspundă judecătorului, Ciufu se adresă ordonanţei:

— Poţi tu să juri, Iacobe, că ieşeam din curte, măi?... Vrei să mă bagi în ocnă, Iacobe? Ce ţi-am făcut oare de mă înnegreşti aşa fără dreptate?

Iacob Cociorva, încurcat, nu îndrăznea să răspundă. Dolga trebui să intervină:

— Răspunde-i în faţă, soldat!

— Jur, nea Mihai, că te-am văzut cum închideai portiţa! făcu ordonanţa cu glas tremurat, întorcînd capul spre Ciufu.

— Măi omule, adu-ţi aminte bine! zise servitorul ca şi cînd ar fi sperat că-l poate convinge. Eram cu faţa la portiţă, Iacobe, dar voiam să intru în curte, nu ieşeam! Auzi tu? Vream să deschid portiţa, n-o închideam!

— Ba eu te-am văzut cum te văd acuma, nea Mihai! stărui soldatul. Închideai încet, să nu facă zgomot. Și îndesai cu mîna cealaltă ceva în buzunar ... Asta mi-e crucea, că doar eu nu jur strîmb și n-am de ce să te năpăstuiesc, că m-ar bate Dumnezeu, nea Mihai!

Judecătorul curmă controversa:

— Ajunge, soldat Cociorva! Poți să pleci!

— Eu ce-am văzut și ce știu am spus, dom' judecător, trăiți! zise ordonanța aproape cu amărăciune că Ciufu a vrut să-l facă de minciună.

După ce soldatul dispăru, judecătorul Dolga mai făcu o încercare:

— Ciufule! E mai rău cum faci...

— Domnule judecător, a căzut năpasta pe capul meu! răspunse servitorul cu un oftat adînc. Cum n-aș spune dacă...

— Dacă nu ești tu, de ce nu spui cine i-a ucis? continuă judecătorul cu o blîndețe de circumstanță. Fiindcă vezi tu, omule, inelul n-a căzut din cer în lădița ta, iar povestea cu găsitul pe uliță nici tu n-o poți crede... Eu vreau să cred că n-ai ucis și nici măcar n-ai fost părtaș la crimă. Dar tu trebuie să știi pe ucigaș, pentru că ți-a făcut și ție parte din tîlhărie... Și parte destul de bună. Giuvaergiul îl prețuiește la cincizeci de mii, adică o avere, Ciufule! Totuși, dacă te pocăiești și-mi spui pe ucigaș, îți făgăduiesc solemn să te scap eu de orice pedeapsă și-ți dau drumul acasă imediat! Ei, dacă nici așa nu mă asculți, atunci îmi iau mîna de pe tine, Ciufule!

— Domnule judecător, nu știu — gemu servitorul.

— Spune cel puțin cine a ieșit înaintea ta din curtea bătrînului Dăniloiu? insistă Dolga plecîndu-se peste masă. Hai, repede!... Numele!... Îl cunoști doar foarte bine! L-ai servit de atîtea ori... De ce taci, Ciufule... Ești prost. El a mărturisit. El te-a vîndut! El scapă, iar tu mergi la ocnă, Ciufule! De ce ești prost?... Spune!

Ciufu se zvîrcolea neputincios. Bîigui pierdut :

— Domnule judecător, eu...

Capitolul XVIII

TESTAMENTUL

Aurel Dolga plecă vineri la tribunal cu mai mare emoție decît în ziua, memorabilă și hotărîtoare pentru cariera lui, cînd a luat în primire la Făgăraș, ca titular, cabinetul de instrucție. Avea presimțirea că azi se va declanșa primul succes care poate să-i procure și celebritatea în analele criminale, dar mai ales să-i asigure în magistratură distincția cuvenită talentelor excepționale. Despre dublul asasinat din strada Speranței au luat notă ziarele Capitalei, dar superficial și minimalizîndu-l ca fiind sortit să rămîie nerezolvat, în dosarele parchetului. Un corespondent obraznic a evocat cazul similar Agate Vasiliu, întîmplat cu vreo zece ani în urmă, pe care toți procurorii și judecătorii ce s-au perindat prin Pitești n-au fost în stare să-l lămurească pînă în ziua de azi, deși... etc.

„Eu în patru zile am lămurit o crimă descoperită abia trei zile după ce s-a săvîrșit!" își zicea tînărul judecător cu mîndrie.

Polițaiul îl aștepta jos, în sala pașilor pierduți. Dolga îi strînse mîna cu căldură:

— Îți mulțumesc că te-ai mai ostenit... Nu vrei să vii sus?

— Cu plăcere! zise Ploscaru, D-na Cristescu are să povestească tot ce știe... Dar mai este ceva: Ciufu roagă să fie ascultat din nou ca să-și completeze declarația:

— Aha, bravo! făcu judecătorul. Și-a luat seama!... Perfect!... Pînă ce terminăm cu d-na Cristescu, te rog să telefonezi să-l aducă la cabinet!

Urcară împreună scările; Dolga mai grăbit și mai vioi ca totdeauna.

D-na Cristescu, o bătrînică simpatică, uscățivă, bună de gură, intră fără emoție, se așează pe scaunul oferit, căutînd să se instaleze cît mai confortabil ca pentru o conversație lungă și tacticoasă. Iar cînd își termină aranjamentul, își puse mîinile cruce în poală și se uită cu mare încredere, prietenos și senin în ochii judecătorului care îi urmărise mișcările cu multă răbdare, deși se gîndea că are o zi grea și doamna se pregătește să-i răpească prea mult timp.

— Va să zică, doamnă, cunoașteți inelul cu briliant? întrebă în cele din urmă Dolga arătîndu-i între două degete inelul pe care polițaiul îl scosese din cutia de chibrituri și-l așezase pe biroul lui.

— Cum să nu-l cunosc, vai de mine! începu d-na Cristescu, cu un glas puțin pițigăit, fără totuși a fi dezagreabil. I-am spus doar și dumnealui aseară, cînd m-a întrebat...

— Vă atrag atenția că acuma faceți o depoziție subt jurămînt! Așa că...

— Subt jurămînt, vezi bine! continuă doamna netulburată. Că la judecată nu poți vorbi ce-ți trece prin cap. Știu!... Cum să nu știu! Cu toate că n-am

umblat pe la judecăți în viața mea, că bărbatul meu, fie iertat, cît a trăit s-a ferit ca de foc, iar eu...

— Atunci spuneți, vă rog, tot ce știți despre inel! întrerupse judecătorul. Dar, dacă se poate, scurt căci avem mult de lucru!

— Scurt, scurt, că și eu mi-am lăsat casa vraiște! reluă d-na Cristescu cu aceeași liniște imperturbabilă. Cum zic, cunosc inelul prea bine, pentru că eu am umblat pe la giuvaergii să-l vînd, dacă ar fi dat un preț bun, firește, că nu era să dau cogemite briliantul pe cîteva mii de lei, cum credeau ei, care cearcă să te strîngă de gît cînd te văd că ești la ananghie. Am fost pe la cîțiva și dacă am înțeles că nu e chip, m-am întors la Ilina Dogaru, c-a ei era giuvaerul, și i-am spus ce m-a învățat să fac unul mai de treabă și sărac, neamțul din Domnița Bălașa, că dumnealui, polițaiul, trebuie să-l știe, că tot acolo are dugheana și azi și tot nepricopsit a rămas... Neamțul m-a îndemnat să merg mai bine să-l punem amanet undeva că, zice, sunt destui care dau împrumut pe bijuterii și-i păcat să-l vinzi pe nimica: „Încercați, zice, la coana Mița a domnului Ilarie Dăniloiu, că dînsa știu că dă bani cu dobîndă, dar numai pe giuvaericale!“ Biata Ilina, Dumnezeu să o ierte, era tare strîmtorată că se apropia plata chiriei și n-avea de unde să ia bani și proprietarul cel nou n-ar fi răbdat-o să întîrzie nici o zi. Dar îi era rușine să meargă singură și m-a rugat să merg și eu, că am mai mult curaj și nu mi-e frică decît de Dumnezeu. Coana Mița s-a lăsat greu: că nu mai dă împrumut, că oamenii nu plătesc și că d-aia a rămas fără bani și cu grija amaneturilor... Totuși pînă la urmă i-a dat cinci mii de lei ca să-i întoarcă șase pînă într-un an, altfel se pierde inelul... Ilina a fost bucuroasă și așa, ca omul la necaz mare. Trei mii de lei

i-a și depus îndată la d-na Secuianu, cu care era prietenă intimă, să-i ție dînsa pînă la termenul chiriei, ca nu cumva să cheltuiască din ei, iar cu restul de două mii și-a plătit toate datoriile mici care o copleșiseră, pe la băcănie, pe la măcelar, pe la zarzavagii, ca femeia săracă...

— De unde avea doamna asemenea inel scump, dacă era așa de săracă? întrebă puțin nedumerit judecătorul.

— Apoi să vezi! zise d-na Cristescu bucuroasă că se poate pune în valoare. Dumnealui poate să fi auzit ceva, că e vechi pe-aici... Ilina Dogaru a fost frumoasă de înghețа apele în tinerețea ei și deșteaptă și cultă cum nu erau multe la Pitești pe vremea aceea. Învățase carte destulă și ar fi vrut să fie numită învățătoare. Dar n-avea pe nimeni și fără protecție, cum e la noi, nu faci nimic. Atunci a avut norocul de a cunoscut un boier mare de la București, unul Alecu Budeanu, bogat putred și cu trecere la toate mărimile. Boierul, cum a văzut-o, s-a amorezat foc și, ce mai vorbă multă, a numit-o învățătoare numaidecît și apoi a început cu cadourile, dar așa de discret că lumea n-a băgat de seamă. Dealtfel omul era matur, avea vreo cincizeci de ani, poate și mai bine, însurat, cu copii mai mari ca Ilina, așa că nu se putea da în vileag. Totuși Ilina spera că Budeanu are s-o ia de nevastă; cel puțin așa cred eu, căci ea nu mi-a spus niciodată. Mai ales că peste doi ani a murit d-na Budeanu și, dacă dînsul ar fi vrut, nu mai era nici o piedecă. Dar se vede că bărbatul, oricît era de îndrăgostit, nu și-a pierdut mințile de tot. Ilina a mai continuat doi ani cu dragostea ascunsă, apoi, poate tocmai ca să-l silească să se pronunțe, într-o bună zi i-a declarat că vrea să se mărite, că trebuie să-și asi-

gure viitorul... Budeanu a încurajat-o și i-a promis că are s-o ajute toată viața. Atunci i-a dăruit inelul cu briliant, care e pe masa d-tale, ca să-l aibă amintire de la dînsul... Pe urmă s-a măritat într-adevăr cu Dogaru și s-au înțeles bine c-a fost și el un om înțelept, așezat, dar n-a avut noroc în lume. Era funcționar la prefectură, cu leafă micșoară. A murit destul de tînăr. Ilina, cu legile astea noi, a trebuit să se lase de școală. A rămas cu pensia bietului Dogaru de vreo două mii de lei. Dar inelul l-a păstrat. Cîteodată îmi spunea că vrea să moară cu el în deget ca să-i amintească fericirea de odinioară. Pe urmă vremurile tot mai grele, viața mai scumpă...

D-na Cristescu parcă se înduioșase. Tăcu. Judecătorul însă nu-i dădu răgaz:

— Ești sigură d-ta că doamna... d-na Dogaru n-a mai răscumpărat amanetul și a rămas la d-na Dăniloiu?

— Cu ce să-l răscumpere, domnule, dacă abia își ținea zilele? făcu d-na Cristescu. Mai curînd cred că a mai împrumutat ceva cînd a venit rata următoare la chirie, că și coana Mița avea suflet milos... Pe urmă de cînd s-a prăpădit Ilina e un an și jumătate. Cine să-i fi plătit datoriile? Și cine știa că inelul e amanetat la Mița Dăniloiu afară de mine?... Dar d-voastră nu l-ați aflat în casa lui Ilarie Dăniloiu, cu ocazia crimei?...

Judecătorul trebui să recurgă la abilitatea polițaiului ca să scape de informatoarea prețioasă dar prea obositoare, cel puțin acuma cînd se precipitau întîmplările în jurul cabinetului de instrucție.

— Mai ai vreo îndoială? întrebă Dolga pe polițai înainte de-a chema pe Ciufu.

— Se vedem ce va mai spune Ciufu — zise Ploscaru.

— Desigur, să vedem ! făcu judecătorul puțin indispus, căci îndoiala persistentă a polițistului îi clătina convingerea și-i umbrea satisfacția. O noapte întreagă a avut să ticluiască altă poveste. Să vedem ce-a ticluit !

Ciufu era mai calm și mai încrezător, parcă hotărîrea ce-a luat-o i-ar fi ridicat o povară de pe suflet. Deși judecătorul îl întîmpină batjocoritor, nu-și pierdu cumpătul.

— Vin ca la sfînta împărtășanie, domnule judecător ! zise dînsul cu un glas care se simțea cît vrea să fie de convingător. Am păcătuit și vreau să-mi spăl sufletul !

Apoi a mărturisit că a mințit cînd a spus că n-a intrat sîmbătă înainte de amiazi în curtea Dăniloiu. Cînd l-a trimis părintele înapoi, a plecat într-adevăr, dar a mai zăbovit pe-acasă, martoră poate să fie preoteasa, vreun ceas și jumătate, socotind să-și isprăvească întîi ce avea de lucru, căci pe Ilarie Dăniloiu îl găsește mai tîrziu. Era aproape unsprezece cînd a coborît să îndeplinească porunca preotului. A intrat în curte cu gîndul să treacă în fund, la ușa bucătăriei, pe unde umbla de obicei. În dreptul marchizei a început să strige pe Ilarie, ca să-l audă că vine. N-a răspuns nimeni, ceea ce l-a mirat, căci altădată bătrînul ieșea imediat ce auzea vreun zgomot în curte. S-a dus la bucătărie și a ciocănit. Iar nici un răspuns. A încercat clanța. Ușa era încuiată pe dinlăuntru... Atunci și-a zis că trebuie să fie plecați de-acasă amîndoi, probabil la masă undeva, și s-a gîndit că, iată, a pățit-o dacă n-a ascultat pe sfinția-sa, să fi venit atunci îndată. Dar s-a mîngîiat că cel puțin nici părintele nu e acasă și, dacă totuși o să vie domnul Ilarie, cum s-au înțeles, îl va aștepta în poartă și-i va cere iertare. Plecînd să

iasă din curte, a observat că ușa marchizei nu era închisă și, cum sufla nițel vîntul, se mișca. Se abătu de pe cărare și o închise. În dreptul marchizei, la doi pași, zări jos, în noroi, aproape să calce pe el, ceva strălucitor, ca un bob de sticlă. Se plecă și ridică inelul de aur. Fiindcă nu era nimeni acasă și nici nu-l putea vedea nimeni, s-a lăcomit să-l păstreze. Pînă la portiță însă i-a trăznit prin minte că poate să se fi întîmplat ceva cu boierii. Cînd ieșea, s-a întîlnit cu ordonanța de la Secuianu. A vîrît inelul în buzunar și s-a dus cu soldatul, apoi în oraș, la zaraf... După-amiazi n-a venit Ilarie Dăniloiu. Ciufu a înțeles mai bine că nu poate să fie lucru curat. De frică însă să nu cadă vreo bănuială asupra lui, mai ales că-l pusese Necuratul de a luat inelul, a socotit de bine să tăgăduiască a fi fost dimineața la Ilarie, pentru că numai înainte de amiazi trebuie să se fi întîmplat ce s-a întîmplat. Apoi din minciuna asta s-au născut celelalte...

— Și crezi tu cu adevărat, Ciufule, că există cineva care să poată crede asemenea basme? zise Dolga după ce-l ascultă pînă la capăt, aruncînd doar din cînd în cînd cîte o privire spre polițaiul Ploscaru. Aseară ai înfruntat pe bietul soldat, ai vrut să-l faci mincinos, ai plîns ca o babă și te-ai jurat pe toate cele sfinte, că n-ai intrat în curte, iar acuma te spovedești că ai intrat și ai găsit inelul pe cărare, în noroi!... M-ai frecat destul, Ciufule!... Am terminat!... Să te creadă cine vrea, eu am ieșit din vîrsta basmelor!...

Se întoarse către grefier și adăogă:

— Să-i faci mandat de arestare!...

— Domnule judecător...

— Ieși afară! zise Dolga fără să ridice glasul. Du-te și așteaptă acolo...

Polițaiul Ploscaru murmură, ridicînd din umeri, după ce dispăru servitorul:

— E ceva suspect, în orice caz...

În aceeași clipă năvăli val-vîrtej în birou primul-procuror Negel, cu fața aprinsă, strigînd cu glasul entuziast și consternat în același timp:

— O surpriză ca asta n-am mai pomenit de cînd sunt magistrat!... A fost ceva fulgerător! Parc-ar fi aruncat o bombă în tribunal. Chiar prezidentul nu și-a putut stăpîni stupoarea!... Dar mutrele lor!... În sfîrșit... A, voi nu știți nimic, firește! continuă schimbînd tonul cînd văzu nedumerirea celor doi. Testamentul lui Ilarie Dăniloiu...

— Bine, știam că azi urmează să fie deschis — zise Dolga curios. Și mă interesează foarte mult pentru continuarea instrucției...

— Atunci află că bătrînul și-a lăsat toată averea pentru binefaceri și nici o para chioară rudelor! declară primul-procuror aproape teatral.

— Extrem de interesant! observă judecătorul! Va să zică... nimic pentru rude!

— O să primim, firește, comunicare oficială la parchet de vreme ce noi am depus testamentul și la noi se află bună parte din averea mobilă. Dar pînă atunci...

Povesti că bătrînul a lăsat un testament foarte frumos și generos, scris de mîna lui cu mare grijă pentru toate detaliile. Pomenește în preambul despre soră și frate care și-au alcătuit căminurile lor și au chivernisit cum au crezut moștenirea părintească împărțită egal și drept între toți trei. Pentru că însă Dumnezeu nu l-a învrednicit să aibă copii care să-i continue străduințele și să gospodărească averea adunată prin muncă fără preget și cruțare chibzuită,

dorește să-și perpetueze amintirea prin opere de folos obștesc, răsplătind astfel pe argeșenii în mijlocul cărora a trăit și care l-au cinstit și l-au ridicat. Lasă cîte un milion în rentă de stat școalei primare unde a învățat dînsul, liceului de băieți din Pitești și Universității din București. Lasă două milioane spitalului mare din Pitești să întrețină atîtea paturi pentru săraci. Restul averii, casele din strada Speranței și o casă cu două etaje la București, precum și toți banii și hîrtiile de valoare ce se vor găsi, le lasă bisericii Sf. Nicolae cu obligația să plătească în primul rînd rudelor care vor fi îngrijit de înmormîntarea lui înzecitul cheltuielilor făcute...

— Să vă închipuiți efectul ce l-a făcut lectura! strigă Negel, parcă mereu nu și-ar fi găsit nici el firea.

— Dar noi n-am găsit rente de stat, dacă nu mă înșel! se miră judecătorul.

— Sunt depuse la loc sigur! A avut grijă bătrînul! Chitanțele respective sunt atașate frumos la testament!... Dealtfel bătrînul, parcă n-ar fi avut încredere în nimeni, mai adaogă într-un codicil că un exemplar identic se află depus pentru orice eventualitate la tribunalul Ilfov... Înțelegi, dacă rudele ar fi pus mîna pe exemplarul de aici și ar fi încercat să-l sfeterisească, ar fi ieșit la iveală exemplarul de la București!

În curînd polițaiul Ploscaru se retrase, spunînd lui Dolga cu un surîs de învins:

— Mi se pare că totuși ați ales pista cea bună...

Judecătorul, mulțumit, explică pe urmă primului-procuror cît a fost de sceptic polițaiul și că a ajuns în sfîrșit să-și recunoască eroarea.

— Adineaori am ascultat ultima oară pe servitorul bisericii Sf. Nicolae...

— Ciufu, da, știu — zise Negel. L-ai inculpat, nu?

— Acuma îi facem mandatul de arestare — răspunse Dolga cu modestie. Deocamdată singur!

— Cum deocamdată! făcu primul-procuror parc-ar fi fost surprins. Prin urmare stăruiești?

— Dați-mi voie să recapitulez rezultatele pînă în acest moment!

Negel ascultă cu atenție, întrerupse de cîteva ori, făcu unele obiecții, dar se vedea că îl convingea sau cel puțin îl impresiona expunerea pe care judecătorul i-o făcea în termeni oficiali.

— Toate acestea fără a ține seama de surpriza testamentului, domnule prim-procuror! zise Dolga grav.

Primul-procuror rămase un răstimp pe gînduri, apoi se ridică:

— În orice caz, prudență, amice, multă prudență! Să nu uităm că trăim între oameni și cu oameni!

— Mîine mai am două confruntări grave și pe urmă îi dăm drumul! spuse misterios judecătorul.

— Pregătești lovituri de teatru, văd! zise Negel rîzînd nehotărît. Totuși, încă o dată, prudență și mereu prudență!

Capitolul XIX

PĂRERILE LUI SPIRU

Liniștitul oraș Pitești, de cînd cu crima din strada Speranței, devenise mai agitat ca Bucureștii în zilele de criză de guvern. Seara, în casele unde se juca pocher sau maus nu se mai respectau regulile englezești de a tăcea, ori cel mult de a discuta numai asupra vreunei greșeli de joc. Acuma mereu se arunca întrebarea: care să fie asasinul? Și îndată controversele țîșneau pasionate, încît jocul nu mai era joc. Sumedenie de piteșteni și poate mai multe piteștence își descoperiră talente de detectivi. Niciodată doi nu erau de acord asupra criminalului, dar toți într-un glas criticau pe judecătorul Dolga, iar cei mai indulgenți îl făceau prost.

Deschiderea testamentului și arestarea lui Ciufu, împreună cu zvonurile despre arestarea probabilă și iminentă a lui Romulus Delulescu și poate chiar a lui Dică Secuianu, deși nepot iubit al primului-președinte, au provocat adevărate furtuni în multe case. Crima și eventualii asasini treceau totuși pe al doilea plan față de lovitura cu testamentul. Niciodată în

viață n-a fost elogiat Ilarie Dăniloiu cît a fost în seara aceea, afară de cei interesați și cei prea simpli, pe care îi indigna cruzimea lui de a frusta neamurile de sînge de un drept al lor...

Spiru Dăniloiu a ascultat lectura testamentului calm, aproape placid, spre deosebire de soră-sa Aretia care schimba fețe-fețe și mormăia, încît primul-președinte, în cîteva rînduri, i-a aruncat priviri de reprobare. La sfîrșit, Spiru a declarat președintelui că e mulțumit și bine a judecat bietul Ilarie c-a împărțit averea la instituții folositoare tuturor, în loc s-o fi ciopîrțit și irosit altfel. Romulus Delulescu, mai palid ca de obicei și sclipind aprig pe subt ochelarii cu rame groase negre ca de doliu, își drese puțin glasul și se asocie la declarația unchiului său, adăogînd că numele Dăniloiu este menit, prin dispozițiile înțelepte ale mult regretatului dispărut, să rămîie veșnic viu în Argeș și să fie o pildă de urmat și pentru alți oameni cu averi adunate mai ușor decît cea care ajunge azi un patrimoniu național. Atunci însă Aretia, care se retrăsese puțin, își dădu la o parte vălul de pe față, se închină larg de trei ori și exclamă plîngător ca pentru sine, dar așa încît să fie auzită de toți:

— Nu i-ar ajuta Dumnezeu sfîntul și Maica Precista!... Nu-l rabde pămîntul în groapă și ciorile să-i sfîșie leșul!

Primul-președinte, iubitor să păstreze anume solemnitate tuturor actelor în camera de consiliu ca și în ședințele publice, îi curmă foarte energic imprecațiile:

— Doamnă Delulescu, vă interzic să turburați ședința prin asemenea ieșiri nesocotite! Altminteri voi fi silit să vă îndepărtez din sală!

— Plec singură, domnule președinte, plec! zise Aretia plîngînd furioasă. Dar Dumnezeu e sus și o să-l trăznească mai rău decît m-a batjocorit el pe mine!

Spiru Dăniloiu se duse apoi la prăvălie și-și văzu de treburi pînă seara. Abia venind spre casă a aflat, chiar de la grefierul cabinetului de instrucție, care ieșea de la tribunal, că s-a emis mandat de arestare contra lui Ciufu și că judecătorul Dolga a adunat destule dovezi încît mîine are de gînd să aresteze și pe ceilalți doi.

— Eu nu ți-aș fi spus, domnule Spirică — adăogă grefierul parcă luîndu-și seama că a vorbit prea mult. Dar tot tribunalul știe, așa că de ce să-ți ascund tocmai d-tale care...

Cînd ajunse Spiru acasă, după ce grefierul îi povesti cu toate amănuntele vinovăția servitorului și indiciile despre vinovăția celorlalți, se duse direct, ca totdeauna, în sufragerie unde masa era așternută, cu tacîmurile lucind în lumina unicului bec aprins din pomposul candelabru, iar Vasilica stătea de vorbă cu Solomia.

— Ei, te-ai și întors, Solomie? întrebă mirat stăpînul, dezbrăcînd paltonul și făcîndu-se comod pentru mîncare.

— Apoi dacă am isprăvit, ce era să mai fac acolo? răspunse servitoarea cu amar.

— Numai adineaori a sosit, nici un ceas — explică d-na Dăniloiu puțin nemulțumită că au fost întrerupte tocmai cînd convorbirea se încinsese mai bine. Cîte a suferit și nenorocita asta de ființă, parcă nu-ți vine a crede și te miri cum le poate îndura!... (Apoi imediat cu alt glas, de gospodărie:) Aidem, Solomie, să vedem repede de masă că domnul, știi, n-are răbdare!...

Tu așează-te, Spirache, și așteaptă numai nițeluș, că toate-s gata și într-o secundă te servim !...

Într-adevăr, domnul nici nu apucă să dea drumul la radio, să mai asculte puțină muzică și să se distreze, că Vasilica reveni urmată de Solomia cu tava încărcată.

— Ia vezi, Spirache, nu te mai lăcomi, cum ți-e obiceiul, că pe urmă știi ce pățești — zise d-na Dăniloiu, văzînd că soțul ei prea își încărca farfuria.

— Lasă-mă, femeie, să mănînc în tihnă ! se supără Spiru. Că n-o să mă ții flămînd după ce muncesc toată ziua ca un hamal !

Cînd își mai îndestulă stomacul, redobîndi cheful de vorbă și, cu gura plină, întrebă iar pe Solomia:

— Și zi n-ai găsit bine pe-acasă?... Ce face Lixandru?

— Ce să mai facă dacă a murit? răspunse d-na Dăniloiu în locul ei. Dacă n-ai noroc în viață, degeaba te zbuciumi și te zvîrcolești că tot rău nimerești. A murit, l-a îngropat, a isprăvit !... Baremi de-aci înainte să i se întoarcă norocul !

Solomia, răzimată de speteaza scaunului ca și alte dăți, bîigui resemnată:

— Norocul meu s-a dus cucoană !... De-acu...

Se opri însă parcă ar fi fost vorba de un gînd pe care vrea să-l păstreze în sufletul ei.

— Ba să nu mai vorbești de-astea, fată, că mă superi ! îi zise Vasilica privind-o pieziș, peste umăr, de jos în sus. Tînără ești, frumoasă ești, muncitoare ești... ce-ți lipsește? Viața ta e înainte, nu înapoi.

— Pe viața mea am pus cruce... — murmură Solomia, privind straniu peste capul stăpînului, dincolo de geamlîc, în întunerecul de afară.

Pe d-na Dăniloiu o enerva încăpățînarea Solomiei. Ca să nu-i mai dea importanță și parcă abia atunci și-ar fi adus aminte, zise cu imputare:

— Bine, Spirache! Vii tu de la tribunal și din oraș, și în loc să-mi povestești și mie, că doar știi cît mă interesează, te pui la conversație cu încăpățînata asta!

Spiru trebui să-i povestească din fir în păr deschiderea testamentului mai întîi, de unde Vasilica sperase o parte frumoasă pe care plănuiseră de mult s-o facă donație îndată nepoțelului lor iubit. De față cu nevastă-sa Spiru își arătă toată amărăciunea pe care a trebuit să o ascundă la tribunal. Vasilica, întocmai ca și Aretia, doar cu mai puțină vehemență care nu era în firea ei, a vărsat și un ropot de lacrimi îmbinate cu diferite cuvinte foarte puțin măgulitoare despre cumnatul asasinat.

— Și mă mai bombăneai că nu l-am primenit și l-am lăsat în hainele răpănoase în care a murit — mormăi Spiru cu durere. Mai rău îmi pare însă că am fost în casă, înainte de a veni poliția, și nu m-am atins mai de nimic! adăogă apoi mărturisind astfel un regret care-l rodea de cînd Aretia i-a făcut reproșurile cele mai nerușinate, cu toate că, pe de altă parte, cutiuța albastră, încuiată în casa de fier de la prăvălie, îi pricinuise destule ceasuri amare.

— Ba de asta să nu-ți pară rău! zise d-na Dăniloiu speriată. Că n-aș mai fi liniștită toată viața!... Ai văzut cum te-a bănuit și te-a descusut judecătorul? Dacă erai vinovat poate că-ți făcea rușinea să ne caute prin casă, Doamne ferește!

— Ai dreptate — recunoscu bărbatul, cum recunoștea totdeauna că Vasilica e mai înțeleaptă în multe

privinți. Mai bine sărac și curat! Că noi avem destul pentru noi și pentru fată, iar încolo...

În vălmășagul întîmplărilor nici n-a găsit răgaz să-i spuie Vasilichii despre cutiuța albastră. Mai bine. Îi va spune după ce se vor liniști lucrurile. Dacă ar fi bănuit cîte emoții va avea, s-ar fi lipsit.

— Vezi, știe Dumnezeu ce face! reluă Vasilica. Ne prăpădeam cu firea ce moarte năpraznică au avut, dar poate că așa au meritat... Cine i-a omorît nu i-o fi omorît degeaba!

Spiru, sătul și moleșit începu să caște. Nu mai zise nimic, fiindu-i lene să mai deschidă gura, deși Vasilica era avidă după noutățile din jurul asasinatului.

Solomia strîngea masa domol, așezînd la locul lor șervetele, solnițele, adunînd pe tavă farfuriile și tacîmurile... Fără să se oprească din lucru, răspunse d-nei Dăniloiu liniștit:

— Moartea de om e mare păcat, cucoană, păcat de moarte!...

— Dar cum să nu fie păcat! se grăbi să aprobe stăpîna, parcă i-ar fi părut rău că a vorbit fără socoteală în fața servitoarei.

Domnul tresări ca deșteptat din picoteală și se crezu obligat să zică:

— Apoi pe unul l-a și dovedit!... E om priceput și energic judecătorul, nici vorbă!

— Va să zică tot amărîtul de Ciufu? se cruci d-na Dăniloiu. Vai de păcatele lui!

— Ce păcate, că l-a dovedit cu martori cum a intrat în curte sîmbătă dimineață, ba a găsit la dînsul și un inel cu briliant din amaneturile de la țața Mița, fie-iertată! Cu Ciufu s-a isprăvit, mănîncă ocna cu lingura cea mare... Acuma vine rîndul celorlalți... complicii... Ca mîine îi toarnă la gros și pe ei!... Nu-i

pasă de nimeni!... Strașnic magistrat!... Dreptatea, zice, mai presus de toate!

Vasilica nu se mulțumi. Trebui să-i detalieze. Mai ales inelul o pasiona cu mărimea briliantului și cu proprietara adevărată. Pe Ilina Dogaru a cunoscut-o și auzise ceva pe vremuri despre dragostea ei cu Budeanu. O admira acuma că a păstrat inelul și cînd a dat mizeria peste ea... Ar fi vrut pe urmă să știe ce parte au avut în asasinat ceilalți doi și nu-i venea să creadă că niște tineri de familie bună să fie capabili de a ucide.

— Se zice prin oraș că s-ar fi găsit la Romică portofelul cel mare al lui Ilarie! mormăi Spiru. Ții minte? În care păstra banii străini.

— Știu, cum nu! zise d-na Dăniloiu îngrozită. Asta e pedeapsa lui Dumnezeu pentru că mă-sa a avut nerușinarea să te acuze în fața judecătorului!

Solomia se oprise lîngă scaunul stăpînei, ascultînd și ea, ca alteori. Ochii triști erau plini de lacrimi, parcă i-ar fi rămas de la înmormîntare și n-ar mai fi vrut să sece.

— Hai, fată, ce stai! o apostrofă într-un tîrziu Vasilica, observînd că încă n-a terminat de strîns masa. Tu vezi-ți de necazurile tale, nu mai asculta la crime și ticăloșii!... De netrebnici e plină lumea; oamenii buni sînt puțini...

Servitoarea mai stătu pe loc cîteva clipe ca și cînd gîndurile ei ar fi umblat aiurea și nici n-ar fi auzit mustrarea. Apoi se dezmeteci și ieși afară cu tava încărcată de vase murdare.

— O fi prăpădită și ea, sărmana, prin cîte a trecut! zise cu milă d-na Dăniloiu. Am s-o și trimit să se odihnească, nici să nu mai spele vasele astă-seară, că doar și mîine e zi de lucru...

Solomia reveni curînd, mai înviorată, adună faţa de masă, o împături frumos, apoi întrebă deodată:

— Dacă Ciufu n-o fi vinovat, de ce să-l bage la ocnă?

D-na Dăniloiu însă îi curmă scurt curiozitatea:

— Lasă prostiile că nu-s de tine, fată!... Du-te şi te culcă!...

Capitolul XX

ÎNTOARCEREA JUDECĂTORULUI

— Unde pleci, fată, tocmai în preajma dejunului, cînd avem mai multă treabă! se supără d-na Dăniloiu. Acuș vine domnul, nici masa nu e pusă, nici bucatele gata și tu mă lași aci singură ca să umbli hai-hui după potcoave de cai morți?

— Acuma trebuie să mă duc, cucoană, altfel e mai rău! bombăni Solomia îmbrăcată de ieșire în oraș. Sărut mîna și Dumnezeu să v-ajute!

D-na Dăniloiu mai zise ceva, dar Solomia închise ușa și nu mai auzi nimic. Îi era numai frică să nu ajungă prea tîrziu, parcă de sosirea ei ar atîrna rostul lumii. Simțea însă că nu va avea liniște pînă ce nu va fi acolo...

Urcînd treptele exterioare alunecă de două ori pe zăpada necurățată și înghețată, dar nu căzu. În capul scării, în peristil, se îmbulzeau oamenii, mai mulți țărani. Era sîmbătă. O clipă Solomia șovăi, parcă i-ar fi fost rușine să intre. Mulțimea o împinse înainte și se pomeni în sala pașilor pierduți. Atunci își aduse

bine aminte, de cînd a fost cu cucoana, că trebuie să urce mai sus. Pe scară suiau și coborau oameni grăbiți, fără s-o ia nimeni în seamă. Sus o încurcară ușile și nu știa pe care s-o deschidă. Recunoscu pe aprodul de deunăzi care însă o întrebă sever:

— Ai citație?

— N-am...

— Atunci nu se poate... Fără citație nu se poate...

Ieși afară tocmai grefierul. Întrebă pe aprod:

— Ce vrea?

— N-are citație...

— De unde ești, fetițo? îi zise grefierul. N-ai fost tu cu d-na Dăniloiu?... Cine te-a trimis?... Domnul?

— Nimeni — răspunse Solomia. Am venit singură să vorbesc cu dumnealui...

— Adică cu domnul judecător? o îndreptă grefierul. Acuma nu e aici. S-a dus pînă la domnul prim-procuror. Dar trebuie să pice... Așteaptă-l aici.

Solomia se răzimă de rama ușii și așteptă. Dacă a ajuns pînă aici nu mai era grăbită. Treceau oameni încoace și încolo, dar nu-i vedea, cu toate că se uita la ei. Era liniștită totuși. Și vedea numai înlăuntrul ei, gîndurile ei, ca niște vietăți cuminți... Apoi deodată se pomeni cu o mînă pe umăr și auzi un glas cunoscut:

— Ce mai cauți aici, fată?...

Judecătorul Dolga i-a recunoscut ochii cu privirile stranii, catifelate.

— Am venit la domnul judecător — murmură ea speriată.

— Eu sînt judecătorul!... Nu-ți mai aduci aminte?

— Da... îmi aduc... Acuma da — zise ea privindu-l lung.

Pe Dolga privirea aceasta îl tulbură. Numai o secundă se gîndi, apoi întrebă:

— Vrei ceva?

— Vreau să vă spun ceva...

Pe urmă Solomia se pomeni în cabinetul pe care și-l reamintea mai cu seamă din pricina crucifixului ce se afla pe birou, un crucifix de lemn negru, puțin șters împrejurul suportului rotund din pricina mîinilor multe care s-au sprijinit pe el jurînd. Se uita numai la cruce, bucuroasă că a găsit sprijinul sigur de care avea nevoie... După un răstimp auzi iar glasul cunoscut, prietenos:

— Ei, cum te cheamă... stai că-mi amintesc... Solomie, ce poftești?

Femeia rămase cu ochii la crucifix și îngînă ușor ca un susur:

— Vreau să mărturisesc, domnule judecător, că eu i-am omorît... pe amîndoi...

Judecătorul înmărmuri. Întoarse ochii spre grefier, ca și cînd ar fi vrut să controleze dacă a auzit bine, apoi întrebă din nou:

— Ce zici?... Ce-ai făcut?

— Am omorît...

Solomia stătea acuma dreaptă, cu ochii în ochii lui, avînd încă pe buzele umede tremurul cuvîntului rostit. Era albă, fără pic de sînge în obraji, încît buzele păreau mai roșii și mai pline.

Dolga era buimăcit. Se ridicase în picioare, mereu necrezător, avînd impresia că trebuie să fie o confuzie la mijloc. Se întoarse apoi iar spre ea, repetînd mai energic:

— Pe cine ai omorît, femeie?

— Pe domnul Ilarie și pe cucoana dumnealui — răspunse clar Solomia.

Acuma judecătorul se dezmeteci. În creierii lui se răsturnară brusc, cu zgomot surd, construcții, interogatorii, rapoarte, speranțe. Venea tocmai de la primul-procuror, căruia îi mai dăduse cîteva lămuriri complimentare în vederea confirmării mandatului de arestare a lui Ciufu. Se înfurie deodată și se răsti la Solomia:

— Ascultă, femeie! Să nu te îndemne cumva ceasul rău să încerci a mă purta cu minciuni și matrapazlîcuri, că ai să mă pomenești cîte zile-i trăi!... Ai înțeles?... Ei, hai!... Spune cum i-ai omorît?

I se năzări că Solomia poate să fie pusă înadins să ia asupra ei crima spre a salva pe criminalul cel mare, care i se părea că este Romulus Delulescu, părere deplin confirmată prin conținutul testamentului. Cum fata e servitoare la unchiul lui, n-ar fi de mirare să se fi aranjat în familie încercarea de a sabota instrucția, încurcînd toate socotelile... Se așeză la birou, dărăbănind cu degetele un marș nervos.

— I-am omorît... așa... Întîi pe cucoana, apoi pe domnul... — zise Solomia.

— Cum... așa? strigă judecătorul sărind în picioare. Așa... așa... Ce, ești năbleagă?... Nu știi să povestești?... Să omori știi, iar să povestești nu?

Se întrerupse îndată, jenat. Enervarea aceasta își dădu seama că e ridicolă, parcă i-ar fi părut că o combinație mintală i-a fost stricată de apariția realității brutale, chiar sub forma unei fetișcane... Se potoli. Făcu cîțiva pași ca să se liniștească deplin și să aibă o trecere rezonabilă de la strigătul fără rost la vorbirea naturală.

— Bine, fată... Ai dreptate... Nu e ușor să povestești cînd te apasă pe suflet un păcat așa de mare — zise dînsul cu un ton de comprehensiune puțin mora-

287 80

lizatoare.. Am să te ajut să-mi explici cum s-au întîmplat faptele... Ei,. ia spune, cînd ai făcut... omorul?

— Acum o săptămînă... tocmai o săptămînă — vorbi Solomia mai tulburată de blîndețea decît de strigătele lui. Adică sîmbăta cealaltă...

— Și cum s-a întîmplat?... Povestește pe îndelete, că eu te ascult... D-aia sunt aci ca să ascult...

Solomia oftă foarte adînc parcă și-ar fi luat avînt pentru o cale lungă:

— Sîmbătă dis-de-dimineață a venit maică-mea de la țară și a adus cu o căruță pe Lixandru, să-l mai arătăm la doftor, să-l bage iar la raze, că nu mai putea de boală, parcă trăgea să-și dea sufletul... Mi-a venit tare greu, că n-aveam deloc bani, că de trei ani, de cînd bolea Lixandru, am cheltuit și m-am îndatorat de nici nu mai știam încotro să mă întorc. Salba de bănuți de aur o zălogisem de un an la cucoana Mița pentru cinci sute și n-am mai putut-o scoate... Uite-așa mă frămîntam și mă chinuiam că la doftorul Mirescu nu puteam să merg fără bani și dacă nu mergeam pînă la unsprezece apoi dumnealui pleca la spital... Cum eram de amărîtă cu bietul Lixandru, gata să moară dacă nu l-oi duce la raze, m-am gîndit să mă mai duc la cucoana Mița, să-i cad în genunchi și să-i sărut mîinile ca să-mi mai împrumute cinci sute, ori dacă nu vrea, să-și oprească un bănuț de aur pentru datorie și să-mi dea salba înapoi ca să o mai amanetez undeva ori să vînd încă un galben și să fac rost de plata doftorului și a farmaciei... Numai sufletul meu știe cît de greu mi-a venit să mă despart de salbă cînd am lăsat-o la cucoana Mița. Că salba o avea maică-mea de la o mătușă a ei bătrînă care a moștenit-o de la mama ei, din bătrîni, și cînd mi-a dat-o mie s-o port

m-a pus să jur pe cruce că n-am s-o înstrăinez... Îmi era dragă ca ochii din cap, că atîta podoabă aveam și eu pe mine... Stăpîna mea a băgat de seamă că nu mai purtam salba și m-a întrebat mereu, dar eu tot minteam că am lăsat-o acasă la maică-mea, iar mamei îi spuneam c-am dat-o cucoanei să mi-o păstreze, numai ca să nu afle nimeni rușinea mea... Dar dacă altă scăpare nu mai aveam acuma, trebuia să fac și asta și orice ca să nu-l las pe Lixandru să se prăpădească. Pentru că mai aveam de lucru, și afară era ger, am luat în cîrcă pe Lixandru din căruță și l-am dus în odăița mea, la căldură. Cucoana m-a trimis pe urmă la piață și am plecat cu coșul să mă grăbesc, să nu întîrziu și să mă întorc curînd. Cînd m-oi întoarce, mi-am zis, o să mă abat și pe la cucoana Mița ca să isprăvesc și cu dumneaei... Am tîrguit ce-am avut în piață, m-am dus pe la prăvălia noastră să iau ce-o mai fi tîrguit și domnul, cum îi e dumnealui obiceiul. Acolo pică și domnul Ilarie și-mi dădu o pîine să i-o duc cucoanei și să-i spun că vine și dînsul din urmă îndată. Am pornit în grabă spre casă, că-mi era frică să nu dea peste noi domnul și să nu mai pot vorbi cu cucoana Mița ce voiam. M-am mai oprit într-un loc de am mai luat ce-mi lipsea, am ieșit repede pe strada mare, ca să nu ocolesc, și am coborît spre dumnealor...

Solomia vorbea grăbit, ca o lecție învățată pe dinafară, cu glas uniform, răzimată puțin de speteaza scaunului ce se afla lîngă birou, mișcînd numai buzele și privind drept înainte, la fereastra largă și înaltă prin care se vedea acoperișul unei clădiri vecine. Apoi, ca și cînd i s-ar fi tăiat respirația, tăcu brusc, încît în cabinet se făcu o liniște așa de mare că se auzi din vestibul zgomotul unei discuții între ușier și cineva

străin. Grefierul își făcea însemnările, ca de obicei, dar ochii lui examinau cînd pe Solomia, cînd pe judecătorul Dolga, mai mult intrigat decît impresionat de mărturisirile ce le auzea. Dolga însuși asculta foarte atent, măsurînd-o în același timp mereu din cap pînă în picioare parcă ar fi vrut să judece dacă o ființă atît de slăbuță a fost în stare într-adevăr să ucidă doi oameni. Solomia i se părea stranie ca și întîia oară. Figura ei de madonă plînsă avea totuși parcă și ceva sărbezit, ca și cînd în sufletul ei ar fi stat la pîndă, într-un colțișor păstrat cald, un diavol care să o împingă în prăpastie. Chiar cînd povestea, cu glasul alb, nevinovat și copilăros, încremenită pe loc și pierdută, inspira mai puțină milă decît curiozitate... De două ori a vrut s-o întrerupă și să întrebe: cine e Lixandru și cum l-a putut lua în cîrcă, ea însăși atît de slabă? A renunțat ca să nu-și piardă șirul. De aceea și acuma, cînd tăcerea se prelungea, a lăsat-o în pace, să reia singură povestirea. Solomia însă părea că se pierduse și uitase unde se află, trăind cu închipuirea aiurea. Abia cînd grefierul s-a mișcat și a hîrjîit scaunul, femeia s-a cutremurat, și-a rotit repede privirea prin cameră și a rămas cu ea țintită în ochii judecătorului. Ca și cînd ar fi nimerit un izvor de îmbărbătare, fața i se înseninâ o secundă într-un surîs jenat, aproape feciorelnic, care însă se stinse în clipa cînd începu iar să vorbească:

— Aoleu... parcă mi-am pierdut mințile! Doamne, iartă-mă!... (Se închină foarte repede, neștiind dacă e voie sau nu. Apoi continuă mai rar, coborînd privirea în pămînt:) Era zloată urîtă și frig... M-am dus pînă la ușa bucătăriei și am bătut, știam că o ține veșnic încuiată. Coana Mița a venit de a deschis și mi-a dat drumul înlăuntru. Zice: „Tu erai?... Ce-ai

adus?“ Am scos pîinea din coș, iar coșul l-am pus jos lîngă ușă, că era greu. „Pune-o pe masă, fată!“ zice cucoana. Pe urmă a vrut să se apuce iar de lucru, că avea niște rufe în albie și turnase apă fierbinte și-i era să nu se răcească. Nu știam cum să încep și stăteam lîngă dumneaei și mă uitam cum spăla și sufla greu, că era bătrînă și slabă și sfrijită de te mirai de ce mai muncește. M-a lăsat așa nițel, să stau, poate credea că vreau să mă încălzesc, apoi deodată mi-a zis: „Acu hai, du-te acasă, că și Vasilica o fi avînd nevoie de tine!“ „Mă duc, zic, dar întîi să-mi dai salba!“ Zice cucoana: „Bani ai?“ „Am“, zic și-i arăt portofelul plin. Dar banii erau rest de la piață, ai stăpînei mele. „Bine“, zice dumneaei și se șterge pe mîini și trece dincolo. Am auzit-o cotrobăind prin dulapuri, dar nu m-am uitat că-mi bătea inima de să-mi spargă coșul. A venit înapoi cu o ulcică de pămînt, a scos un șomoiog de jurnale dintr-însa și apoi a răsturnat pe masă salba mea cu treisprezece bănuți de aur și un ineluș cu o pietricică albă de-ți lua ochii. Coana Mița a început să facă socoteala dobînzilor, cîte un pol pe lună, dar ținea mîna pe salbă ca nu cumva să mă apropriu de ea. Atunci i-am spus cum a venit Lixandru pe moarte și am rugat-o să-mi mai împrumute cinci sute, că salba face și cinci mii. S-a supărat însă și m-a ocărît că umblu cu șiretlicuri. Nu m-am înfricoșat și am rugat-o să ia un galben pentru datorie, ca să fie plătită, iar salba să mi-o dea înapoi ca să-mi fac rost de la altcineva, dacă dumneaei nu vrea să mă ajute. Mai rău s-a supărat și a pus iar în oală salba și inelul și le-a astupat cu șomoiogul. „Coană Miț o — zic atunci fără nădejde — eu nu plec de-aici fără salbă! Că nu-mi poți ține d-ta salba întreagă dacă eu vreau să te plătesc cu un ban de aur!“ Nu știu ce-mi

venise, dar parcă vedeam roșu... „Așa? strigă dumneaei mînioasă. De astea îmi ești va să zică?... Să ieși afară, hoațo!... Afară!“ „Nu ies fără salbă!“ zic eu mai dîrză. Dumneaei s-a și repezit atunci și m-a luat de mînă să mă împingă pe ușă afară. Simțeam că m-am făcut și de rușine, că mă crede hoață, și trebuie să mă întorc cu mîna goală la Lixandru. M-a cuprins mînia și am răcnit: „De ce pui mîna pe mine, cucoană?... De ce nu-mi dai salba?“ Și am împins-o spre albia de rufe. S-a împiedecat și a căzut și s-a lovit cu capul de dunga scaunului. Atunci eu m-am repezit la oala cu salba, am smuls șomoiogul și l-am aruncat sub masă. Dar cucoana s-a sculat repede și s-a apropiat să-mi ia oala din mînă... Apoi așa din una în alta, am omorît-o!...

Judecătorul interveni:

— Stai, stai, Solomie!... Nu așa: am omorît-o... Trebuie să spui tot... Așa cum ai spus pînă acuma!... Înțelegi?

— Am înțeles, dar nu mai pot — zise Solomia privindu-l rugător. Și nici nu-mi mai aduc aminte toate așa de bine, că nu mai știam ce fac...

— Se poate și cred că ți-e rușine să-ți mai amintești o faptă așa de ticăloasă — zise Dolga blînd spre a-i păstra încrederea. Dar cum ai putut s-o săvîrșești, așa trebuie să o și povestești, oricît de greu ți-ar veni acuma, după ce te-ai pocăit... Va să zică spune pe îndelete ce ai făcut cînd cucoana s-a aruncat asupra ta?

Ezitînd puțin, dar totuși limpede, Solomia continuă:

— Am împins-o cu cotul de nu s-a putut agăța de mine. Atunci, de necaz, dumneaei s-a uitat împrejur să puie mîna pe ceva ca să mă lovească. Mi-a fulgerat prin gînd că are să mă omoare și că nu trebuie

să mă las să mă omoare. Cît stătusem lîngă albie am văzut în colț, între mașină și pervazul ușii, două bucăți de sîrmă pregătite să le agațe în cuiele lor ca să întindă pe ele rufele la uscat... Am luat o sîrmă și am vrut s-o îndoiesc în două ca să am și eu cu ce să lovesc. Cucoana era întoarsă cu spatele și se aplecase să apuce o bucată de lemn... Nu știu ce mi-a venit, cum îndoiam bucata de sîrmă, că deodată am aruncat-o pe după gîtul cucoanei și am început să strîng din răsputeri și apoi să răsucesc capetele sîrmei sub ceafă. Dumneaei s-a prăvălit jos, strigînd: „Aoleu !... Ajutor !... Săriți !... Mă omoară !...“ Cum a căzut m-a tras și pe mine după dînsa, că eu nu slăbeam deloc sîrma și o răsuceam mereu. Cînd am auzit-o strigînd și gemînd, am crezut că o să stîrnească vecinii... Am zărit un prosop stors pe marginea albiei, l-am tras și i l-am petrecut peste gură și nas, să nu mai poată striga...

Fiindcă Solomia se opri, judecătorul întrebă:

— Pe urmă ai plecat?

— Nu... Am vrut să plec, dar dumneaei tot mai mișca și se zvîrcolea. Ca să nu se dezlege și să țipe, mi-a dat prin minte să-i leg mîinile și picioarele, și i le-am legat cu niște rufe ude care mi-au fost mai la îndemînă...

— Va să zică ai vrut cu orice preț s-o omori?

— Nu știu ce-am vrut... Eram așa de amărîtă de parcă nici nu-mi dădeam seama ce făceam... Pe urmă toate au venit așa, din rău și mai rău, pînă la capăt... Că tocmai cînd isprăvisem și mă ridicai să plec, să nu dea cumva domnul peste mine și să mă omoare, aud niște bătăi în ușa bucătăriei. „Hai, Mițo, deschide !“ Era glasul domnului Ilarie de-afară. Am stat încremenită cu ochii la clanța care se mișca și așteptam să intre, că uitasem că cucoana încuiase cu

cheia ușa după ce mi-a dat drumul înlăuntru. A mai bătut nițel, a mai strigat și eu stăteam mai mult moartă decît vie, iar cucoana jos se zvîrcolea fără glas. „Vai de mine, ce s-o fi întîmplat?“ zice domnul la ușă afară. Apoi îl auzii întorcîndu-se, să intre prin față. Mi-am dat seama că n-am să mai pot ieși de-aci dacă boierul ajunge pînă la bucătărie. Am pus mîna pe cealaltă bucată de sîrmă și am dat fuga prin sufragerie pînă în dormitor și m-am ascuns după ușă... De-acolo am auzit deslușit cum a descuiat domnul Ilarie ușa de la marchiză, mormăind mereu ceva, apoi a intrat în antreu, a agățat ceva în cuierul de lîngă ușă, și-a scos paltonul și căciula și le-a aruncat mi se pare pe un scaun, apoi a început să strige grijuliu: „Mițo!... Mițo!... Unde ești, Mițo?“ și a trecut pragul în dormitor spre bucătărie, unde o lăsase... Am ieșit tiptil de după ușă și, pe la spate, i-am cuprins gîtul cu sîrma îndoită, ca și la cucoana adineaori, și am strîns și am răsucit. Boierul, poate de spaimă, n-a mai scos nici un sunet, dar a vrut să se întoarcă, să vadă cine-l strînge... Eu mă feream și-l trăgeam încît a ajuns lîngă picioarele paturilor. S-o fi împiedecat ori l-am împiedecat eu, nu știu, dar m-am pomenit cu dumnealui între paturi, cu fața în jos, de mi-au scăpat capetele sîrmei din mîini. Am sărit pe pat și apoi între paturi, unde se zvîrcolea boierul să se scoale, i-am pus genunchiul pe spinare și am mai răsucit de cîteva ori pînă ce am simțit că nu mai mișcă... A murit ca un pui de găină, zisei în mine, răsuflînd parcă acuma aș fi scăpat de toate primejdiile...

Dolga se mohorîse din ce în ce. Trăsăturile Solomiei rămăseseră aceleași și totuși i se părea că s-au schimonosit, încît s-a transformat într-un monstru. Îi ceruse să mărturisească tot, dar mărturisirea îl

îngrozea. Încerca să se convingă că Solomia tocmai din nevoia de ispășire i se spovedește ca unui duhovnic, fără a ascunde nimic, nici măcar un gînd. Orice explicație părea de prisos: îi era scîrbă. Afară dacă povestirea n-ar fi decît o închipuire pentru a salva pe adevăraților vinovați... Cu toate că și ipoteza aceasta se năruia în fața amănuntelor atît de precise... Murmură cu dezgust:

— Ce bestie de femeie!... (Și adăogă repede, pe-runcitor:) Aide, mai departe!... De ce te-ai oprit?... Mai bine te-ai fi oprit atunci cînd săvîrșeai fapta mîrșavă!

— De cîte ori nu mi-am spus și eu pe urmă tot așa, domnule judecător! răspunse Solomia deodată cu un glas atît de sfîșietor, parc-ar fi țîșnit dintr-o rană din fundul inimii. Dar atunci nu m-am gîndit la nimic ori poate m-am gîndit și totuși am făptuit...

— Continuă, continuă! zise aproape răstit judecătorul. Lasă smiorcăielile... Ce-ai făcut după ce i-ai omorît?

Solomia tăcu o clipă, apoi atinse cu privirea crucifixul și urmă ca și înainte:

— După aceea m-am dus iar în bucătărie, am răsturnat oala, mi-am luat salba și am vîrît-o în sîn... Pe masă rămase inelul ca un strop de lumină. Am vrut să-l iau, pe urmă am uitat. Mi-am potrivit nițel haina și basmaua, că se ciufuliseră, și am ridicat coșul cu cumpărături să plec. Mi-am adus aminte că ușa bucătăriei e încuiată și mi-am zis că e mai bine să ies prin față. Atunci iar am zărit inelul pe masă. De ce să rămîie acolo, cine știe cui? L-am luat și am trecut în sufrageric. Mi s-a părut că aud un zgomot din urmă și am întors capul. Coana Mița se uita la mine cu niște ochi cît pumnii... Poate că nici nu era moartă... Am

grăbit pașii, am avut grijă să nu mă împiedec de picioarele boierului și am ieșit prin marchiză cu băgare de seamă să nu trîntesc ușa... Cînd am ajuns la portița din stradă n-am mai simțit în palmă inelul. Mi-o fi scăpat cînd am închis ușa... Se vede că nu mi-e scris să fie al meu... Nu mă mai întorc să-l caut... Am ajuns acasă încălzită și cu o spaimă în suflet care nu mă ierta deloc... Pe urmă n-am mai avut timp să mă gîndesc la astea... Era trecut de mult de zece și, dacă nu grăbeam, nu mai găseam doctorul... Am urcat pe Lixandru în căruță și am pornit îndată, lăsînd-o pe biata stăpînă-mea cu toate necazurile pe cap. Am oprit în strada mare la ceasornicar și mi-a dat opt sute pe un bănuț de aur. Am sosit tocmai bine la doctor de a avut răgaz să caute cu de-amănuntul pe Lixandru, să-l bage și la raze și să-i scrie o mulțime de leacuri. Am cheltuit mai toți banii, dar eram mulțumită că l-am văzut pe Lixandru mai liniștit și încrezător. Atîta dorință am avut și eu pe lume: să-l scap pe dînsul cu viață cum m-a scăpat și el pe mine...

— Cine e Lixandru? întrebă Dolga intrigat.

— Bărbatul meu — răspunse Solomia.

— Și, ca să salvezi un om, ai omorît doi?

— N-avea el nici o vină, săracul, că nu mi-a cerut niciodată nimic... Dar aș fi făcut orice pentru dînsul, că și el a făcut tot pentru mine.

— Mhm, dragostea... — bombăni judecătorul.

Femeia nu mai răspunse.

— Unde e salba? întrebă, după o pauză, Dolga.

— Uite, aci! zise Solomia desprinzînd salba de la gît și punînd-o pe birou, lîngă crucifix.

Judecătorul o luă. Banii erau calzi și catifelați, parcă îmbibați de aroma trupului ei. Îi examină cîteva clipe, îi cîntări în palmă, apoi întrebă iar:

— Ziceai că sînt treisprezece... Unul l-ai vîndut... Şi aici sînt numai zece...

— Am mai vîndut doi alaltăieri...

— De ce?... Iar cu Lixandru?

— Da... Pentru înmormîntare.

— A murit?

— Miercuri noaptea. Ieri l-am îngropat.

— Aşa? zise Dolga mai îngăduitor. Atunci, vezi, Dumnezeu te-a pedepsit pentru că...

— M-a pedepsit — bîlbîi Solomia abia perceptibil.

— Nu-ţi pare rău acuma de ce-ai făcut?

— D-aia am venit ca să ispăşesc deplin — rosti femeia cu glasul puţin înecat.

— Despre asta n-ai nici o grijă! făcu judecătorul. Dacă o crimă ca asta n-ar fi pedepsită exemplar, n-ar mai avea nici un rost justiţia!...

Se sculă, ca de obicei, să se mişte şi să-şi recapituleze în gînd cele auzite. Se uită puţin la însemnările greficrului, apoi se apropie de Solomia care plecase capul în pămînt.

— Ascultă, încă ceva... Nu te-a văzut nimeni cînd ai intrat în curtea lui Ilarie Dăniloiu?

— Poate să mă fi văzut, dar eu n-am băgat de seamă.

— Nici cînd ai ieşit?

— Nici.

Dolga se mai plimbă de două ori şi iar se opri lîngă ea:

— Foarte ciudat... Ce spui tu aci poate să fie adevărat şi chiar este, fiindcă o mărturisesc două cadavre. Dar s-ar putea totuşi să nu fie... Spune repede: Ciufu nu ţi-a ajutat deloc, deloc?

— Ce să-mi ajute?... Parcă am ştiut eu cînd m-am dus ce are să se întîmple? Dacă aş fi ştiut, m-aş fi dus eu să omor oameni?...

Solomia vorbea acuma numai cu ochii în pămînt, parcă i-ar fi fost ruşine să mai privească în faţa judecătorului.

— Atunci cum a pus Ciufu mîna pe inel?... Eşti sigură că l-ai pierdut afară? Nu cumva ţi-a alunecat din mînă în casă?

— Nu ştiu ce-au făcut alţii. Îmi ajunge păcatul meu.

— În sfîrşit, vom mai vedea noi astea...

Mai stătu cîteva clipe pe gînduri, apoi se întoarse brusc spre grefier:

— E clar... Îi facem mandat de arestare... Imediat.

— Dar cazul Ciufu? întrebă grefierul modest.

— Ce are a face? Rămîne arestat şi Ciufu... În orice caz afacerea e mai complicată decît se pare... (Sună. Uşierul intră repede.) Ia vezi domnul prim-procuror e în cabinet? Că am să-i vorbesc...

Solomia rămăsese în acelaşi loc, de cînd a intrat. Ca şi cînd s-ar fi crezut de prisos acuma, rosti întrebător:

— Eu pot să plec, domnule judecător?

— Unde să pleci, Solomie? făcu Dolga batjocoritor. Nu mai pleci de-acuma nicăiri, rămîi aici, la noi. Doar nu ţi-ai închipuit că ai să te întorci să mai faci sarmale pentru stăpînu-tău? (Grefierul se hlizi în spatele judecătorului ca să audă că i-a gustat cuvîntul de duh.) Nu, frumoaso!... Ai isprăvit slujba pe-afară... Acuma noi îţi facem formele cuvenite şi pe urmă are să te însoţească un domn la noua-ţi locuinţă. Iar luni dimineaţa te vom aduce să mergem împreună în strada

Speranței, unde ai omorît pe bieții bătrîni, să reconstituim crima!

Servitoarea înlemni, dar izbuti să îngaime:

— Ce să fac... acolo?...

— Ce-ai făcut și atunci, Solomie! zise judecătorul cu tonul lui normal față de delincvenți. Să povestești frumos din fir în păr, ca adineaori, dar la fața locului și să ne arăți și nouă cum ai lucrat, ca să nu-ți iei vorba înapoi mai tîrziu, cînd o să vezi că se încurcă ițele și că se apropie ocna!

Solomia nu mai zise nimic și nici nu se clinti. Doar fața parcă i se înălbi mai tare și mîna care se răzima pe speteaza scaunului avu cîteva tremurături ca inima unei pasări speriate.

Pe urmă îndată reveni ușierul, anunțînd că primul-procuror tocmai a ieșit din ședință și urcă scara spre cabinet.

— Bine, zise judecătorul. Mă duc!

În aceeași clipă însă apăru Negel în ușă:

— Voiam numai să te vestesc că s-a confirmat mandatul lui Ciufu!

— Un moment, domnule prim-procuror! se înclină Dolga. Dați-mi voie să vă prezint pe autorul dublului asasinat din strada Speranței!

Îi arătă cu un gest teatral pe Solomia, ca și cînd ar fi fost vorba de o lovitură pregătită de perspicacitatea lui polițistă.

Primul-procuror se uită aproape speriat la Solomia. Nu-i venea să creadă. Zise nehotărît:

— Cum!... Fata asta?... Imposibil!... Cine e?... De unde a răsărit?

— E servitoare la domnul Spiricã Dăniloiu — se amestecă și grefierul.

— Nu mai spune, frate! se cruci Negel. Ea să-i fi omorît?... Singură?... Nu se poate!... Adevărat, fată? I-ai ucis pe amîndoi, tu, o mînă de femeie?

— A făcut mărturisiri complecte — declară mîndru judecătorul. Tocmai era să vin pentru mandatul de arestare...

— Bine, bine, dar asta e nemaipomenit! spuse primul-procuror. Cum o dibuiși, Dolga? Tare ești, frate! Mă și uimești.

— Și încă n-am terminat, domnule prim-procuror! făcu Dolga cu prefăcuta-i modestie profesională. Mai avem rezerve...

— Fugi, dragă! strigă Negel jovial. Că pînă la urmă o să mă arestezi și pe mine!

Capitolul XXI

UN AC DE PĂR

Spiru se retrăsese să-și împlinească somnul de amiazi început cu moțăiala din sufragerie. Doamna Dăniloiu era în bucătărie, după masă, să robotească singură, mîhnită în sine de nerecunoștința Solomiei care a ajuns să-și bată joc de casa ei, să plece și să vie cînd o apucă toanele de parcă nici n-ar mai fi la stăpîn. Tocmai în toiul acestor meditații se pomeni cu un băiețaș, trimis de grefierul de la instrucție, prietenul lui Spiru, că s-a întîmplat ceva cu Solomia și să vie degrabă pînă la tribunal.

— Eram sigură că o paște nenorocirea ! murmură d-na Dăniloiu agitată.

Ca în toate împrejurările importante din viața familiei, Vasilica deveni deodată plină de energie. Sculă din somn pe Spiru și, cu toate protestele lui, îl tîrî cu dînsa la tribunal. Găsiră pe Solomia în anticamera judecătorului, șezînd pe scaun, păzită de un polițist mai speriat decît ea. Grefierul le spuse în trei cuvinte întîmplarea și că judecătorul se află cu mandatul de arestare la primul-procuror.

— Vai de mine, Solomie fată, doar n-ai făcut tu nelegiuirea asta? se spăimîntă d-na Dăniloiu. Nu, nu! Dar te-ai zăpăcit de tot cu întîmplările astea și cu moartea băiatului... Altfel cum să-ți dea prin gînd așa ceva?...

Solomia se ridică în picioare, izbucni în lacrimi, apucă mîna d-nei Dăniloiu și o sărută.

— Tu să-ți ții credința și firea, Solomia — reluă Vasilica mai mișcată. Că nu te-om lăsa noi să fii batjocorită de pomană!... Fii liniștită, auzi?

Ieși cu Spiru. Se duseră la primul-procuror. D-na Dăniloiu jura pe nevinovăția fetei, oricît spunea Negel că fata singură a mărturisit tot, de bună voie.

— Domnule Costică, zău, că ești om de-al nostru, nu ca alții — se revoltă bătrîna din ce în ce mai sigură că numai judecătorul a născocit și asta, ca atîtea altele. Eu o cunosc mai bine și știu ce inimă are. Ce-a pătimit și cît a jertfit fata asta numai pentru Lixandru, merită să-i dea încurajări, nu s-o bage în temniță cu tîlharii și ucigașii!

— O fi fost bună fata, cum nu, recunosc, dacă spui dumneata — zise Negel împăciuitor ca totdeauna. Dar dacă a greșit așa de urît, ce să-i mai facem?... A omorît doi oameni, coană Vasilică, pe cumnații d-talc!

— Ceasul rău ce nu-i ticluiește bietului om — murmură d-na Dăniloiu mozolind două lacrimi între gene. Eu totuși am mare speranță în inima d-tale, domnule Costică! D-ta cunoști suferința oamenilor...

— Bine, coană Vasilică, ce-om putea vom face — sfîrși primul-procuror numai ca să scape de insistențele ei. Că și pe noi ne obligă legea și nu putem lucra de capul nostru...

D-na Dăniloiu plecă totuși cu o speranță. Afară, pe coridor, însă luă la răspundere pe Spiru:

— Stai ca bolovanul și nici gura n-o deschizi, parcă nici n-ai fi suflet... Și doar te-a slujit destul biata fată și n-a pregetat... Cum poți fi așa de nesimțitor, păcatele noastre?

Bărbatul se opri supărat.

— Mai taci din gură, Vasilico, că mă scoți din fire!... Nu-i destul că mă tîrăști pe-aci de rîsul magistraților?... Ce vrei să-i facă? Să-i dea medalie c-a omorît pe frate-meu și pe Mița?

— A omorît, a omorît — făcu d-na Dăniloiu cu glas scăzut. La necaz și la durere să ajuți pe om, nu la petreceri!

Se abătu iar prin anticamera lui Dolga, dar Spiru nu o mai urmă. Solomia era pe același scaun, cu mîinile în poală, cu ochii în gol.

— Ce-ai făcut, nenorocito? îi zise acuma Vasilica, mereu cu blîndețe. Cum nu ți-a fost frică de Dumnezeu?... Of, amărîtă și becisnică ți-a fost soarta!.. Dar să nu pierzi nădejdea în mila Atotputernicului, Solomie! Să rabzi și să ispășești, ca să-ți răscumperi păcatul!

— Să mă ierți, cucoană, că ai fost bună și miloasă și m-ai învățat numai bine, iar eu te-am supărat și v-am făcut și rușinea asta — bolborosi Solomia, legănîndu-și capul în dreapta și în stînga, cu glasul plîns și cu obrajii vrîstați de lacrimi.

★

— Solomia Ionescu născută Motroc! mormăi primul-gardian citind foaia și ridicînd ochii s-o vadă; apoi mormăi în sine decepționat: Hm... nde...

Autorii marilor crime se bucură în închisori, atît din partea paznicilor, cît și a celorlalți deținuți, de o considerație specială și chiar de un fel de admirație.

Solomia nu păru gardianului destul de arătoasă pentru fapta ei și o predă îndată secției feminine, actualmente goală. O paznică urîtă și ursuză o conduse bombănind:

— Numai tu mai lipseai, pricopseală pămîntului !... Că nu vă satură diavolul de blestemății...

Apoi Solomia se pomeni singură într-o celulă rece, mirosind a mucegai, cu o închipuire de lumină ce se strecura de la becul din coridor prin ferestruica de deasupra ușii. Patul de fier, cu salteaua umflată de paie și cu pătura trențuită, era în colțul din fund, iar sus, aproape de tavan, fereastra zăbrelită, îngustă, care dădea afară.

Se așeză pe dunga patului și șezu așa, nemișcată, cu haina de iarnă pe ea, cu capul gol și basmaua alături, unde o lepădase cînd gardiana a căutat-o să n-aibă ceva și i-a luat portofelul mic, cu treizeci și șapte de lei rămași după cheltuiala înmormîntării, cum și acele de păr care-i țineau coadele pe cap. Nu simțea nimic și nu se gîndea la nimic. Era într-o toropeală în care se amestecau și anihilau osteneala cu groaza și cu remușcarea.

Într-un tîrziu tresări auzind cheia învîrtindu-se în ușa cu vazistasul ca un ochi de pîndă. Gardiana îi întinse un coltuc de pîine:

— Mănîncă și culcă-te, n-aștepta plăcinte și invitații !

Solomia rămase pe loc, dar parcă glasul paznicei ar fi smuls-o din toropeală, se simți deodată moartă de oboseală, fără totuși a simți și nevoia de odihnă sau măcar o moleșire somnoroasă. Își aduse aminte că de aseară n-a luat nimic în gură; cucoana i-a făcut ceai azi-dimineață, dar ea nu l-a atins și nici nu s-a

gîndit la mîncare de vreme ce se frămînta numai cum să-şi uşureze sufletul... Apoi îşi zise brusc şi cu mare părere de rău că salba a dat-o judecătorului şi cine ştie ce s-o mai alege de ea, în loc s-o fi lăsat acasă, să se împodobească cu ea soră-sa Domnica, fiindcă ei n-o să-i mai trebuiască nici salbă şi nici o podoabă...

Pe urmă gîndurile o năpădiră cu grămada, de-a valma de nu le mai putea conteni. Se încurcau mereu ochii lui Lixandru cu privirea cucoanei Miţa ori cu a judecătorului, în aceeaşi mustrare ciudată pe care o înţelegea totuşi încît îi înţepa inima ca un ac neascuţit. Apoi parcă vedea într-o goană vijelioasă toate cîte s-au întîmplat în săptămîna de sîmbătă dimineaţa, cînd a sosit Lixandru, pînă sîmbătă astalaltă cînd a mărturisit c-a omorît, toate zbuciumările şi spaimele şi speranţele rostogolite peste sufletul ei ca nişte pietre de moară. Şi, dîndu-şi seama unde a ajuns, în momente de limpezire, îngîna fără glas:

— Mai bine... S-a sfîrşit...

Voia să uite tot, să nu-şi mai amintească şi nici să se gîndească la nimic, căci toate o chinuiau iar, mai rău ca atunci. Retrăirea în fragmente poate să fie, prin lipsa de legături şi motivări fireşti, mai insuportabilă decît trăirea directă, totală care, prin continuitate, nivelează şi amortizează zguduirile...

Din strînsoarea gîndurilor o treziră paşi care se apropiau şi care se opriră la uşa celulei. Solomia ridică privirea şi întîlni în vazistasul uşii ochii răutăcioşi ai gardianei.

— Ce, tu nu înţelegi să te culci?... N-ai auzit stingerea? răsună glasul, umplînd celula.

Solomia ascultă pînă se pierdu zgomotul paşilor. Se întinse ca să-şi alunge nehotărîrea, apoi îşi trecu amîndouă palmele peste obraji parcă s-ar fi spălat de o murdărie ce o supăra. Se sculă în picioare şi maşinal îşi pipăi părul. Coadele îi atîrnau pe spate, peste haină. Voind să le încolăcească pe cap, să nu o încurce, îşi zgîrie degetul într-un ac uitat după ceafă. Îl scoase şi îl înfipse în căpătîiul saltelei pînă îşi va strînge părul. Potrivi pătura s-o aibă drept pernă, iar cu haina de iarnă să se învălească. Se gîndi că e îmbrăcată cu hainele de sărbătoare şi acuma are să se culce aşa şi să le strice. Dar îndată adăogă că de-acuma n-are ce face cu îmbrăcămintea cea bună...

Mai stătu puţin cu ochii spre uşă parc-ar fi uitat ceva. Apoi deodată bîlbîi pierdută:

— O, Doamne, Doamne...

Căzu în genunchi să se roage, cum a deprins-o maică-sa Ioana şi cum s-a rugat în fiecare seară pînă sîmbăta trecută, de cînd n-a mai îndrăznit ori poate nici nu i-a mai trecut prin minte de cît a fost de zbuciumată. Nu-şi mai amintea rugăciunile şi stătu în genunchi pînă amorţi îngînînd într-una:

— Doamne Dumnezeule, fie-ţi milă şi iartă-mă !... Doamne...

Se ridică cu sufletul mai uşor şi cu faţa scăldată în lacrimi.

Se întinse pe pat şi se acoperi cu haina pînă la gît. Ochii deschişi mari se uitau în tavanul puţin afumat peste care lumina bolnavă de-afară întindea o umbră tremurătoare. Ar fi vrut să adoarmă şi să nu se mai deştepte niciodată. Îi apăru deodată iar faţa judecătorului, aspră, şi-i răsună în urechi glasul lui batjocoritor că va trebui să mai povestească o dată, înaintea tuturor, la faţa locului, şi să arate pas

cu pas cum a ucis... A nu știu cîtea oară îi revenea amenințarea aceasta și de fiecare dată o îngrozea mai mult. Închise ochii ca să alunge vedenia și în schimb își auzi inima izbindu-se în coșul pieptului ca un peș-tișor prins în undiță. Își puse mîna pe piept să-i potolească zvîrcolirea, dar peste pînza cămășii nu simțea mîngîierea. Desprinse iia din brîu și vîrî mîna pe dedesubt. Sînul mic avu un cutremur ca de o atingere dușmană. Dar încet-încet mîna se încălzi și inima își îmblînzi bătăile.

Dac-ar da Dumnezeu să adorm... Tot n-am nici un rost pe lume...

Se întoarse pe o parte. Mirosul pîinii, ascunsă lîngă perete, îi aduse aminte că a înfipt acul în saltea. Întinse brațul, dar nu-l nimeri și trebui să se întoarcă iar cu fața în sus. Îl pipăi și-și aminti că tocmai așa, cum e acul de păr, a îndoit ea atunci sîrma... Se apucă să-l îndrepte, parcă i-ar fi fost silă de asemănarea cu sîrma. Apoi i se înfipse brusc gîndul în creieri că n-are să mai poată dormi niciodată, fiindcă veșnic are să-și aducă aminte.

— O, Doamne, unde să mă mai întorc? murmură ca și cînd nu și-ar găsi locul.

Apoi deodată continuă în sine cu o mare împăcare:

— Oare de ce să mă chinuiesc degeaba?

Haina îi alunecase în jos, iar iia rămăsese deschisă în dreptul inimii. Bîjbîi cu vîrful acului locul subt sînul stîng unde inima bătea acuma liniștit, ca un ceasornic de precizie. Între două coaste i se păru că bătaia e mai vie. Respiră o dată foarte adînc și apăsă acul. Întîi simți o rezistență dureroasă încît fără voie încetini apăsarea. Pe urmă respiră din nou și împlîntă acul mai adînc, gîndind necontenit că nu

doare. Pe urmă vîrful acului întîmpină iar o împotrivire. Solomia strînse dinții și închise ochii, apăsînd mereu, ajutîndu-se și cu mîna cealaltă, păstrînd în minte mereu gîndul că nu doare...

★

— Hai scoală!... Ce lenevești?... N-ai auzit deșteptarea?

Gardiana strigă prin vazistas și așteptă cîteva clipe. Apoi strigă din nou, mai aspru:

— N-auzi, mironosițo?...

Deschise ușa și se apropie s-o zgîlțăie.

— Aoleu!... E moartă!

Urmă alarmă și panică. Primul gardian dădea din colț în colț. Zbîrnîi telefonul, sculînd din somn pe domnii care, fiind duminecă, dormeau liniștiți. Totuși peste două ore se aflau în celula Solomiei primul-procuror cu judecătorul Dolga, cu medicul legist și cu polițaiul Ploscaru, pe cînd directorul închisorii se plimba prin coridor desperat.

— Asta mai lipsea! zise primul-procuror supărat că întîmplarea aceasta se va răsfrînge și asupra parchetului întreg. Firește, dacă oamenii nu-și fac datoria în conștiință!... Am spus de atîtea ori că aici e o cloacă de dezordine! Acuma veți vedea sancțiunile!

— Eu am percheziționat-o pînă la piele, domnule prim-procuror — se scuză gardiana care se învîrtea pe lîngă patul moartei și o acoperea cu haina. Nici nu știu cum Dumnezeu s-a putut omorî că doar...

— Nu știi, sigur că nu știi pentru că ești neglijentă! strigă Negel mînios. Dă-te la o parte de acolo!... Doctore dragă, te rog, vezi puțin!

Doctorul descoperi cadavrul. Solomia zăcea cu fața în sus, cu ochii închiși și gura strînsă într-o încor-

dare supremă. Buzele aveau o dungă roșie parc-ar fi fost fardate prea mult. Mîinile amîndouă, una peste alta, strîngeau coșul pieptului sub sînul stîng, atît de tare, că medicul abia le-a putut da la o parte ca să vază capătul acului de păr într-o pată rotundă de sînge închegat cît un ban de aur...

— Cu acul de păr! mormăi doctorul pipăind ușor pielea împrejurul petei roșii. A avut o poftă de moarte titanică!

— Ei, și acum? întrebă judecătorul Dolga foarte grav.

— Acuma s-o ducă la morgă și mîine îi vom face autopsia! zise medicul nepăsător. Azi doar e duminecă!... Dealtfel nu mai e nici o grabă, căci ea a terminat socotelile cu justiția noastră. Cel mult cu Dumnezeu mai poate să aibă dificultăți!

Umorul medicului legist nu fu gustat. Primul-procuror simțea răspunderea sinuciderii în închisoare, iar judecătorul de instrucție avea impresia că iar i s-au năruit combinațiile și speranțele de glorie.

— Asta înseamnă că... — începu Dolga.

— Asta înseamnă, onorate domnule judecător, că și providența divină acordă concursul ei justiției! termină împăciuitor polițaiul Ploscaru. Cel puțin cînd e vorba de închiderea dosarului!